

ISSN 2413-5488

АҚПАРАТТЫҚ-САРАПТАМАЛЫҚ ЖУРНАЛЫ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
INFORMATION AND ANALYTICAL MAGAZINE

№2/2018
(22)

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЖОҒАРЫ МЕКТЕБІ ВЫСШАЯ ШКОЛА КАЗАХСТАНА

BOLOGNA PROCESS
KAZAKHSTAN 2018

www.enic-kazakhstan.kz

«Необходимо законодательно закрепить академическую свободу вузов, предоставив им больше прав создавать образовательные программы. Требуется усилить переподготовку преподавателей, привлекать зарубежных менеджеров в вузы, открывать кампусы мировых университетов».

**Из Послания Президента РК Н.Назарбаева народу Казахстана от
10 января 2018 г.**

**«НОВЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ РАЗВИТИЯ В УСЛОВИЯХ
ЧЕТВЕРТОЙ ПРОМЫШЛЕННОЙ РЕВОЛЮЦИИ»**

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ

САГАДИЕВ Е.К. -

министр образования и науки РК

ОРСАРИЕВ А.А. -

ответственный секретарь МОН РК

АЙМАГАМБЕТОВ А.К. -

вице-министр образования и науки РК

ПРИМКУЛОВ А.А. -

председатель Комитета
по контролю в сфере образования
и науки МОН РК

КОБЕНОВА Г.И. -

Директор Департамента высшего,
послевузовского образования
и международного сотрудничества

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

НУРМАГАМБЕТОВ А.А. -

главный редактор, директор Центра
Болонского процесса
и академической мобильности МОН РК

НАД НОМЕРОМ РАБОТАЛИ:

ЧИКИБАЕВА З.Н. -

заместитель главного редактора,
начальник управления Центра

АБЗАЛБЕКОВ Б.С. -

выпускающий редактор,
главный эксперт Центра

ДИЗАЙН, ВЕРСТКА и ПЕЧАТЬ:

Полиграфия "ФИЛИН"

Казахстан, Астана,

ул. Д.Кунаева 8, блок Б, 3 этаж

тел.: 8 (7172) 79 27 77

СОБСТВЕННИК:

РГП на ПХВ «Центр Болонского
процесса и академической
мобильности» МОН РК.

Свидетельство о регистрации
в Комитете связи, информатизации
и информации Министерства
по инвестициям и развитию РК.
№ 15650-Ж от 05.11.2015 г.

Журнал издается на казахском, русском
и английском языках

* Ответственность за содержание
статей несут авторы

Тираж 100 шт

СОДЕРЖАНИЕ

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ И НАУКЕ КАЗАХСТАНА

4

**Исмагулова С.С.,
Нурмагамбетов А.А.**

О трендах развития высшего
образования

9

Кожаметов А.Б.

Предложения по улучшению научно-
исследовательской деятельности в
Казахстане

15

**Georgios Neofotistos,
Yerkin Makhashov, Aida Baigarayeva**

Modern trends in higher education and
preparation of human resources for
innovative industry developments

18

Исмуратова Г.С., Наурызбаев Б.Т

Что мы понимаем под «сценарием» в
электронном обучении?

РАЗВИТИЕ ТРЕХЪЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ

21

Satbekova A.A., Orynbasarova G.M

Philosophical and social bases of the
kazakh language project teaching in an
alien auditorium

ПОДГОТОВКА КАДРОВ ИНДУСТРИАЛЬНО- ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ КАЗАХСТАНА

25

**Нурмагамбетов А.А., Фаизова Э.Р.,
Хасенова У., Чернявская Н.П.**

Проект InnoCENS «Повышение
инновационных компетенций и
предпринимательских навыков в
области инженерного образования»

28

**Еспаева Г.А., Жанбирова Ж.Г.,
Сабралиев Н.С., Мусин К.С.**

Методы подготовки национальных
инженерных кадров Казахстана

33

**Еспаева Г.А., Жанбирова Ж.Г.,
Сабралиев Н.С., Мусин К.С.**

Проблемы подготовки компетентных
технических специалистов

ПОДГОТОВКА ПЕДАГОГИЧЕСКИХ КАДРОВ НОВОГО ФОРМАТА

37 **Жантаева М.К., Ажибекова Ф.Н., Дербісалиев Н.**

Оқушының жеке тұлға ретінде қалыптасуындағы сыныптан тыс жұмыстардың маңыздылығы

41 **Бахрамова Г.А.**

Обновление системы образования в процессе организации методической работы в школе

45 **Досыбекова Ш.Қ., Байдыбекова Е.И., Сапарбаева С.Қ.**

Болашақ педагог маманы құзыреттілігі мен іс-тәжірибенің байланысы

48 **Опря О.В.**

Исследование и академическая честность в школе: проблемы и возможности

51 **Макашева О.М., Махашова П.М.**

ЖОО-да жаңартылған білім берудің педагогикалық ерекшеліктері

54 **Асабаева А.К.**

Оқушыларға сапалы білім берудегі заманауи технологияның тиімді тұстары жаңа трендтері

ОСОБЕННОСТИ ПОДГОТОВКИ ОТЧЕСТВЕННЫХ СПЕЦИАЛИСТОВ

57 **Мергенбай Л.Х.**

ЖОО-да ақпараттық технологияны пайдаланудың негізгі ерекшеліктері

60 **Махашова П.М., Әбдеш Н.**

Болашақ маманның кәсіби білімін қалыптастыруда инновациялық әдістерді қолданудың педагогикалық-психологиялық шарттары

64 **Кунтубаева Д.К.**

Заманауи технологияларды қолдану заман талабы

РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ В ВУЗАХ

67 **Жантаева М.К., Құрмантаева С.Ж.**

Болашақ музыка мұғалімнің шығармашылық іс-әрекеті

70 **Баймолдаева Ж.Ж., Абдикеримова П.Ж.**

Оқушылардың мәдениетін қалыптастырудағы музыкалық іс-әрекеттердің түрлері

73

Көшкінбаева Н.Р., Гаазе Ж.Б.
Қазақтың ұлттық киімдерінің ұрпаққа берер тәлім тәрбиесі және оның дәріптелуі

76

Жантаева М.К., Шырақбаева Ж.Т., Аңламас А.С.
Музыкалық іс-әрекеттердің өзара байланысы мен өзіндік ерекшеліктері

ИЗ ЛИЧНОГО ОПЫТА

81

Фоленвейдер И.Г.
Из опыта посткурсовой поддержки. Рефлексивные размышления тренера

ИЗ ЖИЗНИ ВУЗОВ

89

Рыщанова У.М., Касенова Г.К.
К вопросу о формировании толерантной личности студента в процессе поликультурного образования

92

Яворская Ж.Х.
Современное студенчество: вызовы и ответы

СОЦИАЛЬНЫЕ ПРОЕКТЫ

96

Сагиева А.Х.
«Мәңгілік ел жастары – индустрияға!» - «Серпін» әлеуметтік жобасыеліміздің жастарына мол мүмкіндік беруде

КАЛЕЙДОСКОП СОБЫТИЙ

98

Об участии Центра Болонского процесса и академической мобильности в воркшопе «Инновационная педагогика и предпринимательство», 16-20 апреля 2018 года, г. Тараз

99

О вебинаре на тему «Оценка эффективности механизмов интернационализации в вузах РК», 25 апреля 2018 года, г. Астана

101

Об участии в 14-й Генеральной Ассамблее Европейского реестра по обеспечению качества (EQAR), 23 апреля 2018 года, г. София (Болгария)

103

Об участии в 60-м Заседании Наблюдательной группы Болонского процесса (BFUG), 24-25 апреля 2018 года, г. София (Болгария)

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ И НАУКЕ КАЗАХСТАНА

О ТРЕНДАХ РАЗВИТИЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ

4

Исмагулова С.С.

– и.о. директора
Департамента высшего
и послевузовского
образования МОН РК

Нурмагамбетов А.А.

– директор Центра
Болонского процесса
и академической
мобильности МОН РК

Система высшего образования республики развивается в соответствии с мировыми трендами и синхронизирована с потребностями отечественной экономики.

В настоящее время в Казахстане функционирует 130 высших учебных заведений. (Рисунок 1.)

Справочно: 130 вузов, из них 10 национальных, 32 государственных, 13 негражданских, 1 АОО, 1 международный, 18 акционированных, 54 частных, 1 – Верховный суд.

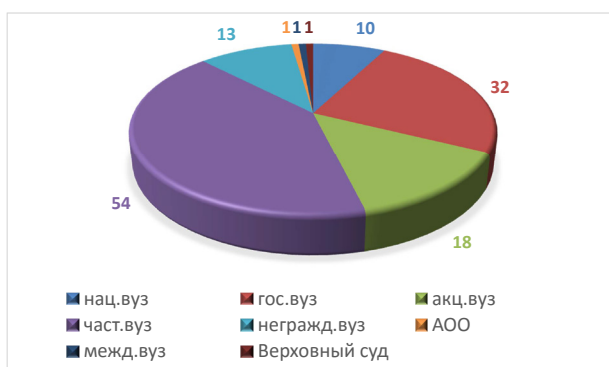

Рисунок 1. Количество вузов РК в 2018 г.

Высшее и послевузовское образование получают более 500 тыс. чел, а преподавательскую деятельность осуществляют около 38 тыс. чел. (Рисунок 2.)

Справочно: Контингент студентов составляет 512,7 тыс. человек, в том числе в бакалавриате обучается 477,1 тыс. чел., в магистратуре – 32,9 тыс. чел., в докторантуре PhD – 2,7 тыс. чел.

В целом, национальная образовательная система развивается в соответствии с Государственной программой развития образования и науки на 2016-2019 годы.

Рисунок 2. Численность студентов РК в 2018 г.

На сегодняшний момент в системе высшего образования обозначены основные тренды, которые будут способствовать обеспечению качества и развития данной области.

Первый тренд - расширение доступа к образованию.

Доступность образования достигается путем выделения образовательных грантов. В 2017 году впервые за последние 5 лет было увеличено количество госзаказа на подготовку кадров с высшим и послевузовским образованием почти на 10 тысяч мест. (Рисунок 3.) В текущем году гранты увеличились еще на 20 тыс. мест.

Рисунок 3. Распределение мест на государственный образовательный заказ в 2017 году в разрезе уровней обучения

В соответствии с поручением Главы государства Н. Назарбаева с текущего года увеличено количество образовательных грантов на 20 тысяч. Из них 11 тысяч будут направлены на технические специальности, 5 тысяч на другие специальности, востребованные рынком труда, 3 тысячи будут направлены на подготовку магистров, 1 тысяча - на подготовку докторов PhD.

При этом упор будет сделан на подготовку инженерных кадров в том числе, в области информационных технологий, робототехники, нано-технологий.

Кроме того, предусмотрено увеличение расходов на подготовку одного специалиста с высшим образованием по техническим и сельскохозяйственным специальностям с 346,6 тысяч тенге до 635,8 тысяч тенге.

Особое внимание уделяется качественной **подготовке педагогических кадров.**

Сегодня из **80 вузов**, осуществляющих подготовку педагогических кадров, в **65 вузах** функционируют педагогические кафедры.

В 2018-2019 учебном году еще **16 вузов** планируют создать новые кафедры по педагогическим специальностям.

С 2018 года за счет займа Всемирного банка планируется разработка новых практико-ориентированных образовательных программ по педагогическим специальностям, а также укрепление материально-технической базы **7 педвузов** (КазНПУ имени Абая, ТарГПИ, ПГПИ, ЮКГПИ, КГПИ, КазГОСЖенПУ, АрКГПИ) и привлечение зарубежных специалистов.

Подготовка педагогических кадров осуществляется в соответствии с обновленным содержанием образования на всех уровнях.

На сегодня осуществляется подготовка педагогов с учетом специфики малокомплектных школ, по таким специальностям, как: «Химия-Биология», «Математика-Физика», «Математика-Информатика», «Физика-Информатика», «География-История», «История-Религиоведение».

Ведется работа по **предотвращению оттока выпускников** школ и колледжей в зарубежные вузы, в том числе в вузы Российской Федерации.

С 2016 года введена норма по повторной сдаче **ЕНТ** и **КТ**, а также зачислению лиц, не набравших пороговый балл до завершения первого академического периода на платной основе. Эта мера дала возможность дополнительно 30 тысячам молодым людям получить доступ к высшему образованию. С 2017 года выделяется 500 мест на **подготовительные отделения для усиленной языковой подготовки** и 1000 грантов на педагогические специальности естественно-научного цикла для подготовки учителей с английским языком обучения.

В текущем году формат ЕНТ остается прежним. Новшеством является предоставление возможности сдачи ЕНТ на английском языке по желанию поступающего. При этом для них тестирование по истории Казахстана будет проводиться по желанию на казахском или русском языках.

В текущем году **снято обязательное требование сдачи комплексного тестирования при переводе в казахстанский вуз.** Им достаточно представить результаты вступительных испытаний при поступлении в зарубежный вуз. В результате в 2017 году 15 тыс., в текущем году эта мера дала возможность дополнительно около 7 тыс. молодых людей переведены из зарубежных вузов без результатов ЕНТ и КТ.

В 2017 году введен новый формат комплексного тестирования для выпускников ТПО. Уже с прошлого года выпускники колледжей не сдавали тестирование по школьным предметам, а сдавали по одной общей дисциплине и по одной профилирующей дисциплине.

С прошлого года на законодательном уровне закреплена **норма по выделению грантов местных исполнительных органов.** Так впервые местными исполнительными органами выделены около 600 грантов на подготовку кадров с высшим и послевузовским образованием с учетом социально-экономического развития и потребности в кадрах с дальнейшим их трудоустройством на предприятиях региона.

В настоящее время ведется работа с акиматами по увеличению количества грантов, выделяемых за счет средств МИО.

Второй тренд - интернационализация высшего образования.

Сегодня интернационализация образования - одна из важнейших современных тенденций, способствующая повышению конкурентоспособности стран и регионов. В связи с этим как для национальных систем образования, так и большинства университетов характерны интеграционные явления и международное сотрудничество. Не обошли эти процессы и высшую школу Казахстана.

В Казахстане в полной мере внедрены основные параметры **Болонского процесса.** Это позволяет осуществлять широкомасштабно **программу академической мобильности.** Так за последние пять лет почти 12 тысяч студентов казахстанских вузов выезжали на один семестр и более на учебу в зарубежные вузы. (Рисунок 4.)

Справочно: за счет бюджетных и внебюджетных средств по программам академической мобильности прошли обучение 11 693 чел., из них в 2011 году – 350 чел., в 2012 году – 662 чел., в 2013 году – 1588 чел., в 2014 году – 1781 чел., в 2015 году – 2329 чел., в 2016 году – 2473 чел., в 2017 году – 2510 чел.

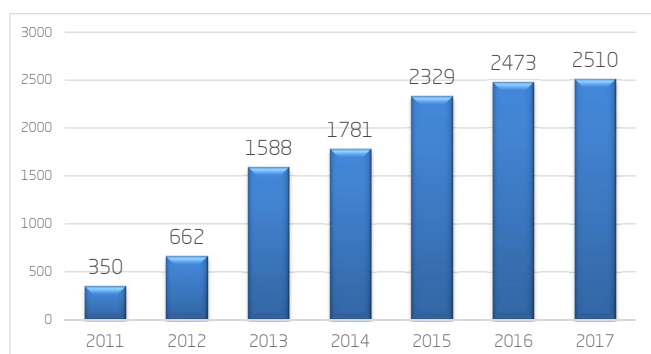

Рисунок 4. Количество студентов, участвующих в программе академической мобильности за счет бюджетных и внебюджетных средств с 2011-2017 гг.

В контексте развития **трехязычного образования** с 2016 года вузами (КазНПУ им. Абая, КазНУ им. аль-Фараби, КазНУ им. К.Сатпаева, АУЭС, КарГТУ, ПГУ, ЮКГУ, ВКГТУ, КГУ им. А.Байтурсынова) совместно с зарубежными партнерами разработаны 20 образовательных программ на английском языке. С 1 сентября 2017 года осуществлен первый прием абитуриентов для обучения по этим образовательным программам.

Также ведется работа по подготовке повышения квалификации педагогических кадров на английском языке, по интенсивному изучению студентами английского языка.

Реализуется **программа по привлечению зарубежных специалистов в топ-менеджмент казахстанских вузов.**

Справочно: В 2016 году в 11 казахстанских вузов были привлечены 11 иностранных топ-менеджеров, в 2017 году – в 29 вузов 36 топ-менеджеров, в 2018 году – в 17 вузов 18 топ-менеджеров. (Рисунок 5.)

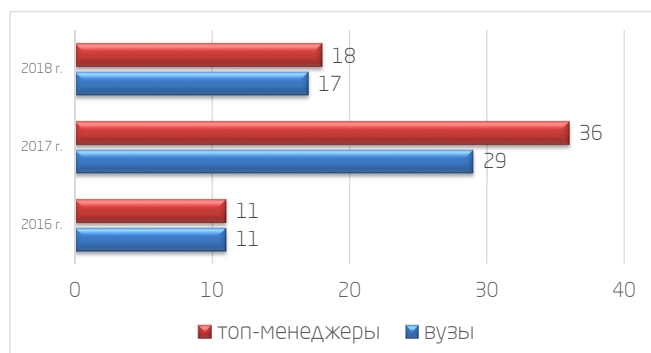

Рисунок 5. Количество вузов и иностранных топ-менеджеров с 2016-2018 гг.

Эта программа позволяет внедрять в наших вузах лучшие практики университетского менеджмента.

Проводится работа по повышению экспортного потенциала казахстанских вузов.

В настоящее время в вузах нашей страны обучаются порядка 13 тысяч иностранных студентов, или 2,7%. Это крайне мало. Планируется, что к 2020 году этот показатель достигнет 5%. Для реализации данной задачи была переориентирована работа Центра международных программ «Болашак». Теперь Центр не только занимается направлением казахстанских студентов в зарубежные вузы, но и привлечением иностранцев в наши вузы. В 2017 году мы впервые провели дни казахстанского образования в Узбекистане, Кыргызстане, Туркменистане, Таджикистане, Индии, Иране, Китае.

Учитывая заинтересованность сопредельных стран в медицинских специальностях, прорабатывается вопрос открытия медицинских специальностей в региональных государственных вузах с учетом возможностей инфраструктуры, потенциала ППС и образовательных программ.

Кроме этого вузам поручено сосредоточиться на разработке образовательных программ на английском языке, аккредитации образовательных программ, работать над улучшением репутации вуза и развитии инфраструктуры.

Нами будет продолжена работа по привлечению иностранных студентов за счет реализации двудипломных и англоязычных образовательных программ, проведения маркетинговых кампаний за рубежом.

Это в свою очередь повысит объем частных инвестиций и дополнительного финансирования грантовых проектов и программ, увеличит расширение инфраструктуры.

Третий тренд - развитие цифровых технологий и онлайн курсов.

Мировая практика показывает, что новые **цифровые технологии** приводят к появлению новых профессий, связанные с взаимодействием человека и роботов, а старые специальности исчезают.

С 1 сентября 2018 года будет осуществляться подготовка кадров по следующим образовательным программам в режиме эксперимента: смарт технологии, компьютерная мехатроника, цифровая гуманитаристика, информатика-робототехника, IT менеджмент, IT аудит, кибербезопасность, информационные системы и большие данные, IT генетика и другие.

В ближайшие три года планируется увеличить госзаказ на специальности, востребованные для цифровой экономики. Сегодня 84 из 130 казахстанских вузов страны осуществляют подготовку кадров по IT-специальностям. Контингент обучающихся составляет более 32 тыс. чел.

С 2016 года студенты всех направлений в обязательном порядке изучают дисциплину «ИКТ» на английском языке.

Особое внимание уделяется подготовке кадров по **кибербезопасности**. В этом направлении сегодня ведется подготовка в 7 вузах страны. Контингент обучающихся составляет- 563 чел. В 2018 году для этой специальности планируется выделить до 500 грантов. Вузами внедрены новые образовательные программы как «*Безопасность промышленных систем*»,

«Криптоанализ в информационной безопасности», «Аудит информационной безопасности», «Аппаратные средства защиты информации», «Безопасность инфокоммуникационных систем» и т.д.

В ЕНУ им. Л.Н.Гумилева, КазНУ им. аль-Фараби, КазНУ им. К.И. Сатпаева, МУИТ и КБТУ открываются лаборатории по кибербезопасности. В этих целях сформирован проект госзаказа на предстоящие три года, предусматривающий увеличение госзаказа по специальностям, востребованных для цифровой экономики.

Четвертый тренд - появление новых образовательных технологий.

В настоящее время основное внимание уделяется применению таких образовательных технологий как онлайн-обучение и смешенное обучение. Интеграция образовательных технологий позволит вузам повысить качество образовательных программ и быть конкурентоспособными в мировом образовательном пространстве. Сочетание новых и традиционных форматов обучения, что привело к формированию и развитию модели «смешанного обучения» (**blended learning**). Данная модель повышает гибкость образовательного процесса, и открытость обучения. Распространение открытых образовательных курсов, которые могут быть реализованы в различных форматах: видео-лекции, видео-курсы, материалы, учебники, тесты, специальные компьютерные программы. При этом под «открытостью» понимается не только прозрачность и доступность курса для каждого пользователя Интернета, но также отсутствие каких-либо ограничений в их использовании. В настоящее время в организациях образования на основе международного опыта (Edx, Coursera, FutureLearn и др.), осуществляются массовые открытые онлайн-курсы (далее – MOOC) с проведением оценки соответствия результатов обучения и компетенций обучающегося. В нашей стране на сегодня уже 15 университетов создали консорциум на базе КазНУ имени аль-Фараби по продвижению MOOC.

На данной платформе предлагается 2193 курсов с участием 146 партнеров из 28 стран мира.

Национальной палатой предпринимателей «Атамекен» продолжается работа по оценке образовательных программ в IT отрасли в ведущих вузах. Данный рейтинг станет дополнительным стимулом для повышения качества образовательных услуг в высшем образовании.

Пятый тренд - построение образовательных программ, ориентированных на конкретные навыки.

Сегодня вузы переходят на студентоориентированное обучение и образовательные программы, адаптированные под запросы рынка труда в сотрудничестве с предприятиями, будут способствовать повышению качества подготовки и улучшению трудоустройства выпускников с ориентиром на сдачу квалификационного теста, проводимого профессиональным сообществом.

Происходит значительное обновление содержания образования.

В Парламенте находится Закон «Об образовании», в который внесены значительные изменения в части расширения академической, управленческой самостоятельности вузов. После принятия Закона все госвузы перейдут в НАО. Вузы получают возможность создавать свои образовательные программы.

Также внедряется принцип разработки образовательных программ в привязке к Национальной рамке квалификаций, которая сейчас принята. Теперь Национальная рамка квалификаций определяет результаты обучения и компетенции, они согласованы с профессиональным сообществом и прописаны в НРК, ОРК и профессиональных стандартах (27 зарегистрированы в НПП Атамекен), которые НПП и Министерство труда уже заканчивает разработку. Теперь вузы, имея на руках результаты обучения и компетенции, имея свободу, разрабатывают собственные образовательные программы, объемом 129 кредитов теоретического обучения. Начинается конкуренция между образовательными программами различных вузов. Министерство образования ведет реестр и рейтинг образовательных программ и ежегодно исключает из реестра невостребованные рынком и слабые образовательные программы, вместе с сообществом работодателей.

Таким образом, высшие учебные заведения, выступая поставщиками образовательных услуг, должны стать производителем конкурентных образовательных программ, обновляя их на постоянной основе с учетом требований обучающихся и работодателей к навыкам и компетенциям. На сегодняшний день вузы уже разрабатывают различные образовательные программы за счет компонента по выбору, составляющего согласно ГОСО в бакалавриате – 65%, в магистратуре – 85%, в докторантуре – 95%. Что позволило повысить мобильность вузов. При этом работодателям предоставляется возможность участвовать в разработке образовательных программ и определении результатов обучения. К примеру, для развития практических и предпринимательских навыков в вузах функционируют 24 бизнес инкубаторов, а также офисы по цифровизации и центры компетенций на базе ЕНУ им. Л. Гумилева, КазНУ им. аль-Фараби.

Шестой тренд - внедрение инноваций в образовательный процесс.

Эта тенденция связана с позиционированием университетов как площадок для инноваций. Более того, роль вузов в рыночных отношениях как источника не только новых знаний, но и технологий возрастает. Поэтому вносятся изменения и дополнения в Законы «О науке» и «О коммерциализации результатов научной и (или) научно-технической деятельности» в части разрешения вузу вносить в уставной капитал организации, осуществляющей коммерциализацию, денежные средства от эндаумент-фондов. В законопроекте также предусмотрено создание вузами технополисов, технопарков, бизнес-инкубаторов, инновационных центров, центров коммерциализации и трансферта технологий, проектных конструкторских бюро и других структур по профилю деятельности. Это предоставляет возможность участвовать в разработке, апробации и внедрении инновационных методов,

технологий обучения и исследований, направленных на дальнейшее развитие и совершенствование системы образования и науки, а также по открытию стартап-компаний.

Как видим, в условиях глобализации роль и место высшего образования меняются. Общество, бизнес и государство ожидают от университетов участие в инновационных проектах, направленных на результат. Сегодня университеты в своем развитии не могут зависеть только от государственной поддержки и увеличения числа студентов. Университеты должны трансформироваться в предпринимательские организации, ориентированные на получение прибыли, развитие инновационных технологий, поддержку исследовательских проектов и управление ими. В целом для развития предпринимательских университетов необходимо на системной основе внедрять отдельные элементы в деятельность университетов, а также вести работу по созданию новых структурных подразделений на базе университетов, привлекать инвестиций и венчурные фонды для всемерного и скорейшего развития региональных стартапов.

Седьмой тренд - развитие корпоративного управления в вузах.

Во всех государственных вузах созданы органы корпоративного управления с участием акиматов, бизнеса, МОН и общественности. В 64 вузах действуют попечительские советы, в 28 – Наблюдательные советы.

Важным является участие общественности в управлении учебными заведениями посредством деятельности наблюдательных советов, которое обеспечивает прозрачность процесса.

Благодаря изменениям вузы РК смогут сами, гибко определять содержание образовательных программ, с учетом потребностей рынка труда и региональной специфики. Будет внедрен принцип разработки образовательных программ в привязке к национальной рамке квалификации. Невостребованные рынком и слабые образовательные программы будут закрываться сами, без административных рычагов.

Вузы получают финансовую свободу и станут объектом для инвестиций наших и иностранных.

Таким образом, мы будем развивать конкуренцию, улучшим качество преподавания и востребованность образовательных программ.

Полагаем, что осуществляемые меры по модернизации отечественного высшего образования позволят формировать пласт высококвалифицированных специалистов, способных успешно осуществить задачу, поставленную нашим Президентом, по вхождению Казахстана в 30 наиболее конкурентоспособных государств мира.

ПРЕДЛОЖЕНИЯ ПО УЛУЧШЕНИЮ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В КАЗАХСТАНЕ

Кожаметов А.Б. –
Президент УО «Almaty
Management University»

Введение

В Стратегии «Казахстан-2050» Президент Н.А. Назарбаев обозначил основные направления для научно-исследовательской деятельности вузов страны на ближайшие годы: «...необходимо активно участвовать в масштабных международных научно-исследовательских проектах. Это даст нам возможность интегрировать усилия наших ученых с зарубежным научно-исследовательским сообществом по стратегическим инновационным направлениям» [1;17;18].

Современный мир постоянно находится в режиме неопределённости и неустойчивости, это затрудняет долгосрочное прогнозирование во всех сферах жизни, мы все чаще сталкиваемся с новыми глобальными вызовами на которые нам трудно найти правильные решения и ответы. Поэтому Научно-консультативный Совет при ООН рекомендует уделять науке больше внимания в процессе принятия международных решений, также и на национальном и региональных уровнях [2]. Сегодня научные исследования - это ускоритель экономического развития и ключевое условие построения более устойчивых и экологически благополучных обществ [3].

Развитие науки во всех странах в большей степени зависит от объема финансирования научно-исследовательской деятельности. Согласно данным

ООН, сегодня только двенадцать развитых стран выделяют более **2,5%** своего внутреннего валового продукта (ВВП) на исследования и разработки (Германия, Австрия, Южная Корея, Дания, США, Финляндия, Израиль, Япония, Катар, Сингапур, Швеция, Швейцария). И даже такой относительно высокий процент ВВП все еще недостаточен для качественного роста научных исследований (рекомендуемый объем составляет не менее **3%** ВВП) [2].

Сейчас самая большая доля расходов на науку у Израиля – **4,21%** ВВП, а быстрее всего этот показатель в последние годы растёт у Китая. Долю соответствующих затрат существенно увеличили также Германия, США, Бразилия и Турция [4].

В развивающихся странах ситуация с объёмом финансирования кардинально отличается от развитых обществ в худшую сторону, тем не менее по рекомендации экспертов ООН, даже самые бедные страны, должны инвестировать в исследования не менее **1%** своего ВВП [2].

Однако в Казахстане 2016 году доля внутренних затрат на науку в ВВП оказалась почти в 7 раз ниже рекомендуемой и составила **0,14%**, что даже меньше показателя 2015 года (**0,17%**) [7]. Общий объем финансирования образования и науки из Республиканского бюджета по Министерству образования и науки в 2016 году составил 493,3 млрд. тенге и соответственно 413,6 млрд. тенге в 2015 году. Из них в 2016 году выделено: образование - 456,9 млрд. тенге (в 2015 году - 380,6 млрд. тенге), наука - 36,4 млрд. тенге (в 2015 году - 33 млрд. тенге) [8].

Финансирование науки в Казахстане и мире.

Научоемкость ВВП, равная 1% или менее, считается пороговой для научно-технологической безопасности страны. В развивающихся странах ситуация с объёмом финансирования кардинально отличается от развитых обществ в худшую сторону, тем не менее по рекомендации экспертов ООН, даже самые бедные страны, должны инвестировать в исследования не менее 1% своего ВВП. Однако в Казахстане 2016 году доля внутренних затрат на науку в ВВП оказалась почти в 7 раз ниже (!) рекомендуемой и составила 0,14%, что даже меньше показателя 2015 года (0,17%) (Рисунок 1).

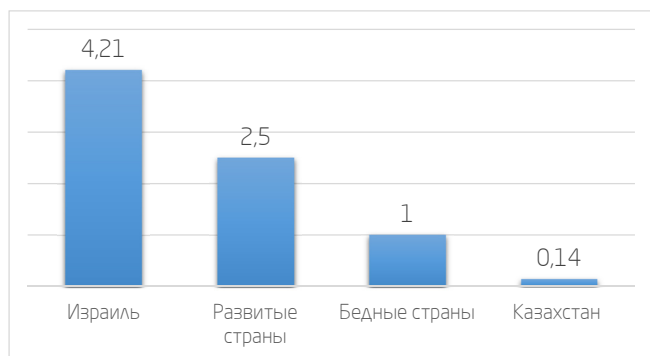

Рисунок 1. Сравнение стран по расходам ВВП (в процентах) на науку в 2016 году

Все страны мира, включая самые бедные будут вкладывать все больше средств в науку, разработки и инновации. Чем больше денег в науку будет инвестировано, тем более устойчивой и успешной будет экономика. Значительную долю инвестиций в научные разработки будет занимать негосударственный сектор, однако бизнес сообщество заинтересовано в основном в прикладных исследованиях, при этом фундаментальные исследования не поддерживаются несмотря на их высокую важность ни государством, ни частным сектором. Количество ученых возрастает в геометрической прогрессии, так же, как и количество публикаций. Основными направлениями исследований будут биомедицинские и смежные области (медицина,

биология, здравоохранение, биотехнологии и другие). Если двадцатый век был веком физики, то двадцать первый век — это век биологии и медицины. Возрастает роль цифровых технологий в науке и образовании, легкость в создании научных коллабораций и доступность академической информации позволяет ученым создавать устойчивые исследовательские сети. На смену научным школам регионального значения приходят научные сети глобального влияния.

Количественные и качественные наукометрические показатели Казахстана

В Казахстане работает разветвленная сеть научных организаций (всего 392, среди них НИИ – 245, ВУЗы – 89, прочие – 58). Численность работников, занятого исследованиями составляет 24735 человек. В рамках государственного грантового финансирования реализуется 1581 научно-исследовательский проект и 70 научно-технических программ [8].

За последние 5 лет значительно выросли показатели в публикационной активности казахстанских ученых. По данным базы Скопус за десять лет с 2006 по 2016 годы, количество опубликованных документов выросло более чем в десять раз (326 статей в 2006 году и 3308 в 2016 году). Взрывной рост публикаций стал особенно заметным после 2012 года, когда вступили в силу новые правила присуждения научных степеней и званий (приняты в марте 2011 года) (Рисунок 2).

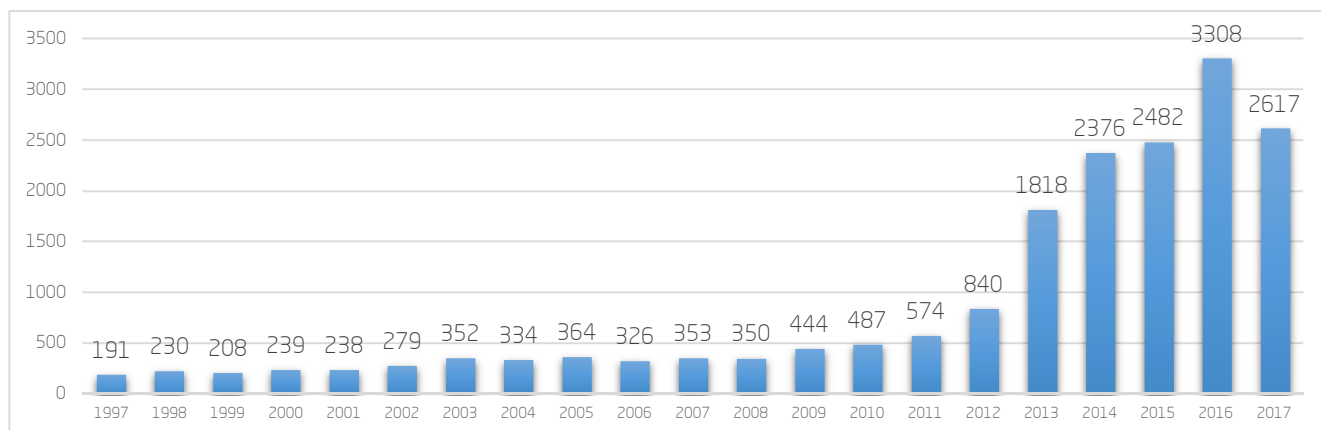

Рисунок 2. Количество документов казахстанских авторов в базе Скопус

Однако следует помнить, что одним из факторов такого стремительного прогресса стал рост публикаций казахстанцев в журналах открытого доступа с недобросовестной этической политикой (хищные издания). Ежегодно с 2013 года почти треть казахстанских публикаций издаются в хищных журналах. Заметным стало снижение количества документов в 2017 году, возможно это связано с тем, что база Скопус исключила из индексации около трехсот нерепутационных журналов. Не лишним будет упомянуть, что в списке исключенных журналов оказались издания популярные среди казахстанских исследователей. Таким образом резкое увеличение количества публикаций, в том числе за счет хищных журналов, привело не только к репутационным потерям, но и к значительному снижению качественного показателя – цитируемости казахстанских ученых в международной научной среде (Рисунок 3).

По данным Scimago Journal & Country Rank, за 17 лет Казахстан по качественному показателю снизился на 76 позиций, став пятой страной с конца списка. То есть среди 239 стран рейтинга, Казахстан занимает 235-е место [9].

В 2016 году было проведено заседание Высшей научно-технической Комиссии, где были одобрены 5 приоритетных направлений развития науки на 2017-2020 годы:

1. «Информационные, телекоммуникационные и космические технологии»;
2. «Научные основы «Мәңгілік Ел» (образование XXI века, фундаментальные и прикладные исследования в области гуманитарных наук);
3. «Энергетика и машиностроение»;
4. «Рациональное использование природных, в том числе водных ресурсов, геология, переработка,

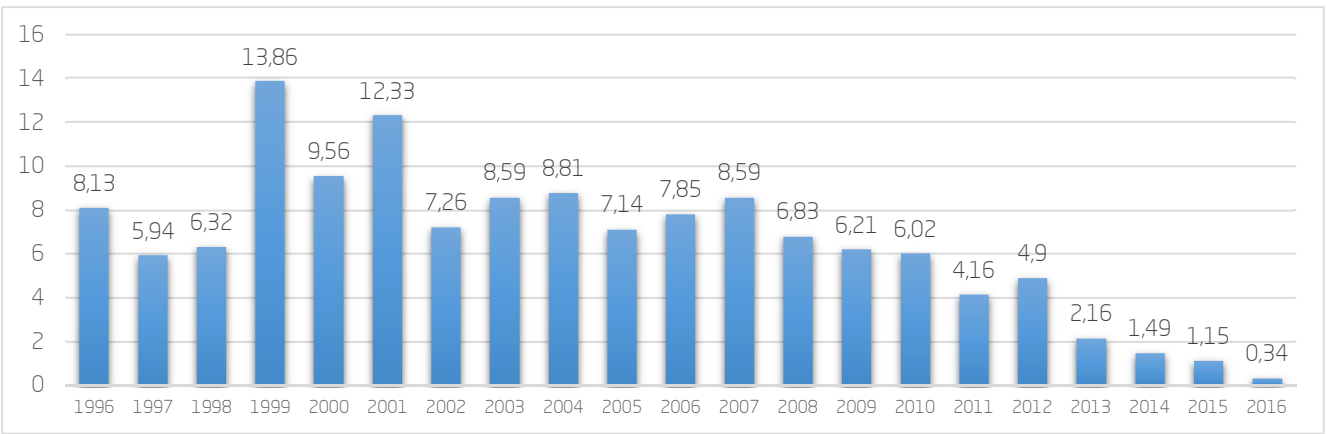

Рисунок 3. Соотношение количества цитат к количеству документов

новые материалы и технологии, безопасные изделия и конструкции»;

5. «Наука о жизни и здоровье» [8].

В январе 2017 года, была принята Государственная программа «Цифровой Казахстан» на 2017-2021 годы. Основной целью программы является - повышение качества жизни населения и конкурентоспособности экономики Казахстана посредством прогрессивного развития цифровой экосистемы. Поставлены следующие задачи:

1. Реализация цифрового Шелкового пути.
2. Развитие креативного общества.
3. Цифровые преобразования в отраслях экономики.

4. Переход на проактивное государство.

Общие расходы по реализации Программы составят около 350 миллиардов тенге [10].

Хотя в Казахстане все еще поддерживаются мероприятия по реализации фундаментальных и прикладных исследований на государственном уровне, однако объем финансирования науки по линии МОН РК постепенно сокращается. Хотя качество публикаций значительно ухудшилось, тем не менее можно наблюдать постепенное понимание проблемы на высоком уровне государства и стремление улучшить ситуацию в этой области. Количественные показатели перестают быть приоритетными.

Количество ученых в Казахстане.

Всего в Казахстане насчитывается 7503 человека имеющих ученую степень (6554 ученых «советской и постсоветской формации» и 949 ученых «новой формации») – в 2,5 раза ниже общемирового уровня (Таблица 1).

Таблица 1. Количество ученых Казахстана в разрезе направлений в 2016 году

№	Направление	Доктор наук	Кандидат наук	PhD	Доктор по профилю
1	Естественные науки	574	1323	200	199
2	Инженерные разработки и технологии	370	837	59	112
3	Медицинские науки	244	393	34	34
4	Сельскохозяйственные науки	199	618	14	29
5	Социальные науки	181	542	67	28
6	Гуманитарные науки	260	1013	82	91
	ВСЕГО	1828 чел.	4726 чел.	456 чел.	493 чел.

В СССР квалификация учёного формально подтверждалась учёной степенью (кандидат или доктор наук). Как и в независимом Казахстане до 2010 года. После введения новых Правил присуждения степеней (март 2011 года) квалификация учёного

подтверждается степенью доктор PhD, доктор по профилю. Например, в полностью заполненном зале Ледового дворца «Халык Арена» (г. Алматы) среди 3,000 казахстанцев окажется всего лишь 1 ученый (Таблица 2).

Таблица 2. Соотношение количества населения и ученых в 2016 году

№	Регион	Население	Ученые	Соотношение
1	Планета Земля	7.550.000.000 человек	7.800.000 человек	1 ученый на 968 человек
2	Казахстан	18.117.000 человек	7.503 человек	1 ученый на 2415 человек

Количественные показатели Казахстан в журналах, индексируемых в базе Scopus. Проблема хищных изданий и издательств

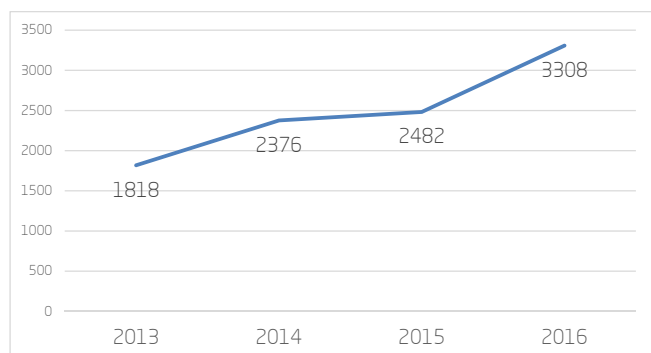

Рисунок 4. Динамика роста количества статей в журналах из базы Scopus по годам

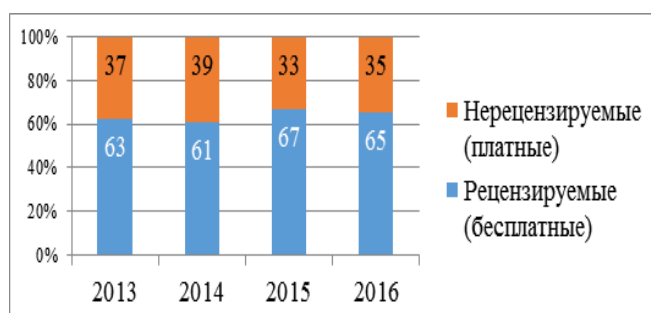

Рисунок 5. Процентное соотношение статей в рецензируемых и нерецензируемых журналах.

Проблема плагиата и коррупция на ЕНТ.

В 2017 году в ЕНТ принимали участие 88,583 человека и только за первые 2 дня было изъято около 20,000 мобильных телефонов. Только по 5 фактам были аннулированы результаты теста за использование мобильных телефонов [19].

Сегодня в Казахстане необходимо осуществить централизованный подход к проблеме плагиата, в связи с этим мы предлагаем ряд мер, которые помогут минимизировать отрицательный эффект от присвоения авторства и неправомерного использования, опубликования, копирования интеллектуального труда в сфере образования и науки.

Прежде всего Казахстану необходимо присоединиться к мировым и европейским инициативам по всеобъемлющему распространению **открытого доступа** к научным и учебным материалам, который приведет к более эффективному процессу обучения и развитию научных исследований (European Open

Science Policy Platform, Scholarly Publishing and Academic Resources Coalition и другие). Режим **открытого онлайн доступа** должен применяться ко всем формам опубликованных результатов исследований, в том числе к текстам научных диссертаций PhD, квалификационным работам (магистерским диссертациям, дипломным и курсовым работам, монографиям, учебникам и учебным пособиям) в вузах Казахстана.

Во-первых, нам необходимо пересмотреть и привести в соответствие международным нормам и стандартам Закон РК «Об авторском праве и смежных правах» от 10 июня 1996 года. Действие закона в настоящей редакции существенно тормозит распространение результатов научной деятельности и фактически препятствует повсеместному внедрению **открытого доступа** в Казахстане. Ни одна организация страны, включая библиотеки, вузы и АО «Национальный центр государственной научно-технической экспертизы» не может предоставить гражданам **полный открытый онлайн доступ** ко всем диссертациям и другим научным трудам. Это обстоятельство существенно затрудняет процесс работы анти-плагиатных систем в стране.

Во-вторых, необходимо создать межвузовское (республиканское) хранилище **открытого доступа** (базу данных) всех типов квалификационных работ и другой научной и учебной литературы, проверять их на плагиат на трех языках – казахском, русском и английском.

В-третьих, все вузы и НИИ Казахстана должны быть подключены к единой системе проверки работ на наличие плагиата. Проанализировав основные анти-плагиатные системы (Turnitin, iThenticate, Антиплагиат.ру и другие) мы пришли к выводу, что главным недостатком этих систем является отсутствие проверки **на казахском языке**. Предлагаем МОН РК приобрести национальную лицензию европейской компании StrikePlagiarism.com. Эта международная компания имеет возможность проверки уникальности текста **на казахском языке**.

StrikePlagiarism.com борется с академическим плагиатом в 12 странах на основе опыта главным образом польских и немецких вузов (около 400 вузов). Система StrikePlagiarism.com обладает самой обширной базой данных в Казахстане на русском и казахском языках, что составляет более 5 миллионов документов, а также система имеет интерфейс **на казахском, английском и русском языках** (общая база данных более 100 миллионов документов на многих языках мира).

Мы надеемся, что вышеуказанные меры смогут существенно улучшить ситуацию с академической честностью в Казахстане, только общими усилиями мы можем сделать казахстанскую науку и образование свободными от пагубного влияния плагиата.

Таблица 3. Количество патентных заявок по процедуре PCT в 2016 году

Место	Страна	Количество заявок	1 заявка/ чел.	Расходы на науку USD	USD/ 1 заявка
-	Мир	230,000	31,721	-	-
1	США	56,595	5,800	502,900,000,000	8,885,943
2	Япония	45,239	2,803	170,000,000,000	3,757,819
3	Китай	43,168	32,151	408,000,000,000	9,451,445
23	Россия	851	172,202	37,300,000,000	43,830,787

39	Украина	163	260,625	228,499,840	1,401,839
60	Литва	28	103,502	-	-
61	Эстония	24	53,798	375,799,620	15,658,317
61	Казахстан	24	750,591	107,430,340	4,476,264
65	Беларусь	17	558,727	132,567,254	7,798,073
99	Узбекистан	2	15,903,500	47,620,000	23,810,000

Заключение.

I. «К сфере образования пора относиться как к отдельной отрасли экономики со своими инвестиционными проектами и экспортным потенциалом» (Из Послания Президента РК).

- Увеличить финансирование науки до показателя 1% ВВП ежегодно, то есть почти в 7 раз (в 2016 году было 0,14% ВВП).

II. «Нужно выстроить системную политику по поддержке наших молодых ученых с выделением им квот в рамках научных грантов» (Из Послания Президента РК).

- Увеличить количество грантов для докторантуры PhD до 5 тысяч в год (в 2017 году было 1285 грантов).
- Ввести систему грантовой пост-докторантуры (1000 грантов в год) молодых ученых (пост-Болашак).
- Организовать обучение молодых исследователей по подаче патентных заявок международного уровня.

III. «Идеалом нашего общества должен стать казахстанец, знающий свои историю, язык, культуру, при этом современный, владеющий иностранными языками, имеющий передовые

и глобальные взгляды» (Из Послания Президента РК).

- Не допускать абитуриентов к сдаче ЕНТ, при обнаружении у них запрещенных устройств (мобильных телефонов).
- Не засчитывать публикации в **нерецензируемых («хищных») журналах** при защите PhD и присуждения званий профессор.
- Приобрести национальную лицензию Cabells Black and White Lists.
- Усилить борьбу с **плагиатом** в вузах, университеты должны проводить 100% проверку работ на всех уровнях. Приобрести национальную лицензию программ антиплагиата (strikeplagiarism, turnitin и другие).
- Рукописи диссертаций PhD предоставлять на **английском языке** (кроме специальностей казахского языка и литературы, истории и культуры), **английский язык должен стать основным языком науки в Казахстане**.
- Защиту диссертаций проводить на английском языке; вместо огромных постсоветских диссертационных советов (до 15 человек), должен быть внедрен малочисленный, но качественный формат **PhD viva (Великобритания)**.

Список использованной литературы:

1. Послание Президента Республики Казахстан – Лидера Нации Н.А. Назарбаева Народу Казахстана «Стратегия «Казахстан-2050»: Новый политический курс состоявшегося государства» (Астана, 14 декабря 2012 года). [http://www.akorda.kz/ru/official_documents/strategies_and_programs]
2. Доклад ООН рекомендует уделять науке больше внимания в процессе принятия международных решений. [http://www.unesco.org/new/ru/media-services/single-view/news/un_report_calls_for_a_greater_place_for_science_in_internati/]
3. Состояние науки. Как живут учёные на планете Земля: деньги, люди, публикации. [http://kot.sh/statya/1221/sostoyanie-nauki]
4. Доклад ЮНЕСКО о науке: на пути к 2030 году. Комментарии. [http://www.ras.ru/news/shownews.aspx?id=3890e685-cf94-4c4b-a3c1-a3f4f75951bf]
5. Доклад ЮНЕСКО по науке: на пути к 2030 году. Резюме. [http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002354/235407r.pdf]
6. The Future of scientific advice to The United Nations. A Summary Report to the Secretary-General of the United Nations from the Scientific Advisory Board. [http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002458/245801e.pdf]
7. Национальный доклад 2017 года. [http://sc.edu.gov.kz/ru/page/natsionalnii-doklad-po-nauke/natsionalnii-doklad-2017-goda]
8. Расширенное заседания коллегии Министерства образования и науки РК. [http://www.ncste.kz/ru/news/rasshirennoe-zasedaniya-kollegii-ministerstva-obrazovaniya-i-nauki-rk]
9. Хуже Джибути и Того: почему казахстанская наука уступает даже Африке [https://ru.sputniknews.kz/analytics/20170629/2635107/huzhe-dzhibuti-i-togo-pochemu-kazhastanskaya-nauka-ustupaet-dazhe-afrike.html]
10. Государственная программа «Цифровой Казахстан 2020» [https://zerde.gov.kz/activity/management-programs/digital-kazakhstan/#hcq=CVuV6Dq]
11. Методология QS World University Rankings. http://ria.ru/spravka/20130910/962029482.html
12. World University Rankings 2013-2014 methodology [http://www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/2013-14/world-ranking/methodology]

13. Indicators and Weights for ARWU. [<http://www.shanghairanking.com/ARWU-Methodology-2013.html>]
14. Webometrics: инструмент оценки научного потенциала университета. [http://russiancouncil.ru/inner/?id_4=3386#top]
15. Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы (Утверждена Указом Президента Республики Казахстан от 7 декабря 2010 года № 1118). [http://www.akorda.kz/ru/official_documents/strategies_and_programs]
16. Закон Республики Казахстан «О науке» (Утвержден Указом Президента Республики Казахстан от 18 февраля 2011 года № 407-IV ЗРК). [https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30938581]
17. Послание Президента Республики Казахстан Н.Назарбаева: План нации – 100 шагов по реализации пяти институциональных реформ Президента. 20 мая 2015 года. [https://strategy2050.kz/ru/page/message_text2014/]
18. Послание Президента Республики Казахстан Н.Назарбаева народу Казахстана. 31 января 2017 г. [https://strategy2050.kz/ru/page/message_text20171/]
19. https://tengrinews.kz/kazakhstan_news/otvetstvennosti-foto-testov-ent-sotsialnyih-setyah-320899/
20. Корольков, В. В. (2011). Сравнительный анализ постдипломного образования в высшей школе России и Англии. Российский химический журнал, 55(4), 106-109.
21. Скоробогатова, М. Р. (2014). Тенденции развития системы подготовки научных кадров в Великобритании. УЧЕНЫЕ ЗАПИСКИ, 81.

SOUTH KAZAKHSTAN STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY

MODERN TRENDS IN HIGHER EDUCATION AND PREPARATION OF HUMAN RESOURCES FOR INNOVATIVE INDUSTRY DEVELOPMENTS

15

Georgios Neofotistos
– Ph.D., Vice-Rector of the university

Yerkin Makhashov
– Ph.D., Vice-Rector of the university

Aida Baigarayeva
– Ph.D., Head of the Department of International Cooperation and Academic Mobility

INTRODUCTION

Human capital is the knowledge and skills people possess that enable them to create value in the global economic system for themselves and for their societies and nations [1]. Human capital is the basis of modernization and comprises one of the “Ten Steps to the 4th Industrial Revolution” [2]. Living in a world of rapid technological change, it is a key priority of educational programs to develop the skills and knowledge, which allow students to constantly adapt to changes and assimilate new knowledge.

Universities are very important in developing the human capital; universities educate students as well as teachers, who themselves will help nurture the human capital at all educational levels (primary, secondary, tertiary, vocational, and life-long-learning educational levels). A recent UNESCO 2017 Policy Paper [3], presents a world annual growth (for higher education) of 4% since 1970; in 2000, 100 million students attended higher education, whereas in 2014, 207 million students attended higher education, a very big increase indeed.

We live in a constantly changing world, and there is always more to know. According to a recent study on research production, a ten-fold increase has been achieved in many countries in the last three decades; most of the increase came from international collaborations [4]. In such a world of rapid production of knowledge, what is needed is the development of skills and knowledge, which will allow students to constantly adapt to changes and assimilate new knowledge, self-learning and social skills, updated content, and modern programmes of study.

MODERN TRENDS IN HIGHER EDUCATION

Modern trends in education comprise important new developments in learning science, pedagogy, adult learning, and digital learning practices. In a recent MIT study [5], which was undertaken to inform MIT’s New Engineering Education Transformation (NEET), the global state-of-the-art in engineering education was considered (engineering education is important because it is directly related to industrial innovations). The MIT study identified “current leaders” and “emerging leaders”. Good educational practices of “current leaders” highlighted user-centered design, technology-driven entrepreneurship, active project-based learning and a focus on rigor in the engineering ‘fundamentals’. However, the distinctive educational features of the “emerging leaders” include an increasing integration of work-based learning, the blending of off-campus online learning with on-campus intensive experiential learning, the establishment of student-led, extra-curricular activities in contexts and cultures that are not typically associated with non-curricular experiences, multidisciplinary programs and a dual emphasis on engineering design and student self-reflection; these programs have benefited from a faculty culture of educational innovation and new tools that support educational exploration and student assessment [5].

In the MIT study, a horizon scanning approach was used to anticipate the future trajectory of the engineering education sector, revealing as an anticipated trend the move towards socially-relevant and outward-facing engineering curricula, emphasizing student choice, multidisciplinary learning and societal impact, coupled with a breadth

of student experience outside the classroom, outside traditional engineering disciplines and across the world. The latter features are facilitated by the current global trend of increasing international educational collaborations.

THE IMPORTANT ROLE OF INTERNATIONAL COLLABORATIONS

International collaborations become very important in developing the human capital because they harness educational resources offered all over the world. The knowledge and the skills people acquire via international collaborations enable them to create value in the global economic system for themselves and for their societies and nations.

If new knowledge production is driven by international collaborations, learning is also driven by international collaborations. Take the example of ERASMUS+, Europe's main trans-national initiative toward education and training [6]. In 2016, more than 70,000 pupils participated in class exchanges, more than 45,000 teachers in mobilities, and more than 4,000 schools in European partnerships; ERASMUS+ international student mobility numbers have been constantly increasing in the last years.

Why do we see these trends? Why do students go "internationally", in big numbers, to learn? The answer can be best described in the words of Prof. Drew Faust, the President of Harvard University, in her Freshman Convocation Speech last year. She welcomed the Class of 2021 (that is the freshman students entering in 2017, who will graduate in 2021), saying that "Many of the most important ideas you [the students] will encounter over the next four years will not come from a professor or a lab or a book or an online assignment. They will come from those sitting next to you right now. Many of the questions you come to ask, the challenges you learn to parry, the new perspectives you come to embrace will be the result of your interactions with one another. This is why it is imperative that your class collectively represent the widest possible range of backgrounds, and experiences, and interests, the broadest diversity of geographic origins..." [7].

It is a primary mission of higher education to develop the diverse "learning communities of the future", to develop the human capital of the nations, by developing and implementing coherent internationalization strategies, enhancing academic mobility, establishing and strengthening international collaborations in education and research, developing multilingual programs and courses, engaging student organizations internationally, implementing modern governance processes. The objective is to create value to the regions, to the nations, to the world, by educating students and teachers to the new challenges, the new methods and the new resources.

Even students geographically-constrained, living in remote places, can learn by international collaborations. The internet can facilitate the connection of a remote village's classroom to the centers of global research and education. Educational projects such as the "Discover the Cosmos" European project [8] connected school classrooms to big research infrastructures such as the CERN, the European Space Agency, and robotic telescopes. Digitization can help students, everywhere in the world, to learn from the "source". We live in a world that changes continuously, and what was

a linear model of transmitting knowledge to students (i.e. knowledge from the laboratory to the university to teachers to students), today is more complex, more interactive (i.e. students can interact directly with the sources of knowledge). International summer/winter schools provide another opportunity to exchange knowledge and best practices. Furthermore, hundreds of free online courses from providers such as edX and Coursera (which act as platforms for offering online courses developed in leading universities of the world) can be accessed by students and teachers.

KEY SKILLS, KNOWLEDGE, ABILITIES AND WORK ACTIVITIES FOR THE WORKFORCE OF THE FUTURE

Worldwide trends in the changing landscape of education offer opportunities to target the industries of the future. But in order to exploit the opportunities and properly develop the human potential, we have also to spot the changing landscape of the workforce requirements and to answer which are the key skills and knowledge required by the workforce in innovative industry sectors. Consider, for example, the case of the "green economy". The impact of "green" economy activities and technologies is rapidly changing the world of work by affecting worker requirements and occupational demand. 91 "green" new-and-emerging (N&E) occupations (jobs) have been identified in the O*NET-SOC 2009 Updated Taxonomy [9-11], USA's primary source of occupational information. Engineering jobs comprise almost one-third of the total number of green N&E jobs (28 occupations), followed by the management jobs (16 occupations), the sciences jobs (8 occupations), and the business and financial operations jobs (8 occupations). A recent study [12-14] has applied methods of network analysis to reveal the most central skills, knowledge, abilities, and work activities in order to identify the maximum spanning tree (MST) in each network, and rank the centrality of its nodes.

O*NET comprises 22 job-families [10-11]. The 'Architecture and Engineering' O*NET job family consists of 60 jobs (occupations), the 'Life, Physical and Social Sciences' jobs family consists of 57 jobs, and the 'Management' and 'Business and Financial Operations' jobs families consist of 43 jobs. Each job is characterized by a weight in each one of 35 skills, 33 knowledge categories, 52 abilities, and 41 work activities. The dataset under study comprises the 'jobs-skills', 'jobs-knowledge', 'jobs-abilities', and 'jobs-work-activities' bipartite weighted networks.

According to [14], the most central skills for engineering jobs are reading comprehension, critical thinking, active listening, speaking, mathematics, complex problem solving, operations monitoring, science, active learning, and judgment and decision making. The most central knowledge categories are engineering and technology, design, computers and electronics, mathematics, mechanical, geography, building and construction, and English language. The most central skills for "Life, Physical, and Social Sciences" jobs are the following: reading comprehension, science, active listening, critical thinking, speaking, writing, and social perceptiveness. The most central knowledge categories are English language (top knowledge category), biology, chemistry, mathematics, computers and electronics, physics, psychology, sociology and anthropology, geography, economics and accounting, customer and personal service,

and engineering and technology.

It is important to note that, according to [14], the common set of skills to the afore-mentioned four job families consists of reading comprehension, active listening, critical thinking, and speaking. However, knowledge partitions the job families in almost non-overlapping sets, with only mathematics and English language serve as common knowledge categories. A common set of abilities for the four job families consists of oral comprehension, written comprehension, problem sensitivity, oral expression, and deductive and inductive reasoning. A common set of work activities consists of getting information, interacting with computers, making decisions and solving problems, and evaluating information to determine compliance with standards.

The strengthening of these common sets can lead to a more efficient engineering, management, sciences, and business & finance 'education pipeline', leading, in this case, to the 'green' jobs of the 21st century.

CONCLUSIONS

Trends in higher education seem to emphasize outward-facing engineering curricula, student choice, multidisciplinary learning and societal impact, coupled with a breadth of student experience outside the classroom, outside traditional engineering disciplines and across the world. International collaborations generate opportunities to

learn in different contexts and fields, obtaining knowledge and skills and developing the human capital of nations, nurturing –at the same time– “the hopes of the world: in solving challenges that cross borders; in unlocking and harnessing new knowledge; in building cultural and political understanding; and in modeling environments that promote dialogue and debate” [15].

Investigating new-and-emerging “green jobs” as a case study (indicative of industrial innovation sectors), reveals that mathematics and English serve as a common set of knowledge categories across job families (according to [14]), whereas reading comprehension, active listening, critical thinking, and speaking comprise a common set of skills across job families. A common set of abilities consists of oral comprehension, written comprehension, problem sensitivity, oral expression, and deductive and inductive reasoning, and a common set of work activities consists of getting information, interacting with computers, making decisions and solving problems, and evaluating information to determine compliance with standards.

These findings contribute (a) to the ongoing discourse on how future generations of the workforce in innovative industry sectors should be educated, and (b) toward the development of a more efficient curriculum flexible enough to support diverse career aspirations and a broad range of concerns, at both the student and the teacher cohorts.

References

1. 'The Global Human Capital Report 2017', World Economic Forum (2017); 'Rewriting the Rules for the Digital Age' 2017 Deloitte Global Human Capital Trends, Deloitte University Press (2017).
2. 'The Fourth Industrial Revolution' by Klaus Schwab, World Economic Forum, 2016.
3. 'Six ways to ensure higher education leaves no one behind', UNESCO Policy Paper 30, April 2017, available at: <http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002478/247862E.pdf> (retrieved April 8, 2018)
4. 'The Fourth Age of Research' by J. Adams, Nature vol. 497, pp 557-559 (2013).
5. 'The Global State-of-the-Art in Engineering Education' MIT School of Engineering, March 2018, available at: http://neet.mit.edu/wp-content/uploads/2018/03/MIT_NEET_GlobalStateEngineeringEducation2018.pdf (retrieved April 8, 2018).
6. 'ERASMUS+ Annual Report 2016', European Union (November 2017).
7. Freshman Convocation Address to the Class of 2021 (August 29, 2017) by Drew Faust (President of Harvard University), available at <https://www.harvard.edu/president/speech/2017/freshman-convocation-address-to-class-2021> (retrieved April 8, 2018).
8. 'Effective Ways of Introducing eScience in Schools - Guidelines for Developing Technology Enhanced Science Education Activities', The Discover the Cosmos Project. <http://portal.discoverthecosmos.eu/public> (retrieved April 8, 2018).
9. O*NET (Occupational Information Network), available at: <http://www.onetcenter.org/overview.html>.
10. 'Greening of the World of Work: Implications for O*NET-SOC and New and Emerging Occupations' by Erich C. Dierdorff, Jennifer J. Norton, Donald W. Drewes, Christina M. Kroustalis, David Rivkin, and Phil Lewis. National Center for O*NET Development (2009). Accessed at O*NET Research & Technical Reports: <http://www.onetcenter.org/reports/Green.html>
11. 'New and Emerging Occupations of the 21st Century: Updating the O*NET-SOC Taxonomy report', National Center for O*NET Development (2009). Accessed at O*NET Research & Technical Reports: <http://www.onetcenter.org/reports/UpdatingTaxonomy2009.html>
12. 'Engineering and Design as Most Central Knowledge in the Architecture & Engineering Jobs', by Asteris, P.G., Neofotistos, G., Journal of Leadership and Management in Engineering; American Society of Civil Engineers (ASCE), LMENG-146, January 2012.
13. 'Comparing the Most Central Skills and Knowledge in Engineering and Science Jobs', by Neofotistos, G., Asteris, P.G., Athanasopoulos, C.A. (2009). Proceedings of 8th ASEE Global Colloquium on Engineering Education, October 12-15, 2009, Budapest, Hungary.
14. 'Most Central Occupation Requirements for Engineering Jobs: Engineering Education Implications', by Asteris, P.G., Neofotistos, G., Athanasopoulos, C., Argyriou, A., Vaxevanidis, N.M. (2013), Paulo Davim (ed.), Chapter in Engineering Education: Curriculum, Pedagogy and Didactic Aspects, Chandos Publishing.
15. 'The Role of the University in a Changing World' by Drew Faust (President of Harvard University) lecture delivered to Royal Irish Academy, Trinity College, Dublin (2010), available at <https://www.harvard.edu/president/speech/2010/role-university-changing-world>

ЧТО МЫ ПОНИМАЕМ ПОД «СЦЕНАРИЕМ» В ЭЛЕКТРОННОМ ОБУЧЕНИИ?

Исмуратова Г.С.

– д.э.н., профессор
Костанайского
инженерно-
экономического
университета им. М.
Дулатова

Наурызбаев Б.Т.

– к.э.н., доцент
Костанайского
государственного
университета им. А.
Байтурсынова

Современное образование нельзя представить без использования интернета, прочно занявшего лидирующие позиции во всех сферах нашей жизни. Интернет сегодня является основным поставщиком знаний, причем в самых различных вариациях и во всем многообразии. Еще двадцать лет назад основные знания были сосредоточены в учебниках, а учебники в библиотеках. Сегодня на любой вопрос можно найти ответ, не выходя из дома, в интернете и любой учебник можно найти на образовательных сервисах и естественно возникает вопрос: как в таком многообразии найти то правильное и то самое верное знание?

В век стремительного развития технологий формируется новый взгляд на процесс получения знаний. Конечно, он должен соответствовать современным запросам и отвечать всем требованиям. Традиционная модель получения знаний в системе высшего образования, в которой преподаватель был чуть ли не единственным поставщиком знаний и являлся главной фигурой в учебном процессе, становится скучной, не интересной и мягко говоря, не актуальной.

Современное высшее образование есть процесс, в котором обучаемый становится со-менеджером учебного процесса, а преподаватель – помощником обучаемого [1].

В этой связи возникают новые формы процесса обучения направление на повышения эффективности процесса получения знаний, и соответственно возникают понятия, которые постепенно становятся обыденными такие, как электронное правительство, интернет-магазин и конечно электронное обучение.

Почему нужно говорить об электронном обучении, как угодно можно называть это термин, главное определить его основное назначение - помочь обучающемуся найти из всего многообразия различной информации именно нужную, значимую и необходимую для формирования нового облика специалиста со знанием профессиональных, фундаментальных основ и возможностей интернет-технологий.

Неизбежное сочетание традиционного процесса обучения и интернет технологий создает условия для различных интерпретаций данного термина и большого разнообразия сценариев современного процесса обучения. Эффективность внедрения электронного обучения требует постоянного изучения и анализа большого количества информации об опыте как наших, так и зарубежных коллег с целью создания рекомендаций и требований для преподавателей, и это является глобальной, общей проблемой электронного обучения создание и эффективное использование образовательной среды на основе интернета.

Прежде чем мы начнем подробно описывать сценарии в различных моделях электронного обучения и приводить конкретные примеры, давайте определимся, что мы в дальнейшем будем понимать под педагогическим сценарием. Обратим внимание на следующие определения, которые, на наш взгляд, являются наиболее емкими из существующих в работах исследователей [1]:

«Педагогический сценарий - это описание того, как будет проходить занятие, определение целей и задач обучения, а также описание действий учащегося и форм оценивания» [3].

«Сценарий» определяется как описание конкретной ситуации обучения, результатом которой видится получение определенных знаний, и в этом описании выделяются роли, задания, ресурсы, с помощью которых участники процесса будут манипулировать данными знаниями, а также инструменты и результаты, ассоциируемые с заданиями [4].

Данное определение приближает педагогический сценарий к знакомому и близкому каждому

преподавателю плану урока. И сценарий, и план имеют целью помочь преподавателю правильно спланировать занятие [1].

Основная разница между этими понятиями, в том, что подразумевается в понятии педагогический сценарий, данное определение подразумевает описание конкретной ситуации в учебном процессе с применением электронного обучения, основное место будет отведено различным инструментам интернет технологий, например, чат, видео-онлайн форум, электронная почта или другие средства передачи информации с помощью интернета.

Говоря о педагогическом сценарии электронного обучения, возникает вопрос - какие же основные элементы процесса обучения? И надо отметить все также, как и в традиционной модели обучения, участники все те же - преподаватель и студент, только теперь студент и преподаватель общаются между собой виртуально в онлайн классе, и студенту необходимо объяснить какой учебник лучше раскрывает изучаемую тему, где можно найти дополнительный материал, на каких Интернет-ресурсов можно получить практические навыки, используя формы мастер-класса и т.д.

Учебные материалы в онлайн обучении могут быть представлены в формате видео, аудио, картинки, графика, анимации, фотографии, симуляции эти безграничные возможности делают процесс обучения гибким, интересным, многогранным и заниматься можно в любое удобное время. Следует также уточнить, что понятие «педагогический сценарий» используется как для обозначения сценария целого курса, так и одного занятия и даже одного педагогического ресурса, чаще всего интерактивного. В данной статье мы в основном рассмотрим педагогические сценарии учебного курса и занятия [2].

Итак, педагогический сценарий включает в себя, как правило, следующие элементы [5]:

- учебные цели и задачи;
- описание заданий, действий и того, кто эти действия осуществляет (преподаватель, учащийся, тьютор);
- описание учебной среды (педагогические материалы, ресурсы, инструменты и т.д.);
- оценивание.

Эти элементы могут быть описаны в разной форме. Наиболее простой формой, по нашему мнению, является составление таблицы или пошагового текстового описания. Эти документы могут быть более или менее детальными в зависимости от желания преподавателя и от того, кто будет читать или дополнять данный сценарий. В случае работы нескольких преподавателей над одним курсом сценарий может быть разработан совместно, а в ситуации дистанционного обучения рекомендуется подключить к этой работе тьюторов.

Для тех, кто желает распланировать в деталях проведение занятий, а также для рабочих команд преподавателей, работающих со специалистами по электронному обучению, будет полезно воспользоваться специальными программами, которые позволяют расписать педагогический сценарий с помощью условных обозначений и пиктограмм (см., например, программу Scenoform <https://sites.google.com/site/jacquesrodet/scenoform>).

Приведем некоторые общие рекомендации по подготовке сценариев:

1. Начните размышление над сценарием с определения целей и задач курса в целом и каждого занятия, и задания в отдельности:

- a. Какие знания или компетенции должен получить или выработать учащийся при прохождении курса?
- b. В свете какой из педагогических теорий будет построен сценарий (бихевиоризм, когнитивизм, конструктивизм)?
- c. Как можно оценить полученные знания, какие инструменты подобрать для текущего и итогового оценивания?

2. Оценивание, как итоговое, так и текущее, должно быть четко прописано в сценарии. Текущее оценивание особенно важно продумать в дистанционном и смешанном обучении: это поможет отслеживать успехи студента в течение всего курса и не допустить потери мотивации учащихся.

3. Инструменты (форумы, интерактивные ресурсы, видеоматериалы, вебконференции и т.д.) должны быть подобраны в соответствии с целью занятия и протестированы заранее.

4. Уделите особое внимание планированию и срокам, а также детально объясните суть заданий. Будет лучше, если Вы представите эту информацию в письменном виде: это поможет избежать множества вопросов при выполнении даже сложных по организации заданий и работы в группах. Размещенный на страничке курса план, включающий цели и задачи, основные даты и критерии оценки, поможет учащимся дистанционной и смешанной модели обучения заранее распланировать свое время и лучше подготовиться к занятиям.

5. Действия преподавателя в качестве наставника играют важную роль в сценарии. Тем самым преподаватель помогает учащимся осваивать материал и оперировать полученными знаниями.

Рассмотрим, наконец, варианты сценариев, которые могут быть применимы в традиционной, смешанной и дистанционной моделях обучения (в данной статье мы рассматриваем исключительно педагогические сценарии, в которых фигурируют элементы электронного обучения. Также заметим, что преподаватель может предложить студентам самим принять участие в создании электронных ресурсов или составлении электронных пособий.

В традиционной классно-урочной модели студент лично присутствует на лекциях, семинарах и практических занятиях. Приведем несколько ситуативных примеров, в которых использование элементов электронного обучения в этом контексте может оказаться плюсом:

- преподаватель желает сделать лекционные и семинарские занятия более интерактивными и насыщенными, предложить больше примеров и практических заданий;
- нехватка часов по дисциплине в учебном плане, которая может быть компенсирована с помощью выполнения учащимися некоторых заданий в формате ДО;
- нехватка преподавателей по дисциплине или аудиторий для лекционных занятий.

Приведенные примеры описывают лишь некоторые

возможные сценарии с использованием электронного обучения. С целью повышения активности студентов преподаватель может предложить им самим поучаствовать в создании электронных ресурсов, найти в интернете дополнительные источники информации по теме или же оценить и прокомментировать работы одноклассников с помощью LMS или специализированных форумов.

Под смешанным обучением понимают модель, в которой студент частично присутствует на занятиях (примерно 20-50% учебного времени), а частично изучает материал дистанционно. Данная модель используется в ситуациях, когда учащиеся по каким-либо причинам не могут присутствовать на занятиях в течение всего периода обучения (студенты, проживающие в отдаленных районах, работающие студенты и т.д.). В этих случаях можно предложить учащимся дистанционные лекции или дистанционные практические работы.

Дистанционным считается обучение, при котором физическое присутствие студента в университете составляет менее 20% всего учебного времени. Это означает, что студенты могут проходить основную программу в режиме синхронного или асинхронного обучения и присутствовать в университете только на экзаменах или вводных занятиях [7].

При такой работе зачастую стирается грань между лекцией и практическими занятиями. Для удобства преподавателя и студента во многих вузах планирование дистанционных курсов составляется с учетом часов работы студента, а не только аудиторных

часов, зафиксированных в учебном плане.

Планирование занимает важное место в дистанционном курсе. Учащемуся необходимо четко представлять, в какое время он должен просматривать учебные материалы, сдавать работы и выходить на связь с преподавателем и другими учащимися.

Можно, к примеру, предложить еженедельное планирование курса, в котором для каждой недели будут обозначены материалы для ознакомления, задания, вебинары и время, которое студент будет затрачивать на прохождение курса. Дистанционное присутствие преподавателя становится важным фактором успеха студентов: преподаватель должен не только хорошо продумать сценарий курса и отдельного занятия, но и постоянно «присутствовать» дистанционно, используя форумы, чаты, вебинары. Задача преподавателя – сопровождать студента в освоении материала, побуждать к действию и мотивировать, а также организовывать работу в группах. Без присутствия преподавателя обучающиеся дистанционно студенты могут почувствовать себя изолированными, а это зачастую негативно влияет на успеваемость и мотивацию.

Итак, в этой статье мы рассмотрели различные сценарии, которые могут быть использованы в той или иной педагогической ситуации. Сценарии могут быть созданы в виде схемы, таблицы, а также с использованием специальных программ. Они являются инструментом, призванным облегчить работу преподавателя и структурировать материал, и будут особенно полезны при совместной работе целых педагогических команд.

Список использованной литературы:

1. Что мы понимаем под «педагогическим сценарием» в электронном обучении? // Научно-производственный журнал «Наука» - №4, 2016 г.
2. Электронное обучение: руководство по применению и внедрению в вузе / Под редакцией О. Зубиковой, Г. Исмуратовой, О. Куфлей, Н. Суеркуловой, И. Ястребовой / - Костанай: ТОО «Центрум», 2016. - 147 с.
3. Villiot-Leclercq E., Modèle de soutien à l'élaboration et à la réutilisation des scénarios pédagogiques [Текст] / (U. J.-F.-G. I, Ed.) Grenoble, 2007.
4. Pernin, J. P., & Lejeune, A. Modèles pour la réutilisation de scénarios d'apprentissage [Текст] / Actes du colloque TICE Méditerranée. Nice, 2004.
5. St Victor, The Didascalicon [Текст] / Trans. By J. Taylor. New York: Columbia University Press, 1961.
6. Basque, J., Rocheleau, J. Winer, L. Une approche pédagogique pour l'école informatisée [Электронный ресурс] / Montréal, 1998. – Режим доступа: <http://www.robertbibeau.ca/peda0398.pdf>
7. Дидактика e-learning: разработка дидактического дизайна // Научно-производственный журнал «Наука» - №3, 2015 г. - с.32

РАЗВИТИЕ ТРЕХЪЯЗЫЧНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ

PHILOSOPHICAL AND SOCIAL BASES OF THE KAZAKH LANGUAGE PROJECT TEACHING IN AN ALIEN AUDITORIUM

21

Satbekova A.A.
– doctor of pedagogical sciences, professor of Kazakh State Women's Teacher Training University
E-mail: satbekova@mail.ru

G.Orynbasarova
– 1-nd course postgraduate

Introduction

It is commonly known that education and upbringing (pedagogy) have long been an integral part of philosophy. All great philosophers openly expressed their opinions and viewpoints on education and upbringing of the young generation, on special importance of its place in the human life. Even despite the fact that pedagogy got recently separated from philosophy, the great educators such as Komenskii Ia.A. [1], John Locke [2], Jean-Jacques Rousseau [3], Gelvetskii K.A. [4], Herbart J. [5] wrote their classic works from a philosophical point of view. This all proves that the root of education and upbringing lies in philosophy. In fact, any branch of pedagogical thought (didactics, theory of education) cannot go far from philosophy.

In the course of the Kazakh language learning for high-quality education of students and also in the endeavor to contribute to development of the Kazakh language, in the course of development of Kazakhstan's education system through formation of search for own subject and profession, in the ability to achieve tasks ahead, the most important thing is to determine the level of foundation, education from philosophical and social points of view [6].

As a value of the Kazakh language for the Republic of Kazakhstan, for development as the state language, for solution of such problem use of a new technology is one of the priority tasks.

The process of transition of concepts of philosophical foundations from abstraction to accuracy is understood as a single system. In summary, saturation during the Kazakh language teaching, organization of comprehensive and complete language acquisition, as well as the quality of the dominant technological system can be noted. Since in any cognitive activity a developing link of thinking is a creative process, students in the course of language study should master analysis and synthesis, deduction and induction, linguistic experiment, modeling, logical operations skills. With such knowledge, the student will learn not only the principles and rules of the Kazakh language, but also actual perception of the world, recognition skills.

Main part

Philosophical foundations as a methodology of project technology in learning the Kazakh language can teach students to think, speak, and precisely learn techniques of perception of the real world. The linking unit of the Kazakh language and features of spoken language, as well as existence of the Kazakh spoken language, interdependence of the genesis of educational content and development, philosophical foundations give direction to students to transit their cognitive acts in a constructive form, to form a new content of their thinking.

By defining new channels of learning the Kazakh language, as well as attaching innovations to the traditional channels, we can say that the Kazakh language itself and views on learning the Kazakh language are developing in qualitative terms. Moreover, formation of point of view of assigning to the Kazakh language a state symbol develops patriotic, respectful, tolerant, and human qualities. In turn, such qualities, when summarized, are the basis for understanding the meaning of life, peaceful existence, thus creating a conscious citizen. In solving these fundamental problems, the most important thing is to undoubtedly determine the level of foundation, education from philosophical and social points of view.

Among key philosophical problems, consciousness and language take a special place - special cognitive forms coming from times immemorial and studied from all aspects [7]. Development of science, including rapid development of natural science, had a strong multifaceted influence on development of perspective on consciousness and language. In philosophy no concept of consciousness and language was formed. Spirkin A.P. believed that consciousness and the objective world constitute integrity of two different opposites. Considering consciousness in such terms, Spirkin

A. P. believed that support of the integrity is practice, if you regard it as a sensuously objective activity of people, then radiation of consciousness (reflection) is perceived by him as a splendid opportunity to understand the world, as a special property [8].

If you take the knowledge as information emitted in the human mind to understand the world, the feature of such process will also take a special place in the course of education. A man's place in the world and an important function of human consciousness are the forms to be achieved for educational purposes. During education, radiated information in the human mind helps shape his perception of the world.

Today's time in the Kazakh sector of higher education will be marked by new concepts through which a new special social status is formed. Committed actions, experiments to achieve standards of advanced countries in the system of higher education affect the fundamental change in the system of higher education, i.e. in other words, lead to establishment of a strong link between science and practice.

Only taking as faith and basics the humanistic ideas, the teacher can help to master its subject; it is not only the students, but also educators of the students themselves, who need to understand it. Lying at the very core of Kazakhstan's higher education system, the humanistic ideas from a philosophical point of view run the process of training specialists of the Kazakhstani higher education. Therefore, the modern student should be able to clearly analyze the point of view of the teacher of higher education on child educating. That's why a place occupied by subject "Kazakh Language" among other courses is so great. In the process of studying subject "Kazakh Language", students, for purposes of formation of their cognitive views on the world, should pay attention to objectives of teaching the Kazakh language, content of the knowledge gained, ways and methods of teaching, view from the perspective of the world perception combined into one channel. How proposed major didactic categories coincide with purposes of the Kazakh social system, its future, how future teachers master necessary professional skills in training of future citizens of Kazakhstan. Generally, efficiency of achieving such compatibility and arrangement is determined by an order given to higher education institutions, and for solving this problem by combining theoretical and practical standards of education of necessary knowledge into a single channel; practical solutions, in their turn, follow this path.

The Kazakhstani society is a fruit of the activities aimed at development of welfare of its people. The Kazakhstani education system helps to understand that in the social system of the people there is a growing need of quality in the education sector, that it is a key reason. Quality indicators of education of students studying at higher education establishments are indicators taken in the average by dividing the total number of all subjects studied. We can say that, among these subjects in the study of the state language, marking individual indicators and selecting the best methods to study the state language are an important task to solve; and laying aside such tasks may be fraught. Because an important lever for formation of human values in the future teacher is knowledge of the Language, helping to understand the state quality, respect, to be an example for its student, competent and fluent in the Kazakh

language, acquisition of spelling rules, to explain students that becoming a full-fledged citizen of Kazakhstan depends on quality of learning the Kazakh language.

One of the social activities of the student and the main thing for this time is to obtain higher education. In the process of obtaining higher education, depending on the major studied the student learns not only a system of knowledge, but also at this time in the mind of the student, in himself there form his own material and spiritual values, which are necessary for this force, what opportunities, what abilities to do so he has and how he can target these abilities, what human positions in life he will further adhere to, - the student learns all this in the process of higher education. In the course of study of the teacher profession, including acquisition of a particular system needed for teachers of one subject, the students absorb in their consciousness the education contents previously collected and combined according to state standards, and again such knowledge is processed. This process brings the student to a new qualitative level - to the level of highly educated citizens. A student growing up to this level should become a subject which can realize, observe the process of conversion, which can open a possibility of self-correction, along with professors, into a subject who should in learning activities express its civic position and as a specialist has to "summarize" its appearance.

A person can also act as an indicator of social development. If relying on the concept of Al-Farabi, who believed that only a human can perform sane activity, then you can imagine how difficult sometimes for a person to acquire knowledge. In the course of education, its interest and control, beginning with acquisition of simple information, form of the way of knowing this are considered a scientific cognitive process. Subject "Kazakh Language" studied by students in many cases is considered a practical subject; it gives us a very clear understanding that you cannot be limited to the use of empirical methods in learning the subject. The student's view on subject "Kazakh Language" regarding perception of linguistic materials as theoretical knowledge and exercises as practical knowledge is wrong from a methodological point of view. Because the student not knowing any grammatical rules cannot understand how any endings are formed, now to carry on grammatical, stylistic actions.

In teaching Kazakh as the state language to the students who study in another language, for such audience those methodological frameworks are taken as key elements that we call philosophical and social foundations, normative and descriptive foundations in the Kazakh language teaching methodology. The feature of the normative methodology is its dependence on solution of constructive tasks in the Kazakh language teaching methodology. The feature of the descriptive methodology is that the methodology of the Kazakh teaching in the classroom for foreign audience depends on the analysis of retrospective features. Based on the foregoing, Professor B.Hasanuly in the writings of study of the social laws of the Kazakh language and its features, the key element is the beginning of a particular methodological foundation [9,10]. The social feature of the language in language teaching is closely linked with social features.

Professor B.Hasanuly in his work "Mother Tongue - Legacy of Generations" revealed 14 basics for defining the place of the state language in the social relations [11]. Today it can be noted in terms of realities of life that these basics despite their low-intensity are embodied. Such basics are:

1. Whatever the language, if it is declared the state language, it is considered **the main language** of the country.

2. All the citizens **have to know** the declared state language **in an obligatory manner**.

3. The state language is **the national symbol** along with the flag and emblem.

4. The state language is an **effective means of combining the multinational people in the socio-cultural unit**.

5. The state language shows a **linguistic entity** of the state.

6. The state language is **the main language used in many places** in countries around the world.

Along with the said, in today's social linguistics the term "State Language" is also used in concepts such as "Majority Language", "Constitutional Language", "Associative Language", "National Majority Language", "Working Language", "Local Language".

The Majority Language is the state language, the language declared the national regional unit. For example, the majority language of our country is considered the Kazakh language.

The Constitutional Language is a specific status of the language supported by the Constitution itself. For example, in 1965 in India such status was awarded to English.

The Associative Language is the language that has been assigned with a special political and legal status by certain legal acts. This language belongs to a language group or association, united by common functional features. For example, you can call in this way the status of English, which it acquired in 1965 in India.

The Working Language is the language which was given a status through various international treaties. In 1945, with creation of the United Nations Organization, English, Spanish, Chinese, Russian, French were declared its working languages. Then in 1973 this status was given to Arabic, as well.

Various international summits, conferences, conventions and seminars define their working language. In some cases, such decisions are made through a diplomatic agreement.

The Local Language is the language, the status of which is not fixed by regulations, only limited to application in the area of certain ethnic groups. Local languages are used in the primary school, local radio, television, newspapers, and magazines. In Kazakhstan, the local languages are Uighur, Korean, German and Polish. Being the key value, learning of the Kazakh language in a foreign audience through a new system of social technologies is the social need of time and assonant direction of the technological and didactic needs.

Beginning of the XXI century for the Republic of Kazakhstan was start in the study and development of a new image of THE TEACHER for younger generation. Whatever the subject is taught, the most important quality of the teacher is humanity, not going with a variable time and a particular perception of the world through scientific and educational pedestals. This permanency depends on

the constancy of the human consciousness of the teacher and the student.

In accordance with modern requirements, the thought or opinion in the field of self-knowledge occupies a special place in the science. Sometimes one or more ideas are implemented together, forming one channel of the new idea. The branch of science can only evolve by solving its tasks. In its development the branch of science, on the one hand, begins to delve internally and, on the other hand, begins to converge with other kinds of science. It is common knowledge that both selection and convergence is typical for our generation. During the selection, way of knowledge of a single object is determined and then, in the course of convergence, common points of the sciences, far from one another at the first sight, can be observed.

In educating the Kazakh language, these two trends are also used in the methodology. In the course of studying the Kazakh language as a mother tongue, many changes and innovations resulted from such development. For example, we can say that studying the Kazakh language as a mother tongue, learning the Kazakh language as a second language, learning the Kazakh language as a foreign language pose major challenges, such as internal selection of the branch of science "Methodology of the Kazakh Language Teaching", then the process of technologizing, psychologizing, optimizing the Kazakh language teaching issues of links with cybernetics show integration of the branch as well.

The development of self-education of the student in learning the Kazakh language does not mean the simplest practical skill of learning the Kazakh language, its education. The external form and internal content of the speaker's speech in the Kazakh language show existence of practical and theoretical knowledge of the Kazakh language.

The methodological bases of the project technology of the Kazakh language learning through individual development of skills of studying the Kazakh language are as follows:

1. The project technology of the Kazakh language learning is a concept which can become a scientific form.

2. The development of independent research by students in the study of the Kazakh language, opening of innovations, technology of development of qualities in addressing the key tasks is a complete system of specific features in the structure.

3. The technology of quality development to achieve results and independent research by students in the study of the Kazakh language is a holistic measure of education and upbringing in acquisition of linguistic events, so it is assumed to be a known and complex branch in the methodology of the Kazakh language learning in addressing the challenges of development of theoretical thinking. In addition, the philosophical nature of language depends on it; the basics of education and philosophical foundations occupy a special place in educational methodology.

4. The principles of humanity are taken by students for a basis in the Kazakh language learning, since the ability to personally make decisions and technology of development of thought are considered a component of the general cognitive process aimed at friendly education.

5. Through the project technology of the Kazakh language learning, students acquire, in the course of formation of themselves as individuals, the integrity of project technology of education and turn it into the studying process.

Conclusion

In addition to the traditional methods of teaching of Kazakh language there are some specific peculiarities and ways of teaching. Project technology of the Kazakh language learning by the students is targeted to develop students' speaking and writing abilities under the control

of teacher in the process of preparing project works. The ways and direction of developing of internal and external opportunities of project based learning Kazakh languages defines by the special investigations.

References

1. Komenskii, Ia.A., 1981. The Great Didactics. Selected Pedagogical works. Moscow, pp: 472.
2. Locke, J., 1988. Selected works. Moscow: Mysl', pp: 668.
3. Rousseau, J.-J., 1979. Emile, or On Education. New York: Basic Books.
4. Gelvetskii, K.A., 1956. About human, their mental abilities and brining up. Moscow, pp: 300.
5. Herbart, J., 1940. Selected pedagogical works. Moscow, pp: 215.
6. Satbekova, A.A., 2011. Scientific-methodical bases of the kazakh language project teaching in an alien auditorium. Almaty, pp: 263.
7. Large encyclopedic dictionary. (Philosophy, sociology, religion, esotericism, political economy), 2002. Minsk: MFCHP, pp: 1008.
8. Spirkin, A.G., 2004. Philosophy. Handbook. Moscow: IPL, pp: 736.
9. Hasanuly, B., 2005. Regional tactics and strategy of developing of state languages. President's Message it's social, linguistic, psycho-linguistic report. Ural, pp: 62.
10. Hasanuly, B., 2007. State personals language and language of environ. Astana, pp: 28.
11. Hasanuly, B., 1992. Mother tongue is heritage. Almaty, pp: 272.

ПОДГОТОВКА КАДРОВ ИНДУСТРИАЛЬНО-ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ КАЗАХСТАНА

ПРОЕКТ InnoCENS «ПОВЫШЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ И ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКИХ НАВЫКОВ В ОБЛАСТИ ИНЖЕНЕРНОГО ОБРАЗОВАНИЯ»

25

Нурмагамбетов А.А. - директор Центра Болонского процесса и академической мобильности МОН РК
Фаизова Э.Р. - начальник отдела Болонского процесса и академической мобильности ТарГУ им. М.Х. Дулати, национальный координатор проекта
Хасенова У. - ведущий специалист Центра Болонского процесса и академической мобильности МОН РК
Чернявская Н.П. - директор офиса регистратора ТарГУ им. М.Х. Дулати

Развитие предпринимательских навыков в условиях четвертой мировой промышленной революции и третьей модернизации Казахстана сегодня является приоритетной задачей для системы высшего образования. Утверждена государственная «Программа развития продуктивной занятости и массового предпринимательства», выделяются средства и гранты на развитие предпринимательства.

Проект InnoCENS «Повышение инновационных компетенций и предпринимательских навыков в области инженерного образования (InnoCENS)» разрабатывается в рамках Программы Erasmus+, которая была создана в 2014 г., поддерживает модернизацию и реформирование высшего образования через конкурсы проектов организации мобильности и развития потенциала вузов в рамках образовательных и исследовательских программ и финансируется Европейской комиссией. В проекте совместно с ТарГУ участвуют университеты, министерства образования, компании и организации Армении, Беларуси, Грузии и Казахстана. Европейскими координаторами проекта являются Королевский технологический институт (Швеция), Университет

прикладных наук Турку (Финляндия) и Политехнический университет Валенсии (Испания). В Казахстане в проекте участвуют Центр Болонского процесса и академической мобильности, Таразский государственный университет им. М.Х. Дулати, Алматинский университет энергетики и связи и инновационная компания ND&CO.

Важность и своевременность мероприятий проекта определяется рядом актуальных вопросов становления экономики нового типа. В Государственной программе «Цифровой Казахстан» (утвержденной постановлением Правительства РК от 12 декабря 2017 года № 827) особая роль отводится созданию инновационной экосистемы - 5-го программного направления. Сегодня наряду с человеческим капиталом, к мощным двигателям

прогресса относятся стартапы – инструмент обновления и развития, причем не столько экономики, сколько трансформации общественного сознания, зарождения новой культуры технического предпринимательства. Наличие большого количества предпринимателей является положительным эффектом для экономики. А одним из ключевых элементов стартап-среды является эффективная экосистема – инфраструктура, поддерживающая развитие предпринимателей.

Одним из важных условий подготовки инновационно мыслящих выпускников является повышение роли университетов в триаде «университет-государство-бизнес». Именно вузам отводится особо важная роль в деле формирования и внедрения инноваций. Поэтому основной задачей проекта является оказание помощи студентам и преподавателям стать более творческими и инновационными, путем введения инструментов инновационной педагогики. Таким образом, по результатам реализации проекта должны быть выработаны подходы по подготовке студентов, особенно технических специальностей, которые смогут генерировать инновационные идеи и, самое главное, внедрить их на практике, то есть стать предпринимателями. Следует отметить, что проект разрабатывается не только для двух университетов-участников, но его результаты будут распространены для всех университетов Казахстана. Неоценимую роль в этом окажет Центр Болонского процесса, так как в проекте предусмотрено проведение Республиканского Дня предпринимателя, международной конференции в Астане и национальный конкурс инновационных проектов среди студентов казахстанских вузов. Но это наши планы. Что же было сделано?

В первую очередь было решено, что инновационных студентов, умеющих стать предпринимателями должны обучать преподавателями, которые сами могут инновационно мыслить. Поэтому первый год реализации проекта был посвящен обучению.

С целью обучения новым технологиям развития предпринимательства члены команды приняли участие в апреле 2017 года в учебном курсе для тренеров по предпринимательству, который проходил

в Центре стартапов на базе Политехнического университета Валенсии в Испании. Следует отметить, что Политехнический университет Валенсии является признанным в Европе центром по подготовке стартапов и спин-оффов, что позволило на примере лучших практик освоить технологии оказания бизнес-услуг.

В июне 2017 года состоялся учебный визит по инновационным системам Швеции. Целью визита было ознакомление со структурой и особенностями инновационной политики Швеции, которая формируется по трем направлениям: национальная инновационная система, отраслевая инновационная система и региональная инновационная система. Выбор Швеции был не случаен, так как в течение последних трех лет Швеция занимает первое место в Европейском рейтинге инновационных стран. Во время визита участники посетили инновационный центр Королевского технического института, где наглядно были продемонстрированы все стадии развития инновационного продукта от его зарождения до внедрения в производство. Но инновационные центры существуют не только в вузах, но и при местной администрации. Участники проекта посетили два наиболее интересных Центра: Стартапы Швеции и научный город Киста, с его многочисленными лабораториями, оснащенными по последнему слову техники. Следует отметить, что основными факторами успеха инновационной системы Швеции являются высокий уровень подготовки инновационных кадров, поддержка государства и благоприятная среда для продвижения инноваций, в частности для развития предпринимательства, основанного на возможностях.

В Университете прикладных наук Турку (Финляндия) члены команды проекта изучали основы инновационной педагогики, а в Минске – учились оценивать инновационные компетенции. Во время семинара в Минске слушатели изучали критерии оценивания инновационной компетентности, а также обучались применению барометра оценки инновационных компетенций FINCODA. Следует отметить, что данная методика, разработанная Университетом прикладных наук Турку, является новой даже для стран ЕС, так как Европарламент утвердил ее только в 2017 году.

Таким образом, по результатам первого года все члены команды прошли обучение, и в проекте работают высококвалифицированные специалисты, владеющие современными методиками подготовки инновационных предпринимателей.

Члены команды проекта впервые опробовали европейские методики в январе 2018 года на двухдневном семинар-тренинг для преподавателей университета на тему «Инновационная педагогика: обучаем предпринимателей».

2 марта 2018 года в Таразском государственном университете открыли Центр инноваций и предпринимательства, оборудование для которого было приобретено за счет средств проекта. Деятельность Центра будет способствовать усилению связи университета и бизнеса для формирования и определения навыков, которыми должен владеть выпускник. Студенты, получившие навыки в области предпринимательства, смогут после окончания университета создавать новые предприятия и повысить степень их участия в региональных, республиканских и международных конкурсах инновационных проектов, что будет способствовать повышению инновационной культуры в Казахстане. Лучшие практики Центра помогут студентам и сотрудникам университета увеличить количество стартапов и спин-оффов, а также количество коммерциализированных проектов.

16 апреля 2018 года в ТарГУ им. М.Х. Дулати в рамках прошел международный семинар по инновационной педагогике и предпринимательству. В семинаре принимали участие 30 представителей вузов из Испании, Швеции, Финляндии, Армении, Грузии, Беларуси. Это был последний из числа запланированных семинаров и на нем были подведены первые итоги реализации проекта.

При этом университет не только готовит кадры для инновационной экономики, но и сам принимает участие в различных этапах создания инноваций.

В 2017-2018 учебном году в университете начали преподавать дисциплину «Инновационные системы», а в следующем – «Предпринимательство для инженеров» для студентов всех специальностей.

Но нужно понимать, что развитие потенциала вузов - это не только проблема университетов или государства. Это и задача бизнеса, который тоже должен быть заинтересован в хороших кадрах. Поэтому в планах университета консолидировать усилия Центра инноваций и предпринимательства со всеми региональными структурами, участвующими в подготовке инновационных предпринимателей.

Открытие Центра инноваций и предпринимательства, проведение семинара для ППС вуза, введение новой дисциплины, запланированные изменения в спецкурсах, вовлечение обучающихся в процесс подготовки к конкурсу инновационных стартап проектов – является новым для системы подготовки кадров в Казахстане. Основная причина, по которой университет является центром инновационного развития, заключается в том, что именно в вузах сконцентрированы молодые кадры, являющиеся драйвером развития инноваций.

КАЗАХСКАЯ АВТОМОБИЛЬНО-ДОРОЖНАЯ АКАДЕМИЯ ИМ. Л. ГОНЧАРОВА

МЕТОДЫ ПОДГОТОВКИ НАЦИОНАЛЬНЫХ ИНЖЕНЕРНЫХ КАДРОВ КАЗАХСТАНА

28

Еспаева Г.А.

– к.т.н., доцент, 1-й проректор

Жанбиров Ж.Г.

– д.т.н., профессор кафедры

Сабралиев Н.С.

– к.т.н., доцент, и.о. профессора кафедры

Мусин К.С.

– к.т.н., и.о. ассоц. профессора кафедры

Китайские ученые называют шесть ключевых дефектов современной экономики Российской Федерации. Во-первых, экономическая структура России серьезно искажена, экономическое развитие сильно зависит от ресурсов; во-вторых, растут инвестиционные и хозяйственные барьеры; в-третьих, усложнилась ситуация с технологиями, наукой и бизнесом; в-четвертых, доля естественных монополий остается высокой, справедливая конкуренция – неполноценная; в-пятых, невысокий уровень развития общественных капиталов, слабая способность к самоорганизации, к саморегулированию частных компаний; в-шестых, Россия имеет небольшую численность населения и переживает серьезный дефицит трудовых сил.

Все перечисленные проблемы экономики России присущи Казахстану, и, возможно, представлены глубже. Поэтому в Послании Президента РК «Социально-экономическая модернизация – главный вектор развития Казахстана» одной из главных задач, поставленных перед правительством, является обеспечение качественного роста человеческого капитала в Казахстане.

Человеческий капитал формируется за счет инвестиций в повышение уровня и качества жизни населения, интеллектуальную деятельность, в т.ч. в воспитание, образование, здоровье; знания (науку); предпринимательскую способность и климат; информационное обеспечение труда; формирование эффективной элиты; безопасность граждан и бизнеса и экономическую свободу, а также в культуру, искусство и другие составляющие. С другой стороны, накопленный качественный человеческий капитал лежит в основе инновационной системы и инновационной экономики. Таким образом, фундаментом, на котором созданы инновационные экономики и информационные общества, служат торжество закона, высокое качество человеческого капитала, высокое качество жизни и

эффективная индустриальная экономика, которая плавно трансформировалась в постиндустриальную или инновационную экономику.

В настоящее время воспитать, особенно на основе этнопедагогик творческую личность – это одна из главных задач нового национального образования страны. Формирование личности студентов с целью подготовки высококлассных специалистов, т.е. применяющих современные знания, в настоящее время немыслима без развития способности к творчеству, уровня воспитания. Безопасность, устойчивость общества и личности зависит от уровня воспитания всех членов общества и в частности ее креативной части. В своем Послании народу Казахстана Президент Н.А. Назарбаев отметил необходимость усиления воспитательного компонента процесса обучения: «Патриотизм, нормы морали и нравственности, межнациональное согласие и толерантность, физическое и духовное развитие, законопослушание. Эти ценности должны прививаться во всех учебных заведениях, независимо от формы собственности» [1].

На рис. 1 показано условное распределение ценности творческой личности.

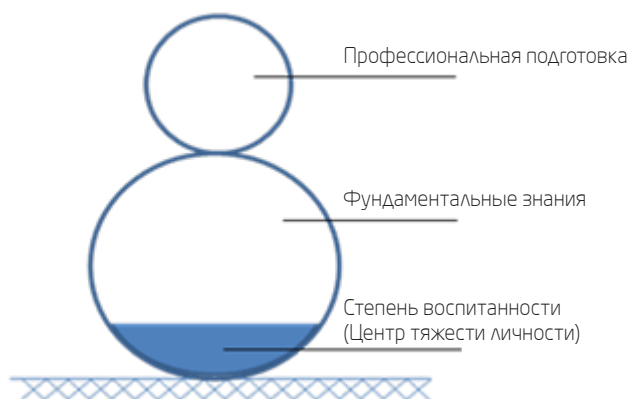

Рисунок 1. Распределение ценностей человека в подготовке креативных специалистов

В современной экономике воспитанная и креативная часть трудовых ресурсов выступает ядром накопленного национального человеческого капитала. В его состав входят также квалифицированная часть трудовых ресурсов, обеспечивающая эффективное функционирование человеческого капитала, среда его функционирования и инструментарий интеллектуального труда.

Огромное преимущество международного опыта высокоразвитых стран заключается в притоке высококачественного человеческого капитала, что обеспечивает им конкурентные преимущества в развитии науки, высоких технологий и индустрии знаний. Например, в США созданы условия, наиболее привлекательные для научных работников, сотрудников

венчурных и инновационных структур и других лучших специалистов. Инновации в рыночной экономике есть следствие свободной конкуренции на рынках. При отсутствии источника генерации инноваций – конкуренции, отсутствуют и сами инновации или носят случайный характер. Экономическая свобода, конкурентные рынки – факторы, генерирующие инновации и формирующие спрос на них, инвестиции и создающие связи между идеей и инновационным товаром [2].

Человеческий капитал (ЧК) в большинстве стран превышал половину накопленного национального богатства (исключение – страны ОПЕК). На процентную долю человеческого капитала существенно влияет стоимость природных ресурсов. В частности, для Казахстана доля стоимости природных ресурсов сравнительно велика. Например, в США стоимость человеческого капитала в конце XX века составляла 95 трлн. долл. или 77% национального богатства (НБ), 26% мирового итога стоимости человеческого капитала. В то время как стоимость мирового ЧК составила 365 трлн. долл. или 66% мирового богатства, 384% к уровню США. Для Китая эти показатели составляют 25 трлн. долл., 77% от всего НБ, 7% мирового итога ЧК и 26% к уровню США. Для Бразилии, соответственно, 9 трлн. долл.; 74, 2 и 9%; Индии – 7 трлн. долл., 8, 2 и 7%, России – 30 трлн. долл.; 50, 8 и 32%. На долю стран «семерки» и ЕЭС на расчетный период приходилось 59% мирового ЧК, что составляет 78% от их национального богатства (табл. 1) [3].

С другой стороны, человеческий капитал, как качественную характеристику фактора производства, по степени эффективности можно разделить на отрицательный, пассивный и положительный (рис. 2).

Таблица 1. Стоимость национального человеческого капитала в 2010 г.

Страна	Индекс эффективности человеческого капитала	Доля инновационной экономики, %	ЧК на душу населения, тыс. долл.
США	1.225	0.9	1255.6
Великобритания	0.855	0.44	315.2
Германия	0.93	0.7	565.9
Япония	0.93	0.8	612.4
Китай	0.49	0.15	19.1
Индия	0.37	0.1	3.8
Эстония	0.67	0.47	143.6
Россия	0.30	0.1	14.5

Источник: Юрий Корчагин. Измерение национального НС <http://www.lerc.ru/?part=articles&art=1&page=119>

Отрицательный человеческий капитал – часть накопленного человеческого капитала, не дающая какой-либо полезной отдачи для общества от инвестиций в него и препятствующая росту качества жизни населения, развитию социальных институтов и личности [4]. Особо значительный вклад в отрицательный накопленный человеческий капитал способна вносить активная часть нации, её элита, поскольку именно она определяет политику и стратегию развития страны,

ведет за собой нацию по пути прогресса, либо стагнации (застоя), либо регресса [5]. В состав отрицательного человеческого капитала входят некомпетентные управленцы и специалисты, коррумпированные государственные институты, неэффективные государственные управленческие технологии и системы, неэффективная часть систем воспитания, образования, науки, здравоохранения, безопасности, низкое качество жизни и устаревший и неэффективный инструментарий

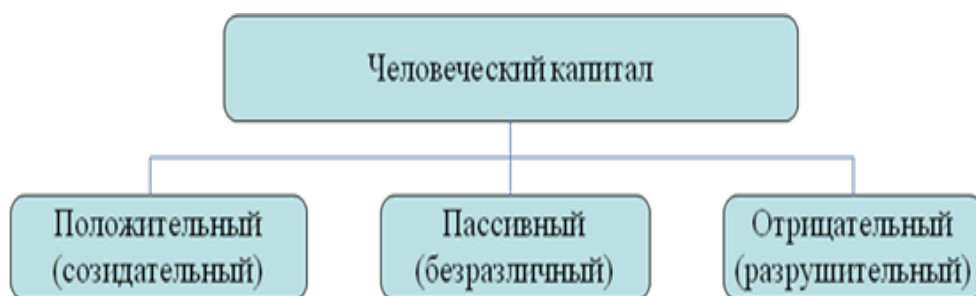

Рисунок 2. Разделение человеческого капитала

интеллектуального труда, лжеученые и инноваторы, деятельность которых наносит вред науке, экономике и обществу.

Отрицательный накопленный человеческий капитал формируется на базе негативных сторон менталитета нации, низкой культуре населения, включая её рыночные составляющие. Вносят в него свой вклад негативные традиции государственного устройства и функционирования государственных институтов на базе несвободы и неразвитости гражданского общества, инвестиций в псевдовоспитание, псевдообразование и псевдознания, псевдонауку и псевдокультуру.

Положительный человеческий капитал определяется как накопленный, т.е. обеспечивающий полезную отдачу от инвестиций: в повышение и поддержание качества жизни населения, рост инновационного потенциала и институционального потенциала; развитие системы образования, рост знаний, развитие науки, улучшение здоровья населения; повышение качества и доступности информации, которые дают отдачу только через некоторое время. Величина и качество человеческого капитала зависят, прежде всего, от менталитета, образования, знаний и здоровья населения. В исторически короткие сроки можно получить существенную отдачу от инвестиций в образование, знания, здоровье, но не в менталитет, который формируется веками. В то же время менталитет населения может существенно снизить коэффициенты трансформации инвестиций в человеческий капитал и даже делать полностью неэффективными инвестиции [6].

Для повышения качества, стоимости и производительности национального человеческого капитала в частности инженерных специальностей предлагаем следующую систему обучения в технических вузах Республики Казахстан (рис.3). Выпускники средней школы по результатам государственных экзаменов или единого национального тестирования на получение аттестата о среднем образовании, руководствуясь правилами Министерством образования и науки РК, поступают в вузы сроком на 2 года для специальной подготовки и получения сертификата о начальном высшем образовании.

Цель специальной подготовки (СП) абитуриентов – формирование личности, переход от мнения к позиции самоопределения, а также обучение пониманию и анализу предмета противоречий. Для выполнения вышеуказанной цели современный технический университет должен представлять собой элитарное учебное заведение, в котором, наряду с глубокими профессиональными знаниями, студенты могут

получать фундаментальную подготовку в естественно-научных, социально-психологических, общеинженерных, социально-экономических и гуманитарных областях знания.

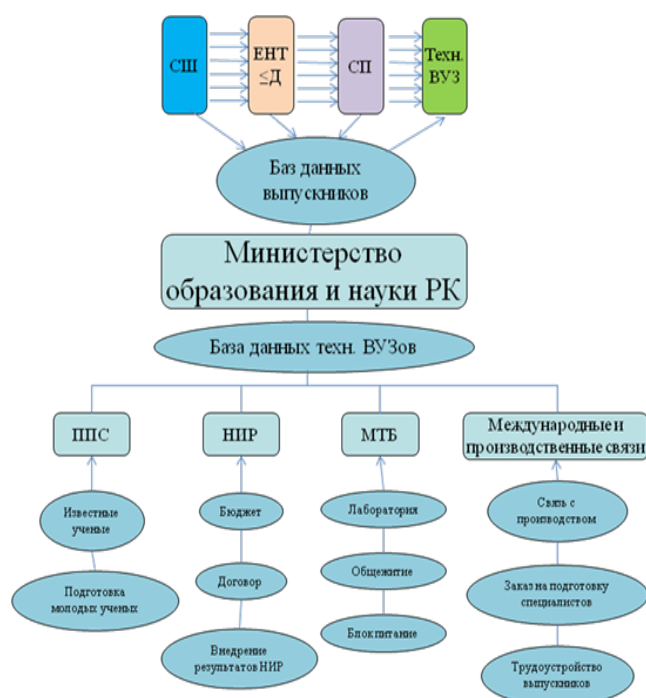

Рисунок 3. Условная схема организаций обучения и подготовки национальных инженеров в технических вузах Республики Казахстан

При этом особо следует подчеркнуть роль фундаментальной подготовки будущих инженеров. Именно она, формируя методологически систематизированные инвариантные знания, создает основу для усвоения последующего профессионально-прикладного учебного материала, развивает творческие способности и системное мышление, вооружает методами получения знаний, способствует становлению и совершенствованию научного мировоззрения, повышает уровень профессиональной и общей культуры будущего специалиста [7].

К сожалению, в настоящее время технические вузы Казахстана не в состоянии выполнять вышеуказанные цели и задачи, так как не хватает ученых и профессиональных педагогов. Поэтому предлагаемое 2-х годичное обучение для всех студентов не независимо от выбранных специальностей, целесообразно организовать на базе государственных педагогических вузов. Современные государственные педагогические вузы сохранили научно-педагогический

потенциал и имеют многолетний опыт работы и методики для организации воспитательного и учебного процессов по математике, физике, психологии и др. общеобразовательным предметам. По завершении 2-х годовичного обучения студенты поступают в технические вузы с более высоким уровнем воспитания и фундаментальной подготовкой. Такие схемы подготовки существуют в развитых странах мира и показали свою высокую эффективность. Например, в Германии школьная программа состоит из двух частей: 12-летняя – обязательная и 13-й год экзамен на получение аттестата о среднем образовании. После чего абитуриент имеет право учиться в вузе на бакалавра в течение 4 лет.

В Великобритании после окончания 11-летней школьной программы выдают обычного аттестата о среднем образовании и 2-х дополнительных лет обучения в средней школе – аттестат повышенного уровня, с таким аттестатом абитуриенты поступают в вуз (бакалавр 3 года) без экзаменов.

Во Франции принята 12-летняя школьная программа и 2-х летний начальный этап высшего образования, а

также 2-х летнее обучение в вузе после чего студенты получают звание матризы (бакалавр).

Для повышения качества подготовки технических специалистов в вузах Республики Казахстан, на основании проведенных предварительных исследований и опыта работы зарубежных вузов предлагаем следующую схему размещения государственных заказов на подготовку конкретных специальностей и приема студентов (рис.3).

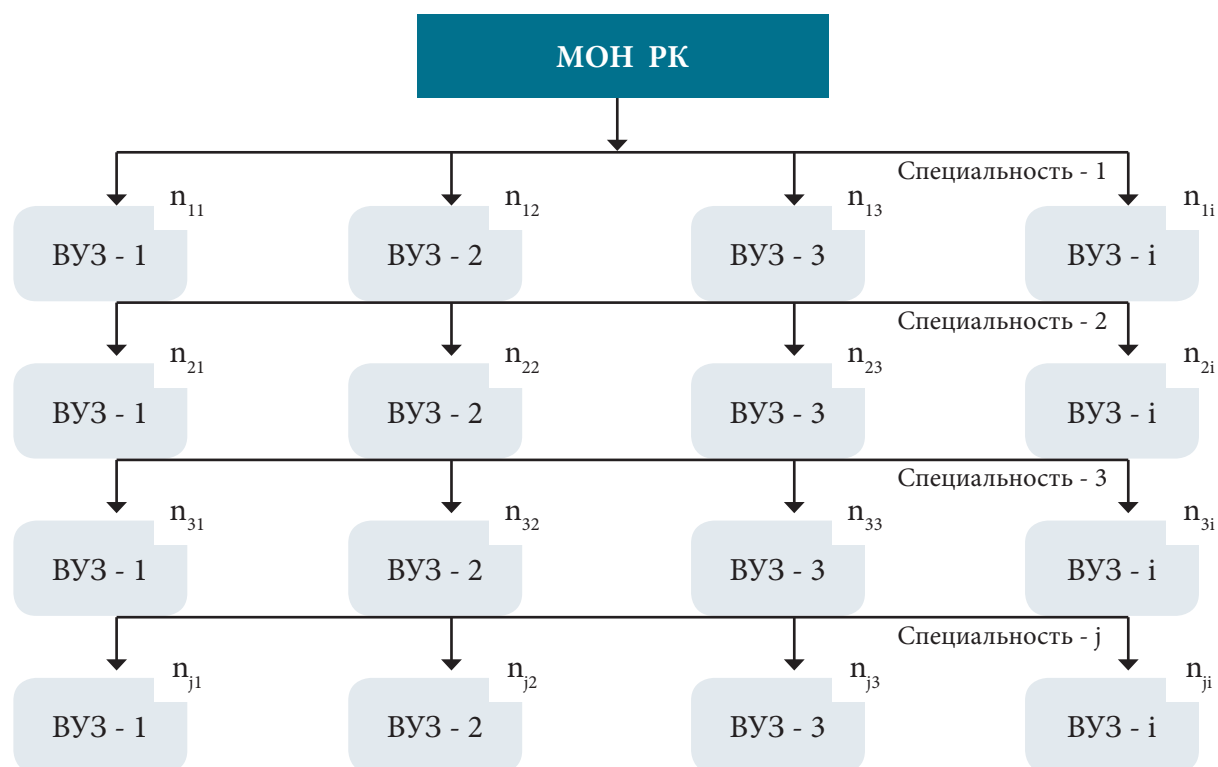
В период выпускных экзаменов и по результатам выдачи аттестата о среднем образовании МОН РК создает базу данных школьников, включающую результаты обучения студента в течение 2-х летнего обучения. Если студент с сертификатом о начальном высшем образовании хочет продолжить учебу в вузе, то подает все необходимые документы в соответствующий технический вуз в электронной форме, который при соответствии данного студента требованиям конкретного университета, без экзаменов принимает на 2-х летнее профессиональное обучение.

Таблица 2. Основные цели и задачи технических вузов Республики по предложенной системе подготовки национальных инженеров

на 3 курсе	на 4 курсе	в магистратуре	В докторантуре, (профессионал-менеджер)
<p><i>Цель</i> - научить студента методом проблемного мышления</p> <p><i>Задача</i> - передать профессионально-технические и экономические знания</p>	<p><i>Цель</i> - научить студента переходить от сомнительного к бесспорному</p> <p><i>Задача</i> - передать профессионально-управленческие и социологические знания</p>	<p><i>Цель</i> - подготовить специалиста или будущего ученого-исследователя и педагога</p> <p><i>Задача</i> - научить действовать, работать и жить в ситуациях непонимания</p>	<p><i>Цель</i> - подготовка современных топ-менеджеров и ученых</p> <p><i>Задача</i> - научить вырабатывать собственную точку зрения и не бояться включаться в конфликт различных точек зрения</p>

Для распределения государственных заказов на подготовку специалистов в вузах республики МОН РК также создает базу данных всех технических вузов и в зависимости от уровня квалификации профессорско-преподавательского состава и подготовки молодых ученых, материально-технической базы, объема выполняемых научно-исследовательских работ и внедрения результатов НИР в производство, связи с конкретными производственными структурами и международного сотрудничества, размещают госзаказ на подготовку национальных инженеров в разрезе конкретных специальностей.

На рис. 4 представлена условная схема организаций распределения государственных заказов на подготовку инженеров по конкретным специальностям в разрезе технических вузов. При размещении госзаказов на подготовку инженерных кадров необходимо учитывать потребности экономики конкретного региона или города и наличия технического вуза. Таким образом, ядром новой парадигмы и стратегии развития страны должны стать комплексная и системная концепция и стратегия развития казахстанского национального человеческого капитала за счет повышения качества подготовки инженерных кадров для инновационной экономики Казахстана.

где $0 \leq n_{ji} \leq S_{\text{рос}}$
 где S - общее количество гос.заказов на подготовку j -специалистов

Рисунок 4. Предлагаемая схема распределения государственных заказов на подготовку инженерных кадров среди технических вузов

Список использованной литературы:

1. Послание Президента РК Н.А.Назарбаева народу Казахстана от 27.12.2012 года.
2. Shultz T. Investment in Human Capital. N.Y., London, 1971, p. 26-28;
3. Becker, Gary S. Human Capital. N.Y.: Columbia University Press, 1964.
4. Корчагин Ю. А. Современная экономика России. - Ростов-на-Дону: Феникс, 2008. ISBN 978-5-222-14027-7
5. Корчагин Ю. А. Российский человеческий капитал: фактор развития или деградации? — Воронеж: ЦИРЭ, 2005
6. Нестеров Л., Аширова Г. Национальное богатство и человеческий капитал. Вопросы экономики, 2003, № 2.
7. Кендрик Дж. Экономический рост и формирование капитала. - Вопросы экономики, 1976, № 11

КАЗАХСКАЯ АВТОМОБИЛЬНО-ДОРОЖНАЯ АКАДЕМИЯ ИМ. Л. ГОНЧАРОВА

ПРОБЛЕМЫ ПОДГОТОВКИ КОМПЕТЕНТНЫХ ТЕХНИЧЕСКИХ СПЕЦИАЛИСТОВ

33

Еспаева Г.А.

– к.т.н., доцент, 1-й проректор

Жанбиров Ж.Г.

– д.т.н., профессор кафедры

Сабралиев Н.С.

– к.т.н., доцент, и.о. профессора кафедры

Мусин К.С.

– к.т.н., и.о. ассоц. профессора кафедры

В настоящее время происходят глобальные изменения в лучшую сторону в различных областях экономики и образования. В связи с принятием нового закона «О науке» появились новые возможности в развитии фундаментальной и прикладной науки. Наряду с развитием высшего образования происходит модернизация экономики, которая требует подготовки специалистов новой формации. Подготовка таких специалистов должна происходить совместными усилиями, слиянием образования-науки-производства.

В настоящее время имеются еще значительные резервы в повышении эффективности формирования инженерных кадров, а также существуют некоторые проблемы в их подготовке. Так, отсутствует четкая междисциплинарная организация содержания обучения, особенно в тех вузах, где открыты не свойственные для них специальности, отсутствует связь с производством, т.к. не хватает ученых, которые могли бы на равных со специалистами предприятий вести дискуссию даже в таком вопросе, как создание современной материально-технической базы организаций образования. Поэтому возникает острая необходимость усилить практическую составляющую образования, чтобы не возникала необходимость молодому специалисту «доучиваться» с первых трудовых дней на предприятии.

Сегодня подготовка кадров по отдельным, ключевым, производственным процессам осуществляется со значительным запаздыванием, т.е. слабо способствует модернизации и переоснащению ведущих предприятий. Для ускорения процесса адаптации будущих специалистов необходимо создание учебно-научно-производственных объединений в целях современной

подготовки кадров для инновационной экономики, создания и продвижения инноваций на рынок. И это важный фактор, так как будущий специалист должен владеть определенными навыками творческого решения практических задач, умением использовать в своей работе все то новое, что появляется в науке и практике, постоянно совершенствовать свою квалификацию, быстро адаптироваться к условиям производства. Это, несомненно, способствовало бы повышению качества подготовки специалистов через более тесное сотрудничество технических вузов, научных организаций и промышленности.

Особенностью современного казахстанского образования является также его вхождение в мировое образовательное пространство, это вызывает глубокие изменения во всех сферах образования: в научном базисе, в функциях, содержании, технологиях, результатах, т.е. речь идет о смене образовательной парадигмы. Знаниевая модель образования вытесняется компетентностной, наполненной деятельностью началом и способствующей разностороннему развитию личности, успешной в социуме.

Идёт перестройка системы отношений между участниками воспитательно-образовательного процесса в вузе: от авторитарной педагогики к педагогике личностно-ориентированного взаимодействия между педагогом и обучающимся. В связи с ориентацией на компетентностный подход в образовании и переходом на стандарты нового поколения акцент делается на формировании ключевых компетенций инженеров, обеспечивающих мобильность личности в быстро меняющемся мире и профессиональный успех в инновационной экономике,

Современный инженер должен выйти из пространства знаний в пространство деятельности и жизненных

смыслов, поэтому предлагаем следующие цели и задачи учебных процессов в вузе (таблица 1).

Для выполнения вышеуказанной цели современный технический университет должен представлять собой элитарное учебное заведение, в котором наряду с глубокими профессиональными знаниями студенты могут получать фундаментальную подготовку в естественно-научных, социально-психологических, общеинженерных, социально-экономических и гуманитарных областях знания. При этом особо следует подчеркнуть роль фундаментальной подготовки будущих инженеров.

Таблица 1. Основные цели обучения в курсах вузе на технические специальности

Цель-1 курса	Цель- 2 курса	Цель 3 курса	Цель -4 курса
Формирования личности, переход от мнения к позиции самоопределения	Научить понимать и анализировать предмет противоречий	Научить студента на методы проблемного мышления	Научить студента переходить от сомнительного к бесспорному
Магистратура		Профессионал-Менеджер	
Научить действовать, работать и жить в ситуациях непонимания		Уметь вырабатывать собственную точку зрения и не бояться включаться в конфликт различных точек зрения	

Именно она, формируя методологически систематизированные инвариантные знания, создает основу для усвоения последующего профессионально-прикладного учебного материала, развивает творческие способности и системное мышление, вооружает

методами получения знаний, способствует становлению и совершенствованию научного мировоззрения, повышает уровень профессиональной и общей культуры будущего специалиста [1]. Поэтому основные задачи обучения в курсах должны быть следующие (рис. 1).

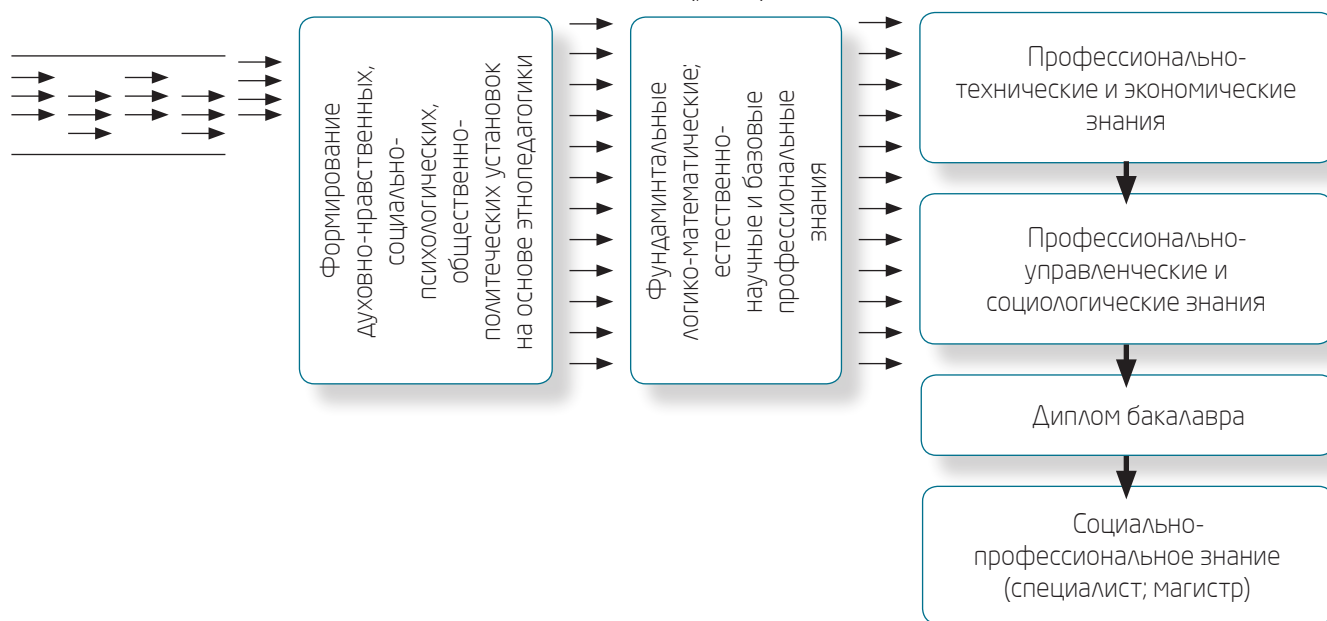

Рис. 1. Схема распределения основных задач обучения в курсах вузе на технические специальности

Совершенствуя систему инженерного образования адекватного новым запросам времени важно знать, что необходимо предпринять для подготовки инженерных кадров в соответствии с долгосрочными проектами развития Казахстана. В частности, как было отмечено Министром образования и науки РФ А. Фурсенко «... Индикаторами качества образования должны стать не количество комнат в вузе, а успешное трудоустройство его выпускников, уровень зарплаты, которую они получают» [2].

С другой стороны, сохраняющийся отраслевой разрыв между образованием, наукой и производством не позволяет эффективно использовать современное научное оборудование для исследований и обучения. Сегодня идет процесс модернизации производства. Ведущие предприятия закупают высокотехнологичное оборудование, которого у нас нет, поэтому выпускники многих технических вузов страны не умеют на нём работать. Для чего, необходимо создавать совместные центры и лаборатории, малые

инновационные предприятия, кампусы, которые являлись бы практической платформой для подготовки высококвалифицированных специалистов в различных отраслях производства.

Первые руководители и главные специалисты предприятий промышленности, среди требований, предъявляемых к молодым специалистам, выделили не только фундаментализацию их знаний, но и способность к инновациям, расширению сферы деятельности, готовность к постоянному самообучению. Молодые современные специалисты должны обладать знаниями о новых технологиях, иметь коммуникативные навыки, способность принимать решения, высокую степень гибкости, умение работать с различными системами мотивации и многое другое. Необходимо активизировать систему целевой контрактной подготовки специалистов в различные отрасли экономики, возобновить заочное обучение инженерных кадров. Поэтому требуется проработать систему взаимодействия технических вузов с научными организациями и промышленными предприятиями. Оно должно базироваться на создании совместных кафедр, учебных центров для подготовки студентов по бакалаврским программам и проведения внешней объективной независимой системы оценки качества образования.

Представители предприятий рекомендовали Министерству образования и науки Республики Казахстан и первым руководителям технических вузов организовать курсы повышения квалификации и переподготовки руководящих и инженерно-технических работников промышленности г. Алматы по актуальным вопросам управления производственно-инновационными проектами, науки, техники и технологий. В свою очередь, преподавательским кадрам технических вузов нужно предложить проходить стажировки на современном дорогостоящем оборудовании предприятий г. Алматы и Алматинской области, т.к. прямое взаимодействие вуза и предприятия позволит правильно оценить перспективность дальнейшей подготовки тех или иных специалистов и своевременно вносить коррективы в планы набора абитуриентов на различные специальности.

Однако эффективному развитию экспорта образования вузами препятствует ряд факторов: низкое качество образовательной инфраструктуры, непризнание дипломов многих вузов в России и дальнем зарубежье, преподавание только на казахском и русском языках и т.д.

Как известно, в качестве одного из средств осуществления мобильности обучения рассматривается Болонский процесс. В этом процессе заложен большой интеграционный потенциал, который будет способствовать включению вузов Казахстана в единое международное образовательное пространство. Однако при вхождении в Болонский процесс обязательно необходимо учитывать сложившиеся особенности и традиции национальной инженерной высшей школы.

В последнее время прослеживается тенденция уравнительного отношения к различным видам образования, что наш взгляд, корне неверно. В начале 90-х годов прошлого века Казахстан вступил в период рыночных реформ и столкнулся с острым дефицитом

менеджеров, экономистов, юристов. На этот спрос отреагировали как уже существовавшие вузы, так и вновь возникшие, в том числе, и негосударственные. Совместными усилиями дефицит был ликвидирован. Но при этом возник не менее острый дефицит инженерных кадров.

Почему так произошло? Одна из причин – то уравнительное отношение государства, подготовка инженеров принципиально отличается от подготовки гуманитариев или юристов: необходимость использования сложного, дорогостоящего оборудования и проведения практики на предприятиях отрасли. Именно поэтому ведущие технические вузы республики до сих пор не могут полноценно освоить технологии обучения Болонского процесса и крайне осторожно относятся к введению двухступенчатой системы при подготовке базовых специальностей. Получить необходимый объем знаний и освоить сложнейшее оборудование просто невозможно в рамках предлагаемой новой системы.

Мы считаем, что в технических вузах должен быть реализован принцип целостности образовательного процесса в виде единого научно-производственно-образовательного пространства. Это позволит:

1. Установить жесткую связь с предприятиями промышленности и реализовать принцип «образование на основе науки», т.е. осуществить объединение образовательного процесса и научных исследований.

2. Решить проблему соответствия структуры выпускаемых кадров потребностям отрасли. В частности, вести целевую подготовку специалистов, определяя договорные отношения между администрацией предприятия, институтом и студентом.

3. В кратчайшие сроки разработать и внедрить системы повышения профессиональной компетентности преподавателей технических вузов с учетом их практической научно-педагогической деятельности.

4. Создать оптимальную модель образовательного процесса с учетом Болонского соглашения и требований предприятий к уровневой системе подготовки специалистов (дуальная и моно- системы).

5. Эффективно использовать имеющиеся ресурсы и привлекать в образовательную сферу инвестиционный капитал.

Для решения этих и других проблем Министерство образования и науки РК создает все предпосылки, остальное зависит от способности первых руководителей технических вузов управлять имеющимся научным потенциалом и материально-технической базой. Например, Беларусь впервые вошла в список государств с высоким уровнем развития человеческого потенциала, заняв 64-е место в мире и первое среди стран СНГ, то есть и у нас имеется стартовая площадка для серьезных преобразований, направленных на динамичное, позитивное развитие экономики в целом [3].

Уже сейчас многие технические университеты делают многое для подготовки технических специалистов, способных работать в условиях конкуренции: разрабатываются новые учебные планы; открываются по заказу министерств и предприятий реального сектора экономики новые специальности и специализации; создаются бизнес-школы и центры, институты по повышению квалификации и переподготовке кадров по

новым направлениям науки и техники; на предприятиях открываются филиалы кафедр, позволяющие приблизить учебный процесс к реальным условиям производства и привлечь высококлассных специалистов предприятий к передаче практического опыта.

И здесь необходимо отметить направления, по которым должно развиваться техническое образование:

- создание системы непрерывного образования на базе высших учебных заведений, средних специальных учебных заведений, профессионально-технических школ, удовлетворяющей потребности в кадрах ведущих отраслей экономики и повышение эффективности управления данной системой непрерывного технического образования и подготовки кадров, включая многоуровневую систему непрерывной подготовки и переподготовки в области менеджмента, трансферта и коммерциализации технологий, управления интеллектуальной собственностью; развитие материально-технической базы высших технических учебных заведений, институтов и центров повышения квалификации и переподготовки кадров;
- повышение эффективности научных исследований, направленных на удовлетворение потребностей промышленного комплекса республики;
- совершенствование организации научной

деятельности технических вузов с учетом потребностей хозяйственного комплекса регионов, развитие опытно-экспериментальной и производственной базы технических университетов.

- использование и распространение интегрированной системы обучения, т.е. корпоративной системы обучения, под которой понимается теоретическая подготовка вузами студентов очной формы в неразрывной связи с их трудовой деятельностью по избранной специальности на базовых предприятиях, в научных, учебных и других учреждениях. Эта подготовка осуществляется в соответствии с государственными образовательными стандартами, учебными планами вузов и трудовым законодательством.

Вывод. Система технического высшего образования должна не только обеспечить одну из главных составляющих развития инновационной экономики - кадровую, но и исполнять роль своеобразного моста, соединяющего образование, науку и производство во всех отраслях и регионах страны. Поэтому основная задача содержательной подготовки инженеров состоит в описании процессов возникновения и изменения знаний в мышлении, которое состоит в умении вырабатывать независимые суждения, формировать собственную точку зрения.

Список использованной литературы:

1. И. Федоров, В. Медведев. Традиции и инновации в подготовке инженерных кадров // МГТУ им.Э.Баумана, Москва, 2011.
2. Развитие инженерного образования и его роль в технологической модернизации России, Материалы парламентских слушаний Комитета Государственной Думы по образованию, 12 мая 2011 года, Государственная Дума / Под общей редакцией В.К. Балтяна и С.С. Крамаренко – М.: МГТУ им. Н.Э. Баумана, 2011. 90 с.
3. Зубарев Ю.М. Проблемы подготовки инженерных кадров. Институт машиностроения ПИМАШ, Санкт-Петербург. <http://bstu.by/~opo/articles/3.html>

ПОДГОТОВКА ПЕДАГОГИЧЕСКИХ КАДРОВ НОВОГО ФОРМАТА

ОҚУШЫНЫҢ ЖЕКЕ ТҰЛҒА РЕТІНДЕ ҚАЛЫПТАСУЫНДАҒЫ СЫНЫПТАН ТЫС ЖҰМЫСТАРДЫҢ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ

37

Жантаева М.К.
– «Музыкалық білім»
кафедрасының аға
оқытушысы, ТарМПУ

Ажибекова Ф.Н.
– «Музыкалық білім»
кафедрасының МО-14-
1 тобының студенті,
ТарМПУ

Дербісалиев Н.
– «Музыкалық білім»
кафедрасының МО-14-
1 тобының студенті,
ТарМПУ

Білім - барлық уақытта жоғары құндылықтардың бірі болған. Тек білімді, сауатты адам ғана келешек тізгінін қолына ала алады. Осыны ескере отырып Елбасы Н. Назарбаев өз Жолдауында Қазақстан Республикасының Білім беру жүйесін әрі қарай дамыту, жетілдіру жоспарын құрып, көптеген мақсаттарды көздеп отыр. Олар: заманауи техникалық мамандықтар жүйесін дамыту, оқыту әдістемелерін жаңғырту, елімізге қажетті технологиялар трансферті мен оларды қолдану үшін мамандарды оқыту. Бүгінгі ұрпақ білімді болса, ел ертеңі жарқын болмақ.

Болон процесінің басты мақсаттарының құрамында еуропалық мәдени құндылықтарды дамытудағы университеттердің негізгі басты орнын мойындау; жоғары білімді қоғам талаптарына сай бейімдеу қажеттігі; білім орталықтарына қол жеткізу мақсатындағы азаматтардың жұмылуы; түлектердің кәсібін айқындауда түсінуге жеңіл, салыстыруға боларлықтай дәрежелер мен мамандықтар қабылдау; әртүрлі мәдениеттерге, тілдерге, ұлттық жүйелерге сый-құрметпен қарау; университеттік автономияны және академиялық еркіндіктерді дамыту; үздіксіз білім беру; Болон процесі мүшелерінің арасында сенім философиясын орнату жатады.

Соған байланысты қазіргі жаңару кезеңінде біздің қоғамымыздың ілгерілеу процесінде адам факторы және оны жандандыру, ел өмірінің барлық жақтарын жаңарту бала тәрбиесінің мәні мен оның проблемаларын күрделендіруде. Тәрбие берудің тиімділігі мен сапасын арттырудың негізгі бағыты-барлық тәрбиелік істе әрбір баланы жеке тұлға деп танып біліп, жан-жақты қарастырылып, оқушылар ұйымы арқылы ықпал ету қазіргі кезеңнің өзекті мәселесі болып отыр.

Қазіргі кезде біздің республикамызда білім берудің жаңа жүйесі жасалып, әлемдік білім беру кеңістігіне

енуіне бағыт алуда. Бұл педагогика теориясы мен оқу-тәрбие үрдістеріндегі елеулі өзгерістерге байланысты болып отыр: білім беру парадигмасы өзгерді, білім берудің мазмұны жаңарып, жаңа көзқарас, жаңаша қарым-қатынас пайда болуда:

- білім мазмұны жаңа үрдістік біліктермен, ақпаратты қабылдау қабілеттерінің дамуымен, ғылымдағы шығармашылық және нарық жағдайындағы білім беру бағдарламаларының нақтылауымен байи түсуде;
- баланың жеке басын тәрбиелеуден, оның жан дүниесінің рухани баюына азамат тұлға ретінде қалыптасуына көңіл бөлуде;
- мектеп, отбасы және қоршаған ортаның бала тәрбиесіндегі бірлігіне ұмтылыс жасауда;
- қоғамның біліммен бара-бар педагогикалық технологияның кеңінен қолданылуына және ғылымның роліне мән беруінде.

Осының бәрі өмірдің жалғастырушы ертеңгі болашағымыз ел мен жердің иесі – жас ұрпақты лайықты тәрбиелеп өсіріп, сапалы білім беруге келіп тіреледі.

Қазіргі мектептерде оқыту мен тәрбиенің сапасына, әдіс-тәсілдерінің мазмұнына, мақсатына зор көңіл бөлуде

және жаңаша көзқарастар қалыптастыруда. Жаңа талап негізгі қарқынды өркениет бағыттарынан қалыспай, терең білімді игеру. Осыған орай, орта мектептерінің оқыту жүйесінде әлемдік және ұлттық негізде жеке тұлғаны дамыту үшін өте орынды жағдайлар жасалып, нәтижелері көрінуде. Ең бастысы оқу тәрбие үрдісінде оқытудың тиімді жолдарын табу, оқушыны іздену, үйрену әрекеттеріне жұмылдыру педагогтің өз әрекетіне ішкі мативтерімен шығармашылық ізденісін байланыстыра отырып кәсіби ілгерілуіне түрткі болатын инновациялық технологияларды іріктей білгендігінде. Жастардың бүгінгі білімі - ертеңгі капиталы болатындай, ал қазіргі тәрбиесі - қазақтың қадірлі қасиеттерін қастерлей білетіндей болуы тиіс.

Білім беру саласы қызметкерлерінің алдында қойылып отырған басты міндеттерінің бірі – оқытудың, тәрбиелеудің әдіс-тәсілдерін үнемі жетілдіру. Жаңашыл мұғалімдер лекция, семинар, практикум, конференция, іскер ойыны, түрлі тәрбиелік іс-шаралар (концерт, байқаулар, кездесулер т.б.) сияқты әдістерді дәстүрге айналдырып отыр. Мұның өзі оқытушының бірыңғай мақсатын - өзін-өзі дамыту, өзін-өзі тәрбиелеудегі еңбегін ортақ арнаға тоғыстырады.

Мектептің оқу-тәрбие жүйесінің құрамды бөлігі сыныптан тыс жүргізілетін жұмыстар болып табылады. Оқушылардың пән сабағында меңгерген білімдерін үлгі - өнегелерін сыныптан тыс уақытта жүргізілетін жұмыстарда пайдалану қоғамдық еңбекпен айналысуға, ой-өрістерінің кеңеюіне үлкен ықпалын тигізді.

Бүгінгі күні сыныптан тыс оқу-тәрбие жұмысында атадан балаға жалғасқан. Сыныптан тыс жүргізілетін музыкалық тәрбие жұмыстарының міндеті - олардың музыка сабағымен байланысы.

Тәрбиелік іс-шаралар жұмыстарының дәстүрлі қалыптасқан түрлері өте көп. Осы орайда В.А. Сухомлинский былай дейді: «Балалар әсемдік, ойын, ертегі, музыка, сурет, фантазия, шығармашылық әлемінде өмір сүруі міндетті». Оны таңдау негізінен тәрбиенің жалпы немесе жекелеген мақсат, міндеттеріне, қызметінің тәрбиелік маңызына және оқушылардың нақтылы өмір жағдайларына, сыныптағы немесе жекелеген оқушылардың тәрбие міндеттеріне сай жетістіктері мен кемшіліктеріне байланысты атқарылады. Сондықтан оны жіктеуде белгілі бір дәрежеде қиындық туады. Яғни, нысанаға әсер етуге сай (жеке-дара, топтық, көпшілік формалары) және тәрбиенің бағыты мен міндеттеріне байланысты (ақыл-ой, адамгершілік, эстетикалық, дене, еңбек, экологиялық, экономикалық, құқықтық) жіктеу ұсынылады.

- оқудан тыс әртарапты әрекет баланың сабақта мүмкін болмайтын жан-жақты дара қабілетін ашуға ықпал етеді;
- сыныптан тыс әр түрлі тәрбие жұмысының түрімен айналысу баланың жеке әлеуметтік тәжірибесін жандандырып, жетілдіреді;
- адамзат құндылықтарына негізделген білімдерін байытып, қажетті практикалық іскерлігі мен дағдысын қалыптастырады;
- сыныптан тыс түрлі тәрбие жұмысы оқушыларда әрекеттің әртүріне қатысты қызығушылығының дамуына, оған белсенді қатысуға деген құлшынысын тәрбиелеуге нәтижелі ықпал етеді.

Егерде балада еңбекке деген тұрақты қызығушылық және белгілі бір практикалық даңды қалыптасқан болса, онда ол өз бетінше тапсырманы нәтижелі орындауды қамтамасыз ете алады. Бүгінде бала өзінің бос уақытын қандай іске арнауды білмей жатса, соның негізінде жастар арасында қылмыстың көбеюіне әкеледі. Сондықтан бұл өте өзекті мәселеге айналуға.

Сыныптан тыс тәрбие жұмысын ұйымдастыру мен өткізуде уақытқа қатысты қатаң шектеу болмайды. Сынып жетекшісі оның формалары мен әдістерін, құралдары мен мазмұнын және бағытын таңдауда ерікті болады. Бұл, бір жағдайда оған өзінің көзқарасы және сенімі тұрғысында әрекет етуге мүмкіндік берсе, екінші жағдайда, оның жауапкершілігін арттырады. Бұлған қосымша, одан шығармашылық белсенділікті талап етеді.

Сыныптан тыс тәрбие жұмысының нәтижесіне күнделікті бақылау мүмкіндігінің болмауы. Себебі, онда тек жалпы жетістік пен оқушылардың жеке дара даму деңгейін бақылауға ғана мүмкіндік береді. Соған сәйкес қандай да бір форма немесе әдістің нәтижесін бірден анықтау өте қиындықты туғызады. Мұндай ерекшелік сынып жетекшісінен табиғи жағдайда жұмыс жасауды, балалармен қарым-қатынаста немқұрайлыққа жол бермеуді және оның нәтижесін бағалауда оларда шиеленіскен жағдайдың болмауын қажет етеді. Оқушылардың мүмкіндіктеріне сай қолдары бос уақытта (үзілісте, сабақтан кейін, мейрам немесе сенбі және жексебі күндері, демалыстарында) ұйымдастырылады. Сонымен қатар оған кең көлемде ата-аналар мен жұртшылықтың өкілдері қатыстырылады.

Сабақтан, сыныптан, мектептен тыс музыкалық тәрбие жұмысының орны ерекше.

- сыныптан, мектептен тыс түрлі музыкалық әрекет баланың музыка сабағына ашыла бермейтін жеке-дара музыкалық қабілетін ашуға ықпал етеді;
- балалардың ұжым болып әрекет етуге деген талпыныстарын қанағаттандырып, ұжымдық - орындаушылыққа, бір-біріне қамқор болуға, ынтымақтастыққа үйренеді;
- сыныптан, мектептен тыс музыкалық тәрбие жұмыс ұйымдастыру мен өткізуде уақытқа қатаң шектеу болмайды. Бұл баланың өз ынта-жігеріне қалауына, еркіне сәйкес ұйымдастырылатын әрекеті;
- сыныптан, мектептен тыс музыкалық тәрбие жұмысының түрімен айналысу баланың әлеуметтік-музыкалық тәжірибесін жандандырып, жетілдіреді, оны музыка өнерінің таңдаулы үлгілерімен кеңірек танысып, қажетті музыкалық практикалық іскерлігімен дағдыларын қалыптастырады;
- алалардың сыныптан, мектептен тыс музыкалық тәрбие жұмыстарымен шұғылдануы олардың өз бетінше бастамшылдығын белсендіреді;
- тұрақты қызығушылығы қалыптасып, өз бетінше шығармашылықты тапсырмаларды нәтижелі орындауын қамтамасыз ете алады.

Оқушылармен жеке жұмыс жеке дауыста ән салу немесе музыкалық аспаптарда: домбыра, қобыз, сырнай, фортепиано, скрипка, гитара және т.б. ойнап үйрену әуесқойлық қызығушылығын арттыру мақсатында музыка мамандарының жетекшілігімен ұйымдастырылады.

Сыныптан тыс үйірмелердің өнер түрлері ретінде: ән айту, аспапты ойнау, ауыз-екі шығармашылық, балалардың музыка театры, сәндік-қолтаңбалы, би, жеке және музыкалық көпшілік іс-шаралар түрлеріне. музыкалық-тақырыптық ертеңгіліктер, кештер, кездесулер, музыкалық мейрамдар, апталықтар, конкурстар, байқаулар, концерттер, дискотекалар және т.б. жатады. Бүгінгі күнге дейінгі қалыптасып дамуын зерттеп, жүйелеу оның зерттелу деңгейін саралап көрсетуге өнертану, мәдениеттану, тарихи этнографиялық, әдістемелік, педагогикалық көркем өнер түрлерінің дамуы, ұрпақтан-ұрпаққа мұра ретінде жалғасуына көркем мәдениеттің мазмұндық ерекшеліктеріне сипаттама беруге әсер етті.

Кейбір оқудан тыс тәрбие формалары бірнеше әрекеті өзіне қосуы мүмкін: фестиваль, жарыс, мектеп мейрамдары, кездесу кеші, ғылым апталығы т.б. Мұндай оқудан тыс әрекеттің әртүрлері ұжымдық ойлауды, ақылмен ойланып істелген жоспардың үлгісін құруды талап етеді.

В.А. Сухомлинский оқушылардың ата-аналарымен жұмыс істеудің маңызына ерекше назар аударып: «Тек ата-аналармен бірге, жалпы күш-жігерді біріктіру арқасында мұғалімдер балаларға үлкен адамдық бақыт беруі мүмкін», - дейді. Олай болса, отбасы мектеппен бірге тәрбиелік ортаның тұтастай негізгі ықпал ету факторларын жасайды. Сондықтан да педагогикалық әрекетте мектептің жалпы міндеттерінің көлемінің тым кендігіне қарамастан, ата-аналармен жұмыстың маңызы ерекше.

Қазіргі мектепте жағдай көптеп өзгеруде: оқу және тәрбие процесінің құрылымы мен мазмұны, соған сай мұғалімдер мен оқушылардың көзқарастары, олардың өзара қарым-қатынасы, сабақтың ұйымдастыру формалары мен өткізу технологиясы, көптеген оқу пәндерін оқытудағы жаңа көзқарас, сонымен қатар сыныптан тыс тәрбие жұмысы. Мектепті басқару ісі біртіндеп демократиялық бағытты ұстануда. Яғни, педагогикалық әрекеттегі үшбұрыш – мұғалім – оқушы – ата-анаға қатысты жағдай да жаңа демократиялық қарым-қатынасқа ие болуда.

Ата-аналар балаларды тәрбиелеу ісінде мектеппен қарым-қатынас, тікелей байланыс жасауды басты міндетіміз деп есептеуі тиіс, өйткені, олардың өз балаларын тәрбиелеудегі жетістіктері сынып, мектеп ұжымдарының оқу-тәрбие жұмысының нәтижесіне байланысты. Бұл жағдай оқу-тәрбие процесінің мазмұнын, сапасын және тиімділігін жақсарту үшін отбасы мен мектептің ынтымақтасып жұмыс істеулерін қажет етеді.

Сондықтан бүгінде мектептің ата-аналармен жұмысының кейбір дәстүрлі түрлері өзінің маңыздылығын жойған жоқ: ата-аналар жиналысы, ата-аналар лекториясы мен университеттері, ата-аналардың ашық күні, ата-аналардың жұмыс орындарымен байланыс, баланың отбасына бару т.с.с.

Сынып жетекшісінің ата-аналармен қоян-қолтық жұмыс істеуі мақсатты түрде өте ұзақ мерзімді қажет ететін процесс. Ол үшін, отбасыны және оның отбасы тәрбиесіндегі ерекшеліктері мен жағдайын жан-жақты әрі жүйелі зерттеуді қажет етеді.

Олай болса сынып жетекшісінің ата-аналармен жұмыс істеу қажеттілігі неде?

- баланың өмірін ұйымдастыруда, оның тәрбиесіне қатысты мәселелерді шешуде ортақ көзқарастың болуы;
- баланың бойындағы дарындылықты дамытуға ықпал ету үшін;
- баланың әлеуметтік-педагогикалық және психологиялық даму жағдайын ескере отыра, тәрбиенің мақсаты және міндеттерін дұрыс анықтау, оларды жүзеге асыру үшін;
- түрлі өнер түрлеріне қызығушылығын қалыптастырып дамыту үшін;
- баланың жан-жақты үйлесімді дамуы үшін тәрбиелік ықпалды тиімді және нәтижелі ұйымдастыруда;
- балаға мектеп пен мектептен тыс тәрбие мекемелерінің, ата-аналар мен жұртшылықтың педагогикалық қолдануын ұйымдастыруда;
- баланы түрлі ортада, әртүрлі жағдайда жан-жақты жақсы танып білуі үшін;
- сынып жетекшісі, оқушылар және ата-аналардың жағымды көңіл-күйін, өзара жағымды түсіністік пен ынтымақтастық қарым-қатынасын орнықтыруда т.с.с.

Осыдан барып мектеп пен жаңа тәрбиесінің жағымды факторларға негізделген өзара қызметінің маңыздылығы түсінікті.

Ата-аналармен жүргізілетін жұмыстағы сынып жетекшісінің негізгі міндеттері:

Ата-аналармен тұрақты байланыс орнату. Ондағы мақсат: отбасыны, оның мүшелерінің өзара қарым-қатынасы мәдениет деңгейін, жанұяның жеке басқа ықпалын, ата-ананың педагогикалық білім дәрежесінің жай-күйін анықтап, кеңес беріп, оларды бала тәрбиесіне ортақтастыруды көздейді.

Отбасы мен мектептің балаға қоятын талаптарының бірлігін қамтамасыз ету. Ондағы мақсат: өмір сүріп отырған қоғамға сай белгілі-бір мінез-құлық нормаларын балаға үйрету, жаттықтырудың жүйелілігін, тұрақтылығын қамтамасыз ету. Сол сыныптағы дәріс беретін мұғалімдерді ата-аналармен ортақ іске ұйымдастыру.

Ата-аналардың педагогикалық білім дәрежесі мен мәдениетін үнемі арттырып отыру. Ол үшін ата-аналардың жаппай педагогикалық білім алуларын ұйымдастыру. Бұл бағытта баспасөз беттерінде, радио, көгілдір экран арқылы, педагогикалық білімдер жетілдіру университеттерінде, лекторияларда, семинарларда, ғылыми-практикалық конференцияларда, ата-аналар жиналыстарында педагогикалық білімдерді насихаттау.

Сынып жетекшілерінің, мұғалімдердің ата-аналармен жеке кездесуі мектеп өміріне дәстүрге айналған. Оқушылардың отбасына бару, ата-аналарды мектепке шақыру арқылы сынып жетекшілері олармен кездеседі. Ата-аналармен әңгімелесудің барысында баланың мінез-құлқы, ынтасы мен қабілеті, қызығушылығы мен бейімділігі, отбасы мүшелерімен, жолдастарымен қарым-қатынасы жайлы түсінік алады. Сонымен бірге, сынып жетекшілері ата-аналарды балаларының үлгерімі, қоғамдық жұмысқа белсенділігі, кейбір қылықтары туралы мәліметтермен таныстырады. Оқушылардың күн режимі, оларды еңбекке баулу, үйге

берілген тапсырмаларды орындау жайлы ата-аналарға педагогикалық кеңес береді.

Қорыта келе, сыныптан тыс тәрбие жұмысы – тұлғаның әлеуметтік қалыптасуын қамтамасыз етуде оған жағдай туғызатын мұғалімдердің басшылығымен

ұйымдастырылған және сабақтың мақсатымен өзара байланысты болып келетін тәрбие жұмысының дербес түрі және ол әртүрлі тәрбие әрекеттерінің жиынтығы ретінде балаға кең көлемде тәрбиелік ықпал ете алады деген сенімдеміз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. ҚР Президенті – Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың «Қазақстан-2050» Стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауы 14.12.2012 ж.
2. Оразбекова А. Сыныптан тыс жұмыстарда оқушыларға тәрбие берудің ғылыми-теориялық негіздері. Шымкент, 2013.
3. Сұлтанова Н.К. Музыкалық білім берудің тарихы мен теориясы оқу-құралы. Семей, 2011.
4. Ажіғалиева У.А., Балажанова Қ.М., Музыкалық педагогикадағы халықтық салт – дәстүрлер. «Музыкалық білім» мамандығы бойынша күндіз және сырттай оқитын тәлімгерлердің дәріс сабақтарына арналған оқу-әдістемелік құрал. Павлодар, 2007.
5. Қожахметова Қ.Ж. Мектеп директорының тәрбие ісі жөніндегі орынбасары. – А., «Әлем» 2002.
6. Карашева Г. Т. Сынып жетекшісінің ата – аналармен атқаратын жұмыстарының мазмұны мен міндеттері. Коллеги - педагогический журнал Казахстана. Алматы, 2015.

ОБНОВЛЕНИЕ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ В ПРОЦЕССЕ ОРГАНИЗАЦИИ МЕТОДИЧЕСКОЙ РАБОТЫ В ШКОЛЕ

Бахрамова Г.А.

– к.п.н., и.о.
ассоциированного
профессора ЮКГПУ,
Обладатель гранта
«Лучший преподаватель
ВУЗа-2017»

Мы вошли в тот период, когда принципиально меняются психолого-педагогические условия в развитии научно-методической деятельности учителей в процессе организации методической работы в школе.

В свете новых подходов области профессиональных компетенций учителя расширяются. Возрастает глобальный индекс статуса и престижа профессии учителя в области менеджмента и мониторинга системы методической работы в школе. Модернизируются подходы профессионального развития учителя, которые различаются по объему, периодичности, охвату, уровню централизации. Стандарты учителей школ содержат критерии качества достижений профессиональной компетенции педагогического образования. [1]

С целью дальнейшего совершенствования методической работы в школе, в ходе реализации Концепции 12 летнего образования, выявилась необходимость внедрения в учебно-воспитательный процесс патриотического акта «Мәңгілік Ел» и реализация проекта «Рухани жаңғыру», в которых отражены психолого-педагогические технологии, формы взаимодействия педагогов и учащихся в рамках программы, основные направления работы, координация деятельности общественных организаций, взаимодействие с окружающим социумом, введения в учебный процесс инновационных технологии и план мероприятий по реализации задач, поставленных в Послании Главы государства. [2,3]

Государственная Программа развития образования 2011-2020 рассматриваются современные формы

работы с детьми. Обновление содержания образования требует от педагогов применения новых современных форм работы с детьми: [4]

Началом созидания Мәңгілік Ел становится новая ценностная модель воспитания, т.к. в образовании, как и в других сферах, требуется образец для подражания в воспитании и обучении таких детей и молодежи, которым предстоит создавать судьбу страны вместе со всем народом. Обучение и воспитание казахстанского патриотизма является неотъемлемой частью сохранения духовности и культуры народа. Учителя должны играть не последнюю роль в реализации программы «Мәңгілік Ел», озвученной Президентом Республики Казахстан Н. Назарбаевым. [2]

В связи с переходом на 12-летнее обучение в условиях создания образовательного хаба и в свете внедрения идеи «Мәңгілік Ел» преобразования, происходящие на современном этапе, неизбежно требуют модернизации системы образования в Республике Казахстан, существенного обновления в содержании образования во всех типах учебных заведений, позволяющие выдвинуть новые цели, отвечающие современным требованиям, интегрировать систему образования республики в мировое образовательное пространство. [5]

Огромное значение для обучения и воспитания учащихся имеет правильная организация методической работы в школе. Одним из основных средств активизации процесса усвоения знаний и повышения эффективности уроков является использование передовых приемов и методов обучения в преподавании всех учебных предметов, позволяющее существенно повысить теоретический уровень обучения.

Повышение качества обучения и воспитания учащихся – сложная и многоплановая педагогическая проблема, решение которой зависит от многих факторов. Во-первых, общеобразовательная подготовка учащихся на современном этапе развития школы не может быть ограничена только сообщением им определенного круга сведений, знаний, формированием навыков. Во-вторых, повышение качества эффективности обучения и воспитания учащихся зависит от профессиональной

подготовленности учителей и их методического совершенствования. В-третьих, надо создать условия для работы учителя путем обеспечения школы научно-методической литературой и правильной организации работы методических объединений и секций в школе.

В настоящее время нельзя рассчитывать на высокое качество учебно-воспитательного процесса в школе, если в ней слабо поставлена методическая работа. Именно ее результаты в конечном итоге определяют эффективность педагогического процесса. Коллективными формами методической работы в школе являются методические объединения, секции, кустовые семинары учителей. [6]

1. Методические объединения призваны помогать учителю повышать идейно-теоретический уровень, овладевать новыми более совершенными методами и приемами обучения и воспитания, перенимать опыт работы лучших учителей, систематически знакомиться с достижениями науки, с педагогической литературой.

2. Центральное место в работе методических объединений занимает выявление, изучение и внедрение передового педагогического опыта.

3. Все это направлено на решение основной задачи – достичь высокого научно-теоретического и идейного уровня преподавания предметов в школе.

Другой важной формой повышения теоретического и методического уровня учителей является система повышения квалификации. Повышение квалификации учителей остро необходимо в настоящее время, когда значительно возрастают новые требования к процессу обучению, когда стремительно увеличивается поток научной информации, из которого учителя должны отобрать все ценное и рационально использовать в своей разносторонней деятельности. В этой связи выдвигается задача совершенствования подготовки учителей, систематического повышения их квалификации и мастерства, широкого внедрения в практику учителей более эффективных методов обучения и воспитания, правильной постановки профессиональной ориентации. Исходя из квалификационных требований учитель современной школы должен уметь грамотно организовать учебно-образовательный процесс, творчески подходить к новым представлениям и идеям, а главное – проектировать и моделировать их в практических формах учебно-образовательного процесса.

Ученые, занимающиеся этой проблемой, занимают различные теоретические позиции, характеризуют и классифицируют методическую работу, определяют закономерности, которые ею управляют, а также раскрывают механизмы, действующие при этом.

Имеется ряд диссертационных исследований, посвященных организации методической работы: Мочалова Н.М.; Мажар Н.Е.; Полуказаква Е.А.; Трубайчук Л.В.; Кузовлева Н.Е.; Тамарская Н.В.; Ерофеева Н.Ю.; Лошакова Т.Ф. и др.

Работы вышеуказанных авторов внесли огромный вклад в разработку проблем школоведения в частности вопроса организации методической работы в школе и изучения передового опыта учителей. [7]

Существенный вклад в разработку теоретических основ организации методической работы внесли

казахстанские ученые: А.И. Сембаев, Р.Г. Лемберг, Я.С. Бенцион, К.Ж. Каракулов, Т.С. Сабиров, Л.А. Какиева, Т.Б. Баймолдаев, М.А. Кудайкулов, Н.Д. Хмель, Ж.А. Караев, А.Б. Нурлыбекова, Ж.У. Кобдикова, У.С. Абдукаримова, Г.К. Нурғалиева, Б.А. Альмухамбетов и др.

Целый ряд исследований, проведенных в республике, затрагивает различные аспекты дидактического характера: особенности дидактической подготовки учителя к организации коллективной познавательной деятельности учащихся (Н.Н. Хан), готовности учителя к организации творческого взаимодействия с учащимися (М.И. Есенова, К.М. Мухамеджанов); влияние дидактической готовности учителя на педагогическую профориентацию учащихся (Л.В. Левашова), готовность учителя к управлению процессом обучения в малокомплектной школе (Г.З. Адилгазинов) и др. [8]

Однако следует признать, что, несмотря на определенные успехи, достигнутые в различных направлениях, подавляющая часть исследовательских работ так или иначе затрагивает, прежде всего, сферу учебно-воспитательной деятельности. Теоретический анализ исследований позволил определить, что все еще недостаточно раскрыты многие вопросы методической работы, а главное – нужен целостный взгляд на учебно-воспитательный процесс как систему взаимодействия содержания, методов и форм обучения, направленных на формирование личности учащегося. И хотя отдельные вопросы рассматривались связанные с изучением тех или иных механизмов методической работы как таковой, до сих пор методическая работа не получила должного освещения как в общепедагогической литературе, так и в научных исследованиях, где в частности, указанная проблематика практически не подвергалась в последнее время специальному анализу.

Объективная необходимость методической подготовки учителя к реализации обучения и воспитания учащихся порождена практическими потребностями школы. Корректировка учебных планов и программ, переработка учебников, внедрение активных методов и форм обучения осуществлялись вне рассмотрения методической системы в целом, без глубокого анализа условий ее реализации в школе.

Развитие учебного процесса возможно спрогнозировать при анализе противоречий, связанных со структурой методической системы. Трудности в ее организации возникают из-за несоответствия цели и содержания деятельности; конкретных задач и средств их достижения; содержания деятельности и форм организации; цели и результатов обучения и развития способностей учащихся. Знание этих противоречий непосредственно влияет на практические действия учителя, на грамотность организации педагогического, методического взаимодействия. Разрешение противоречий в деятельности учителя находится в прямой зависимости от понимания учителем регулятивной функции методических систем обучения.

Развитие и формирование подрастающего поколения страны в условиях новых образовательных парадигм требует, прежде всего, от общеобразовательных школ постоянных поисков передовых инновационных технологий воспитания и обучения, создающих эффективные возможности для совершенствования

учебно-воспитательного процесса в целом.

Сегодня перед общеобразовательной школой стоит ответственная задача развития познавательной активности и самостоятельности учащихся, с тем чтобы в будущем они стали конкурентоспособными специалистами с развитым экономическим мышлением, владеющими творческими умениями и навыками в усвоении общечеловеческих ценностей, склонных к овладению различными профессиями, с быстрой и гибкой ориентацией в решении сложных жизненных проблем. [9]

Успешное осуществление обновления системы образования в республике Казахстан в значительной мере зависит от внедрения в учебно-воспитательный процесс того нового, прогрессивного, что дает психолого-педагогическая наука и школьная практика.

Использование инновационных педагогических идей зависит, прежде всего, от учителя, его профессиональной компетентности, инициативы, желания совершенствовать свою практическую деятельность, а также от целенаправленной работы органов образования по распространению лучшего опыта, стимулированию творчества учителя, созданию для этого благоприятных условий. Все это и приводит к успешной организации методической работы в школе.

Методическая работа в школе – это целостная, основанная на достижениях науки и передового педагогического опыта и на конкретном анализе учебно-воспитательного процесса система взаимосвязанных мер, действий и мероприятий, направленных на всестороннее повышение квалификации и профессионального мастерства каждого учителя, на развитие и повышение творческого потенциала педагогического коллектива школы в целом, а в дальнейшем совершенствование учебно-воспитательного процесса, достижение оптимального уровня образования, воспитания и развития школьников.

Стратегической целью методической системы обучения остается формирование инновационной деятельности учителя и ученика в школе. [24]

Цель играет ведущую, системообразующую роль в инновационной деятельности, выступает как закон, определяющий способ и характер действий. Значение правильной постановки целей и задач особенно возрастает на переломных этапах, в ситуациях переоценки ценностей. Анализ научной и инструктивно-методической литературы позволяет констатировать наличие существенных расхождений, неясностей в трактовке сущности и целей методической работы в школе, вызывая необходимость инновационного подхода к решению проблем. Знакомство с планами методической работы школ, с их практическим осуществлением позволяет выявить существенные недостатки и затруднения в методической практике, начиная с постановки задач методической работы. [10]

Из определения методической работы школ следует, что её непосредственной целью является рост уровня педагогического мастерства учителя и педагогического коллектива. Вопрос о целях и задачах методической работы целесообразно рассматривать на основе уровневых взаимосвязей, т.е. следует

определить основные направления, являющиеся общими, необходимыми и типичными для всех школ в современных условиях, на основе общих задач, которые правомерно называть функциями методической работы. Для учета специфики конкретных обстоятельств школы, уровня развития педагогического коллектива, хода и результатов учебно-воспитательной работы можно сформулировать комплекс конкретных задач по организации методической работы в школе на основе инновационного подхода в следующем:

- формирование инновационной направленности в деятельности педагогического коллектива школы, проявляющейся в систематическом изучении, обобщении и распространении педагогического опыта, в работе по внедрению достижений педагогической науки;
- повышение уровня теоретической (предметной) и психолого-педагогической подготовки учителей;
- организация работы по изучению новых образовательных программ, учебных планов образовательных государственных стандартов.
- обогащению новыми педагогическими технологиями, формами и методами обучения и воспитания;
- организация работы по изучению новых нормативных документов, оказание научно-методической помощи учителям на диагностической индивидуализированной и дифференцированной основе: молодым учителям; учителям-предметникам; классным руководителям и воспитателям; учителям, испытывающим определенные затруднения в педагогических работах; учителям, имеющим небольшой педагогический стаж учителям, не имеющим педагогического образования;
- оказание консультативной помощи учителям в организации педагогического самообразования;
- повышение общего уровня профессионально-педагогической культуры.

Суть научного подхода к определению задач функции методической работы состоит в том, что под целью и задами можно подразумевать качество знаний учащегося, модель желаемого будущего результата в инновационной деятельности школы.

Какие бы ориентиры ни выдвигали сейчас политики в сфере образования, пожалуй, всех педагогов – теоретиков и практиков, предметников и методистов – объединяет стремление выйти за рамки традиционного обучения, найти новые подходы к одному из основных инструментов педагогики – учебному процессу. Поэтому инновационный процесс – это динамическое единство педагогических новшеств, их освоение педагогическим сообществом и эффективное использование в практике на научной основе.

Подтверждаем, что все мероприятия, организованные в рамках реализации Концепции 12-летнего образования в условиях создания образовательного хаба и в свете внедрения идеи «Мәңгілік Ел», реализации проекта «Рухани жаңғыру» должны быть направлены на формирование человека образованного, обладающего развитыми лидерскими качествами,

готового самостоятельно принимать решения в ситуации выбора, способного к сотрудничеству и межкультурному взаимодействию, обладающего чувством ответственности за судьбу страны, активно

участвующего в достижении главной цели Стратегии «Казахстанский путь - 2050: единая цель, единые интересы, единое будущее».

Список использованной литературы:

1. Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2016-2019 годы /Общее среднее образование. – Астана, 2016.
2. Садвакасова А.К. «Мәңгілік Ел». - А., 2015.
3. Илеуова Г. Статья «Рухани жаңғыру» / Казахстанская правда. - А., 2016.
4. Гарифолла Е. Лекция «100 конкретных шагов» / Государственная программа развития образования и науки Республики Казахстан на 2016 – 2019 годы. - А., 2016
5. Концепция 12 летнего среднего общего образования Республики Казахстан /Международный стандарт среднего образования / 12 летняя школа. –Астана, 2005. – 11 с.
6. Молдажанова А. Механизмы обеспечения единства дидактической и методической подготовки будущего учителя. // Бастауыш мектеп №1. - Алматы. 2001.- С.12-16.
7. Мурзалинова А. Номинации инновационно-педагогической деятельности как траектория профессионального развития // Менеджмент в образовании. – Алматы, 2004. -№1. - 3 с.
8. Нурбекова М.А. Педагогические условия деятельности учителя по реализации инновационных технологий в школе // Білім-Образование. –Алматы, 2006.
9. Оспанова С. Современный менеджмент образования: проблемы, перспективы и социальный статус учителя // Менеджмент в образовании. – Алматы, 2002. - №3. – С.51-61.
10. Бахрамова Г.А., Ілесбек С. «Мәңгілік Ел: Қазақстанның қалыптасуы мен өркендеуінің кепілі!» / Республикалық ғылыми-практикалық конференция. 1 секция «Ұлт жоспары. 5 реформа. 100 нақты қадам» бағдарламасынан туындайтын өзекті мәселелер және оны іске асыру жолдары. - Жамбыл облысы, Тараз қаласы, 27 қараша, 2015. 9-14 б.

БОЛАШАҚ ПЕДАГОГ МАМАНЫ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІ МЕН ІС-ТӘЖРИБЕНІҢ БАЙЛАНЫСЫ

Досыбекова Ш.Қ.
– и.ғ.м., «Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы ОҚО бойынша педагог қызметкерлерінің біліктілігін арттыру институты, Шымкент қ.

Байдыбекова Е.И.
– п.ғ.к., доцент Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік педагогикалық университет

Сапарбаева С. Қ.
– п.ғ.м., Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік педагогикалық университеті

Еуропалық жоғары білім беру кеңістігінің толық құқылы мүшесі ретінде Қазақстан жоғары мектебінің Болон процесінің міндетті, ұсынымдық және факультативтік параметрлерін, жоғары білім беруді дамытудың басым бағыттарын, оның ішінде ECTS типінде кредиттік оқыту жүйесін, академиялық және кредиттік ұтқырлықты одан әрі имплементациялауды, сондай-ақ студенттердің білім беру бағдарламаларын қалыптастыруға тартылуын іске асыруы қамтамасыз етілетін болады [1].

Осыған сәйкес қоғам алдындағы әлеуметтік жауапкершілігін қоса алғанда, жоғары оқу орындарының білім сапасы үшін жауапкершілігін арттыру көзделеліп отыр. Академиялық дәреже біліктілігіне сәйкес құзыреттіліктерді игеруге бағытталған оқыту барысында қарастырылатын негізгі сұрақтар:

- мазмұндық - нені оқытамыз?
- процессуалдық - қалай оқытамыз?
- мотивациялық - білім алушылар әрекетін қалай белсенді етуге болады?
- ұйымдастыру - білім алушы мен оқытушы әрекетіннің құрылымы қандай болуы керек?

Олардың әрқайсысына жауап беру бірқатар концепцияларды қамтиды. Мазмұндық жағынан – оқу материалын күрделендіру, элективті пәндерді кіріктіру, модульдік білім беру т.б. Процессуалдық жағынан – жоспарлау концепциясы, интербелсенді оқыту т.б. Мотивациялық – білім алушылардың танымдық қызығушылық қалыптастыру, мотивацияны қамтамасыз ету концепциясы, т.б. Ұйымдастыру – оқытуды кредиттік технология бойынша ұйымдастыру, педагогикалық

ынтымақтастық концепциясын іске асыру т.б.

Сонымен бірге құзыреттілік педагогикалық категория болғандықтан логиканың, диалектиканың заңдары арқылы педагогикалық ұстанымдар мен заңдылықтар арасындағы байланыс негізінде ашылады және дамиды. Құзыреттілік ұғымының енуіне байланысты жаңалық пен ескіліктің қатар өмір сүруі бірінші кезекке шыққанымен, құзыреттіліктің жаңалық қыры ескілікті теріске шығару ретінде жүзеге асырылады [2,95].

Құзыреттілік – бүгінгі күннің шынайы белгісі ретінде диалектиканың «қарама-қарсылықтар бірлігі мен күресі», «терістеуді терістеу» заңдарын басшылыққа алу арқылы дамып ашылады. Демек, жаппай қолданысқа енгізілген жаңалық бұрынғы жаңашылдық қасиеттерін жоғалта бастайды да оны едәуір тиімді жаңалықпен ұтымды алмастыру үрдісі қарастырылады. Бұл педагогиканың негізгі заңдылықтары мен ұстанымдары ақыл-парасат пен фактілердің ақиқаттығынан туындай отырып, педагогикалық құзыреттіліктің категория ретінде дамуы мен қалыптасуына негіз болатынын көрсетеді.

Болашақ мұғалімнің кәсіби құзыреттілігін оқытушының

студенттерге білім беру жағдайларын сыни талдау және түсіну жағдайында қарастыру керек. Білім берудегі жаңалықтарды зерттеу барысында инновацияның адам қызметінің ең маңызды түрінің бірі екендігін және ол көп жағдайда білім беру саласы қызметкерлері арқылы таратылатынын ескерген жөн. Білім берудің барлық құрамдас бөліктеріне жаңалық енгізу қиын. Сондықтан, білім беру мазмұнындағы жаңалықтар міндетті түрде ұйыммен және осы ұйымның жұмыс істеу әдістемесімен өзара сабақтастықта болады.

Құзыреттілік қалыптастыруды модульді білім беру бағдарламаларымен іске асыруда кәсіптік іс-тәжірибелердің түрлерін жоспарлауды, оларды технологиялармен қамтамасыз етуді де ойластыру қажет. Мұнда білім беру модульдеріндегі пәндердің байланысын, жақындығы мен олардың мазмұны мен сәйкес технологиялардың даралығын және өзара үйлесімділігін ескеріп, қолдануды студенттердің үйренулерін жүзеге асыру көзделеді. Нақтырақ болуы үшін 5B010200- Бастауышта оқыту педагогикасы мен әдістемесі мамандығына білім беру бағдарламасын педагогикалық іс - тәжірибемен байланысты қарастырайық Мамандықтың ерекшелігіне сәйкес оқу, кәсіби педагогикалық және диплом алды іс-тәжірибелері жоспарланған. Осы іс-тәжірибелерде студенттердің кәсіби құзіреттілігіне:

- бағдарламалық: пәндік, психологиялық-педагогикалық және әдістемелік білімдер жүйесін, нақты әлеуметтік-педагогикалық жағдайды ескере отырып кәсіби қызметте теориялық білімдерді қолдана алу біліктері мен дағдыларын меңгеру, педагогтың кәсіби парызын ұғыну, педагогикалық қызмет нәтижесіне жауапкершілікпен қарауы;
- пәнаралық: педагогикалық интеграция теориясы саласындағы білімдерді меңгеру, педагогикалық міндеттерді шешуде түрлі пәндер салаларындағы білімдерді біріктіру мен дағдыларын меңгеру, әлеуметтік серіктестікке және педагогикалық ынтымақтастыққа қабілетті болуы;
- әлеуметтік: адам құқықтары (білім беру мен баланы қорғау аясындағы халықаралық нормативті-құқықтық актілер мен Қазақстан Республикасының заңнамалары) саласындағы білімдерді меңгеру, бала құқығы мен мүддесін қорғау біліктері мен дағдыларын меңгеру, кәсіби абырой мен педагог қадір-қасиетін, сондай-ақ педагогикалық этика нормаларын сақтау, педагог мамандығының әлеуметтік маңыздылығының әлеуметтік маңыздылығын ұғыну, балалардың азаматтық құқықтарын құрметтеуі;
- дамытушы: заманауи педагогикалық антропология саласындағы білімдерді меңгеру, жоғары кәсіби педагогтардың іс-тәжірибелерін оқып-білу, жинақтау, тарату және қолдана білуі мен дағдыларын меңгеру; педагогикалық қызметте жоғары мотивацияға ие болу, өз бетімен білім алуға, ғылыми-зерттеу жұмысын жүргізуге және өзін-өзі тануға ұмтылуы;
- креативтік: шығармашылық қызметтің теориялық негіздері, шығармашылық психологиясы саласындағы білімдерді меңгеру, кәсіби қызметті қайта-қарау, білім берудегі авторлық жаңашылдық

идеяларды іске асыру, стандартты емес және альтернативті шешім таба білу біліктері мен дағдыларын меңгеру, сыни тұрғысыдан ойлауға, жаңа педагогикалық идеяларды генерациялауға қабілетті болуы;

- ұйымдастырушы-әдістемелік: оқу-инструктивті құжаттамалар, білім беру саласындағы нормативті-құқықтық құжаттар туралы білімдерді меңгеру, ағымдық оқу-ұйымдастыру құжаттамаларын (дидактикалық, бақылау-өлшеу материалдары және т.б.) жетілдіру біліктері мен дағдыларын меңгеру, жоғары орындаушылық тәртібі мен ұйымдастырушылық қызметті жүзеге асыруға қабілетті болуы жатады.

Бұл іс-тәжірибелер кезінде студенттер қазіргі заманғы сабақ – біртекті және бірегей емес құрылымдық-мазмұндық нысан екеніне көз жеткізеді. Сондықтан әрбір студент-практикант, оқу бағдарламасын іске асыруымен бірге өзі үшін анағұрлым ыңғайлы, жұмыс жасауға дұрыс көретін парадигмаға сай нысандарды таңдайды. Сабақ жобасын таңдап алу үшін оқушылардың білімділік деңгейінің қазіргі заманғы өлшемдерін білу, оқыту мен тәрбиелеудегі дағдарыстарды, түйіндерді анықтауы және оларды жою жолдарын іздестіруімен бірге педагогикалық қызметтің мәдени және ізгілік мәнін құрастыруды үйренулері керек. Осы жағдайларда болашақ педагог мамандар сабақта оқушы зерделейтін білім мазмұнын іріктеп, қайта құруы арқылы жеке тұлғаның өзін ұйымдастыруының негізі болатын оқушылардың сана сезімінің тұлғалық құрылымын қолдайтын және дамытатын шарттар мен құралдарды үлгілеу және құрастыру әрекетін жобалау қажеттігін ұғынады.

Осыған сәйкес бастауыш оқыту педагогикасы мен әдістемесі мамандығы бакалаврының шешуші құзыреттілігіне:

- оқушылардың түйінді құзыреттілігін қалыптастыру;
- кіші мектеп оқушыларының қызығушылықтары мен қабілеттерінің мониторингін жасау;
- рухани-адамгершілік, патриоттық, экологиялық және оқушылардың денсаулығын сақтайтын білім беру мен тәрбиені ұйымдастыруы, өткізуі жатады [3].

Бастауыш сынып оқушыларының оқуға деген қызығушылығын, танымдық әрекет белсенділігі мен түйінді құзыреттілігін қалыптастыру тәсілдерінің бірі – өз бетінше танымдық әрекет жасауы. Оқу үрдісіндегі өз бетінше танымдық жұмысы – белгілі уақыт ішінде оқушының алдына қойған дидактикалық мақсатты орындауға бағытталған білімді іздеуі, оны ұғынуы, бекітуі, білік және дағдыны қалыптастыруы және дамытуы, білімді жүйелеуі және талдап қорытуы. Өз бетінше жұмыс арқылы бастауыш сынып оқушыларының танымдық белсенділігін қалыптастырудың тиімді жолы ретінде іс-әрекеттік тәжірибеге негізделген әдістемені, тақырыпты оқып-үйренудің үш кезеңдік алгоритмі құрылымының II кезеңін (20-25 минут) [4], студенттердің іс-тәжірибесі кезінде ұйымдастырған сабақ барысын ұсынамыз.

4 сыныптың «Математика» пәнінен «Геометриялық шамалармен есептер шығару» тақырыбы сабағының аталған кезеңін үзінді ретінде келтірейік. Сыныпта 33 оқушы бар. Оқушылар: құюшы, қалаушы, жабушы,

сылаушы, құрастырушы, әрлеуші болып 6 топқа бөлінді. Әр топқа өздері таңдаған тұрғын үйдің түрін тұрғызып, оған жұмсалған құрылыс материалдарының құнын анықтау тапсырылады. Сонымен бірге олардың тұрғызатын үйлерінің іргетасының формасы әртүрлі: үшбұрышты, төртбұрышты, дөңгелек т.с.с. Олар жеребе бойынша мына аталған: 1) шалаш, 2) киіз үй, 3) саз балшықтан, 4) кірпіштен, 5) пенопластан, 6) ағаштан өздері қалаған формадағы үй тұрғызу жұмыстарын сабақ барысында іс-әрекет жүзінде орындап жұмсалған шығынды анықтайды. Әр топ өзбетінше іс-әрекеттік тәжірибеде тұрғызған үйін көрсетіп, оған жұмсалған қаражат шығынын есептеу, т.с.с. жұмыстарының нәтижесін «Геометриялық шамалармен есептер шығару» тақырыбымен байланыстыра баяндап қорғайды. Мысалы, іргетасының формасы үшбұрышты, төртбұрышты, дөңгелек т.с.с. болғанда:

1) үй іргетасын құю үшін цемент, тас және суға 280 000 теңге;

2) кірпішке немесе шлакоблокқа немесе пеноблокқа 315 000 теңге;

3) төбесін жабуға шерепица 1 кв м. 500 теңге болса, бәріне 180 000 теңге;

4) неше терезе және есік керектігін санап, әр терезе 5000-нан, әр есік 30000-нан болса бәріне 192 000 теңге;

5) әрлеу үшін қажетті 21 қап құм, 9 қап цемент, әк, тұсқағаздарға 32600 теңге;

6) Шамамен құны 999 600 теңге болатынын анықтайды.

Бұл сабақта әр топ өздері таңдаған үй түрін тұрғызуға қажет заттарды таңдап, соған сәйкес жоғарыдағы сияқты шығынды есептеуімен бірге үйдің макетін сабақ үстінде дайындап көрсетіп, жаңа сабақты өздігінен шығармашылық ізденіс үстінде меңгеруі орын алады. Нәтижесінде оқушылардың табиғи қабілеттері мен дарындылық қасиеттерінің ашылуына жағдай жасалады. Сондай-ақ:

1. Оқушылардың жаңа тақырыпты өз бетінше іс-тәжірибе әдістемесімен меңгеруі ұйымдастырылды.

2. Жұмыс нәтижесін мұғаліммен бірігіп талқылау орын алды.

3. Жаңа тақырып бойынша алған теориялық білімді практика жүзінде пысықтау іс-әрекетке негізделген тәжірибе арқылы жүзеге асырылды.

Іс-тәжірибе кезінде болашақ педагог мамандар осы сабақтың бір бөлігін ғана жоспарлауда бағдарламалық, диагностикалық, ұйымдастырушы-әдістемелік креативтік, педагогикалық басқару, жобалау, ғылыми-зерттеу, әлеуметтік дамытушылық сияқты қызмет түрлеріннен кәсіби құзыреттілік таныта білді. Оқушыларға жеңіл-желпі бірыңғай тапсырмалар берудің орнына, үй тұрғызу барысында олардың тапқырлығын, зерделілігін дамытатын танымдық тапсырмалар орындатуы үлкен нәтиже берді. Олардың қиындығы бар тапсырмаларды іс-әрекет арқылы орындауы балалардың ақыл-ойын, іскерлік қабілеті мен икемін шынайы өмірге

ұқсас жағдайда көрсетіп, әр оқушының әлеуметтік және қоршаған ортамен байланысын арттырып, танымдық шығармашылығын көтеріп, өздігінен жұмыс жасауын шыңдады.

Сабақ барысында бастауыш сынып жасындағы оқушылармен өз бетімен жұмыс істеуді қалыптастыру үшін төмендегідей біліктілік түрлері қажеттігі ескерілді:

1. Белсенділік біліктілігі (білім алу, сұрақ қоя білу, белгісізден белгіліні табу, басқа адамның көмегінсіз жұмысты орындау, өзін-өзі қадағалау);

2. Ұйымдастыру біліктілігі (жұмыстарын дұрыс ұйымдастыра білу, жұмыс тәртібін құру және орындау, жұмыс орнының тазалығы, өзіне қажетті құралдарды қамтамасыз ету);

3. Саналы түрде әрекет ету біліктілігі (жұмысты дұрыс жоспарлау, оқу мәселелерін шешу, өзінің білімі мен біліктілігін жаңа жағдайда қолдана білу).

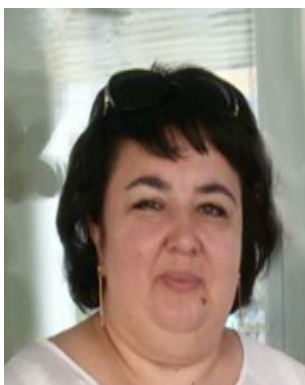
4. Ерік біліктілігі (оқу әрекетіндегі қиындықтарды жеңе білу, жұмысқа тез кірісе білу, ұзақ уақыт бойына белсенділік көрсетуге дағдылану).

Оқушы үшін өз бетінше жұмысының ең басты қажеттілігі – оны логикалық ойға жетелеуінде, ойланта отырып өзіндік қадам жасатуында. Өйткені оқушылардың өзіндік қадамы, өзіндік «Мені» арқылы ойлауына негіз болып оны шығармашылықпен жұмыс істеуге үйретеді.

Еңбек нарығында құзреттілігі толық қалыптасқан, бәсекеге қабілетті, жан-жақты дамып жетілген жас маманға сұраныс жоғары. Кредиттік білім беру технологиясында басымдық теориялық білімді меңгеруге берілуімен бірге, болашақ мамандардың еңбекке араласуға даяр болуына, арнайы құзреттіліктерінің дұрыс қалыптасуына, педагог мамандығы жұмысына тез бейімделе алуына кәсіптік іс-тәжірибенің игі әсері зор.

Сонымен қорытындылай келіп, қазіргі кездегі жоғары білімді педагог мамандарды даярлаудың басты стратегиялық бағдары – өмірге жауапкершілікпен қарайтын, шығармашылық ойлау мәдениеті жоғары және дүниетанымы кең, әлеуметтік-этикалық құндылықтарды құрметтейтін, іскерлік қабілеті биік, гуманистік ойлауы басым, инновациялық біліммен қаруланған, адамгершілік қасиеттері мол, заманауи техниканы қолдану дағдысы жетілген, географиялық және әлеуметтік ұтқырлыққа дайын, экономикалық білім негіздерін игерген, менеджмент, маркетинг, қаржы және т.б. жөнінде ғылыми түсінігі бар білікті мамандардың жаңа ұрпағын қалыптастыру. Осы бағдардың іске асырылуына, педагогикалық құзыреттіліктің құндылық ретінде қалыптасуына, жоғары оқу орынында теориялық білім беруді молдұльді жоспарлап оқытумен бірге, студенттердің кәсіптік іс-тәжірибесі де негіз болып, әлеуметтік орта сұранысы мен болашақ маман арасындағы, мақсат пен нәтиже арасындағы байланыс орын алып, стратегиялық мақсатқа жетеміз деген пікірді ұстанамыз.

ИССЛЕДОВАНИЕ И АКАДЕМИЧЕСКАЯ ЧЕСТНОСТЬ В ШКОЛЕ: ПРОБЛЕМЫ И ВОЗМОЖНОСТИ

Опря О.В.

– учитель-эксперт,
Назарбаев
Интеллектуальная школа
физико-математического
направления г. Уральск

Абстракт

В данной статье рассмотрены проблемы, связанные с соблюдением академической честности. Автор провел исследование о соблюдении правил академической честности и восприятии понятия «плагиат». Тема актуальна, поскольку плагиат – серьезное правонарушение, которое затрагивает авторские права. Выявлена проблема незнания правил академической честности, в некоторых случаях сознательное их нарушение. Представлен анализ опроса. Автор пришел к выводу, что проблема широко распространена, что она затрагивает не только членов научного мира, но и представителей школьных сообществ. В статье рассматриваются возможности проекта «Action Research» в становлении учителя-исследователя, его роль в воспитании культуры обращения с чужими текстами, идеями. Главное достоинство данного педагогического проекта – в использовании результатов собственного опыта, а не копировании и подражании. Статья будет полезна не только педагогам, но и абитуриентам, студентам, которые начинают путь в научный мир. Исследование проведено анонимно на базе нескольких школ города Уральска, Западно-Казахстанской области.

Вступление

Новая образовательная система внедряется в школы Казахстана. Она вызывала и (в отдельных

случаях) вызывает нарекания со стороны учителей и родителей. Однако и те, и другие не учитывают главное достоинство Обновленной программы – возможность учителю самому конструировать урок, учитывая цели, образовательные потребности учащихся, уровень их достижений, а также выбирать приемы и методы, которые легко и в интересной форме помогут учащимся овладеть научными законами, навыками XXI века. Но такая свобода в рамках учебной программы требует от учителя постоянного методического и научного роста. Учитель должен включиться в исследовательскую работу и проводить ее именно с целью достижения большего эффекта в преподавании и обучении учащихся. Это работа, предполагающая навыки обращения с источниками информации и соблюдения авторских прав.

Ведущие вузы мира имеют политику академической честности. Существуют международные Декларации ценностей академического сообщества, документы научных сообществ и этических центров (Закон о научной этике, принятый в 2000г). В Республике Казахстан также обращают пристальное внимание на координацию научной деятельности и проблемы академической честности. В Законе РК «О науке»-2015 [1] указан Национальный центр государственной научно-технической экспертизы, одна из функций которого – проверка результатов научных исследований, экспертиза проектов и программ. Президент Н.А. Назарбаев в приветственном слове на торжественной сессии собрания Национальной академии наук Республики Казахстан отметил тот факт, что казахстанские ученые активно патентуют результаты, но подавляющее большинство патентов не востребовано. «При этом в научных работах нередко содержится плагиат», – сделал заключение Президент [2]. В Назарбаев Интеллектуальных школах, чей опыт транслируется в общеобразовательные школы Казахстана, существуют Правила академической честности. Учащиеся подвергаются дисциплинарным взысканиям за нарушение данных Правил.

Из собственного опыта автор статьи знает, что учителя школ считают исследование прерогативой преподавателей в вузах. С исследованием учитель сталкивается в основном тогда, когда необходимо подготовить проект с учащимся. Но только ли из-за ограниченности видения применения исследования учителя не всегда проводят его в классе? Вслед за данным вопросом возникают другие, не менее важные:

знакомы ли учителя с возможностями школьного исследования? Обучают ли учителя своих подопечных правильной работе с источниками информации? Смогут ли они проводить исследование, опираясь на правила академической честности? Не нарушают ли они сами чужие авторские права?

Основная часть

Для мониторинга текущего состояния дел было проведено исследование среди учителей школ

города Уральска. Цель – диагностика состояния исследовательской практики учителей. В анкетировании приняли участие педагоги, проходящие курсы повышения квалификации по Обновленной программе на базе филиала ЦПМ г. Уральска. Охват участников анкетирования – 40 человек. 8 из 15 заданных вопросов касались проведения исследования в школе, 7 вопросов – того, как учителя понимают академическую честность. Приведем основные результаты анкетирования.

Таблица 1. Результаты анкетирования учителей

1	Проводят исследование собственной практики в классе	33 чел.	82,5%
2	Считают необходимым проводить исследование собственной практики	35 чел.	87,5%
3	Слышали о проекте Action Research (исследование практики)	10 чел.	25%
4	Знают, как выбрать тему исследования в классе	35 чел.	87,5%
5	Считают, что в некоторых случаях плагиат допустим (например, если авторство не установлено)	10 чел.	25%
6	Знают правила цитирования	28 чел.	70%
7	Считают, что существует система поддержки учителя-исследователя	28 чел.	70%
8	Считают, что существует наказание за плагиат	22 чел.	55%
9	Остановят ученика, если он совершил плагиат	35 чел.	87,5%
10	Уверены, что у учителя достаточно времени на проведение исследования	7 чел.	17,5%
11	Используют проектные задания на уроках и вне урока	15 чел.	37,5%
12	Регулярно используют материалы, авторство которых не установлено	18 чел.	45%
13	Обсуждают правила академической честности с учащимися и родителями	7 чел.	17,5%

Выводы по Таблице 1

Учителя проводят исследование собственной практики, но при этом многие не знают о проекте Action Research (Исследование практики). Основная часть считает это необходимым занятием. Значительная часть респондентов знает, как выбрать тему исследования в классе (35 чел., или 87,5%). Плагиат считает допустимым небольшая часть опрошенных – 25%, однако и это вызывает тревогу. Однако если мы сравним со следующим (б) ответом, то большинство учителей знают правила цитирования, значит, если будут знать, что их могут уличить в неправильном цитировании или отсутствии ссылок на источники, то станут правильно оформлять цитаты. Можно так же сделать выводы о том, что учителя не до конца осознают важность академической честности для учащегося, поскольку остановят плагиат только 35 человек из 40 (соответственно 5 чел. промолчат). При этом в устной беседе после опроса учителя указывали на тот факт, что свободный доступ к материалам Интернета способствует плагиату, учителя пользуются материалами, авторство которых не установлено. Однако в анкете респонденты отметили, что вполне достаточно времени, чтобы проводить собственные исследования. Значит, отсутствует понятие о культуре исследования. 28 человек из 35 считают, что учитель-исследователь имеет «площадки» для презентации своих трудов.

В то же время анкетирование помогло выяснить тот факт, что учителя равнодушны к исследованиям в школе, они понимают его необходимость (несмотря на то, что ведут нерегулярно). Целесообразность, логика, практикоориентированность – как раз те

черты, которые должны присутствовать в школьном исследовании. Рефлексия о собственной деятельности ведется, как правило, несистематично. Action Research предлагает набор идей, методов, которые помогут систематизировать процесс рефлексии. Action Research – ведущий проект, предложенный Кембриджским университетом, партнером Назарбаев школ, долгосрочный проект, ведущий к глобальным переменам. Action Research – это такой проект, который научит систематически изучать свои действия в классе и их последствия [3].

Для того, чтобы выработать навык исследования у учащегося, учитель сам должен овладеть им в совершенстве. Ценность такого исследования – в использовании собственного опыта, а не опыта других учителей или методистов, как предлагалось в прежней методике преподавания. Готовые приемы и методы могут не сработать в определенном классе или на определенном ученике. Посвящение себя исследованию – первый шаг в процессе выполнения исследования практики. Учитель должен стать агентом изменений – собственных, прежде всего, затем и изменений в учащихся. Но учителя со стажем – взрослые люди, с вполне сформировавшимися установками и принципами, заложенными во время обучения в вузе. А установка на самосовершенствование должна исходить от самого учителя. Исследование начнется с рефлексии и вопросов: Что работает на моем уроке, в моем преподавании? Кто учится? Кто остался в стороне? Как моя учебная программа предоставляет возможность учиться? Когда я чувствую, что “упускаю что-либо”? [4] Несмотря на то, что учителя в анкете ответили, что проводят

исследование собственной практики в школе, они не могли внятно ответить, почему, то или иное упражнение полезно и интересно для школьников (например, именно обязательное, ежеурочное изучение грамматики или написание сочинения вместо непонятого учителем эссе). Во время анкетирования участники не смогли внятно объяснить, как учитель сможет применить знания правил академической честности в ежедневной практике. Этот проект учит сбору данных и анализу. Данными могут стать анкеты учеников, интервью, работы учащихся, беседы с родителями, фото- и видеоматериалы. Проанализировав данные, учитель самостоятельно формулирует цель собственной деятельности. Он ставит задачи, которые будут востребованы среди учащихся, он найдет способы действия и изменения действий в случае первоначального негативного варианта. Ученики будут активными участниками этого процесса, поскольку увидят желание учителя осмыслить плюсы и минусы не только их деятельности, но и своей.

Любой прием или метод нужно будет сначала описать теоретически, сделав обзор литературы. То, что уже сделано, исследователь не сможет приписать себе, он будет вынужден делать ссылки на источники информации.

Базовые знания
методики

Рефлексия
собственной
деятельности

Рисунок 1. Процесс работы с информацией.

Основной целью становится улучшение практики учителя, совершенствование его навыков работы с информацией.

Выводы

Мы провели исследование и пришли к выводу об актуальности темы «исследование и академическая честность». Соблюдение правил академической честности необходимо и школьному учителю, именно в школе будет заложено понятие о культуре исследователя. Делая вывод, мы можем сформулировать текущие проблемы культуры исследования:

1) Незнание возможностей школьного проекта Action Research (исследование практики), отсутствие использования его в ежедневной практике учителя,

2) допустимость в некоторых случаях плагиата, скрытая поддержка плагиата при использовании материалов из Интернета,

3) незнание правил цитирования (чужого текста),

4) нежелание самостоятельно проводить исследование, без обращения к сайтам Интернета,

5) использование материалов, авторство которых не установлено.

Проект Action Research перспективен в плане участия учителей в образовательной политике, которые будут воздействовать на положительные изменения в государстве. Обновленная программа даст положительные результаты в том случае, если учителя будут конструировать свой собственный стиль преподавания на основе исследования. На вопрос: «Существует ли наказание за плагиат?» 18 человек из опрошенных мной ответили «Нет». Но наказание за плагиат станет ненужным тогда, когда человек сможет представить собственный продукт на рынке интеллектуального труда. Ключевым фактором станет собственное исследование.

Список использованной литературы:

1. Закон Республики Казахстан «О науке» // http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30938581#pos=0;0 Ссылка активна на 29.04.2018
2. Участие в торжественной сессии Общего собрания Национальной академии наук Республики Казахстан // http://www.akorda.kz/ru/events/astana_kazakhstan/participation_in_events/uchastie-v-torzhestvennoi-sessii-obshchego-sobraniya-nacionalnoi-akademii-nauk-respubliki-kazakhstan Ссылка активна на 29.04.2018
3. Classroom Action Research // <https://www.educ.cam.ac.uk/networks/eri/casestudies/kazakhstan/actionresearch/> Ссылка активна на 29.04.2018 Action Research в НИШ Уральск // <https://www.youtube.com/watch?v=dV66T-WZW8Q> Ссылка активна на 29.04.2018
4. Сеть Института Лидерства // www.teachersnetwork.org Ссылка активна на 29.04.2018

ЖОО-ДА ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БЕРУДІҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Макашева О.М.

– Алматы экономика және статистика академиясының аға оқытушысы

Махашова П.М.

– «Психология және акмеология» кафедрасының аға оқытушысы, ТарМПУ

Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев «Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайындағы дамудың жаңа мүмкіндіктері» атты Қазақстан халқына Жолдауында еліміздің дамуы үшін жаңа мүмкіндіктер қарастырылған. Болашағымыз жастардың қолында екенін және жастарды жаңартылған білім мазмұны арқылы оқыту әрине мұғалімдер екенін атап өтті [1].

Бәсекеге қабілетті елу елдің қатарына қосылу еліміздің білім беру жүйесіне тың өзгерістер енгізуді көздеп отыр. Сондықтан да ЖОО-да бәсекелестікке қабілетті мамандар дайындауды жүзеге асыру мақсатында Қазақстанның әлемдік білім беру кеңістігіне енуі еліміздің білім беру жүйесін жетілдірудің жаңа бағдары инновациялық білім беру субъектілерін даярлауды талап етеді. Қазіргі білім беру мазмұны жаңарып, жаңа көзқарас пайда болып, оқытудың жаңа технологиясы өмірге келді. Яғни педагогикалық технология ұғымы іс-әрекетімізге кеңінен еніп қолданылуда.

Барлық білім саласында – білім беру бағдарламасының құрылымы мен мазмұнын, оқыту мен тәрбиелеудің әдістері мен тәсілдерін қайта қарастыруды талап етеді. Соңғы жылдары болашақ мамандарды ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтарды бойына сіңірген, кез келген өмірлік жағдайда функционалдық сауаттылығы мен бәсекеге қабілеттілігін көрсете білетін тұлғаны даярлауды талап етуде. Пәндерді оқытуда студенттерге жаңартылған білімді қалыптастырып,

олардың зияткерлік дамуына қолайлы жағдай тудыру – заманауи білім мазмұнын енгізуді талап етеді. Еліміздің жоғары мектебі дүние жүзілік білім деңгейіне жетуге және бірыңғай білім беру кеңістігіне енуге ұмтылуда. Алға қойған мақсаттарға жету үшін Болондық процестің өлшемдерін орындау басты шарт екені болып табылады.

Сондықтанда, жоғары педагогикалық оқу орындарында инновациялық білім мен технологияны меңгерген, ақпараттық-коммуникативтік құзіреттілігі қалыптасқан, кәсіби-педагогикалық біліктілік деңгейі, шығармашылық ойлау қабілеті жоғары, рухани тұрғыдан дамыған, білім беру саласындағы инновациялық процестерді жүзеге асыруға қабілетті жаңашыл жаңа тұрпатты педагог даярлау мәселесіне жаңа көзқараспен қарауды талап етеді [2].

Инновациялық іс-әрекеттің түрлі аспектілерін білім берудің мазмұнын дамыту, жаңалықты енгізу мәселелерін Бабанский Ю.К., Слостенин В.А., Лоренсов А.В., Кваша В.П., Ляудис В.Я., Қабдықайыров Қ.Қ., Таубаева Ш.Т., Жанпейісова М.М., Қараев Ж.А., Кобдикова Ж.У. және т.б. қарастырған.

Қазіргі заман талаптарына сәйкес ЖОО-да «білімді тұлға», яғни білім, білік пен дағдылары қалыптасқан жеке тұлғаны дайындаумен ғана шектеле қоймай, «өмірдің өзгерістеріне дайын болатын», белсенді және шығармашыл ойлайтын, интеллектуалды және жан-жақты дамыған жеке тұлғаны дайындау заман талабы. Осы талапқа сәйкес, еліміздегі білім беру жүйесін жаңғыртудың басты мақсаты – еліміздегі білімнің сапасын және бәсекеге қабілетін арттыру.

Осы мақсатқа жетудің және іске асырудың міндеттері мына төмендегідей сатыларды қамтиды:

- Оқу-тәрбие үрдісіне заманауи әдістемелер мен технологияларды кеңінен енгізу;
- педагогикалық кадрлардың кәсіби дамуы мен шеберлігін арттыру;
- педагогикалық-психологиялық ұжым іс-әрекетінің жаңашылдық бағыттылығын қалыптастыру;
- кәсіби біліктілікті жетілдіруде сараланған негізде ғылыми-әдістемелік көмек көрсету;
- нормативті құжаттар, мемлекеттік білім стандартын, білім берудің жаңа бағдарламаларын, оқу жоспарларын, әдістемелік нұсқауларды талдап-игеру жұмыстарын жан-жақты ұйымдастыру;
- мұғалімдердің өзара тәжірибе алмасу әрекетін, өзін-өзі бағалау, өз білімін көтеру, кәсіби шеберлігін арттыру жолдарын анықтау;
- жас мамандар мен студенттерді ғылыми-

зерттеушілік, іскерлік, шығармашылық жұмыстарға баулу, ынталандыру;

– білім саласына әлемнің ең үздік жетістіктерін енгізу

Соңғы кездері білім беру жүйесіндегі модернизациялау үдерісі – білім мазмұны мен сапасын арттыру, білім берудің ұлттық моделін жетілдіру, ақпараттық технологиялар жөнінде жаңаша педагогикалық көзқарас қалыптастыруды талап етуде. Сол себепті білім беруді дамыту ісі жеке тұлғаға мәдени-тарихи құндылықтарды, нормалар мен дәстүрлерді, білім берудің арнайы таңдап алынған мазмұны мен нысандары жүзеге асырылуда.

Білім берудің негізгі – білім мазмұнының жаңаруымен қатар, оқытудың әдіс-тәсілдері мен әртүрлі құралдарын қолданудың тиімділігін арттыруды қажет етеді. Жаңартылған білім беру бағдарламасының алға қойған мақсаты- оқу бағдарламасының құрылымын, ондағы материалдардың күрделілігінің өсу ретін, мазмұны және мақсаттарымен танысып, педагогикалық тәсілдерді түсіне отырып қолдану, оқу мақсаттарына қол жеткізу [3].

Бүгінгі күні еліміздің білім беру жүйесіндегі жаңғырту менинновациялық үдерістердің жалғасуына ықпал етудің маңызды факторының бірі – педагогтың кәсіби шеберлігі екені баршаға мәлім. «Педагогтік шеберлік – дарынды талант емес, үйрену, ізденудің нәтижесі. Нәтижелі білім алудың мәнісі сол, мұнда студенттің іс-әрекеті оның жеке басының әлеуметін іске асыруға негізделген және оның оқытылатын пәндер мен салаларға сәйкес білім алу. Жеке тұлғаға бағдарланған білім берудің мақсаты – адамды қолдау, дамыту, онда өзін-өзі жүзеге асыру, өзін-өзі дамыту, өзін-өзі тәрбиелеудің тетіктерін қалыптастыру. Жаңартылған білім беру нәтижелері студенттердің өз бетінше әрекет етуі арқылы білімді меңгеруіне ықпал етуі тиіс. Жеке тұлғаның ой-өрісін кеңейтіп, дүниетанымдық көзқарастары мен танымдық белсенділігін арттыруда, зерттеушілігі арқылы шығармашылық икемділігін дамытуда, біліктілікке ұмтылуда, яғни тұлғаны жан-жақты дамытуды жүзеге асыруда оқу үдерісіне инновациялық технологияларды енгізу шешуші рөл атқарады, оң нәтиже береді. Заман талабына сай жаңаша оқыту технологиясы – белгіленген мақсатқа нәтижелі қол жеткізуді қамтамасыз етуде оқытудың формасы, әдістері мен құралдарын ашып көрсетіп, оқу бағдарламасында белгіленген оқытудың мазмұнын жүзеге асырады. Қазіргі таңда сабақтарымызда қолданып жүрген педагогикалық технологиялар: жаңа форматта оқыту, сыни тұрғыдан ойлау стратегияларының элементтері, ақпараттық

коммуникативтік технологиялар, ойын элементтер, интерактивті оқыту, деңгейлеп оқыту және Smart-оқыту технологиясы т.б.

Сондықтан, өз ойын тұжырымдауға дағдыландыру үшін сабақ барысында кеңінен «Сын тұрғысынан ойлау» технологиясының әдісін жиі қолданамыз. Бұл әдістер оқытудың студенттерді ойын ашық айтуға, іздендіруге, зерттеу еңбегіне баулуғағы шешуі қиынға түспейтін дербес іс-әрекеттерге жетелейтін проблемалық сұрақтарға жауап іздетуді көздейді [4].

Сыни ойлау деген – әр жеке тұлғаның кез – келген жағдайдағы мәселені ойлап, зерттеп қорытып, өз ойын еркін ортаға жеткізе алуы. Сыни тұрғыдан ойлау, өзіндік, жеке ойлау болып табылады. Ол – өз алдына сұрақтар қойып және үнемі оларға жауап іздеу, шешімін табуды қажет ететін мәселені анықтау, әр мәселеге байланысты өз пікірін айту, оны дәлелдей алу, сонымен қатар басқалардың пікірлерін дәлірек қарастыруды және сол дәлелдемелердің қисынын зерттеу дегенді білдіреді. Нағыз сабақ – ол әрқашан диалог, ізденіс, дайындалып, үйреніп, студенттер болашағын ойлай жасалған еңбек пен тәжрибиенің бірлігі. Сын тұрғысынан ойлау технологиясы үш бөлімнен тұрады:

Біріншіден, сын тұрғысынан ойлау өзіндік және жеке ойлау болып табылады.

Екіншіден, сын тұрғысынан оқыту жаттанды қағидаларды дәлелдеп айта беру емес, керсінше терең ойлау арқылы ескіге жаңаша көзқарас қалыптастыру мүмкін, тың идеялар ойлап табуы мүмкін.

Үшіншіден, сын тұрғысынан ойлау сұрақтар қойып, шешімін табуды қажет ететін мәселені анықтаудан басталады.

Білім беру үдерісіне енген тағы бір бағдарлама жанартылған білім беру бағдарламасы – заман талабына сай келешек ұрпақтың сұранысын қадағаттандыратын бағдарлама. Жаңартылған білім беру бағдарламасы мен бағалау жүйесін енгізу аталған міндеттерді шешу үшін қабылданған шаралардың бірі болып табылады. Сабақтарда инновациялық технологияларды қолданудың негізгі ерекшеліктері:

- пән мазмұнын жобалаудың басты қағидаты, яғни білім мен біліктерді арттыруда оқу материалын тігінен, сондай-ақ көлденеңінен біртіндеп кеңейту (білімді тақырыптар бойынша күрделендіру);
- таным заңдылығы мен пәндік амал-тәсілдердің неғұрлым маңызды түрлері бойынша ойлау дағдыларының деңгейлеріне негізделген .Блум таксономиясы бойынша оқу мақсаттарының иерархиясы;
- білім беру деңгейлері және тұтас оқыту курсы бойынша педагогикалық мақсаттардың пәнаралық байланыстарын барынша ескеруге мүмкіндік беруі;
- бір білім саласы пәндері арасында, сондай-ақ пәнаралық байланыстарды жүзеге асыру барысында «ортақ тақырыптардың» болуы;
- бөлімдер мен ұсынылған тақырыптар мазмұнының уақыт талабына сай болуы, әлеуметтік дағдылардың қалыптасуына назар аудару;

Қазіргі білім беру жүйесінде заманауи технологияларды енгізу күннен-күнге басты талапқа айналып, осы әдістерді жетілдіре түсу қажеттігі күшейіп келеді. Мұғалімнің шеберлігі қандай жоғары болса да, мұғалім

студенттің өз белсенділігін туғыза алмаса, берген білім күткен нәтиже бермейді. Студенттің тұлға ретінде қалыптасуы белсенділік арқылы жүзеге асады. Еліміздің бұрынғы жүйеден нарықтық экономикалық жүйеге көшуі, қоғамдық құрылыстың күрт өзгеруі білім беруді уақыт талабына сай үйлесімді құрып, оның әлемдік дегейдегі мәнге сәйкестікте оқытудың екі бағдарға өріс алуы.

1. Дәстүрлі оқыту жүйесін модернизациялау;

2. Оқыту үрдісіне инновациялық оқытуды енгізу.

Бұл жүйені кеңінен талдасақ, дәстүрлі оқыту жүйесін модернизациялау студенттерге берілетін білім мен игеруге тиіс ұғым - түсінікті меңгеру, уақытқа үйлесімді жетілдіріп жаңа педагогикалық технологияға сәйкес дамыту. Инновациялық оқыту: студенттің мүмкіндігі мен шамасына қарай, шығармашылық тұрғыдан пайымдау жасауға үйрету [5].

Демек, студенттердің шығармашылық қабілетін дамыту, заманауи технологияны тиімді пайдалану мәдениетіне тәрбиелеу – педагог кадрлардың басты міндетінің бірі болып отыр.

Білім берудің басты шарттарының бірі - студенттің өзіне керекті мәліметті өзі іздеп табуы және олардың өз оқу траекторияларын өзінің таңдай білуі. Себебі - мүмкіндігінше педагогикалық технологияның түрлі тәсілдерін игеріп, студенттерді өз беттерімен ақпараттар іздеуге, қосымша материалдарды ақпараттық-коммуникациялық технологиялар көмегімен анықтай алуға және заманауи технологияларды тез меңгеруге, олардың мүмкіндіктерімен таныстырамыз. Инновациялық білім мазмұнында барлық білім алушылар үшін тиімді оқыту үдерісін ұйымдастыру қажеттілігін ұмытпау керек. Күтілетін нәтижеге бағытталған жаңа білім беру жүйесі білім мазмұнын меңгеру үрдісінде студенттердің құзіреттіліктері мен өмірлік дағдыларының қалыптасуын қамтамасыз етеді.

Инновациялық білім беру бұл - озық технологиялардың барлық қыр-сырларын білуге жетелейді. Білім саласындағы түбегейлі өзгерістер ұстазға үлкен жауапкершілікті талап етеді.

Оқудан күтілетін нәтижелер:

- Мұғалім жаңартылған білім беру бағдарламасының құрылымын, ондағы материалдардың күрделілігінің

өсу ретін, мазмұнын және мақсаттарын біледі түсінеді;

- Пән бойынша жаңартылған білім беру бағдарламасына сәйкес келетін педагогикалық тәсілдерді, оқу материалдарын қолдана біледі;
- Пән бойынша жаңартылған білім беру бағдарламасындағы оқу мақсаттарына қол жеткізу мақсатында критериялды бағалау жүйесін түсінеді және қолдана біледі.

Мұғалімдердің орта білім мазмұнын жаңарту жағдайында пән бойынша жаңартылған білім беру бағдарламасын іске асыру үшін қажетті біліктері мен дағдылары қалыптасқан. Жаңалық енгізу кез келген білім беру мекемесінің дамуы мен жоғары жетістікке жетуінің негізгі факторы болып табылады. Өйткені, бүгінгі таңда білім беру қызметін көрсетуде бәсеке күшейіп отыр, тұтынушылардың дайындық деңгейіне деген талаптары өсуде. Осындай кезеңде өз өмірін сақтап қалуы үшін ЖОО-ы үздіксіз өз қызметін жақсартуға және қайта құруға, оқу-тәрбие үрдісін жетілдіруі тиіс.

Қазіргі педагог алдындағы міндет: ғылым мен техниканың даму деңгейіне сәйкес жеке тұлғаның білімі терең, іскер және ойлауға қабілетті, әлемдік стандарттар негізінде жұмыс істей алатын құзырлы тұлғаны қалыптастыру. Мұндай талапқа сай қызмет істеу үшін ұстаз үздіксіз ізденісте кәсіби білікті болуы тиіс. Заманауи білім беру - озық технологиялардың барлық қыр-сырларын білуге жетелейді.

Егеменді еліміздің білім беру жүйесінде әлемдік деңгейге жету үшін жасалынып жатқан талпыныстар оқытудың әр түрлі әдіс-тәсілдерін қолдана отырып, терең білімді, ізденімпаз барлық іс-әрекетінде шығармашылық бағыт ұстанатын, өзін таныта алатын жеке тұлғаны қалыптастыру ісіне ерекше мән берілуде.

Қорытындылай келе, бұл жаңартылған білім беру бағдарламасы бойынша біздің көкейге түйгеніміз: алдымызға мақсат қоя отырып, сол мақсатқа жету жолында болашақ мамандардың жүрегіне жол тауып, әрекеттендіре білу шеберлігіне жетсек, егемен елдің болашақ мамандары білімді де білікті болып шықпақ. Соның арқасында біз бәсекеге қабілетті, іргесі мықты ел боламыз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Н.Ә.Назарбаев «Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайындағы дамудың жаңа мүмкіндіктері» атты Қазақстан халқына Жолдауы 10 қаңтар, 2018 ж.
2. Қазақстан Республикасының 2020 жылға дейінгі инновациялық даму тұжырымдамасы / Қазақстан Республикасы Президентінің 2013 жылғы 4 маусымдағы № 579 Жарлығымен бекітілген.
3. Жапбаров А. Оқытудың ғылыми әдістемелік негіздері. Алматы, 2013.
4. Селевко Г.К. Современные технологии в образовании. – М., 2009.
5. Жаңа тұрпатты мұғалімнің кәсіби іскерлік сапалары. // Қазақстан мектебі журналы, № 9, 2016 ж.

ОҚУШЫЛАРҒА САПАЛЫ БІЛІМ БЕРУДЕГІ ЗАМАНАУИ ТЕХНОЛОГИЯНЫҢ ТИІМДІ ТҰСТАРЫ ЖАҢА ТРЕНДТЕРІ

Асабаева А.К.

- Ақтөбе қаласы физика-математика бағытындағы Назарбаев Зияткерлік мектебінің биология пәнінің мұғалімі

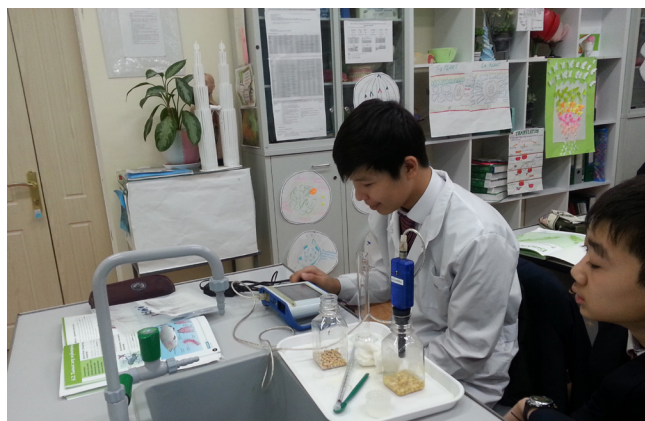
Қазақстан Республикасының Президенті Н. Назарбаевтың 2018 жылғы 10 қаңтардағы Қазақстан халқына Жолдауы Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайындағы дамудың жаңа мүмкіндіктері тақырыбындағы жолдауда 7-бөлімінде «Білім берудің жаңа сапасы бөлімінде барлық жастағы азаматтарды қамтитын білім беру ісінде өзіміздің озық жүйемізді құруды жеделдету қажет.

Қоғамды ақпараттандыруды дамытудың негізгі факторларының бірі - білімді ақпараттандыру. Олай болса, қоғамның әрбір мүшесі ақпаратты сауатты, мәдениетті және ақпараттық құзырлығы дамыған тұлға болуы қажет. Сол себепті қазіргі заманауи мектептерде оқу-тәрбие процестерін жаңашаландыру жұмысын ілгерілету барлық ұстаздар қауымының құзырында болып табылады.

Қазіргі кездегі заманауи мектептердегі және қосымша білім беру ұйымдарындағы, оқушылар сарайларының базасында компьютерлер, лабораториялық құрал-жабдықтар мен және 3D-принтерлер барлық қажетті инфрақұрылымдары бар балалар технопарктері мен робототехника және бизнес-инкубаторларының желісі бар ортада білім алушыларға STEM технологияларын білу мен істеу ғана емес, сонымен қатар зерттеу және ойлап шығару маңызды. Ғылым, математика, технологиялар және инженерия сияқты басты академиялық салаларда бір мезгілде даму керек, оларды STEM (science, technology, engineering and mathematics) дерен бір сөзбен біріктіріп атауға болады.

Осындай бағытта қазіргі кезде биология сабақтары жаңашыл технологияның әдіс-тәсілдері негізінде жүргізіліп жатыр. Мәселен биология сабақтарындағы барлығында STEM технологияларын қолдануда, алдын-ала дайындалған лабораториялық құрал-жабдықтар негізінде оқушы мақсатқа жету үшін

Білім беру бағдарламаларының негізгі басымдығы өзгерістерге үнемі бейім болу және жаңа білімді меңгеру қабілетін дамыту болуға тиіс. Білім берудің барлық деңгейінде математика және жаратылыстану ғылымдарын оқыту сапасын күшейту керек. Бұл – жастарды жаңа технологиялық қалыпқа дайындаудың маңызды шарты» делінген болатын. Тек білім беріп қана қоймай, сондай-ақ алған білімін әлеуметтік бейімделу үдерісінде пайдалануға икемделуі керек. Қайта құру кезеңіндегі өзгерістер, тәуелсіздік алынғаннан кейінгі өзгерістер мұғалім профессиограммасына да өзінің ықпалын тигізіп отырады. Қоғамның дамуымен бірге білім беруді ақпараттандыру мәселесінің өзектілігі артып отырғаны соңғы жылдары анықтай байқалды.

берілген материалдарды пайдалану керек. Мәселен, «Тағам құрамындағы органикалық заттарды анықтау» тақырыбындағы лабораториялық жұмыс бойынша олар бірнеше пәндерді ұштастыруға және есептеулерге жүгінеді.

Оқу процесіндегі лабораториялық-практикалық сабақтар негізінде оқушылардың ғылыми жобалар дайындау жұмыстарымен жалғасын таба алады. Соның бірі оқушылардың әртүрлі ғылыми конкурстарға қатысып өз білімдерін көрсете білуі мысал бола алады. Республикалық «Оқушылар арасындағы үздік инновациялық жоба» тақырыбындағы British Council Kazakhstan демешуілігімен ұйымдастырылған конкурстарда (Астана қаласы), «Spark құрылғысы арқылы фотосинтез процесін зерттеу» тақырыбында зерттелген жұмысын ұлттық инновациялық жобалар байқауында үздік деп танылды. Қазақстан Республикасының инвестициялар және даму министрінің алғыс хаты мен сыйақыны жеңіп алды. Байқауда қазылық еткен әділ қазылардың бірі Назарбаев Университетіндегі түбегейлі жасушалар лабораториясының қызметкері Дамель Мектепбаева, республикалық оқу-әдістемелік қосымша білім орталығының директоры - Шер Раиса Петровна, «Технологиялық даму жөніндегі ұлттық агенттігі» басқарма төрағасының орынбасары - Жұматай Сәлімов, British Council Kazakhstan Ғылым және Білім беру саласындағы жобалардың басшысы - Роуэн Кеннеди секілді өз салаларының майталмандарымен танысып және инновацияға деген қызығушылығының арта түскеніне оқушы үшін мәртебе болды.

Жоба жұмыстарын зерттеу барысында оқушының әртүрлі зерттеу орталықтарына барып жұмыстың қалай жүргізіліп жатқанына көзбен көріп, қолмен ұстап дегендей жоғары деңгейде қол жеткізіп, алынған зерттеу жұмыстарын ғылыми жұмыстар конкурстарында модельдей алады. Соның бірі жергілікті компаниялардың бірі Ақтөбе қаласында орналасқан «Айс» сүт өнімдерін өндіру компаниясы мен ауылшаруашылық тәжірибелік станцияларына жасаған саяхаттарды мысалға алуға болады. Онда жүріп жатқан процестерді оқушылар өздерінің зерттеу жұмыстарына пайдалана алады.

Жолдауда айтылғандай «Қазіргі денсаулық сақтау ісі қымбатқа түсетін стационарлық емге емес, негізінен аурудың алдын алуға бағытталуға тиіс». Осы тұрғыда биология сабақтарында «Қоректену» тарауы бойынша жүргізілген «Тісті күту ережелері» тақырыбы бойынша оқушыларды тек қана оқу кабинетінде ғана емес мектептегі медициналық блокта ондағы стоматология

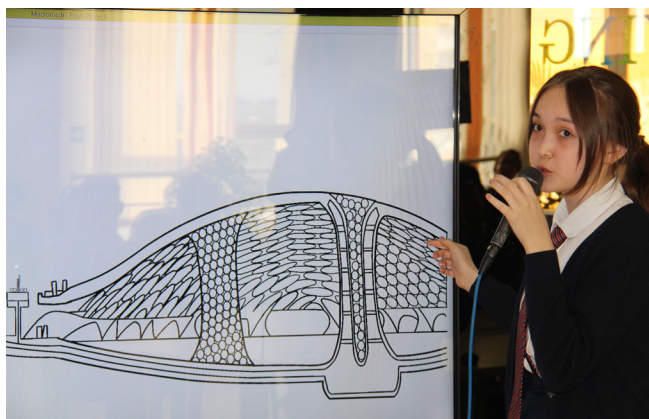
кабинетінде тіс дәрігерімен бірлесіп өткізілді. Сабақ барысында маманның кеңестерін тыңдау барысында құрал-жабдықтарды оқушылар өмірде қалай іске асырылатынына көз жеткізді. Осы жерде айта кететін жайт әр оқушыға жеке тұлға ретінде қарай отырып олардың психологиялық портреттерін ескере отырып дифференциацияның қолданылғанына тоқталуға болады, жекелеген оқушылар оның ішінде кинестетиктер мен визуалдар және аудиал деңгейдегі оқушылар үшін өте ұтымды орта болды.

Жаратылыстану пәндері бойынша үштілділікті игеру жолында ғылыми жаңалықтар мен жобалау жұмыстарын жемісті жүргізу барысында көптілділік біздің қоғам үшін Елбасының «үш тұғырлы тіл» тұжырымдамасынан бастау алғаны мәлім.

«2019 жылдан 10-11-сыныптардағы жаратылыстану ғылымының жекелеген пәндерін оқытуды ағылшын тіліне көшіру басталатын болады. Нәтижесінде, біздің барлық түлектеріміз елімізде және жаһандық әлемде өмір сүріп, жұмыс істеуі үшін қажетті деңгейде үш тілді меңгеретін болады. Сонда ғана нағыз азаматтық қоғам құрылады» [1]. Білім беру жүйесінің түпкілікті модернизациялану үрдісінде шетел тілдері де алдыңғы қатарлы рөл атқарады. Үштілді білім беруге ұмтылу Еуропалық кеңес елдер тенденцияларына толыққанды сәйкес келеді. Осы мақсатта мектептерде командалық оқыту әдісі «TEAM TEACHING» іске асырылуда. Бүгінгі таңда мектебімізде АҚШ, Канада, Ұлыбритания, Кениядан келген жоғары біліктілігі бар, өз ісіне білікті, ұзақ жыл еңбек өтілі бар жас мамандар мен шетел пәнінің мұғалімдері қызмет атқарады. Командалық оқыту «Team teaching» – бұл екі мұғалімнің өзара қызметтестігі, олар ортақ мақсатқа жету үшін, яғни оқушылардың білімдерін жетілдіруге ұмтылады. Оқушылар үшін мұғалімдер білім беретін ортаны жасайды және өзінің білім беру тәжірибесін жетілдіріп отырады.

Мұғалімдер бірлесе отырып сабақты жоспарлайды және сабақты немесе сабақ серияларын өткізеді, оқу ресурстармен өзара бөлісіп, оқушылардың жетістіктерін бірлесе бағалайды, сонымен қатар, бағалаудың қорытындысын негізге ала отырып, білім беру әдістерін үнемі дамытып отырады жаратылыстану-математикалық бағыттағы пәндер, ағылшын тілі, экономика, жаһандық перспективалар сияқты сабақтарды командалық оқыту арқылы халықаралық мұғалімдермен өзара тәжірибе алмасады.

Бүгінде ұстаз қасиетті міндетін атқара отырып, білім беруді одан әрі ізгілендіру, жеке тұлғаны қалыптастыруда

озық, жаңғыртылған әдістемелік жүйені меңгеру, әлемдік білім беру кеңістігіндегі ел дамуына оңтайлы ізгі қадамдарды игеру сияқты жаңа талаптарға сәйкес істерді жүзеге асыруға бет бұрды. Сапаға жетелейтін, оны қадағалайтын түрлі тетіктер жеткілікті. «Әлеуметтік - экономикалық жаңғырту - Қазақстан дамуының басты бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауын жүзеге асыру мақсатында Назарбаев Зияткерлік мектептерінің тәжірибесін оқу - тәрбие үрдісіне енгізе отырып, тарату қазіргі таңдағы білім беру саласындағы тырнақ алды маңызды мәселелердің бірі болып табылады. Қазақстанның барлық білім беру мектептерінде НЗМ инновациялық білім беру тәжірибесінің тиімділігін ғылыми тәсілдер арқылы және оқытушы - әдіскерлердің ғылыми - әдістемелік ұстанымдарындағы ерекшеліктеріне тоқталып өтсек.

Кіріктірілген білім беру бағдарламасының ерекшеліктері:

- Оқушыларға алған білімдерін оқудағы және өмірдегі мәселелерді шешуде пайдалануды үйретуге бағдарлау;
- Тілдерді деңгейлік үйретуді ұйымдастыру;
- Пәндерді кіріктіру;
- Жаңа пәндерді енгізу;
- Тереңдетіп және стандартты оқуға арналған пәндерді жоғары мектепте таңдау құқығы;
- Жоғары оқу орындарына түсуге мақсатты түрде дайындалу;
- Бағалаудың критерийлік жүйесі;
- Осы бағдарлама негізінде оқушылардың дағдыларын дамыту;
- Сын тұрғысынан ойлау;
- Білімдерді шығармашылықпен пайдалана білу;
- Зерттеушілік дағдыларды қалыптастыру;

АКТ дағдылары:

- Топта және жеке жұмыс істей білу;
- Коммуникациялық дағдылар тілдік дағдыларды қосқанда міндеттер мен мәселелерді шеше білу;
- Кіріктірілген білім беру ісін ұйымдастыру ерекшеліктері;
- Үш тілді білім беру ортасы;
- Тәрбие мен оқытуды кіріктіру;
- Заманауи педагогикалық әдістер мен тәсілдер қолдана білу;

Үш тілде білім берудің тиімділігі Халықаралық зерттеулер үш тілде жүргізілетін оқу бағдарламалары бойынша білім алатын оқушылар жұмысқа ұқыпты, мотивациялары жоғары, бірнеше тіл білудің артықшылықтарын түсінеді. Зияткерлік мектептерде **үш тілде оқытудың әдіс тәсілдері:**

- Пән мен тілді кіріктіріп оқыту әдісі;
- Командалық оқыту;

- Тілдік ортаға ену;

Командалық оқыту әдістемесінің үштілдік білім беру саясатына әсері

Реформаны жүзеге асыру әрбір ұстаздың басты міндеті. Сондай міндеттердің бірі ретінде командалық оқыту әдістемесі негізінде кіріктірілген білім беру бағдарламасының үштілдік саясатының мақсатын жүзеге асыру болатын. НЗМ мектептерінде жасалынып, іске асып жатқан игі істерімізді оқырман және ұстаздар қауымымен ортаға салып, бөліскіміз келеді. Мұндай игілікті істер ел болашағын қолына алатын болашақ жастарымыздың жан - жақты өсіп - өркендеуіне ықпал етері сөзсіз. Біздің алдымызда Назарбаев Зияткерлік мектептері үшін нақты, айқын қойылған стратегиямызда мақсат пен міндет көрсетілген, оны орындау үшін ат салысу әр қайсысымыздың міндетіміз.

CLIL әдістері

- CLIL әдісінің негізгі мақсаты-оқытушының сөйлеуін азайтып, оқушылардың бір-бірімен сөйлесу дағдысын қалыптастыру. Пәнге байланысты студенттерге жаңа ұғымдар мен идеяларды ағылшын тілінде таныстыру;
- Студенттердің пән мен тілді қатар «CLIL әдісі: арнайы пәндерді ағылшын тілінде оқыту процесінде пән мен тілді кіріктіре оқыту. CLIL әдісінің бірнеше стратегиялары бар: «Natural disasters», «Sorting», «Mindmap», «Mingle» сынды әртүрлі әдістер кеңінен қолданылуда. Биология сабақтарында «Gadget cards» әдісі яғни оқушылар арасындағы топтық жұмыстың бірі болып табылады. Бұл әдістің ерекшелігі топ басшысы сурет атауларын ағылшынша оқиды, ал басқа топ мүшелері оны суреттер арасынан табу қажет болады. Бұл жерде баланың есте сақтау қабілеті мен ойының ұшқырлығы сынға түседі.

«Mingle» әдісіне тоқталсақ, әртүрлі сипаттамаларға «ия» немесе «жоқ» жауап беру арқылы қол жеткізуге болады. Мысалы «Прокариоттық жасуша құрылысы» тақырыбы бойынша сипаттамалардың бар немесе жоқ екендігін анықтау арқылы қолдануға болады. «Sorting» әдісі арқылы мәселен тақырып бойынша терминдер мен оған қажетті сипаттамаларды қағаз қималар арқылы сәйкестендіру тәрізді белсенді оқыту формалары бар.

Қорытындылай келе бүгінгі таңда үш тілді оқыту – жас ұрпақтың білім кеңістігінде еркін самғауына жол ашатын, әлемдік ғылым құпияларына үңіліп, өз қабілетін танытуына мүмкіндік беретін қажеттілік. Үш тілде оқыту – заман талабы десек, оны жүзеге асыру – ұстаздардың міндеті. Сондықтан да заманауи ұстаздарға тоқтаусыз ізденіс қажет.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының Президенті Н. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. 2018 жылғы 10 қантар. http://www.akorda.kz/kz/addresses/addresses_of_president/kazakhstan-respublikasynyn-prezidenti-n-nazarbaevtyyn-kazakhstan-halkyna-zholdauy-2018-zhylgy-10-kantar
2. Айтбаева А.Б. «Білім берудегі жаңа технологиялар» / оқу құралы.
3. «Білім технологиялары» журналы. - 2009 ж. №5, 19-24 бб.
4. Мұхаметжанова С.Т., Жартынова Ж.Ә. «Интерактивті жабдықтармен жұмыс жасаудың әдіс-тәсілдері» / Алматы. - 2008ж.
5. Иманбаева А. Оқу-тәрбие үрдісін ақпараттандыру ділгірлігі. Қазақстан мектебі. - №2, 2000 ж.
6. Гуманитарлық пәндерді кіріктіріп оқыту. «CLIL» - Үштілділік оқыту бағдарламасын жүзеге асырудың тиімді әдісі».

ОСОБЕННОСТИ ПОДГОТОВКИ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ СПЕЦИАЛИСТОВ

ЖОО-ДА АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯНЫ ПАЙДАЛАНУДЫҢ НЕГІЗГІ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

57

Мергенбай Л.Х.

– математика магистрі,
Алматы экономика
және статистика
академиясының аға
оқытушысы

«Қазіргі заманда жастарға ақпараттық технологиямен байланысты әлемдік стандартқа сай мүдделі жаңа білім беру өте қажет».

Н.Ә. Назарбаев

жаһандану үрдісі әлемдік бәсекелестікті күшейте түсуде.

Сондықтан, жемісті еңбегімізбен шығармашылық ізденісіміз арқылы ғана реалды жаңару жолына шыға аламыз. Қазіргі кездегі білім берудің мақсаты – жеке бастың өзіне және қоғамға қажетті бейімділігін, әлеуметтік бағалы белсенділігін дамыту сонымен бірге өз бетімен білім өздігінен қалыптасуын және ақпараттық мәдениетті қалыптастыруды қамтамасыз ету.

Ақпараттық мәдениетті дамыту қазіргі педагогтың ақпараттық құзырлығына қойылатын талаптарына сәйкес анықталады:

- Қазіргі білім беру жүйесіндегі ақпараттық кеңістік туралы біртұтас түсінікті қалыптастыру (бүкіл әлемдік ақпараттық ресурстарға бағдарлау, ақпараттарды іздеу алгоритмі мен ақпараттарды талдау синтетикалық тұрғыдан өңдеу әдістерін меңгерту).
- Ақпараттық (дербес жағдайда, компьютерлік) сауаттылық; оқу-әдістемелік, озық тәжірибелерді зерттеу, ғылыми-зерттеу нәтижелерін түрлендіру мен технологияларды қолдану әдістерін меңгерту; қолданбалы бағдарламалық құралдарды меңгерту; жаңа бағдарламалық құралдарды меңгерту.

Өз қызметтерінде жаңа ақпараттық технологияның мүмкіндіктерін пайдалану: жаңа ақпараттық технологияның мүмкіндіктері туралы білім; коммуникациялық қызметтерді пайдалану дағдысы; білім беру үдерісінің ерекшеліктерін ескере отырып, педагогикалық бағдарламалық құралдарды қолдану және оларды өз қызметтерімізге сәйкес бейімдеп пайдалану [2].

Оқу үрдісінде өздігінен танып - білу дағдыларын қалыптастыра отырып, жаңа тақырып бойынша анықтама, ережелерді өздері құрастырып тұжырымдай білуіне жағдай жасаймыз. Ол үшін оқытудың интерактивті әдістерді кеңінен қолданамын.

- Жеке шығармашылық тапсырмалар, жобалар.
- Блок-схема, графиктер, диаграмма, карта т.б.
- Трек-схема, көрнекіліктер және анықтама құралдары.

Жаңа ақпараттық технологиялар дегеніміз – білім беру ісінде ақпараттарды даярлап, оны білім алушыға беру процесі. Соңғы жылдарда білім беру жүйесіне енген «құзырлық» немесе «құзіреттілік» ұғымы жеке қасиеттері мен білім, білік, дағды, іс тәжірибесі, түсінігінің бірлігін сипаттайды.

Қазіргі қоғамды ақпараттандыру жағдайында студенттің жеке тұлғалығын қарастырып, ақпараттық қоғамда

ҚР Президенті Н. Назарбаевтың «Қазақстанның үшінші жаңғыруы: жаһандық бәсекеге қабілеттілік» атты Қазақстан халқына Жолдауында: «Бүгін мен Қазақстанды Үшінші жаңғырту жөнінде міндет қойып отырмын. Елдің жаһандық бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз ететін экономикалық өсімнің жаңа моделін құру қажет [1].

Білім беру үрдісін ақпараттандыру – жаңа инновациялық технологияларды пайдалану арқылы дамыта оқыту, дара тұлғаны бағыттап оқыту мақсаттарын жүзеге асыра отырып, оқу - тәрбие үрдісінің барлық деңгейлерінің тиімділігі мен сапасын жоғарылатуды көздейді. Біріккен ұлттар ұйымының шешімімен «XXI ғасыр – ақпараттандыру ғасыры» деп аталады. Қазақстан Республикасы да ғылыми - техникалық прогрестің негізгі белгісі – қоғамды ақпараттандыру болатын жаңа кезеңіне енді. Қоғамда туындап жатқан әлеуметтік – экономикалық өзгерістерге сәйкес білім беру мақсаты мен мазмұны, міндеттері әлемдік деңгейге сәйкес келетін біліммен қаруланған студенттерді дайындауды қажет етеді. Дамыған елдердегі білім беру жүйесінде ерекше маңызды болып табылатын мәселелердің бірі – оқытуды ақпараттандыру, яғни оқу үрдісінде ақпараттық технологияларды пайдалану болып табылады.

Заманауи ақпараттық қоғамның қалыптасуы мен дамуына жаһандық телефония, интернет желісіне қол жеткізудің спутниктік жүйелері, тікелей сандық теле және радиохабар тарату, шұғыл корпоративтік және кең жолақты байланыс, навигация жәрдемдесіп отырғаны жасырын емес. Қазіргі кездегі шапшаң жүріп жатқан

өмір сүруіне, сонымен қатар, оның ақпарат ағымында дұрыс бағдар жасап, тиімді шешім табуына қажет жаңа ақпараттық технологияларды таңдап алу және оларды қолдану қабілеттілігін қалыптастыруда математика пәнінің маңызы зор.

Білім беру жүйесін ақпаратандыру үрдісін дамыту үшін мынадай тенденцияларды атап көрсетуге болады.

1. Жаңа ақпараттық технологияларды пайдалану арқала қалыптасқан оқу – тәрбие жұмысын ұйымдастырудың формалары мен әдістерін, тәсілдерін жетілдіру.

Оқу тәрбие жұмысын ұйымдастырудың формаларын мен әдістерін, сондай ақ, білім беру мазмұнын таңдау стратегиясы мен әдіснамалық жетілдіру, студенттердің интеллектуалдық әлеуетін дамытуға әсер етеді.

2. Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар базасы негізінде қызмет атқаратын оқытудың әдістемелік жүйесін жетілдіру.

3. Пәндік ортада өзара ақпараттық іс-әрекетті жетілдіру. Ақпараттық технологиялар тарапынан ұсынылатын негізгі ақпараттық іс-әрекеттер мыналар: нысан немесе құбылыстар мен үрдістердің заңдылығы жөніндегі мәліметті виртуалды түрде ұсыну, ақпаратты іздеу, жинақтау, өңдеу, көбейту, сақтау секілді іс-әрекеттерді автоматтандыру, оқу экспериментінің нәтижелерін өңдеу барысын автоматтандыру.

Оқытудың бірнеше моделін атап көрсетуге болады:

1) пассивті – студент оқытудың «объектісі» ролін атқарады (тыңдау және көру);

2) активті /белсенді/ студент оқытудың «субъектісі» болып шығады (өзіндік жұмыс, шығармашылық жұмыс, лабораториялық-практикалық жұмыс);

3) интерактивті – inter (өзара), act (әрекеттесу). Оқыту процесі барлық оқушылардың тұрақты белсенді өзара қарым-қатынасы арқылы жүзеге асырылады. Студент пен оқытушы оқытудың тең құқылы субъектісі болып табылады. Оқу үрдісіндегі интерактивтік оқыту технологиясы – бұл коллективтік, өзін-өзі толықтыратын, барлық қатысушылардың өзара әрекетіне негізделген, оқу процесіне оқушының қатыспай қалуы мүмкін болмайтын оқыту процесін ұйымдастыру болып табылады [3].

Білім беру жүйесі өз технологияларын түбегейлі өзгертіп, жеке тұлғаның бойындағы табиғи қабілеттерінің қайнар көзін ашу арқылы оны тұлғалық деңгейде дамытуды мақсат етіп қойып отыр. Ғылым мен өндірістің дамуына информатиканың қажеттілігі, білім мен біліктілікті қолдану аясының кеңеюі еліміздегі әрбір студенттің информатикалық білімінің толық болуының мәнін және маңызын күшейте түсті. Бұл еліміздің әрбір азаматына орта білім алуға міндет арта отырып, мұғалім қауымынан ертеңгі күні мемлекет сенім арта алатындай студенттердің информатикалық дайындығының сапасын көтеруді және білімнің қандай да бір деңгейіне кепілдік беруін қамтамасыз етуді талап етеді. Пәндерді оқытуда ғылыми жетілдірілген әдіс- амалдарды, ақпараттық құралдарды еркін меңгерумен қатар мұғалімдердің кәсіби шеберлігін көтеру. Заманауи жаңа технологияларды пайдаланудың басты мақсаты – білім алу процесінде көмектесу. Оқытудағы негізгі талап- студенттерге есептер шығара білу жолдары мен тәсілдерін үйрету.

Қазіргі заман- жаратылыстану ғылымының өте жан-жақты тараған кезеңі. Қазіргі ақпараттық технологияның озық жетістіктерін математика сабағында қолдану арқылы танымдылық іс-әрекеттерін ұйымдастыра отырып студенттердің шығармашылығын дамытуға

болады. Жеке тұлға – бұл адамның психикалық, рухани мәні, әр түрлі жинақталған қасиеттер жүйесіне тән. Жеке тұлғаның шығармашылық жұмыстарында осы жүйемен жоспарланған тиімді. Шығармашылық қабілет әр баланың табиғатында туылғаннан пайда болады. Білім беру үрдісінде проблеманы өзі шешуге талпыныс жасау арқылы өз қызығушылығын қанағаттандыруға, өз идеясын жүзеге асыруға әрекет етеді. Жаңа заманға бейімделген, интеллектуалды, рухани бағытта өзін-өзі жетілдіре алатын тұлғаны оқытып тәрбиелеуде, жеке пәндерді меңгеруде М.Жанпейісованың «Интерактивті модульдік оқыту» технологиясының маңызы зор. Заманауи ақпараттық технологияның басты тиімділігі – бұл пән мұғаліміне оқу үрдісін түбегейлі өзгертуге, оқытудағы пәнаралық байланысты күшейте отырып, студенттердің компьютерлік сауаттылығын кеңейтуге және қабілеттерін көре біліп, оны дамытуға толық жағдай жасауы.

Студенттердің өздігінен жұмыс істеуінің оның ақыл-ойының қалыптасуына үлкен мәні бар. Модульдік оқытудың тиімді жақтарының бірі оқушылардың өз бетімен жұмыс жасауына көп көңіл бөлінеді. Ұжымдық және топтық жұмыс формаларында тапсырмаларды тұтас сыныпқа бірдей күрделі деңгейде беруге болады. Мұғалім сабақта әр балаға психологиялық қолдау көрсетіп, психологиялық жайлы орта туғызу үшін жаңа мынандай қағидаларды есте сақтау керек:

- студентке әрдайым сенім арту керек;
- оқытудың мақсаттары мен міндеттерін белгілеп, нақтылауға көмектесу;
- пәнге деген қызығушылығына мән беру;
- өзінің топтың көңіл- күйін сезіну және қабылдау қабілеттерін дамыту;
- топ мүшелерінің өзара қарым-қатынастарының белсенділіктерін арттыру.

Өз тәжірибем бойынша шағын топтармен жұмыс жүргізу оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып, оларды адамгершілікке тәрбиелейді.

Практикалық сабақтарды жүргізу барысында пән мұғалімдері төмендегілерді білуі қажет:

- әр түрлі объектілерді кескіндеуді, оны салып тұрғызуды дисплей бетінде іске асыру және олардың динамикалық елестетілуін;
- есептеу процесін, ақпаратты іздеу жұмыстарын, сонымен қатар мәліметтерді жинау, өңдеу жұмыстарын автоматтандыру және көрсетілген объектілер, құбылыстар, процестер туралы мәлімет жинау.

Білім беру сапасын арттырудың негізгі бағыттарының бірі – оқыту үрдісін жан-жақты және жүйелі түде компьютерлендіру. Оқыту үрдісін компьютерлендірудің, соның ішінде, математиканы компьютер көмегімен оқытудың нәтижелігін зерттеудегі ғылыми мәселелерді шешу аса маңызды орын алады. «Информатика пәнін оқыту» әдістемесінің бүгінгі күнгі өзекті мәселелері мынаны қамтиды:

- Оқыту мақсатын нақтылау;
- Компьютерлік технология негізінде оқытуды ұтымды ұйымдастыру;
- Студенттердің ақпараттық іскерлігін дамыту.

Қазіргі уақытта елімізде тек экономикалық және саяси процесте ғана емес, білім жүйесінде де ақпараттық технологиялар кеңінен қолданыла бастағаны баршамызға аян. Жаңа ақпараттық технологияларды білім жүйесінде қолданудың ең маңызды факторларының негізгі қозғау

күші- адам, сол себепті білімнің негізгі принциптері іске асуы тиіс. Осыған байланысты адамның шығармашылық потенциалын дамыту үшін қажетті жағдай жасауымыз қажет. Өз сабағымызда компьютерлерді пайдалана аланудың мынандай міндеттерін бөліп көрсетуге болады:

- Оқыту үрдісінде кері байланысты қамтамасыз ету;
- Даралап оқыту үрдісін жүзеге асыру;
- Компьютердің графикалық мүмкіндіктерін пайдаланып, жаңа сабақты түрлендірудің көрнекілігін арттыру;
- Қажетті ақпараттарды іздеуге байланысты тапсырмалар;
- Математикалық модельдермен сипатталатын әдістер мен құбылыстарды модельдеу; Мысалыға PAINT графикалық редакторын пайдаланып геометриялық фигураларды салуды, бұрыштарды, түзеу, кескіндерді салуға компьютердің құралдарын және тақырыптарды интерактивті тақтада өтсе, өте тиімді әрі уақыт ұтымды болар еді. Компьютер арқылы оқыту үрдісін ұйымдастырудың үш принципі бар. Олар;

1. Студенттердің танымдық белсенділігін басқару;
2. Оқытушы мен студенттердің өзара әрекеті мен ынтымақтастығын студенттердің өздері басқарады;
3. Оқу әрекетін «оқытушы- компьютер-студент» жүйесі түрінде басқару.

Қазіргі таңда да еліміздің білім беру жүйесіндегі жаңашылдық қатарына ақпараттық кеңістікті құру еніп, көкейкесті мәселе ретінде күн тәртібінен түспей отырғандығы мәлім [4].

Білім беру саласында ақпараттық технологияларды пайдалану арқылы білімнің сапасын арттыру, білім беру үрдісін интенсификациялау мен модернизациялаудың тиімді тәсілдерін іздестіру жұмыстары жүргізіліп жатыр. Ақпараттық-коммуникациялық құзыреттілік — жалпы білім беру мақсатындағы басты басымдықтардың бірі. Өмірдің өңі өзгеріп, ақпараттық іс-әрекеттің рөлі артады, соның ішінде адам ақпаратты өз бетімен белсенді түрде өңдеп, технологиялық құралдардың көмегімен күтпеген жағдайлардан оңтайлы шешім табуға тырысады.

Жаңа ақпараттық технология құралдарын математика пәні сабақтарында пайдалану, оқушының шығармашылық, интеллектуалдық қабілетінің дамуына, өз білімін өмірде пайдалана білу дағдыларының қалыптасуына әкеледі. Компьютерлік техниканың дидактикалық мүмкіндіктерін педагогикалық мақсаттарға қолдану, білім мазмұнын анықтауда, оқыту формалары мен әдістерін жетілдіруде жақсы әсерін тигізеді. Мұндай мүмкіндіктерді қазіргі кездегі бар және жаңадан қалыптасып келе жатқан электрондық

оқыту құралдары бере алады. Әр сабақта интернет, электронды почта, электронды оқулық, ғаламдық ақпарат жүйесін пайдалана білуі тиіс. Кез – келген пәндік әдістеме оқушыларға сол пәнді тереңдетіп игеруге, алған білімді практика жүзінде қолдануы мен проблемалық жағдайлардан шыға алуымен айқындалады. Өзге құралдардан компьютердің ерекшелігі – оның қатысымдық құрал бола білуі. Бұл – мәтіндерді оқу, сұхбат жасау, жазу, тыңдау әрекеттері. Электрондық оқулықтарды пайдалану оқушылардың, танымдық белсенділігін арттырып қана қоймай, логикалық ойлау жүйесін қалыптастыруға шығармашылықпен еңбек етуіне жағдай жасайды [5].

Ақпараттық технологиялардың оқу үрдісінде қолданылуы оқытушылардың да студенттердің де мүмкіндіктерін кеңейтеді. Ендеше ақпараттық технологияларды үйлесімді пайдалану қазіргі таңда өзекті мәселелердің біріне айналып отырғаны бәрімізге белгілі. Ақпараттық технологияның міндеті- студенттердің білімге қызығушылығын ояту, ізденушілікке баулу, оқушылардың үлкен ізденіспен жұмыс істеуіне жағдай туғызатын құралдардың бірі-электрондық оқулықтар. Оларды пайдалану арқылы:

- Сабақта техникалық құралдарды, дидактикалық материалдарды қолдану тиімділігі;
- Студенттердің технологияны жан- жақты игеруі;
- Студенттердің пәнге деген қызығушылығы;
- Білім, білік, дағды деңгейін қалыптастыруы.

Қазіргі заманғы ақпараттық- телекоммуникациялық технологияларды және басқа да ғылыми технологияларды дамытуға, оларды ғылыми-техникалық қызметке және өндіріс процесіне ендіру жалғастырылуда. Жоғары технологиялық өндірісті дамытуға ықпал ету, технология трансферттерін ұйымдастыру мақсатында ғылыми-зерттеу және тәжірибелік-құрастырушылық жұмыстарды жүргізу мен ұйымдастыруды үлестіру жүзеге асырылуда. Ақпараттық қоғамның негізгі талабы – студенттерге ақпараттық білім негіздерін беру, логикалық – құрылымдық ойлау қабілеттерін дамыту, ақпараттық технологияны өзіндік даму мен оны іске асыру құралы ретінде пайдалану дағдыларын қалыптастырып, ақпараттық қоғамға бейімдеу. Демек, ақпараттық бірліктердің білімге айналуы әлемнің жүйелік – ақпараттық бейнесін жеке тұлғаның шығармашылық қабілеттері мен құндылық бағдарларын дамыту арқылы қалыптастыруды көздейтін, адамның дүниетанымының құрамдас бөлігі болып табылатын интеллектуалды дамуды қалыптастырудың бір жолы.

Заман талабына сай жаңа технология әдістерін үйретумен қатар бәсекеге сай дамыған елдердің қатарына енетін болашақ мамандар даярлау біздің міндетіміз.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. 2014 жылғы 17 қаңтар.
2. Ғалымжанова М. Ақпараттық технологияларды сабақта қолдану // Информатика негіздері. №3, 2014 ж.
3. Болашақ мамандарды даярлау. Ұлт тағылымы. №4, 2010 ж.
4. Бронштейн И.Н. Справочник по математике. М: «Наука», 2009 ж.
5. Садыбекова Ж. Оқу-тәрбие үрдісінде ақпаратты-коммуникациялық технологияны қолдану қажеттілігі. «Информатика негіздері», 2008. – № 4.

БОЛАШАҚ МАМАННЫҢ КӘСІБИ БІЛІМІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘДІСТЕРДІ ҚОЛДАНУДЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ-ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ШАРТТАРЫ

Махашова П.М.

– «Психология және акмеология» кафедрасының аға оқытушысы, Тараз мемлекеттік педагогикалық университеті

Әбдеш Н.

– Тараз мемлекеттік педагогикалық институты, 4 курс студенті

Егеменді еліміздің білім беру жүйесінде әлемдік деңгейге жету үшін жасалынып жатқан талпыныстар оқытудың әр түрлі әдіс-тәсілдерін қолдана отырып, терең білімді, ізденімпаз, барлық іс-әрекетінде шығармашылық бағыт ұстанатын, өзін таныта алатын болашақ мамандардың кәсіби білімін қалыптастыру ісіне ерекше мән берілуде. Қазіргі жаңашыл мұғалім педагогикалық, ғылыми өзгерістерді жылдам қабылдағыш, жаңаша ойлау жүйесін меңгерген болса, онда білім жүйесінде қандай өзгеріс болмасын, талап ететін білім мазмұнын студенттерге тиімді жолмен меңгерте алатын шебер ұстаз бола алады.

Ел Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың Қазақстан халқына дәстүрлі Жолдаулары өзінің жылдан жылға жүйелі жалғасын табуымен және еліміздің даму тарихындағы белесті кезеңдерді қорытындылап, жаңа даму бағдарын айқындаумен ерекшеленеді [1]. Болашақ педагогтің кәсіби-білімін қалыптастырудың педагогикалық шартының бірі - оқу үдерісін оқытудың белсенді әдістері мен технологиялары негізінде ұйымдастыру.

Студенттерін кәсіби білімін қалыптастырудың басты шарты - танып білуге, құштарлығын арттыратын тиімді әдіс-тәсілдерді пайдалануға, педагогикалық-психологиялық мәселелерді, фактілерді таңдауға, ізденуге, дәлелдеуге үйрету. А.К.Маркова бойынша, біріншіден, педагогикалық еңбек субъекті, мұғалімнің өзін, көрнекі елестетуге мүмкінді береді.

Сондықтан, кәсіптік парызылықты меңгерген педагог қана студенттердің психикалық күйлерін жете түсініп, жәрдемкөрсете алады. Осыған байланысты зерттеушілер тарапынан үлкен мән беріледі, оның көрінісінен мұғалімнің жалпы мәдениеті мен іс-әрекетінен жоғары кәсіпқойлығы байқалады. Мұғалімдердің өз білімдерін жүйелі көтеріп отырулары – олардың шығармашылықпен жұмыс істеуіне ықпал ететін негізгі фактор. Еліміздің білім беру саясатындағы көкейтесті мәселелердің бірі де осы мұғалімдердің біліктіліктерін жүйелі арттыру болып

табылады. Креативтілік жеке тұлғаның бағыттылығынан (танымдық мотивацияның басым болуы, танымдық қызығушылық, танып-білуге ұмтылу, білімқұмарлық және т.б.); қабілеттерінен (стрейотиптерді жеңе білу, проблеманы сезіну, ой жүйріктігі мен алғырлығы және т.б.); мінез-құлқынан (бірегейлік, бастамшылдық, шыдамдылық, зеректік және т.б.) танылатын, оның интегралды сапасы ретінде қарастырылады. Оның мұғалімнің кәсіби біліктілігін қалыптастыруда алатын орны ерекше. «Кәсіби біліктілік» деп қандайда бір еңбектің түріне дайындалудың, дайындық дәрежесінің деңгейін айтады. Кез-келген қызметкер біліктілігін ұдайы жетілдіріп отыруы қажет.

Мұғалімдердің кәсіби біліктілігін жетілдіру екі бағытта жүргізілуі тиіс:

1. Мұғалімнің кәсіптік жұмысының мәнін үйлесімді өзгерту, яғни басты қызметтік нұсқауды орындау емес, күтетін нәтижеге жету үшін оқу үрдісін шығармашылықпен үйлестіру.

2. Білім беру барысында мұғалімнің зерттеушілік бағыттағы қызметін күшейтуге байланысты мұғалімнен кәсіптілікті кеңейтуді талап ету.

Кәсібилікті арттырудың негізгі аспектілерінің ішінен мыналарды бөліп алуға болады.

1. Қызметтік (Мақсаты, міндеті, жұмыс мазмұны, формасы, әдістер және нәтижесі).

2. Мазмұндық (Әдістемелік, ғылыми-теориялық білімді практикада қолдана білуге жағдай туғызу).

3. Басқарушылық (Талдау, жоспарлау, ұйымдастыру, бақылау, танып-білу).

Осы 3 аспект бойынша біліктілігін жетілдірген маман өз қызметіне талап деңгейінде қарайтыны белгілі.

Болашақ мамандардың кәсіби білімін қалыптастыруда шығармашылықты дамыту басты орын алады. Мұғалімге қойылатын талап - жауапкершілік, жүктелген үлкен міндет, абыройлы істің сан қырлылығы одан жан - жақты терең біліктілікті, аса педагогикалық шеберлікті, өте нәзік психологиялық қабілеттілікті талап етеді. Бұдан нені байқауға болады? Мұғалімнен жан - жақты терең білім-біліктілікті, сегіз қырлы, бір сырлылықты талап етіп тұрған жоқ па? Мұғалімнің бір ғана сыры - оның мамандығы. Бұл дүниеде теңдесі жоқ мамандық тек мұғалімге ғана лайық.

Мен 2003 жылы «Оқу және жазу арқылы Сын тұрғысынан ойлауды дамыту» жобасы бойынша USAID және Нью-Йорктегі Ашық Қоғам Институтының қолдауымен Демократиялық Білім Беру Орталығы ұйымдастырылған семинарлар жиынтығына қатысып, қатысушы куәлігін алдым. Содан бері білім беру саласын демократиялық көз қарастар тұрғысында қайта зерттеу, жаңа басқару технологиясымен ұштастыру мәселелері толғандырды. Әрбір сабақтарымда осы технологияның негізгі элементтерін кеңінен қолданамын. Нәтижесінде тек өзімнің ғана емес, студенттердің де еңбегі Халықаралық, Республикалық Ғылыми – практикалық конференцияда талданып, еңбегіміз жинаққа енді. Білім беру теориясында ізгілік пен демократиялық, құндылықтарды зерделей отырып, белсенділігімнің артқанын байқадым.

Сондықтан ұстаз адам – кәсіби мамандығына құштар, оны жан –тәнімен сүйетін, барлық өмірін соған арнауы тиіс.

Олай болса, мұғалім еңбегінің сан қырлылығы осыдан өрбиді. Мұғалім адамның өз пәнін терең меңгеруі оның ең алғашқы қыры, кәсіби шеберлігін үздіксіз ұштай, шыңдай түсуі екінші қыры болмақ.

Үшінші қыры - мұғалімнің тілді меңгеруі - тіл шеберлігі. Сөзді жетесіне жеткізе сөйлей білудің өзі - өнер. Себебі, тіл – тәрбие құралы.

Төртінші қыры - байқағыштық сезімі - зеректігі, көрегендігі.

Бесінші қыры - әр жүректі білім шұғыласымен нұрландырудың ең тиімді, ең төте жолын таба білетін жасампаздығы.

Алтыншы қыры - жан-жақты дарындылығы.

Жетінші қыры - үздіксіз, тынымсыз ізденімпаздығы.

Сегізінші қыры - үлгі-өнегесі, мұғалім мәдениеті немесе педагогикалық әдеп этикасы деуге болар еді. Себебі, мұғалімнің келбеті - сыртқы мәдениеті, қарым-қатынасы, өзін-өзі басқаруы, бақылауы, сөйлеу мәдениеті, үздіксіз жаңарып, өзгеріп, үнемі жаңа сипатқа ие болып отыруы мұғалімдік мамандықтың ең басты этикалық сапалық белгісі.

Сын тұрғысынан ойлауды технологиясын пайдаланудың мұғалімге де берері мол:

1. Барлық баланы оқыту;
2. Білім берудің формасын оңайландыру міндеттерін атқару;
3. Оқушының жеке қабілетін айқындау, іздену;
4. Оқушы үнемі үй тапсырмасын оқып, орындауға дағдыланады.
5. Оқушыда жылдам ойлап шешу әрекетін қалыптастырады
6. Сұрақтарға қысқа, нақты жауап беруге машықтанады.

Пәндерді оқытудағы сыни тұрғысынан ойлау – креативті тұлғаны қалыптастырудың бір жолы. Сын тұрғысынан ойлануды дамыту бағдарламасы – әлемнің түкпір - түкпірінен жиылған білім берушілердің бірлескен еңбегінің нәтижесі. Әрине, маған сабаққа тиянақты дайындалуға көп уақыт қажет болды және тапсырмаларды түрлендіріп, сабақты өмірмен байланыстырып, әр сабақ сайын топтарды өзгертіп отырдым. Соның нәтижесінде студенттерде қызығушылық арта түсті. Әр сабақ соңында студенттердің жеткен жетістіктерін, кемшіліктерін талдап, түсіндіріп отыруға тырыстым. Бұл – менің тәжірибемде енгізген ең басты жаңалық болды. Әр сабаққа мақсат құрып, күтілетін нәтижені анықтап, олардың сабақ барысында не арқылы бағаланатынын көрсетіп отырдым. Сабақтарымның кіріспе, тұсаукесер, негізгі және қорытынды бөлімдерінде мұғалім және оқушы іс-әрекеттерін толық жазу арқылы сабақ барысында мұғалім – нұсқаушы, оқушы – ізденуші екендігі айқындалды. Педагогтардың кәсіби-педагогикалық қасиеттерін қалыптастыру, жетілдіру жұмысына сапалық серпіліс жасауға, оған шын мәнінде үздіксіз, біртұтастық сипат беруге, мектептен бастап, білім беру мекемелерінің, арнаулы, жоғары білім беретін оқу орындарының бірігіп ғылыми-практикалық және әдістемелік тұрғыда жұмыс жасауын қолға алуға, яғни үздіксіз педагогикалық білім беру жүйесінің біртұтастық, бірізділік, икемді, динамикалық, т.б. қасиеттерге ие интегративті сапасын өмірде пайдалануға баса назар аудару бүгінгі күн талабы болып отыр. Мектеп мұғалімінің пәндік-теориялық және әдіснамалық білім негіздері жоғарғы оқу орнында қалыптасады, ал, әдістемелік және технологиялық білім-біліктері, көбінесе, педагогикалық тәжірибеде қалыптасады, сондықтан, бұл мәселені мектептің менеджменттік саясатымен айналысатын қызметкерлер көңілден тыс қалдырмауы керек. Г. Галилей : «Адамды бірнәрсені қайталауға үйреткеннен гөрі, оған жаңалық ашуға көмектескен жөн»- дегендей басшылық мұғалімге осы бағытта жұмыс істегенде ғана, мұғалім ойлау мен шығармашылық қабілеті қалыптасқан, құзырлы тұлға қалыптастыра алады.

Мұғалім шеберлігінің дамуы мұғалімнің кәсіби

ізденіске ұмтылып, кәсіби деңгейін әрдайым көтеруге мүдделі болады. Әрбір мұғалімнің жеке және ұжымдық зерттеу жұмысын ұйымдастыру үшін өз жұмысын ғылыми негіздеп жеке қорын жасауға мүмкіндігі артады. Мұғалімнің кәсібилігі туралы әңгіме қозғағанымызда өте көп мәселелік сұрақтар туындайды. Сөз жоқ, мұғалімнің кәсіби деңгейін оның студенттерге тиісті білім беруі, біліктілік пен дағдыларды қалыптастыруы тұрғысынан бағалау қажет-ақ. Бүгінгі білім беру саласындағы көкейкесті мәселелердің бірі – болашақ маманның кәсібилігін арттыру және заманауи технологияны енгізу тәжірибесін өзі зерттеп, жинақтау [2].

Болашақ мұғалімді дайындауда олардың кәсіби дайындауда сапасын арттырудың маңызы зор. Өйткені «рефлексия» - жаңа білімді ой елегінен өткізу, бұл білімнің бұрынғы біліммен байланысын құру, соның нәтижесінде жаңа көзқарас тудыру.

Кәсіби дамудың басты негізі-шығармашылықпен айналысу. Шығармашылық ол-ұстаздың талмай ізденуі. Қажымай тынымсыз ақыл-ойын дамыту. Әрбір қоғам иесін кемел ақылға жетелейтін іс-әрекет жасауы.

Демек заман талабы біздің жол маманды даярлауда үлкен өзгерістерді қажет етеді. Ойды сараптай алу өз жұмысына шығармашылықпен қарауды талап етеді. Бұл белсенділікті талап ететін іс. Мақсатты дұрыс жол алу ұтымды нәтиже береді.

Шығармашылық жұмыстардан жүйелеу әдістерінің ерекшеліктері: болашақ маманның кәсіби деңгейінің өсуі. Болашақ маманға инновациялық технологияны үйрету арқылы кәсіби шеберлігін, іскерлігін, ізденісін туғызып, шығармашылық жұмыс істеуге жол ашса, білімгер білім сапасын арттыруға өз үлесін қосады [3].

Жобалау технологиясы студенттерді өз ойларын өздеріне ыңғайлы уақытта, шығармашылық түрде ұйымдастырылып, ойластырылған түрде жеткізе білуге дағдыландырады, өздерін - өздері іске қосып, өз іс - әрекетіне баға беруге, тексеруге әсерін тигізеді. Ең бастысы жобаның құрылысы қандай болатынын және тұсау кесері қандай түрде өтетінін студенттердің өздері шешеді. Жобамен жұмыс істей отырып, студенттер жеке де, топпен де өз беттерінше керекті мәліметтерді табуға, түрлі дерек көздерін пайдалануға үйренеді. Оқытушы олардың тең құқылы кеңесшісіне айналады. Бірігіп жұмыс жасау ұжымды жақындастырады, студенттердің бірі- бірімен қарым – қатынасы, тек өз жұмысына емес, бүкіл ұжым жұмысына деген жауапкершілігін арттырады.

Әрбір студент өзі бастаған жұмысының толық нәтижесін көру үшін оны жақсы аяқтауға тырысады. Мұндай оқу технологиясы студенттерге шығармашылық ізденіске дағдылануды, ұжымда жұмыс жасауды үйретеді. Дәстүрлі сабақтардан гөрі жобалау технологиясын қолданған сабақтар оқытушыға да, студентке де жауапкершілік жүктейді, шығармашылық ізденісті талап етеді. Жоба технологиясын қолдану студенттердің болашақ мамандығына қызығушылығын арттыруға, оны меңгеруіне, мектепке барған кезде балалармен жаңаша жұмыс істеу іскерлігін қалыптастыруға, кәсіби құзыреттілігін қалыптастыруға мүмкіндік береді [4].

Бүгінгі таңда еліміздің жоғарғы оқу орындарында сабақ беріп жүрген оқытушылар білімгерлердің білім алуға негізделуін қалыптастыруға итермелейтін әр-түрлі тренингтер, іскерлік ойындар, пікір сайыс, оқытудың жаңа жобаларын, яғни интерактивтік технологиялар енгізуде білімгерлердің танымдық іс-әрекеттерін жаңа ой пікір сондай-ақ өзгеше көз қарасты енгізуді талап етеді. Осы мәселенің тыңғылықты шешілуіне байланысты қазіргі кезде оқытушылардың негізі міндеттерін төмендегідей ретпен анықтаған абзал:

- оқытушының өзінің жоғары дәрежелі кәсіби шеберлігімен қол жеткізу;
- әр білімгердің жеке басының мүмкіндігі мен қабілетін дамытуға жағдай жасау;
- ойлануға икемді, білім құмар, өзі оқып жүрген тілде ой –пікір алмасуға қабілетті жан-жақты дамыған адамды қалыптастыру.

ЖОО оқу процесі ең алдымен болашақ маман иелерін өзіндік кәсіптік білім, дағды іскерлігін қалыптастыруға әсерлігін қалыптастыру керек.

Білімнің мақсатына жаңаша түсінікпен қарасақ, оны дамытудың басты стратегиясы бағыт – бағдары - өмірге жауапкершілікпен қарайтын дүние танымдық мәдениеті жетілген, шығармашылық ойлауға дағдыланған, іскерлік қабілеті биік, инновациялық біліммен қаруланған, адамгершілік қасиеттері мол, білікті мамандардың жаңа ұрпағы қалыптасады.

Инновацияның қолдану міндеттері:

- Біріншіден, білім жүйесін дамыту және жетілдіру;
- Екіншіден, оны үздіксіз, әрі кеңірек енгізу;
- Халықаралық білім кеңістігімен ұштастыру.

Мұғалімнің кәсіби білігін шыңдаудың үздіксіздігі оның шығармашылық қабілетінің дамуының кепілі және өзіндік жеке педагогтік тәжірибесінің дамуының алғы шарты болып табылады. Ұстаздың кәсіби шеберлігінің негізі:

Біріншіден, мұғалімнің өмірге көзқарасы, оның идеялық наным.

Екіншіден, пәнді жетік білуі, ойын студенттерге жеткізу үшін жан жақты, терең дайындықпен баруы, студенттер бойына әдеп, әдет, дағды сияқты жақсы қасиеттерді сіңіруі, моральдық нормаларды білуі.

Үшіншіден, оқыту мен тәрбиелеудің әдіс тәсілдерін міндетті түрде меңгеру. Сонымен қоса, мәселенің шешімін табу арқылы жеке тұлғаның ойлау қабілеті нығайып, кез келген проблеманы шешуге дағдыланады. Сабақтарда қолданылатын интерьбелсенді оқыту әдісі- оқу мазмұны мен оны игеруге негізделген технологияның негізгі түйіні. Интерьбелсенді оқыту сабақтарында тапсырманы орындау барысы мен білімді меңгеруді тексеретін әртүрлі

бақылаулар қолданылады. Атап айтсақ; өзін-өзі тексеру, ағымдағы және аралық тексеру, т.б. анықталады [5].

Білім беруде инновациялық технологияларды қолдану (жеке тұлғаның) білімгердің танымдық қабілетінің жоғарғы дәрежеде дамуына, өз әрекетіне өзгеріс енгізіп, өзін үнемі жетілдіріп отыруына ықпал етеді. Білім беру жүйесінде жаңа технологияларды (инновациялық үрдістерді) қолданамын. Мұндағы басты қағида басқарудың демократиялық және жеке тұлға қалыптастыру үрдісін іске асыру. Басқа мемлекеттер сияқты еліміз білімнің бәсекеге қабілеттілігін бірінші орынға қойып отыр. Оңтайлы білім жүйесін таңдаған

ел ғана өзінің ғылыми, рухани, интеллектуалдық әлеуеттерін дамытуға мүмкіндік алады және әлемдік қауымдастықта көш басшылық орынға ие болады.

Білім беру қызметі барысында білімгерлерді жаһандану талаптарына жауап бере алатын, әлемдік өркениет үрдісінде ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықты сақтауға негізделген, бәсекеге қабілетті азаматтарды тәрбиелеу міндеті тұр. «Ұстазы жақсының – ұстамы жақсы» деген қанатты сөз бар. Ұстаз ұлағатты, сауатты, сара көңіл, дара пейіл, көргені көп, көңілге түйгені мол болса, сонда ғана ұстамы мықты ұрпақ қалыптасары хақ.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Мектеп. Республикалық ғылыми-әдістемелік, педагогикалық журнал, 2014 ж.
2. Кәсіби даму мектебі. Алматы 2009 ж.
3. Сегізбаева Қ.Қ. «Болашақ ұстаз тұлғасын қалыптастырудағы кәсіби жетістік, өкілеттілік, міндет қызмет бабының рөлі». Алматы, 2009 ж.
4. Тұрғынбаева Б. «Шығармашылық қабілеттер және дамыта оқыту» Алматы, 2010 ж.
5. Әлімов А. Интербелсенді әдістемені ЖОО-да қолдану мәселелері / Оқу құралы. Алматы, 2013 ж.

ЗАМАНАУИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ ЗАМАН ТАЛАБЫ

Кунтубаева Д.К.

– «География және экология» кафедрасының оқытушысы, ТарМПУ

Бүгінгі күнгі жоғары оқу орындарының басты міндеті – білікті мамандарды дайындау екендігі даусыз. Заман талабы өзгерген сайын жоғары оқу орындарына қоғам тарапынан қойылатын талап та өзгереді. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың мемлекеттің болашақ дамуына арналған «Қазақстан-2050» бағдарламасында жоғары білімнің сапалылығы, адамсүйгіштігі және жаһандануы арқылы мәдениет жасаушылық, интеграциялық рөліне ерекше мән берген болатын. Қоғамымыздың қазіргі дамуы жоғарғы мектептегі білім беру жүйесінің алдына оқыту үрдісін технологияландыру мәселесін қойып отыр [1].

Осыған орай, оқытудың әр түрлі технологиялары жасалып, білім беру мекемелерінің тәжірибесіне енуде. Заманауи оқыту: бұл жеке тұлғаның мүмкіндігі мен шамасына қарай мәселенің байыбына барып, үлгі көрсетер өнегелеріне еліктеп, тағылымдық жолдарын қабылдау, оған шығармашылық тұрғыдан пайымдау жасауға үйретеді. Сонымен қатар шығармашылдық ойлау мен бастамашыл іс-әрекеттегі саналылықты өрістетуге зерттеушілік тұрғыдан белсенділігін жетілдіріп, іс-әрекетке бейімділігін, қызығуын қалыптастырады.

Егеменді еліміздің білім беру жүйесінде әлемдік деңгейге жету үшін жасалынып жатқан талпыныстар оқытудың әр түрлі әдіс-тәсілдерін қолдана отырып, терең білімді, ізденімпаз барлық іс-әрекетінде шығармашылық бағыт ұстанатын, өзін таныта алатын жеке тұлғаны қалыптастыру ісіне ерекше мән берілуде. Қазақстандық педагогтар бұл мәселені әртүрлі аспектілерде: теория мен практиканың өзара байланыс мәселесі (А.Е. Абылкасымова, М.С. Молдабекова, М.Ә. Құдайқұлов, К.А. Жусупова, Н.Б. Жаманқұлова және т.б.); ақпараттық технологиялардың теориялық негіздері және электрондық оқулықтарды даярлау (Г.К. Нурғалиева т.б.); қашықтықтан оқыту жағдайындағы студенттердің ақпараттық мәдениетін қалыптастыру, компьютер арқылы дербес оқыту (В.Н. Агеев т.б.) және де студенттерді ақпараттық технология құралдарын қолдануға әдістемелік тұрғыдан қамтамасыз ету т.б. ғылыми еңбектерінде қарастырылған [2].

Оқыту үрдісін жетілдіру мәселесі көптеген ғалым педагогтермен психологтердің еңбектерінде Л.В. Занков, М.А. Данилов, Ю.К. Бабанский т.б. зерттелінген. Қ.Д.

Ушинскийдің пікірінше, кез-келген әрекетте, әсіресе, білім алуда-оқушыны жетістікке келтіретін шарттарды қамсыздандыру маңызды. Сабақ барысында заманауи технологияларды меңгерту мұғалімнің интеллектуалдық кәсіптік, адамгершілік, рухани, азаматтық және де басқа да көптеген адами келбетінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді.

Сондықтан, елімізде жоғары білім беру саласы соңғы жылдары өзгеріске ұшырап, жаңа бағыт іздеу жолында. Мұғалімнің өзінің инновациялық білім көтеру оның өз бетінше педагогикалық құндылықтар, технология, шығармашылық тәжірибелерді игеруі қарастырылады.

Оның мазмұны психологиялық-педагогикалық және арнайы білімнің педагогикалық жұмысты ғылыми ұйымдастырудың негіздерін, жалпы педагогикалық іскерлікті қамтиды. Қазіргі заманда білім беру ісінде талап деңгейінен шығу мұғалімнің іздену шеберлігіне тіреледі. Бүгінгі талап жеке тұлғаға білім берумен бірге оны білікті түрде қолдана алуына, оны дағдыға жеткізіп қана қоймай баланың ақыл-ойын, қабілетін дамытуға, әрекет нәтижесінде белгілі тұжырым жасай алуға үйретуге негізделеді. Әрине, оқытудың барлық әдістері баланы дамытуға бағытталған. Дегенмен осы кезге дейінгі дәстүрлі оқытуда оқулық пен мұғалімнің пікірін нысана етумен шектелеп келді. Ал бүгінгі оқыту оқушы қабілеті, оны жан-жақты дамыту, даму әрекеттерін ұйымдастырудың қажеттігін дәлелдеп отыр. Көрнекті педагог А.С.Выготский баланы дамыту әрекеттері оқыту барысында іске асатынын дәлелдей келіп, бала дамуының екі түрлі ортасы болатыны жайында теория ұсынды.

Студенттердің танымдық іс-әрекетінің жемісті өтуін қамсыздандыратын және осыған байланысты талаптар:

- студенттердің жетістікке жетуіне ұмтылдыру;
- әр студенттің жетістіктерін жүйелі көрсету;
- жеткен нәтижелер туралы қорытынды беру;
- мүмкін болған қиындықтарды есепке алу және олардың алдын-алуды қарастыру.

Заманауи технологияларды қолдана отырып, студенттердің танымдық қызметін белсендіру қажет. Проблемалық тапсырмаларды орындау барысында әрекет субъектісі үшін жаңа, пайдалы нәрсе қалыптасады. Бұл мәндегі әрбір проблемалық тапсырма шығармашылық болып табылады. Заманауи технологиялар туралы сөз қозғағанда, субъект үшін жаңа нәрсені назарға аламыз және бұл «жаңаны» оқушы өзіндік іздену әрекетінің нәтижесінде өзі үшін ашуға және жасауға міндетті. Мұндай әрекеттің механизмін қарастырайық: оқушылар жаңа білім менгергені үшін жақсы баға алу арқылы бағытталған. Өзіндік жұмыс үрдісінде негізгімен қатар, жаңа материалды еске түсіруі тағы бір неше түрі қосылады: көзбен көру, дыбыстау есіту, жолдасымен талдау, қайталау. Профессор Ж. А. Қараевтың жұмыстарында еліміздің көптеген мектептерінде қолданылып жүрген оқытуды дербестендіру мен деңгейлік дифференциалдау және білім беруді демократияландыру мен ізгілендіру принциптеріне негізделген жаңа педагогикалық компьютерлік технология алғаш рет зерттелген. Егер осы жұмыстарда қарастырылған оқытудың педагогикалық технологиясын оқу-тәрбие процесіне, оқытудың жаңартылған жүйесінің жобасы ретінде енгізетін болсақ, онда:

- білімді демократияландыруға және ізгілендіруге;
- оқыту сапасын арттыруға;
- басқару тиімділігін жетілдіруге;
- оқушылардың дамуына бақылау жасауға;
- оған сәйкес бағалауға болатыны дәлелденіп отыр.

Бұл жағдайда педагогикалық технология - компьютерлік техниканың тиімді пайдаланылуына мүмкіндік туғызады. Сондықтан да, жүргізіліп жатқан біздің тәжірибелік - сынақ жұмыстарымыздың басты міндеті - дәл осындай оқытудың жаңа педагогикалық технологиясын оқыту процесіне енгізу болып табылады.

Өздігінен білім алу мақсаты (жаңа мақсат). Ол дәстүрлі оқытудағы мазмұнды, әдісті, сабақтың түрін, құралдарын жаңа мақсатқа сай өзгеруін талап етеді.

Студенттердің танымдық қызметі; Ол төмендегі іс-әрекеттерден тұрады:

- әрекеттің бағдарлық, негіздері (өткен материалдар);
- орындаушылық әрекеттер, мысалы, өздігінен деңгейлік тапсырмаларды орындау.
- түзету әрекеттері (қателермен жұмыстар);
- бақылау әрекеттері (бақылау жұмыстары);

Жаңаша өзгерген мақсат: студенттердің өздігінен танып, іздену әдістерін меңгеруі талап етіледі. Бұл әдістер бойынша оқытушының күнделікті жұмыста пайдаланған оқыту әдістерінен айырмашылығы бар. Демек, біздің жағдайымыздағы «оқыту әдістемесі» - деп отырғанымыз «студент-оқытушы» деген өзара тығыз байланыстағы қатынасты қарастырады. Оқытудың қазіргі технологиялары түрі, бағыт беру, талқылау және түзету енгізу арқылы жүзеге асады. Сондықтан өзім жүргізетін Экология пәнінің – өзіндік ерекшелігі бар пән. Экологиялық білім- қоршаған ортаны қорғау үшін қажетті білімді, әдетті, ептілікті, икемділікті қамтиды [3].

Сондықтан, пәні мұғалімі болу деген сөз – кең көлемді, терең білімді, есте сақтау қабілеті күшті, мазмұн – табиғаты терең ұстаз мұғалімдерді талап етуі, әрі осыны қажет етеді. Сабақтың мазмұны, түрі және әдіс

- тәсілі оқыту жүйесінде біртұтас бірімен-бірі тығыз байланысты.

Бұл пәнінің басқа пәндерден ерекшелігі – мұнда студенттер өздігінен ізденіп, білім дағдысын толықтыруға әр түрлі суреттер, сызбанұсқалар, карталармен көп жұмыстар жүргізуге ерекше назар аударылады. Олардың пәнге қызығуын арттырудың бір жолы – сабақта жаңа білімді меңгертуде оқушалырдың өздерін белсенді қатыстысу. Сабақты жалықпай тыңдап көңілді отыруына, білім алуға ынталандыра түсуге жағдай жасау үшін сабақты түрлендіре, жаңа технологияларды пайдаланып өткізу қажет.

Ол үшін мұғалім өз пәнін әр-түрлі әдіс-тәсілдермен өткізуге көңіл бөледі. Оқу нормативі вариативті болуы ықтимал, ол әр мұғалім өз әрекетінде мүмкіндігіне қарай сабақ үрдісінде түрлі әдіс – тәсілдерді қолдануы қажет. Бұл жерде шығармашылық мүмкіндігінде шек жоқ, әр ұстаздың өзінің жеке қабілеті, оның жеке тұлға сапасы, өзінің әдістемесі өзінше болуы мүмкін. Бірақ жұмыс бағытында барлық мұғалімдердің жалпы бағдарлама бойынша берілген нормативті сақтауы қажет. Қазіргі жаңа педагогикалық технология географияны оқытуда Шаталовтың ұсынған әдісі негізінде тірек – конспект, диаграмма, график, логикалық тірек – сызбасы қолданылады. Әсіресе, көп назар топтық және жеке студенттермен жұмыс істеуге аударылады, бұл жерде жаңа технология жүйесінде мәнді ойындардың, семинар, дискуссия, баспасөз – конференциясы, лекция, сынақ, топ серуендері, практикалық жұмыстардың маңызы зор. Заманауи технологиялардың мақсаты бойынша «оқытуды ізгілендіру» қажет.

Өз сабағында материктер мен оның дүние бөлігіндегі және аралдардағы елдер мен халық жайында, қызғылықты деректерді тек оқулық мәтініндегі берілген карта, сызба, сурет немесе диаграммаларды пайданумен ғана шектелмей, электрондық оқулықта көрсетілетін бейне арқылы пайдаланған тиімдірек. Материктердің қалыптасуын, дамуын және қазіргі табиғат жағдайындағы ұқсастықтарын, солтүстік және оңтүстік жарты шар материктерін көзбен көріп, есте сақтау үшін, жерсерік арнасы арқылы қашықтан оқыту жүйесін пайдаланған жөн.

Экология сабағында мультимедиялық презентацияларды сабақтың барлық кезеңдерінде:

- пән бойынша негізі білімді игеру, игерілген білімді жүйелеу,
- өзін-өзі бақылау дағдыларын құру, толық немесе нақты бір пәнге оқыту қабілетін құру,
- оқу материалындағы өзіндік жұмыста оқушыларға оқу-әдістемелік көмек көрсету кезінде қолдануға болады.

Әр сабақта компьютерлік технология арқылы барынша толық жұмыс істеу оқытушыдан шеберлікті, іскерлікті, өте жоғары ұйымдастырушылықты қажет етеді. Мультимедиялық технологиялардың қызықты мүмкіндіктері электрондық оқу құралдарын жасауды және де басқа оқып үйренуге арналған құралдар жасауда көп қолданылады.

Мультимедиялық технологияларды кеңінен қолдану арқылы оқытудың компьютерлік технологияларын дамытудың жаңа бағыттарын меңгерудемін.

Педагогикалық технологияны құруға қажетті

тұжырымдама, С.А. Рубинштейннің еңбектерінде айтылған, «ойлау барысында ойлау объектісін жаңа байланыстарға қосуға педагогикалық, психологиялық берік негіз бар» - деген ойыннан алынған. Ол бойынша өнертапқыштық пен жаңалықтар ашуға жетелейтін баланың жаңа қасиеттерін ашуға болады екен [4].

Заманауи технологиямыздың тағы бір психологиялық негізі болып табылатын теория - Л.С. Выготскийдің «оқыту процесінде оқушының ақыл-ойының дамуы «актуальды даму» аймағынан «жақын арадағы даму» аймағына ауысуы» туралы теориясы. Бұл ауысу - тапсырмаларды қайталап орындауға ғана арналған 1-ші деңгейден өнімді іс-әрекетті қажет ететін жоғарғы деңгейлерге ауысу негізіндегі іс-әрекет арқылы жүзеге асады. Сонымен, қорытып айтатын болсақ, бұлар: Бірінші деңгей үшін - игерілгенді пысықтау мен қайталауға, ережелер мен анықтамаларды, формулаларды жаттауға арналған.

Жоғары деңгейлер үшін - алған білімдерін өз бетімен қорыту мен жүйелеуге және тәжірибеде қолдануға арналған тапсырмалар. Шығармашылық қабілеттің дамуы үшін жаңа мүмкіндіктер қағидасы ойлау теориясын ашады. Компьютерлік нұсқа әзірлеу оқушыларға мәнді жайтқа байланысты жан- жақты, өзінше тұжырым жасауға, оқиғаның құбылыстың өту жағдайына әсері сонымен қатар қол жеткен табыстарды ойластыруға мүмкіндік береді. Мұның бәрі оқу барысын зерттеуге және ғылыми тәжірибеге жақындастырады. Компьютерлік техниканы оқу барысында қолдану оқытудың әдістері мен түрлерін мазмұнын жасауға, оқу барысын басқаруды оңтайлы тұрғыда игеруге, т.б. мектепте білім берудің педагогикалық жүйесін заман талабына сай етуге мүмкіндік береді.

Мультимедиялық технологияны қолдану әдістемесі:

1. Оқытуды басқару жүйесін сабақтың әр-түрлі кезеңдерінде жетілдіріп отырады. Оқытудың

мотивациясын күшейтеді;

2. Оқушылардың ақпараттық мәдениетін дамытатын оқыту мен тәрбиенің сапасын арттырады, оқушылардың дайындық деңгейін арттырады;

3. Компьютер тек ойын ойнайтын құрылғы емес, басқа да мүмкіндіктері бар екенін көрсетеді;

Мультимедиялық сабақтар келесі дидактикалық мәселелерді шешуге көмектеседі. Қазірше электрондық оқыту процесі жоғары және үздіксіз білім беру жүйесінде іске асырылуда және барынша дамуда.

Қазақстан Республикасы жоғарғы оқу орындарында білім беру мазмұны, оқыту формасы мен әдістері уақыт талабына сай мамандыққа қойылатын талаптарға сай ұйымдастырылуды талап етіп отыр. Сондықтан болашақ педагогтарға педагогика ғылымын терең зерттеу, оны меңгеру өзекті мәселе болып табылады[5].

Заманауи технологияларды қолдану барысында болашақ педагогтың ізденісіне негіз болатын білімді қалыптастыру мына төмендегідей:

- Студенттердің белсенділігін қалыптастыру барысында интерактивті әдістерді қолданудың тиімділігін арттыру;
- Оқыту мен білім берудегі заманауи технологияларды қолданудың тиімді жолдары арқылы оның мазмұнын, формасы мен әдіс-тәсілдерін анықтау;
- Оқыту мен білім берудегі заманауи технологияларды қолданудың тиімді жолдарын іс-тәжірибе жүзінде жүзеге асыру.

Қорытындылай келе, білім беру жүйесі қоғаммен бірге дамып, онымен үнемі өзгеріп отырады, осыған сәйкес оқу орындарында қойылатын талап та, ондағы оқыту мен тәрбиелеу әдіс-тәсілдері де өзгеріп отырады. Студенттердің білім, білік, дағдыларын жетілдіру үшін, оқытудың заманауи технологияларын қолданудың маңызы зор.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Назарбаев Н.Ә. «Қазақстан-2050» стратегиясы – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» // «Егемен Қазақстан». 15 желтоқсан, 2012 ж.
2. Аккуланова Б.Б. «Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану арқылы білім беру деңгейін көтеру».
3. Ералиева М. «Оқытудың қазіргі технологиялары» // Қазақстан мектебі, 2015 №5, - 12 б.
4. Шереханова К.П. «Жаңартылған бағдарламаны жүзеге асырудағы жаңаша әдіс-тәсілдер». 28-29 бет.
5. Баймұхамедова С. Жаңа ақпараттық технологиялар. Оқу құралы. Алматы, 2003 ж.

РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКИХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ В ВУЗАХ

БОЛАШАҚ МУЗЫКА МҰҒАЛІМНІҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ІС-ӘРЕКЕТІ

Жантаева М.К.
– «Музыкалық білім»
кафедрасының аға
оқытушысы, ТарМПУ

Кұрмантаева С.Ж.
– «Музыкалық білім»
кафедрасының аға
оқытушысы, ТарМПУ

Елбасымыз Н.Ә.Назарбаевтың «Білім беру реформасы табысының басты өлшемі – тиісті білім мен білік алған еліміздің кез - келген азаматы әлемнің кез-келген елінде қажетке жарайтын маман болатындай деңгейге көтерілу болып табылады. Біз елімізде әлемдік стандарттар деңгейінде сапалы білім беру қызметіне қол жеткізуге тиіспіз» - деп атап көрсетіп білім саласына жауапты да ауқымды жұмыстар жүктеді.

алған білімдерін, жинақтаған тәжірибелерін жас маман еңбек еткенде жас жеткіншекке үйретуді алға ұстау қажет.

Оқытушы студентпен тығыз қарым-қатынаста дәріс бере отырып, ол оқушының жеке тұлға болып қалыптасуына, үлкен ғылым әлемімен байланыстыра отырып оның жан-жақты дамуына, шығармашылық іс-әрекеттерін дұрыс ұйымдастыруына тікелей ықпал етеді. Қай саланың болмасын өз ісін жете меңгерген шебері болады. Бұл – кәсіби іс-әрекетке жатады. Жоғары кәсіби деңгейге және оның жоғары нәтижелеріне жету үшін теориялық және практикалық білім алу, өзбетімен білімін жоғарылату және тереңдету арқылы болашақ маман білім мен білікті меңгереді.

Көптеген зерттеушілердің пікірінше шығармашылықтың жемісті болуына адамның сезім күштерінің әсері өте зор. Бір мәселені ұзақ зерттеу барысында адам өзінің ішкі күштерін толық соған жұмылдырып жүрсе де, тұрсада ойымен сол бағытта белсенді жұмыс істесе, шабыттанып шырқауы арқылы шығармашылық шыңына жетуі мүмкін.

Психологиялық-педагогикалық ғылымдар саласында шығармашылық іс-әрекет ерекшеліктерін зерттеумен айналысқандар Л.С.Выготский, СД.Рубинштейн, А.В.Брушлинский, О.К.Тихомиров, Т.А.Маслоу, Б.Г.Ананьев т.б. болған.

Педагог және психолог Ш.А. Амонашвили мұғалімнің тұлғалық сапасын былай анықтайды:

- Біріншіден, біз жанымыз жайсаң адамдар болуымыз керек және балаларды сүйе білуіміз керек;
- Екіншіден, біз балаларды түсіне білуіміз керек;
- Үшіншіден, оптимист болуымыз керек. Өзіміздің педагогикаға, тәрбиенің өзгертушілік күшіне сенуіміз керек;
- Төртіншіден, болашақ музыка мұғалімі олардың бойындағы бар жақсылықты көре біліп, ол кемшіліктерді жоюға көмектеседі. Бұлған эмпатийлік көмекке келеді.

Қазіргі технологиялардың қарқынды даму кезеңінде жоғары білім беретін оқу орындарының оқу үдерісінің тиімділігі болашақ мұғалімнің кәсіби дайындығына тікелей қатысты. Сол себепті, болашақ мамандардың кәсіби дайындығы мен шығармашылық іс-әрекетінің қалыптасуы, олардың білікті маман болып шығуы өзекті мәселе болып табылады. Қазақстан Республикасы мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандартында жалпы орта білім берудің ұлттық деңгейдегі басты мақсаты – еліміздің әлеуметтік, экономикалық және саяси өміріне белсенді қатысуға дайын, жан-жақты дамыған тұлғаның қалыптасуына ықпал ету деп анық көрсетілген.

Қазіргі кезде жоғарғы оқу орындарының алдында тұрған негізгі міндеттер: студенттерге сапалы білім беру, оларды жан-жақты тәрбиелеу, олардың ішкі, сыртқы дүниелерінің үйлесімділігін арттыру, еліне, туған жеріне деген сүйіспеншілігін қалыптастыру, туған Отанына деген патриоттық сезімін дамыту, болашақ алдындағы өзінің жауапкершілігін түсінуге талпындыру, еңбектенуге дағдыландыру.

Білім беру тәрбиесі үнемі жаңарып, өзгеріп отырып сапалы болуы керек. Қай жағынан болса да келісті, еңбекқор, білімдар, адамгершілігі мол, тәрбиелі, ибалы, инабатты, мейірбан болашақ адамын тәрбиелеу болып табылады. Әр студентке дифференциалды қарауды талап етеді. Оқу жұмысымен тәрбие жұмысы қоса жүргізілуі керек. Әсіресе адамгершілік, рухани, патриоттық тәрбие жұмыстарына, шығармашылық іс-әрекеттеріне, тәрбие жұмыстары мағынасы жағынан, ерекше талап қойып, өте жоғарғы деңгейде болуы тиіс. Білім ордасында

Кез-келген мамандықтың өзіндік ерекшеліктері болатын музыка мұғалімінің де өзіне тән «құпиясы» бар. Музыка мұғалімі әрдайым шығармашылық ізденісте жүреді. Өйткені, ол оқу-тәрбиелік жұмыстарын жүргізе отырып, балалардың көзқарастарын, сенім-нанымдарын, талғамдарын қалыптастырады. Ол тек жан-жақты дамыған білімді, өз пәнін жақсы меңгерген маман иесі болып қана қоймай, жеке тұлға болуы тиіс.

Музыка өнері арқылы балаларды тәрбиелеуде, оның дүниетанымының, көзқарасының, түсінігінің мәнділігі қажет. Бұл мамандықты қалаған болашақ музыка мұғалімі әрдайым өзінің музыкалық қызығушылығы мен шығармашылық қабілеттерін жетілдіре түсуі тиіс. Мұғалімнің музыкалық аспапта орындауы, даусымен еркін ән салуы сабақтың қызықты, әрі әсерлі, мазмұнды өтуіне себебін тигізеді. Музыка мұғалімі кез-келген сауатты музыкант ретінде музыкалық әдебиетті, музыканың тарихын, музыка тілінің ерекшеліктері мен заңдылықтарын талдай білуі тиіс.

Болашақ музыка мұғалім өзінің кәсіптік жұмысының шығармашылық сипатын алдын ала сезінуі қажет. Өз ісіне шығармашылықпен қарамайынша оның еңбегінің нәтижесі де қуантарлықтай болмайды. Ол көп жылдар бойы жинақталған музыкалық - педагогикалық қазынамен танысып оларды игерудің өзіндік жеке музыкалық-орындаушылық, шығармашылық бағдарламасын дайындау керек. Жалпы танысып қана қоймай өзіндік жаңа музыкалық-педагогикалық материалдарды, репертуарды жинап меңгеруі, оларды өзінің күнделікті іс-тәжірибесінде қолдана білуі де маңызды. Бұл материалдардың барлығы педагогикалық практика кезінде, немесе алғашқы мұғалімдік қызметінде жақсы септігін тигізеді. Біртіндеп мұғалімнің музыкалық-педагогикалық ізденушілігі арқылы, білім беру саласына катысты Заңдар, тұжырымдамалар, бағдарламалар, репертуар (әндер, күйлер т.б.) жинақталып өзінің жеке музыкалық-педагогикалық базасы қалыптаса бастайды.

Болашақ музыка мұғалімдердің шығармашылық іскерліктерін қалыптастыруға олардың дәріс алып жатқан жоғарғы оқу орындар арасында өткізілген түрлі музыкалық-педагогикалық байқауларға, пәндік олимпиадаға, концерттік бағдарламаға қатысулары және ғылыми-теориялық, педагогикалық, музыкалық-зерттеушілік әдебиет көздерін, мерзімді педагогикалық басылымдарды өз беттерінше зерттеп, жаңашылдықты іздестірулері, құнды деректерді жинақтаулары, өздерінің педагогикалық қорын байытулары жақсы ықпал етеді және олардың кәсіби табысты нәтижеге жетулеріне мүмкіндік туғызады.

Қазіргі музыка мұғалімінің приоритетті кәсіби сапалық деңгейін анықтап қалыптастыруда, оқушылармен жүргізілетін музыка жұмыстары олардың өнерге деген қызығушылығын қалыптастыру, жеке қасиеттерін жетілдіру және дамыту қажеттілігіне негізделеді. Еліміздің «Білім туралы» Заңында білім беру жүйесінің басым міндеттері:

1. білім беру бағдарламаларын меңгеру үшін жағдайлар жасау;

2. жеке адамның шығармашылық, рухани және дене мүмкіндіктерін дамыту;

3. адамгершілік пен салауатты өмір салтының берік негіздерін қалыптастыру, жеке басының дамуы үшін жағдай жасау арқылы интеллектілікті байыту;

4. оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу;

5. еңбек нарығында бәсекелесуге қабілетті білікті мамандар даярлау, оларды қайта даярлау және біліктілікті арттыру... деп көрсетілген болса, осы міндеттерді орындап, жүзеге асыруда мұғалімдердің ролі өте зор.

Мұғалімнің музыкалық – орындаушылық қызметі педагогикалық негізгі бағыт-бағдары төмендегідей болуы тиіс:

- балалар аудиториясына бейімделуі;
- өз музыкалық орындауында балаларды музыкаға тарта білуі;
- оқушыларды бірігіп орындауға тарту;
- балалардың ойлау, елестету сияқты шығармашылық қабілеттерін ояту т.б.

Мұғалімнің жеке ән салуы, сүйемелдеуде баланы жеке орындалатын классикалық, халықтық, қазіргі, шығармаларды орындауға баулуы, олардың сезімталдығын, музыкалықлығын, шеберлігін дамытады. Сол орындап отырған туындының стилін, дәуірлік ерекшелігін, композитордың өзіндік стилін бәрін сақтай отырып жеткізе бұл мұғалімнің білімділігі мен тәжірибесі мол шеберлігін де танытады. Мұғалімнің балалармен қосылып ансамбльде ән айтуы әрекетінің мазмұны мұғалімнің орындаушылық мақсатынан көрінеді.

Болашақ музыка мұғалімнің шығармашылық іс-әрекетпен айналысуда тек ақыл-ойы немесе ән айтуы мен музыкалық аспапта орындаушылық шеберлігі ғана емес, сонымен қатар оның табандылығы, шыдамдылығы, мақсаттылығы, бастаған істі аяғына дейін жеткізе алуы, ойдың еркіндігі мен батылдығы, болжам жасай алуы, өз күшіне деген сенімділігі сияқты тұлғалық қасиеттері де қарастырылады. Шығармалардың авторларына, олардың шығармашылығына құрметпен қарауы да өте маңызды. Яғни, шығармашылық адамның тұлғалық қасиетіне жатады, сондықтан мұндай қабілетті әр адам жас кезінен өз бойында дамытқаны жөн.

Музыка мұғалімі өз бойына өнердің сан қырын сіңірген сөйлеу мәдениеті, кәсіби-педагогикалық, музыкалық орындаушылық дайындығы жоғары, қабілетті, іскер, ізденімпаз маман болуы тиіс. Бәрімізге аян, музыка балалардың қиялын, талғамын, мәдениетін, өнерге деген сүйіспеншілігін дамытады. Музыка пәнімен байланыста берілетін тәрбие шаралары мазмұны мен көркемдігі арқылы оқушылардың идеялық көзқарасын, қоғамға, Отанға деген сезімдерін қалыптастырады, өмір құбылыстарын дұрыс түсініп, қабылдауға жәрдемдеседі. Жалпы музыкалық білім беру жүйесі жас ұрпақты музыка өнеріне баулып, олардың жан-жақты мәдениетті, білімді, ақылды да сымбатты болып өсу үшін, ең жоғары мүмкіндіктерді қолдануды мақсат тұтады.

Бұл мәселелерді зерттеуші педагогтарымыз Макаренко А.С., Сухомлинский В.А., Арчажникова А.Г., Кабалецкий Д.Б., Жәрдемалиева Р.Р., Меңдаяқова Қ.М., З. Абиевалардың және т.б. өз еңбектерінде кеңінен қарастырған.

Мұғалімнің негізгі міндеті - оқушының ешкімге ұқсамайтын даралығын, шеберлігін көрсету, оны

дамыту, жарыққа шығару. «Баланы жан-жақты етіп тәрбиелеу үшін жан-жақты білу қажет» деген белгілі педагог К.Ушинский айтқандай оқушыны жан-жақты білу үшін мұғалімнің өзі жан-жақты дамуы керек. Болашақ маманның кәсіби қалыптасуындағы қоғамдық факторлардың түрлері әр алуан. Болашақ маманның кәсіби қалыптасуы үшін, алдымен оның болмысында құндылықтарды қалыптасуы шарт, яғни гумандық, адамгершілік, рух, тәрбие. Қазіргі кездегі жаңа білім саласына қойылатын талап, жас маманның кәсіби білімділігіне, біліктілігіне мен дағдысына қойып отыр.

Музыка мұғалімі оқушылардың музыка өнері жөніндегі түсінігін кеңейтуде, ой-өрісін дамытуда заман талабына сай құрылған музыка сабағын жүргізілуі тиіс. Болашақ музыка мұғалімі - жан-жақты білім алған, оқушылардың бойында әсемдікке, көркемділікке деген нәзік сезімін шыңдай алатын шығармашылық бағыттағы тұлға болуы қажет. Мұғалім музыка сабағында оқушыларды әсемдік әлемінің таңғажайып сырын терең түсіндіріп, көркемдік атаулыны шынайы сезінуге, одан рухани ләззат, әсер алуға, өмір жайлы ой толғауға, ізгілікті мұрат-мақсаттарға жетелеп, өнегелі істерге баулиды. Осы маңызды міндеттерді орындау үшін балаңыз бойындағы қабілеттілікті дамыту керек.

Ал, жалпы музыкалық қабілетті дамыту үшін музыка пәнінің мұғалімі «сегіз қырлы, бір сырлы» болуы қажет. Ол – әнші, музыкант, актер, әдебиетші, тарихшы қысқасы, ғылымның әр саласынан хабардар болғанда ғана, бүгінгі күн талабына сай ұстаз бола алады. Сондықтан болашақ ұрпақтың білімділігі мен оның рухани байлығын музыка сабақтары мен музыкалық шығармашылық жұмыстар арқылы байытуда мәдениетті, білімді, өнерлі, музыкалық-педагогикалық, өзіндік ұстанымы мен таным-көзқарасы жетілген маман дайындаудың маңызы зор.

Қазіргі кездегі кең таралып жетілдірген музыка мұғалімінің әрекетінің бірі - балаларды музыкалық-пластикалық немесе музыкалық-хореографиялық әрекетіне дайындау. Бұл іс-әрекет музыка мұғалімінің шығармашылығының бір бөлшегі болып саналады. Музыка мен би өнерімен байланысын анықтайтын іс-әрекет. Кез келген музыкалық шығармаларға (ән, күй т.б.) музыкалық-пластикалық қымыл немесе халық билерінің элементтерін көрсету. Бұл іс-әрекет төмендегі мақсатты көздейді:

– балаларды музыкалық-пластикалық әрекет жасауға дайындау;

- би элементтерінің музыка сабағында орындауы;
- музыкалық-пластикалық іс-әрекет арқылы ырғақтық сезімді дамыту;
- музыкалық-пластикалық әрекет жасауға ынталандыру;
- дене бітімінің сымбаттылығын дамыту;
- сабақты бір сарынды өткізудің алдын алу немесе түрлердіру;
- оқушылардың музыкалық-пластикалық қызметті дұрыс орындауын қадағалау, бағалау.

Музыка мұғалімі жеке тұлға ретінде өзін-өзі шығармашылықпен жүзеге асырған жағдайда ғана орындаушылық мәдениеті, шеберлігі, музыкалық-педагогикалық сауаттылығы қалыптасады, өзінің кәсіби шеберлігін шыңдауда өзін-өзі зерттеу, кәсіби іс-әрекетін талдау, оқу-тәрбие жұмысында қолданатын әдіс-тәсілдерінің тиімділігін пайымдау, музыкалық білім мазмұнын жобалау, болашақ нәтижелерді талдау сияқты толып жатқан іскерліктерін үнемі жетілдіріп отыруы тиіс. Педагогикалық талаптарына сай балаларды шығармашылыққа баулуда тәжірибеде күнделікті қолданылатын арнайы музыкалық жаттығуларының алатын орны ерекше. Болашақ музыка мұғалімі педагогикалық шеберлігінің негізі - ең алдымен, олардың ғылыми тұжырымдама жасау әдістемесін бойларына сіңіруіне байланысты.

Музыка мұғалімі - ұйымдастырушы, тәрбиеші ретінде жетекші өзінің педагогтық шеберлігін арттырып, барлық жағынан үлгі болуға міндетті. Ол дайындықты ұйымдастырудың барлық мәселелерін шешуге, оның жоспарын жасауға, музыкалық шығармамен жұмыс істеудің мазмұны мен әдістерін, жеке-дара және топтың сабақтардың формаларын, тәсілдері мен әдістерін құралдарын динамикалық келісімділігін және т.б. мұқият ойластыруға тиіс

Сонымен қатар үздіксіз педагогикалық практика кезінде студенттерге нақты мектептің педагогикалық процесі жағдайында мұғалім міндеттерінің сан алуан түрлерімен танысып, оларды шығармашылықпен шешіп көруіне, өзіндік шағын эксперименттер жүргізуге, өздерінің педагогикалық шеберліктерін сынап көруге, «ұстаз-шәкірт» қарым-қатынас жүйесінде өздерінің жетекшілік ролдерін сезінуге мүмкіндіктер жеткілікті. Ең маңыздысы осындай мүмкіндіктерді дұрыс пайдалана алу, болашақ мамандықтарының қыр-сырын саналы түрде меңгере білу қажет.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. ҚР МЖМБС 6.08.059-2010 стандарты (5В010200 - «Бастауыш оқыту педагогикасы мен әдістемесі»). - Астана, 6.08.05 - 2010.
2. Амонашвили Ш.А. Воспитательная и образовательная функция оценки учения школьников. - М., 1984. - 470 с. 4.
3. Қазақстан Республикасының «Білім туралы заңы». /2007 жылғы 27 шілдедегі № 319 Заңы.
4. Абдуллин Э.Б., Николаева Е.В. Музыкалық білім беру теориясы. – Павлодар, 2007. – 103 б. 3.

ОҚУШЫЛАРДЫҢ МӘДЕНИЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУДАҒЫ МУЗЫКАЛЫҚ ІС-ӘРЕКЕТТЕРДІҢ ТҮРЛЕРІ

Баймолдаева Ж.Ж.

– «Музыкалық білім»
кафедрасының аға
оқытушысы, ТарМПУ

Абдикеримова П.Ж.

– «Музыкалық білім»
кафедрасының аға
оқытушысы, педагогика
магистрі, ТарМПУ

Оқушылардың көркемдік шығармашылығының ерекшелігі, мүмкіндіктері мен әрекеттің мәні, оның кезеңдері мен негізгі мазмұнды құрылымы туралы мәселелер көптеген зерттеулерде көрініс тапқан. Бұл мәселелерді жетекші психологтар – Д.Б.Эльконин, Л.С.Выготский, Б.Г.Ананьев, А.Н.Леонтьев, С.Л.Рубинштейн, А.В.Петровский, З.Фрейд, Б.В.Асафьев, Б.М. Теплов және танымал педагогтар- А.Грамши, Н.Д.Хмель, С.Смаилов, Л.Г.Арчажникова зерттесе, мәдениет теориясының дамуы туралы зерттеулер мен жеке тұлғаның эстетикалық көркемдік мәдениетін қалыптастыру мәселелері Э.А.Баллер, М.С.Каган, Э.С.Маркарян, В.С. Грехнев, А. Кробер, А.И. Арнольдov т.б. еңбектерінде қарастырылған.

Оқушылардың музыкалық мәдениетін дамыту мәселелерінің тарихи және әлеуметтік түп тамыры тым әріде болғанымен заман ағымы, уақыт талабы бұл мәселелерді шешуді, оны зерттеудің жаңа сатысына көтерілуді талап етеді.

Оқушылардың музыкалық мәдениетінің қалыптасуына ең алдымен оның оқып білуі, саналы білім алуы негізгі күш болады. Бұл оның даму әрекетіне дайындық жасау дәрежесіне және оқу процесіндегі өзіндік белсенділігінің, қызығушылығының деңгейіне байланысты. Оқушылардың интеллектуалдық деңгейін қалыптастыруда орта мектепте оқытуды ұйымдастырудың, пән бойынша танымдық міндеттерді жиі қоюдың, оқу процесінде оқушылардың ізденістерін

Қазіргі таңда инновациялық-ақпараттық технологиялар еліміздің материалдық-техникалық базасын жасау құралы болуымен қатар, қоғамның әлеуметтік дамуын жеделдетуге ықпал етуде. Ол өндірістік техника мен технологияны жаңартып, материалдық игіліктер молшылығын жасаудың негізінде адамдардың интеллектуалдық байлығын арттырып, шығармашылық қабілетінің дамуына мүмкіндік жасайды. Олай болса, оқушылардың дүниетанымын кеңейтудің, олардың шығармашылық іс-әрекетін дамыту арқылы музыкалық мәдениетін қалыптастырудың қоғамдық мәні бар деген сөз.

ұйымдастырудың, оқып-үйрену барысында шығармашылық іс-әрекетке кеңінен тартудың маңызы ерекше зор.

Осыдан келіп, шығармашыл, музыкалық мәдениетті жеке тұлғаны қалыптастыруды ұдайы ұйымдастыру – оқу процесін жетілдірудің негізгі шарты болып табылады. Оны жүзеге асыру орта мектепте оқушылардың белсенділігі мен шығармашылығын арттыруға септігін тигізетін оқу процесін ұйымдастырудың тиімді тәсілдерін, әдістері мен нысандарын іздестіруге өзекті сипат береді.

Мәдениет-адамның өмірі мен іс-әрекетін ұйымдастыру тәсілінен, сондай-ақ олардың материалдық және рухани байлықтарын жасауынан көрінетін қоғам мен адамның белгілі тарихи даму дәрежесі. Қазіргі мәдениет әр халықтың өзіндік ерекшеліктері мен мәдени дәстүрлерінен тұрады. Сонымен қатар, кез-келген ұлттық мәдениет тек өзінің мәдени мұрасына сүйеніп қана қоймай, басқа халықтардың да мәдени жетістіктерінің есебінен байытылып отырады.

«Мәдениет», «тұлға мәдениеті» ұғымы және оны қалыптастыру мәселесіне педагогтар, психологтар, әдіскерлердің көптеген еңбектері арналған. Аталған мәселе бойынша жүргізілген теориялық зерттеулер бұл ұғымдарға деген психологтардың, педагогтардың көзқарастарының әр түрлі екендігін көрсетті. Мәдениет және оны қалыптастыру мәселесіне арналған көптеген еңбектерді зерттеу, сондай-ақ, психологиялық педагогикалық зерттеулерді талдау нәтижесінде мынадай тұжырым жасауға болады. Мәдениет-адамзаттың тұлғалық келбетінің жарқын бір көрсеткіші. Бұл- дағы туған, өскен ортаға, табиғат құбылыстарына, алған білімге, тәлім-тәрбиеге, тұрмыс жағдайында

және т.б. толып жатқан себеп факторларға байланысты қалыптасады.

Мәдениет мәнін анықтаумен «іс-әрекет» ұғымы тығыз байланысты, яғни мәдениет теориясын іс-әрекет теориясымен байланыстыру. Мәдениетке мұндай анықтаманы көптеген авторлар берді. Мысалы, мәдениет бірнеше іс-әрекеттердің жиынтығы және олардың нәтижесі ретінде (М.С. Каган); іс-әрекет тәсілі ретінде (Э.С. Маркарян). Ғалымдардың еңбектерін пайымдай отырып, оқушылардың музыкалық мәдениеті – түйсігіне бағына отырып, алған біліміне, біліктері мен дағдыларына және де интеллектуалдық бейімділіктеріне сүйеніп, әсемдікті көре, түсіне, жасай білуі, талғап бағалай білуімен сипатталатын жеке тұлғаға тән қасиет деген тұжырым жасадық.

Іс-әрекет ұғымына берілген көзқарастарға шолу біздің зерттеуімізде мынадай екі бағытта қажет: музыкалық мәдениетті қалыптастыру процесіндегі оқушының іс-әрекеті және мұғалімнің іс-әрекеті. Өйткені, оқушылардың тұлғасын қалыптастыруда әртүрлі іс-әрекеттерді қолдану мұғалім іскерлігіне байланысты жүзеге асады.

Олай болса, музыкалық іс-әрекеттің көптеген түрлері адамның тұлғасын қалыптастыруға әсер етеді. Музыканың мәні, оның эмоционалды түрде қабылдануында және сезімді дамытудағы маңызылығында. Оқушылардың эмоциясын қалыптастыруда, адамның сезім туралы түсінігін кеңейтуде музыканың бейнеленуін өмірмен байланыстыру түрлі музыкалық әрекеттердің барысында жүзеге асырылады.

Оқушылардың музыкалық іс-әрекеті бұл балаларды музыкалық өнермен таныстыру құралы (сол арқылы айналадағы өмірді және өзін тануы), мұнда музыкалық дамуы және жалпы дамуы жүзеге асырылады. Музыкалық өнерді тану оны эмоционалды қабылдау арқылы іске асады. Музыка мазмұнын эмоционалды-образды түсіну оқушылардың қабылдауын тереңдетеді, орындаушылық және шығармашылықта музыкалық білім беру, музыкалық іс-әрекеттер негізге алынады. Э.Б.Абдуллин еңбектеріне сүйенсек, оқушылардың музыкалық мәдениетін қалыптастыру мақсатында орындалатын музыкалық іс-әрекеттерді былай жіктеуге болады [1]:

- Музыканы қабылдау (тыңдауға арналған музыканы қабылдау, музыкалық-дидактикалық ойындар, музыканы орындалуына байланысты қабылдау).
- Орындаушылық (музыкалық-ырғақтық қозғалыс, ән айту, музыкалық аспаптарда ойнау).
- Музыкалық білім (жалпы білім, және музыкаға қатысты арнайы білім).

Бұл әрекеттердің барлығының өзіндік ерекшеліктері бар. Мысалы, музыканы қабылдау – іс-әрекеттің жеке бір түрі бола алады және қалған әрекет түрлерімен байланысты. Орындаушылық және шығармашылық – ән айтуда, музыкалық-ырғақтық қимылдар жасауда, музыкалық аспаптарда ойнауда жүзеге асады. Музыкалық білім іс-әрекетінде – өнердің бір түрі ретінде музыка туралы жалпы мәлімет, музыкалық жанрлар, композиторлар, музыкалық аспаптар және т.б. сондай-ақ, орындаушылық қабілет туралы арнайы білімдер

беріледі.

Ән айту (музыкалық әрекеттің бір түрі) – адамның дене бітімінің дұрыс қалыптасуын, өкпесінің және дауыс аппаратының нығаюын дамытады. Музыкалық-ырғақтық қимылдарды жүйелі пайдалану дәлдікті, сұлулықты меңгертеді. Балалар музыкалық аспаптарында ойнау есту қабілетін, шығармашылығын дамытады. Музыка тыңдау – сезімталдыққа, жылылыққа, айналадағы дүниені танып-білуге үйретеді. Музыкалық іс-әрекеттердің әрқайсысы өзіндік ерекшеліктерімен оқушылардың қабілеттерін өсіріп, музыкалық дамуына арнайы әсерін тигізеді.

Сондықтан, музыкалық білім беруде музыкалық іс-әрекеттердің барлық түрлерін пайдаланған тиімді. Сонымен қатар оқушылардың музыкалық мәдениетін қалыптастыруда музыкалық қабілеттерді дамыту үшін музыкалық әрекеттер бірінің орнын бірі баса алады. Мысалы, музыкалық аспаптарда ойнауда ырғақтық қозғалыстар, ән айту, музыканы қабылдау дамиды. Ал, музыка туралы мәліметті қабылдау, орындаушылық, шығармашылық кезінде беруге болады. Осылайша, музыкалық іс-әрекеттің барлық түрі балалардың музыкалық мәдениетін қалыптастырудың маңызды құралы болып табылады.

Б.В. Асафьев музыкалық іс-әрекетті үш бірлік процесі – композитордың музыканы шығаруы, орындаушының оны жеткізуі және тыңдаушының қабылдауы ретінде анықтады [2].

Музыканы жазу (шығармашылық) – музыкалық іс-әрекеттің алғашқы түрі және сол арқылы орындаушылық, қабылдау іске асады. Орындаушы – композитор шығармасын тыңдаушыға жеткізуші. Ол шығарманың туу тарихын, автордың ойын, ноталық жазбаны шығармашылықпен меңгеруі тиіс. Оның міндетіне шығарманы автордың айтар ойымен, тілімен жеткізу де кіреді. Дегенмен, әр орындаушының өзіндік ерекшелігі болады. Орындаушылық та өзгелер үшін баға жетпес көркемдік құндылық. Тыңдаушы – шығарманы орындаушының жеткізуіне, шығарманың сапасы мен орындалу деңгейіне, өзінің тыңдау тәжірибесіне, қабылдау мәдениеті мен талғамына байланысты қабылдайды.

Б.В. Асафьевтің оқушылардың музыкалық іс-әрекетіне (композитор – орындаушы – тыңдаушы) берген сипаттамасын былай тануға болады: қабылдау – орындаушы – шығармашылық. Бұдан шығатыны оқушылардың музыкалық іс-әрекетінің жетекші түрі – музыканы қабылдау.

Ал, оқушылардың музыкалық шығармаларды қабылдауы оларға арналған шығармалардың сапалы орындалуына байланысты. Сондықтан, мұғалімге музыкалық шығармаларды кәсіби (профессионалды) түрде орындау міндеті жүктеледі. Оқушылардың жас ерекшеліктері мен жалпы мүмкіндіктерін ескере отырып, түрлі музыкалық шығармаларын тыңдату арқылы таным ынтасын қалыптастыру негізі қаланады.

Оқушылардың музыканы тыңдау тәжірибесі қабылдау әрекеті үшін өте маңызды. Егер де музыкалық шығарманы оқушы бар ынтасымен тыңдаса, оның сипатына эмоционалды көңіл – күй тудырса, ол эмоционалдық қабылдау болып табылады. Дамымаған қабылдау әрекетінсіз оқушылар музыканың сипатын, музыкалық

бейне мен оның өмірмен байланысын, музыканың мәнерлілігін түсіне алмайды. Музыканы қабылдау оқушылардың орындаушылық әрекетінде дамиды. Орындаушылық әрекеттің түрлерін меңгерту үшін оқушылардың іскерлік пен дағдыларын қалыптастыру қажет. Іскерлік пен дағдылар жаттығу, қайталау, би қозғалыстарында және музыкалық аспаптарда ойнау әрекеттерінде іске асады. Бұл қабілеттер музыкалық-дидактикалық ойындар мен жаттығулар арқылы қалыптастырылады. Ең бастысы, оқушылардың музыкалық іс-әрекетке деген қызығушылығын тудырып отыру қажет.

Оқушылардың музыканың белгілі бір түріне бейімділігін байқаған педагог оны сол бағытқа ұмтылуға қызығуына әсер етуі тиіс. Сонда оның қабілеттілігі барынша дамиды. Алайда, психологтардың тұлға дамуына әсер ететін жетекші іс-әрекет туралы тұжырымдарын есепке алу керек. Балалардың әрқайсысының ерекшелігін танып, қабілеті, бейімділігі, қызығуына қарай әрекет ету қажет. Егер оқытуда жеке-дифференциалды қадам болмаса онда дамытушылық болмайды.

Сонымен қатар, оқушылардың музыка тыңдауын жүйелі ұйымдастырып отыру керек. Музыкалық шығармаларды жиі тыңдау, музыкалық-әдеби кітаптар оқу олардың музыкалық ой-өрісінің өсуіне, музыкалық танымының жетілуіне бірден-бір себін тигізеді. Осылайша музыкалық шығармаларды жиі және жүйелі пайдалану-оқушылардың жалпы білімі, музыкалық санасы, мәдениетін дамытудың бірден-бір жолы дер едік. Дегенмен, оқушылардың музыкалық мәдениетін

қалыптастырудағы басты мақсат- оқушыларды музыканы тыңдауға, оны түсінуге, сүйеге және сұлулығын сезінуге баулу болуы қажет.

Қорыта айтқанда, оқушылардың музыкалық мәдениетін қалыптастыру үшін мұғалімнің тарапынан дұрыс басшылық пен оқушылардың өздерінің белсенді болуы шарт. Оқушының жеке басының дамуына белсенді болуы үшін оны қажетсінуі қажет, сондай-ақ, музыканы тыңдау, бағдарлай білу, іздену біліктері болуы қажет. Мұның өзі жүйелі түрде оқытылатын сабақ және сабақтан тыс жұмыстарды оқушылардың өз бетімен, және мұғалім жетекшілігімен орындайтын әрекеттері нәтижесінде қалыптасады. Ал, оны арнайы ұйымдастыру- оқу үрдісіне жаңа құралдар мен әдіс-тәсілдерді енгізуді қажет етеді. Оқытудағы болатын мұндай өзгерістер педагог еңбегін жетілдіруді және әрдайым психологиялық- педагогикалық талдауды талап етіп отырады. Демек, оқушы тұлғасын қалыптастыруда іс-әрекет теориясын білу педагогикалық процесте тұлғаны іс-әрекет қабілетімен қаруландыруға жағымды жағдай жасайды. Себебі, оқушы іс-әрекетін дұрыс ұйымдастырып басқару оқушы тұлғасын қалыптастырудың негізгі шарты болып табылады.

Сонымен, біздің тұжырымдауымызша, оқушылардың музыкалық қабілеттері, музыкалық мәдениет негіздері, жалпы әлеуметтік, сондай-ақ тұлғалық сапалары барлық аталған музыкалық әрекеттер (қабылдау, орындаушылық, музыкалық білім беру, шығармашылық) арқылы қалыптасады. Мұндай сапалар педагогикалық процесте мұғалім мен оқушының бірлескен әрекетінде жүзеге асады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Абдуллин Э.Б. Музыка мұғалімінің музыкалық-педагогикалық технологиялары. – М.: Прометей, 2005.
2. Асафьев Б.В. Музыкальная форма как процесс. – Л., 1976.
3. Дүйсембінова Р.Қ. Музыкалық білім беру педагогикасы.– Талдықорған, 2006.
4. Нағымова М.М. Музыка сабағындағы инновациялық технологиялары. – Алматы, 2007.

ҚАЗАҚТЫҢ ҰЛТТЫҚ КИІМДЕРІНІҢ ҰРПАҚҚА БЕРЕР ТӘЛІМ ТӘРБИЕСІ ЖӘНЕ ОНЫҢ ДӘРІПТЕЛУІ

Көшкінбаева Н.Р.

– магистр, «Кәсіптік оқыту және дизайн» кафедрасының аға оқытушысы, «Өнер және мәдениет» факультетінің оқу ісі жөніндегі декан орынбасары, ТарМПУ

Гааза Ж.Б.

– магистр, «Кәсіптік оқыту және дизайн» кафедрасының доценті, ТарМПУ, ҚР суретшілер одағының мүшесі

Киім бұл қоршаған ортадағы рухани өнерден және материалдық бөлімнен тұрады. Материалдық жағынан қараған кезде адамның қолымен жасап шығарған бұйымды бағалау және эстетикалық түр сипатымен қанағаттану. Киім бұл адамның көлеңкесі, бір бөпшегі десек те болады. Киіммен адам бір-біріне тығыз байланысты. Мән беріп қарайтын болсақ, адамның үстіндегі киімнің өзі көп мағынаны білдіреді, мысалға алар болсақ киіміне қарап қай жерде жұмыс істейді, қонаққа бара жатқанын, күйеуге шығып жатқанын, қандай ұлт екенін ажыратуға болады және т.б. көптеген жағдайларды білуге болады.

қояды. Қазіргі кезде жергілікті өнеркәсіп орындары барқыт пен пүлішпен сәндеп тіккен камзол шығаратын болды.

Қазақтың етігі де басқа киімдермен қатар арнайы тігіледі. Қазақ етігінің өкшесі биік, табаны түрлі өрнектер салынып, көкшіл бояуға боялып әсемделеді. Мұндай етікті «көк сауыр етік» дейді. Сонмен қатар, ұзатылатын жас қыздар, ұзатылған қыздар және оның еріп жүретін құрбылары киген. Сәукеленің негізгі бөліктері тәж, төбе, құлақ бау және артқы бойы. Сәукеленің төбесі қиық конус тәрізді болып келеді. Оның төбесінде «тәж» деп аталатын жартылай дөңгелек айдары болады. Оны асыл тас, алтын, күміс, меруерт, маржанмен өрнектеп алтын жіппен әшекейледі. Сәукеленің төбесінің биіктігі екі сүйем, кейде оданда биік болады. Сәукелені өлшеп пішіп алып, ішіне астар, сырт жағына бидай шүберек ұстап жиі етіп сыриды. Одан соң оның сыртын қамқа, дүрия, торғын сияқты асыл матамен тыстайды. Сәукелені әшекейлеу үшін оның тысының сыртын зер жіппен тоқылған оқаларды белдеулеп басады. Оның етегін мақпалмен не қара барқытпен әдіптеп көмкереді. Ал маңдай тұсына зер не жібек шашақтың шоқтарын тағады. Шашақтың сәукелеге жалғасқан тұсын асыл тастан көз орнатқан алтын, күміс түйреуіштермен бекітеді. Сәукеленің ең сыртынан шашақты, әшкейлі жібек матамен төгіліп жауып қояды. Ол көйлектің етегі сияқты жерге сүйретіліп жүреді. Сәукелеге ұзын құлақ бау тағады. Оны шеті шырайландыра зер не жібек жіппен шалып көмкеріледі. Түбіне сәнді түйреуіш түйреледі. Қазіргі кезде де кейбір жерлерде қалыңдықтың басына сәукеле кигізіп, ақ желек жабатындар да кездеседі.

Қазіргі заманда да, кез келген қыз көпшіліктің көзіне

Қазақтың ұлттық киімдері әр алуан, әрі олар халықтың көшпелі тұрмысына лайықты жасалған. Оның негізгі материалдары төрт түлік малдың өнімдері теріден, жүннен және т.б. заттардан жасалды. Сырт киімдерге тері мен жүн пайдаланылса, ал жеңіл киімдер үшін қажетті материалдар сол мал өнімдеріне, малға айырбасталып сатылып алынған. Ежелгі қазақ салтында мал терісінен жасалған сырт киімдерге тон, ішік, жарғақ шекпен, шапан жатады. Қаптама қысқы боранда малшылар киетін тон түрі.

Халқымыздың ұлттық киімі – мәдени мұрамыз. Ұлттық киіміміз әлем халқының алдында ұлтымыздың ерекшелігін танытады. Ұлттық өнерімізді өнер туындысы деп қарасақ та болады. Ол атадан балаға мирас болып келе жатқан байлығымыз.

Ұлтымыздың бет-бейнесі болып саналатын ұлттық киімімізді қастерлеу, дамытуға өзінің үлесін қосқан көптеген атақты сәнгерлеріміздің шығармашылық туындылары қазақтың ұлттық киімдері тарихынан осы заманғы талаптарына дейінгі аралықты қамтиды. Ұлттық сәнгерлеріміз, қазақтың ұлттық киімдерін бүгінгі ұрпаққа қайта жаңғыртуда өз үлесін қосуда.

Қыздар мен жас келіншектер киетін киім өте сәнді болған. Оның екі омырауына алтын, күміс жалатқан қозалар, шарбақ түймелер, меруерт, маржандар тағылған. Кейбір жерлерде күміс теңгелерді тесіп тағып

жақсы мінезімен, ерекше талғамымен түсуге ұмтылады. Ол үшін міндетті түрде қыз сандығының ішінде әсем ұлттық нақыштағы көйлек үлгісі болуы тиіс. Арнайы кеште ең көрікті арудың бірі болғыңыз келсе, ең бірінші пішінін дұрыс таңдау тиіс, пішініне байланысты, бұл маусымда бір түсті және кестелі жіппен өрнектелген көйлектерді ұсынуға болады. Әрине олардың барлығы тұтынушының талғамынан шығады деп айтуға болмайды, бірі - тым ерсі көрінсе, екіншісі - керісінше нәзіктік сыйлайды. Қазақтың ұлттық киімдері адамзат қоғамын рухани және мәдени қорының қымбат қазыналарының бірі – халықтың қолөнері мен әдет-ғұрпы, қай халықтың болмасын бітім тұлғасы, психологиялық, этникалық жан сезім белгілері оның қолөнер мен әдеп-ғұрып, салт-санасынан көрінеді. Өткен ел тарихына тұрмыс тіршілігін ой елігінен өткізер болсақ, халық өміріндегі әдеп-ғұрып, салт-санасынан ауысуы тарихи оқиғалардан кейін, заманның өзгеруіне байланысты болғаны айқын [1].

Кейінгі ұрпақ үшін қасиеті мен қадірі, мәні мен мағынасы, берер тәлім-тәрбиесі мен ұлағаты ерекше асыл мұра – қазақтың ұлттық киімдері. Қазақ ұлттық киімдері өзінің сипатымен, сырымен, сұлулығымен, сәнімен сан ғасырлық тарихының иісін сақтаған, бедерін жеткізген. Қазақ халқы бар өмірін ат үстінде өткізген көшпенділер құлазыған кең даланың үскірік аязы мен аптап ыстығында, салқын самалы мен аңызақ желіне қамсау болар ұлттық киімдердің түр – түрін ойлап тапқан. Қазақтың аса құрметті бұйымдарының бірі – киім тігу. Қазақы киім – көненің көзі. Ұлттық киім түрлерінің нақты алғаш кімнің қолынан шыққаны, кімнің ойлап пішкені, бізге беймәлім. Оның есесіне жылдар көші жылжыған сайын ұлттық киімдер дами түсіп, үнемі байытылып отырған.

Ұлттық киімдерінің ішінде ерекше әсемдігімен дараланатыны – қыздарға арналған киімдер. Сұлу да сымбатты қыздардың киген киімдері тал бойына жарасып, дараланған тұлға болып көрінудің өзі көрер көзді қуантып, адам жанын жадыратады. Қыздардың салтанатты жиын тойларда киетін сәнді көйлектерінің етек-жеңі, жағасы ерекше әдіптелініп, зер төгіліп көмкеріледі.

Қазақ ұлттық киімдерін күнделікті тұрмыстық және салтанаттық-сәндік деп екіге бөлінеді. Жалпы қазақ ұлттық киімдері етек-жеңі мол, қарапайым, жұмысқа және жүріп тұруға үйлесімді, дене сымбатын ашатын сәнді болған. Қазіргі өркениетті замандағы киімдер ұлттық нышандарымызды айқындай түсетін егемендімізге де, жастарымызға да күнбе-күн, той думандарда киіп жүруге әбден жарасымды.

Аяқтарына кебіс-мәсі, ауқатты отбасы әйелдерінің салтанатқа киетін оюланған кестелі етігі, көк сауыр былғарыдан тігіліп, оюлап, күміс құйма қақтырған кебістері болды. Асыл тастар орнатқан алтын-күміс сақина, шолпы, түйреуіш, білезік, шашбау, қаптырма, алқа және кемер белдіктері аса сәнді болған [2].

Сән (мода) – латын сөзі (modis – өлшем, тәсіл, іс-қимыл бейнесі деген ұғымды білдіреді). Сән – белгілі немесе басқа да бір талғамның уақытша үстем болуы. Киім – бірінші қажеттілік зат. Сән – әлеуметтік, экономикалық құбылыс. Адам қоғамының дамуына, жаңа тарихи қоғамдастықтар пайда болуына байланысты адам киімі де түбірімен өзгеріп отырады. Қазіргі сәнді демократияшыл деуге

де болады, себебі қазіргі таңдау идеясы мен еркіндіктің көптігімен, яғни әртүрлі стильдерімен, пішіндерімен, үлгілерімен, көлемдерімен, киім ұзындығымен, алуан түсті гаммалығымен ерекшеленеді.

Заманауи киім үлгісін дайындау үшін алдымен ыңғайлылығын, үнемділігін, тиімділігі мен эстетикалық сапасын ескеру қажет. Себебі, дизайнер костюм үлгісі арқылы көрерменге белгілі бір ақпаратты жеткізуге ұмтылады. Суретші модельер немесе дизайнердің шығармашылық еңбек етуіне әсер ететін факторлардың бірі шынайы өмір мен қиялдан туындаған туындылар нәтижесінде және де қоғамдағы әрбір аспекті дизайнер санасында көркем образды шығаруға, туындатуға әсер етіп, бұйым үлгілерін жобалауда тамаша жетістіктерге жетті [3].

Сурет 1. "Ақ кербез" коллекциясы

Еліміздің егемендік алып, осындай тарихи өзгерістің нәтижесінде халық шеберлерінің шығармашылық ізденісі шыңдалып, жетіле түсуде. Халық өнеріне ұлттық құндылық, қазына ретінде қарай бастадық. Енді алда осы құндылықты мәңгі рухани қайнарымызға айналдыру міндеті тұр. Қазақ ұлттық киімдері өз бойына ғасырлар бойы дамып өнердің өнерлі адамдардың тек жақсы жақтарын сіңірді. Қазіргі кезде мәдениет киімге деген көп көңіл бөледі. Мәдени мұра мәселесі мемлекеттік саясат мәртебесін иеленіп отырған қазіргі шақта, тәуелсіз мемлекет ұлты ретінде қазақтардың өзіндік ұлттық сана сезімін қалыптастыруда рухани адамгершілік құндылықтардың, нормалар мен мақсаттарының есіп-өркендеу қажеттілігі туралы ой пайда болады. Адамзаттық мәдени мұрасын сақтап қалу дегеніміздің өзі, біздің дәуір мен кейінгі ұрпақтардың өмірлік маңызды ісі болып саналады, ол ұлт болашағы үшін өрлей түсуі қажет. Мемлекеттік саясатта мықтап орын алатын мәдени мұра мәселесі. Н.Ә. Назарбаев атап өткендей «Мәдени мұра» атты орташа мерзімдік арнайы бағдарламаның алғашқы кезектегі мақсаттарының бірі «халықтық мол мәдени мұрасымен танысудың, оны зерттеудің тұтас бір жүйесін құру, соның ішінде қазіргі ұлттық мәдениеттің, фольклордың, салт-дәстүр мен әдет-ғұрыптың жүйесін жасау» болып табылады [4].

Ұлттық мода, ұлттық киім, ол – ұлтымыздың болмысы. Қазіргі таңда біршама Қазақстанға танымал атақты дизайнерлеріміз ұлттық нақышта киім тігіп, пішіп, ұлттық киімнің түр-түрін насихаттап үлгеруде. Ал қазіргі таңда ұлттық киім, ұлттық мода отандық fashion – индустрияда бар деп айта аламыз. Себебі қазіргі

тұсаукесер, сүндет тойы, қыз ұзату мен келін түсіру рәсімдерінің барлығында бай қазақ отбасылары болсын, қарапайым отбасы болсын ұлттық нақышта тігілген киімдерді киюді сәнге айналдырған. Қыс мезгілінде жастарымыздың киіп жүрген тымақ, бөріктерін екінші бірі киіп жүрген тақияға қарап риза боламыз. Әжелердің көйлектері мен камзолдары да қазақтың ұлттық нақыштағы оюларымен көмкеріліп, жастардың ұлттық киімге деген қызығушылықтары артуда. Жалпы, бүгінгі қоғамның ұлттық сәнге қатысты ой-санасы жақсы жағына қарай өзгеріп, сұраныс артып келе жатыр деуге болады. Сонымен қатар, қазіргі таңда ұлттық мода десе, бірден шоу-бизнес өкілдерін елестету жаман әдетке айналған. Бірақ бұл Қазақстанның сән әлемінде ұлттық моданың жоқтығын білдірмейді. Осыдан төрт-бес жыл бұрынғымен салыстырғанда қазір ұлттық киімге, әшекейге, сәндік бұйымға деген сұраныс артуда. Тек әнші, әртістер ғана емес, қарапайым халықтың өзі қонаққа киіп баратын, той, мейрамдарда киетін киімдеріне ұлттық ою-өрнекті қосып тіктіруді сәнге айналдырған. Сондықтан ұлттық нақыштағы сәнді киім-кешектер бұрынғыдай таңғалдырарлық жаңалық емес екендігін айтып кетуге болады. Ұлттық мода қашан да бағалы, қашан да сәнді деп нақты айтуға болады [5].

Тараз мемлекеттік педагогикалық университетінің «Кәсіптік оқыту және дизайн» кафедрасында ұлттық киімдерді сақтау және оны студенттерге дәріптеу және дамыту жұмыстары жүйелі түрде атқарылуда.

Кафедраның басты ұстанатын бағыттары:

- Ұлттық мұраны сақтау, зерттеу және тарихи мәдени-мұраны тиімді пайдалану;
- Халық шығармашылығын дамыту және сақтау;
- Жастардың шығармашылық жұмыстарына қолдау көрсету;
- Жұмыс жасау үшін әдістемелік, ақпараттық, материалды-техникалық қамтамасыз ету;
- Облыс тұрғындарына кафедраның профессор оқытушылар құрамының және студенттердің жұмыстарын таныстыруға мүмкіндік жасау.

Кафедраның оқытушылары студенттермен бірге облыстық көрме залында ұдайы көрмелер ұйымдастырып тұрады. Көрме облыс тұрғындарына халықтың қолөнер бұйымдарын таратуға, ұлттық киімімізді дәріптеуге және жас талантты қолөнершілерді халыққа таныту үшін ұйымдастырылады.

2015 жылдың ақпан айында «Өнер асыл мұра» атты көрме ұйымдастырылды.

2016 жылдың сәуір айында «Тамаша әлем» атты көрме ұйымдастырылды.

2017 жылдың мамыр айында «Өнердің алтын діңгегі» атты көрме ұйымдастырылды.

Көрмеде сәнді-қолданбалы өнердің әр түрлі түрлері, сонымен қатар ұлттық киімдер коллекциялары ұсынылды.

Мысалға алатын болсақ, «Ханшайым», «Ақкербез» (1-сурет), «Томирис», «Көктем гүлі» (2-сурет). Сәнді - қолданбалы өнер бұйымдары: «Қазақ қыздары», «Қазақ хандығына 550 жыл», «Демалыс бұрышы», «Ертегі әлемі», «Көктем көңілі», «Нежность», «Айша Бибі», «Шебер қолы», «Бала бесік», «Халық өнер тамыры» (3-сурет).

Тұрғындар студенттердің сабақ барысында орындаған жұмыстарын қала күндерінде, атаулы көрмелерде көре алады.

Студенттердің ұдайы жұмыс жасауы үшін кафедрада барлық жұмыс жасалған:

Әдістемелік кабинетпен, тігін шеберханалары, ағаш өңдеу шеберханалары, дизайн кабинеттерімен жабдықталған. Сонымен қатар, мамандықтың студенттері дуалды оқыту бойынша «Аспара» колледжімен келісім шарт жасалған.

Сурет 2. "Көктем гүлі" коллекциясы

Сурет 3. Қала мерекесінде қойылған көрме

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Жәнібеков Ө. Уақыт керуені. - Алматы: Жазушы, 1992. Захарова И.В., Ходжаева Р.Д.
2. Қазақстан сәндік өнері. – Алматы, 2002.
3. Қазақстан Республикасы Мемлекеттік Орталық музейінің этнографиялық коллекциясы (серия) Қазақтың дәстүрлі киім-кешегі // иллюстрацияланған ғылыми каталог // Алматы: Өнер, 2009., 1-т. – 344 б. Ғылыми редактор және жоба жетекшісі – Нұрсан Әлімбаев;
4. Назарбаев Н.Ә. ішкі және сыртқы саясаттың 2004 жылға арналған негізгі бағытары; Президентінің Қазақстан халқына жолдауы. – Астана, 2003. – 245 б.
5. Қазақ халқының ұлттық киімдері / Құрастырған Б. Хинаят., А. Сужикова. – Алматы, Алматыкітап, 2011. – 384 б.
6. Қазақ киімі. Алматы. Өнер, 1999ж. - 192 бет

МУЗЫКАЛЫҚ ІС-ӘРЕКЕТТЕРДІҢ ӨЗАРА БАЙЛАНЫСЫ МЕН ӨЗІНДІК ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Жантаева М.К.
– «Музыкалық білім»
кафедрасының аға
оқытушысы, ТарМПУ

Шырақбаев Ж.Т.
– «Музыкалық білім»
кафедрасының МО
14-1 тобының студенті,
ТарМПУ

Ақламас А.С.
– «Музыкалық білім»
кафедрасының МО 14-1
тобының студенттері,
ТарМПУ

Қазақстан Республикасының алдында тұрған әлеуметтік-экономикалық мәселелердің аса күрделіліген қарамастан оның мемлекет ретінде қалыптасуы халықтың ұлттық менталитетіне, әсіресе жастар арасындағы тәрбиеге байланысты. Бүгінгі таңда ғасырлар қойнауында қалыптасқан ұлттық тәрбиені, озық өнегелі дәстүрлерді, адамгершілік асыл қасиеттерді жеткіншектер бойына қалыптастыруды оны ұтымды пайдалану аса маңызды міндеттердің біріне айналып отырғаны даусыз. Сондай-ақ, ұлттық мәдениеттің, әдебиеттің, тілдің, халықтық педагогиканың тағдыры мен болашағы да мектептегі жас ұрпақ тәрбиесіне байланысты.

Қазіргі кезеңде білім берудің жаңа жүйесі жасалынып, әлемдік білім беру кеңістігіне бағыт алуда. Осыған орай, біз қадам басқан ХХІ ғасыр білім беру мен тәрбиелеудің жаңа ұлттық үлгісі қалыптасу кезеңінде, жан-жақты дамыған, білімді де білікті, саналы, өз ісіне әділ баға бере алатын, сенімді, Отанының әлеуметтік-экономикалық жағынан дамуына өзінің зор үлесін қоса алатын рухани мәдениеті бай, өз елінің салт-дәстүрін, атадан-балаға мирас болып қалған, ауыздан-ауызға тараған музыкалық өнерін, дінін, тілін қастерлеп, құрметпен қарайтын азамат тәрбиелеуді талап етіп отыр.

Бүгінгі таңда, жалпы орта білім беретін мектепте жас ұрпаққа көркемдік білім мен тәрбие беру жүйесінде көркем әдебиет, музыка өнері, бейнелеу өнері, ұлттық қолөнер сияқты эстетикалық мәндегі пәндер арқылы оның ішінде, халықтың дәстүрлі өнерін игерте отырып, оқушының бойында әсемдікті қабылдау, сезіну, өнер шығармаларын әсемдік заңдылықтарына сәйкес бағалай білу қабілеттерін қалыптастыру қажеттігі маңызды мәселенің біріне айналуға. Сонымен бірге, қазақ халқының көркемдік-рухани мәдениетін, өнердегі

салт-дәстүрін зерттеу мәселесі де ұрпақ тәрбиесі үшін ерекше маңызға ие болуда.

Өзінің эмоционалық әсері арқылы музыка адамзат тарихында қоғамдық-идеялық, мәдени-тәрбиелік және эстетикалық рөл атқарады. Музыка адам сезімін, ойын, оның ерік-күшін дыбыстық формада суреттейтін қатынас құралы ретінде қызмет етеді. Адамның жан дүниесін, көңіл-күйін, сезімін бейнелеуде музыка оның сөйлеу тіліне, дәлірек айтқанда, өзін қоршаған ортаға эмоционалық қатынасын білдіретін сөйлеу интонациясына өте жақын келеді. Соған қарамастан, музыка адамның басқа дыбыстық іс-әрекетінен ерекше саналады. Музыкада дыбыстардың биіктік және уақыттық (ырғақтық) қатынастары өте қатаң тәртіпке келтірілген. Музыкалық шығарма мазмұнында адамның ақыл-ой, ерік-күшінің эмоционалық жақтары кеңінен көрініс табады. Мұның өзі адамның психологиялық хал-жайын ғана емес, оның мінез-құлқын да музыкада ашуға жағдай тудырады. Адам эмоциясын нақтылы, ерекше сыршыл сезіммен бейнелеуде музыканың мүмкіндігі мол. Сондай-ақ музыка идеялар әлемін, әр алуан құбылыстарды және

болмыс шындығын суреттейді

Музыка өнері - әр ұлттың ертеден келе жатқан мәдени талғамының бір арнаға құйылып, асқақты күйімен әрбір-дамып отыратын көптеген ғасырлық үнінің жемісі. Музыка – жалпы өмірдің, бүкіл дүниенің, қимыл іс-әрекетін образды бейнелейтін, диалектикалық құбылыстарды адам сезіммен қабыстырып, өмір қайшылықтарын әсерлі дыбыстардың ұйқаса үндесу әуезді жиынтығы. Музыка - әлемде тіршілік ететін адамзаттың немесе адамдар игілігіне қызмет жасайтын бүкіл өмір мен оның құбылыстарының өзара қарым-қатынаста сырласа үндесуін сезімге жеткізіп отыратын құрал. Музыка өмірдегі динамикалық құбылыстардың айнадан көрінетін үнсіз келбет-кескіні ғана емес, оны сырттай суреттеп қана қоймайды, ол – таңғажайып сырлары бар әуездік үндесуімен ішкі сезім күйлеріне әсер беріп, тыңдаушысын белгілі нысанаға бейімдеп баурап алады. Былайша айтқанда, адам жан-күйін тәрбиелейтін, эстетикалық қабілетін дамытатын, сенсорлық мәдениетке баулитын, іске батыл жетелейтін эмоциялық құралдардың бірі.

Музыка сабағын жүргізу барысында оқушылардың білітілігін жетілдіру, музыканы игеру дағдысын қалыптастыру басты орында тұрғанның өзінде балаларға дәстүрлі өнер мұраларынан дәріс беру, эстетикалық талғамдарын жетілдіру мәселесі де естен шығарылмаса керек. Оқушыларды музыкалық өнер шығармаларымен таныстырып, олардың біліктілігін жетілдіріп, өнерсүйгіштікке, талғампаздыққа тәрбиелеу, музыкалық шығармаларға жеткілікті дәрежеде баға беру сапасын арттыру қарастырылады. Ол оқушылардың ұлттық мәдени мол қазынасы, рухани тәжірибені тануға, ұлтжандылық қасиеттерін, көркемдік талғамдарын қалыптастыруға және де оны дамыта түсуге мүмкіндігінше жағдай жасалуы қажет.

Музыка сабағы – балаларды тәрбиелеудің негізгі формасының бірі. Ол мектеп жасындағы балалардың жас ерекшелігіне қарай жасалған бағдарлама талаптарына негізделеді. Музыка сабағындағы маңызды мәселе әр түрлі музыкалық іс-әрекеттерді байланыстыра білу болып табылады. Мұндағы негізгі бағыттар мыналар:

музыка тыңдату, ән айтқызу, нота сауаты, музыкалық-ырғақты қимыл жасау, қарапайым музыкалық аспаптарда ойнауды үйрету. Сол арқылы олардың музыкалық қабілеттері жан-жақты дамиды.

Осы әрекеттерді байланыстыра отырып, жас ұрпақтың рухани дүниесін байытып, өмірді саналы да терең түсінуге, халқымыздың ғасырлар бойына қалыптасқан халықтық педагогикасымен қиюластыра отырып, ұмыт бола бастаған, ән-күйлерді, билерді, ұлттық ойындарды және саз аспаптарын танып, меңгере білуге, сонымен қатар буырлас, көршілес халықтардың мәдениеті мен өнерін түсіне білуге музыка тілі арқылы баулу мақсатында алдым. Сабақты шеберде, қызықты өткізіп, балалардың сүйіспеншілігін, қызығушылығын арттырып, музыка сабағының басқа пәндермен ұқсастығы, байланысы және айырмашылығын түсіндіріп, ажырата білуге үйрету.

Оқушылардың шығармашылық қиялын, іс-әрекетін белсендіру мұғалімнің даярлығына, шығармашылық өсуіне, талғамын, теориялық даярлығына байланысты. Музыка мұғалімдері *ән салу, музыка сауаты, музыка тыңдау* іс-әрекеттерінің әрқайсысының логикалық

даму ерекшелігін жоймай, оларды негізгі тақырыпқа, тоқсандық, жылдық, барлық жылдық материалдарға бағындырулары керек.

Ән тыңдату, музыкалық-ырғақтық қозғалыстар жасату арқылы әрбір оқушының ақыл-ойын, таным-түсінігін, өнерге көзқарасын қалыптастыруға көмектеседі. Мысалы, ол жеке дыбыстарды айыра білуден бастап, ырғақтарды, тембрді, динамиканы саралап аңғаратын дәрежеге дейін жетеді.

Музыка сабағында музыкалық шығармаларды орындағанда немесе тыңдағанда, бала әсерленіп, тебіреніс, болжам, қиялдау қабілеттері дамып қалыптасады. Бұларды мұғалім өз жұмысына орынды пайдалана білгенде ғана еңбегі тиімді болып, жақсы нәтиже береді. Музыка талданып, белсенділік, шығармашылықпен қабылданады. Балалардың ән-би, марш әуендерін тыңдап, оның қайсысына жататынын айырып білуге дағдыланады.

Бірінші сынып оқушылары, бірінші сабақтан бастап-ақ мектептің өздерінен беретіндігін, әртүрлі құбылыстарды сезіммен қабылдап, олар туралы ойлау сияқты негізгі мәселелерді үйренеді. Музыканы оқып үйренгенде ірі шығармалардан үзінді тыңдайды. Жаңа бағдарламаның тақырыптық құрылымы сабақтың тұтастығын құрайтын элементтерінің бірлігін жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Сабақтың барлық материалдарының негізгі тақырыпқа бағындырылуы бір шығармадан кейін бір шығарманың көркем педагогикалық мәселелерді шешуіне жағдай жасайды. Алғашқы жылдағы музыкалық біліммен жинақталған музыка тыңдау тәжірибесі балаларға композиторлардың стильдерін айыруға негіз болып, өздері бұрын естімеген музыка авторын анықтауға мүмкіндік береді.

Балаларды музыка тыңдап, ол туралы ойлануға музыканың ең алғашқы сабақтарынан үйрену қажет. Балалар композиторы И.Нүсіпбаев ән жазғанда, балалардың қабілетіне, өз ерекшелігіне, ой-өрісіне қарай ықшамдаған. Оның жүргізілген музыка сабағы тиімділігімен ерекшеленген. Концерттік бағдарлама да балалар жас ерекшеліктеріне сәйкес құрылған. Соның арқасында ол балаларға ән және музыка үйретуде жоғары нәтижеге жеткен.

Музыка әлемімен танысу, оны сезіну арқылы баланың эстетикалық талғамы дамиды. Бұл үрдістегі басты тұлға – музыка мұғалімі. Бәрі соның кәсіптік шеберлігіне, шығармашылық еңбегіне қатысты. Ол әр сыныптың өз ерекшелігіне қарай музыкалық шығармаларды іріктей білуі қажет.

Бағдарлама бойынша берілген өнер түрлерін бір сабақ барысында игерту музыка пәні мұғалімінен жан-жақты ізденісті, үлкен шеберліктен тыңғылықты әзірлікті қажет етеді. Сондықтан сабақтың әдіснамалық түйіні бағдарламаның логикалық құрылысына, ондағы музыкалық материалдардың енгізілуіне қарай педагогикалық амалдармен, әдіс-тәсілдермен шешіледі.

Яғни, бағдарламада балаларға халық музыкасын, оның ішінде күйді тыңдап, рухани мәдениеттің аса бір күрделі саласы екенін, олардың сипаты мен ерекшелігін, шығу тарихы мен мағынасын түсіндіру қажет. Күй арқылы ұлы оқиғалар, жорықтар, той-думан, елдің тұрмыс-салты, әдет-ғұрпы, табиғаты, суреттелетінін ұқтыру қажет. Олай болса, балалар өнерде жақсы мен жаман бар екенін,

өтірік пен шындықтың қатар жүретінін, бірақ әрқашанда шындық, нағыз халық үшін жазылған музыкалық шығарма ғана мәңгі өмір сүретінін білуі керек.

Музыкалық шығарманы тыңдағанда мынандай шарттар ескеріледі.

- Шығарманы дұрыс түсініп, мұқият тыңдай білу;
- Шығарманың эмоциялық әсерін, тарихын білу;
- Тыңдалған шығарманың әсерін қағазға (суретке) түсіре білу.

Музыкалық тәрбие беруді дұрыс ұйымдастыру нысаналы оқытуды талап етеді. Оның барысында педагог оқушының бастапқы дағдылар алуына көмектеседі. Оқушыларды жан-жақты және үйлесімді дамыту олардың жас ерекшеліктеріне қарай жүргізіледі. Мұндағы басты негізгі бағыттар мыналар:

а) *музыка тыңдауға, ән үйренуге ынталылық қалыптастыру.* Бұл міндет оқушының естіген шығармаларының мазмұнын тереңірек сезініп, түсінуіне көмектесетін есте сақтау қабілетін дамыту жолымен шешіледі:

ә) *музыкалық шығармаларды тыңдату* арқылы оның балаларға әсерін арттыру;

б) *балалардың музыка туралы ең қарапайым ұғымдарын қалыптастыру.* Бұған ән айту, музыкалық ырғаққа қимыл жасау, қарапайым музыка аспаптарында ойнауға үйрету жатады;

в) олардың эмоциялық әсерленгіштігін, сенсорлық қабілетін байқап отыру;

г) ән айтудың қарапайым түріне және қимыл-әдістеріне үйрету. Мұнда музыкалық шығармалардың табиғи және әсерлі орындауын қадағалау керек;

е) оқушылардың музыкалық талғамын қалыптасуына, оны тани білуіне көмектесу. Музыкалық шығармаларды түсіндіру, тыңдауға, сезінуде олардың шығармашылық белсенділігін арттыру. Балалардың өз бетінше ән айтып, би билеуге деген талпынысын қолдап отыру.

Ән салу эстетикалық тәрбие негізі бола отырып, басқа музыкалық сабақ түрлерін біріктіреді. Ән сабақтарында репертуардың маңызы зор. Оның әр түрде болғаны дұрыс. Бастауыш сыныптарды бірінші сабақта балабақшада айтылып жүрген жай әнмен бастауға болады. Кейінірек бірте-бірте әннің нақыштық, қалыптық, ырғақтық қатынаста күрделенуі қажет. Өлең тақырыптарында жыл мезгілдері, алғашқы қыр, қысқы ойындар, шырша т.б. пайдалануға болады. Аталған тақырыптар алған өлеңді дұрыс игеруге көмектеседі. Ән салғанда оқушыға қиындық келтіретін жерлерде мұғалім көмегі қажет. Сонымен қатар оқыту үрдісінде бұрын белгісіз әнді бұрын таныс емес нотамен оқушыларға өз бетінше орындатуға көңіл бөлу керек. Бұл жай өлеңсіз әнге жаттығу дағдысын игерудегі белсенді форма болып есептеледі. Себебі оқушының кез келген әнді өз бетінше орындауға күші жете бермейді. Сондықтан мұғалім күні бұрын нота тексін оқушылармен бірге талқылайды. Мұнда әндегі қозғалыс, жеке нақыш, ырғақ т.б. Ән сипатының ерекшеліктеріне көңіл аударады. Әнді нақышымен айта білу, музыка шығармасын саналы тыңдай білу, сыныптағы оқушылардың музыкалық қабілетін дамытып, ой-өрісін кеңейтеді. Ән сала білмейтін төменгі сынып оқушылары, арнайы даярлықтан кейін, іс жүзінде нәтижесін көрсетуде. Оқушыларды музыкаға тәрбиелеудің негізгі саласы – *вокальдық тәрбие.*

Балалардың демді ішке асықпай тартып, асықпай сыртқа шығарып, аздап дауыстарын күшейтуіне болады.

Ән салу, музыкалық шығармаларды түрлі аспаптарда орындау физиологиялық процесс болғандықтан, балалардың дене тәрбиесіне, денсаулығына жағымды ықпалын тигізеді. Осындай іс-әрекетпен жүйелі түрде шұғылдану өкпедегі оттегі алмасуын белсендіріп, дауыс аппаратының, дем алу органдарының шымыр да, икемді жетілуіне, жалпы денсаулығының жақсы болуын қамтамасыз етеді. Ән салу, музыка тыңдау адамның тонусын, яғни жүйке жүйесі мен бұлшық еттерінің физиологиялық жағдайдағы күш-қуатын арттырады. Отырып немесе түрегеп ән салу процесінде дене бітімін, басты, қолдарды дұрыс ұстауға дағдыландыру сияқты талаптардың қойылуы балалардың дене қозғалысы мәдениетін қалыптастыруға көмектеседі. Музыкалық есту қабілеттерін дамытуға бағытталған жүйелі түрде жүргізілетін жаттығулардың да мәні зор. Ондай жаттығулар жасау барысында оқушылар тек дыбыстардың биіктігі мен ұзақтығын, тембрін, күшін бір мезгілде немесе бір ізгілікпен сабақтаса естілетін дыбыстар кешендерін ажырату қабілеттерін иеленеді. Сөйтіп, есту рецепторларының қызметі белсендіріледі.

Бастауыш сынып оқушылары ұяңдау болғандықтан балаларды топпен ән айтқызуға болады. Хор құрамында 50 ең көбі 70-80 мүмкіндігінше, қарай қатысушы болуы керек. Өйткені одан да көп болса, мұғалімнің әр оқушымен байланыс жасауы қиындай түседі. Хордың өткізілу уақыты жас ерекшелігіне сәйкес, бастауыш сыныпта 45 минут аптасына 2 рет. Жеткіншектермен 45 минут үзілісімен жүргізіледі. Мұғалім әрбір сабағын алдын ала жоспарлап, түрлендіріп, балаларды қызықтыратындай етіп өткізуі керек. Музыка пәнінің мұғалімі балалардың жас ерекшелігіне қарай музыка механизмін білуі шарт. Өйткені, бала даусы өте нәзік аспап секілді. Сондықтан ән айту кезінде бала дауысына ешқандай зақым келмейді.

Ән айту кезінде ең басты назар аударатын нәрсе, дұрыс тыныс ала білу. Оқушыларды дұрыс тыныс алудың негізгі үш ережесімен таныстырамыз:

Дем өте қысқа, әрі жылдам, жеңіл ғана алынады;

Тыныс ала салысымен әнді бір сәт тына қысып, демді айқындап, барлық бала бір мезетте бастауы керек.

Сонымен қатар хор ұжымы біртіндеп көпдауысты ән айтуға да дайындық жұмысты жүргізуі тиіс. Оларды ми-1; ми-2 дауысқа айтып үйрету. Бұл дағдыны әбден үйренген соң, оқушыларды 2 топқа бөліп орындату керек.

Балалардың төмен немесе жоғары дауыс ерекшеліктер 10-11 жас аралығында белгілі бір жүйеге түседі. Хор жетекшілерінің назарына тәжірибеде кең тараған кейбір жаттығуларды ұсынамыз. Ән айту жаттығулары негізінде мына төмендегі бағыттарды қолданылады:

а) жаттығулар жасап, дауысты ән, айтуға дайындау;

ә) дауыс шымылдығын қыздыру, шеберлікті тыңдап вокалды-хор техникасын тексеру;

б) оқушылардың назарын дайындық кезінде тиісті көптеген маңызды әрі түсінікті мәселелерге бағыттап, олардың ынтасын арттыру;

Төменгі сыныптың дауыс аумағы аса кең емес:

1-2 сынып 1-ші октаваның до-ми нотасы;

3-шы сынып 1-ші октаваның до нотамымен 2 -ші октаваның до нотасы аралығы;

4-шы сынып 1-ші октаваның до-нотасы мен 2-ші октаваның ре нотасы аралығында.

Сондықтан жаттығуларды да репертуарды балалардың дауыс мүмкіндіктерін ескере отырып, таңдаймыз. Олардың тамағына күш түсірмей, әнді дұрыс айтуға дағдыландыру қажет. Бұл бірінші октаваның до-си ноталар аралығы.

Екі дауысты жаттығуларды айтпас бұрын оқушылардың гармониялық есту қабілеттерін қалыптастыру қажет. Ол үшін сабақ сайын жаттығулар айтып, дағдылану жұмыстары жүргізіледі.

Бірнеше тәсілдер қолданылады:

Оқытушы екі дауысты кішігірім әуенді күйсандықта орындап шыққан соң, оған талдау жүргізеді, (*2-ші дауыс қай бағытта жылжиды*), (жоғары, төмен, бірқалыпты); ол қанша дыбыстан тұрады;

Сүйемелдеу музыкасында басты әуенді қайталамайтын шығармаларды айтқызу. Әншілер даусын ақырындата шығарып, сырнайдың сүйемелдеуін яғни жақсы естіп отырулары тиіс;

Таныс әндерге қосымша дауыс жаттықтыру. Яғни бір дауыс әнді аяғына дейін айтып шығуына, 2-ші дауыс ұзақ нотасын созып тұрады;

Таныс әуенді хорға - әр түрлі дыбыстардан бастап айтқызу. Оны меңгерген соң, хорды екі топқа бөліп, 1-ші дауыс әнді бастап кеткен соң, 2-ші дауыс дирижердың көрсетуі бойынша оны басқа дыбыстан бастап айтып, әнді 2 дауысқа айналдырады.

Балалар көмейі үлкендер көмейімен салыстарғанда 2-2,5 есе кіші болып келеді. Көмей 7 жас олардың дауыс бұлшық еттері толық дамымаған және сіңірлері ән айтқанда тегіс түйіспей, тек шеттерімен ғана түйіседі.

Сондықтан дауыс шеңбері аз, күші әлсіз болады. Кеуде, өкпе толық жетілмеген, дем алу көлемі аз, әрі тұрақсыз болады.

Кеуденің жоғары жағы көтере дем алынады. Кейде сөйлеу қабілеттері жеткілікті дамымай «р, л, с» дыбыстарын дұрыс айта алмайтындары болады. Бұл жағдайда, тіл, ерін еттерін дамытуда біраз жұмбақ, мақал-мәтелдер, жаңылтпаштар айтқызып жаттықтыруға болады.

Мысалы:

Ер қадірін ер білер, зер қадірін зергер білер.
Білекті бірді жығады, білімді мыңды жығар,

Немесе жұмбақ:

Аяғы жоқ жүреді, сылқ-сылқ күледі.

Немесе жаңылтпаш:

Бұлақ ақты, тулап қатты,
Шулап қатты, бұлақ ақты.

Кейбір әндердің сөздерінің айтылуы мен жазылуы бір-біріне сәйкес келмей жатады. Мысалы, Ақан Серінің «Қараторғай» әніндегі «*Бірге өскен кішкентайдан сәулем едің*» деген сөйлемді әнмен айтқанда «*Біргөскен кішкентайдан сәулем едің*» - деп өзгереді. Сол сияқты *сөздер жазса-жасса, ұшсын-ұшшын, қашса-қашша, жас шығанды-жас шағында* т.б. күйінде өзгереді.

Қашанда хор дикциясы тіл диалектикасымен тығыз байланысты. Оны дұрыс айту тілдің, яғни үндесу заңын сауатты білуді талап етеді. Әдеби тіліміздің орфоэпиялық заңдылықтармен байланысты ән текстерінде жиі кездесетін кейбір ерекшеліктер мен әнді орындаған кезде баты назар аударуды қажет ететін дикцияға

байланысты кей мәселелерде оқытушының есіне саламыз.

Олар мыналар:

Екі сөз аралығында қатар келген дауысты дыбыстардың алғашқысы айтылмай қалады.

Кейде сөздердің жазылуы мен айтылуы сәйкес келмейді, яғни нота саны мен буын саны дәл емес. Мұндай жағдайда әдеби тілімізде эконтеза, протеза деп аталатын фонетикалық зыңдылықтарды пайдаланамыз [26].

Жалпы ән, сөздерінің айтылу ерекшеліктері шығарманың мазмұнына, жылдамдығы, жаңғырығына байланысты болады.

Марш екпініндегі немесе патриоттық мазмұндағы салтанатты әндерде дауысты дыбыстар іріленіп, дауыссыздар нық айтылады.

Ән айту мен сөйлеу қабілеті тығыз байланысты болғандықтан осы жағдайларды үнемі ескерген жөн. Жалпы балалар даусын дамытуда халық ән-күйлерін кеңінен пайдаланған өте орынды. Және өнердің басқа түрлерімен ұштастыра жүргізуде баланың ойлау, қабылдау қабілеттерін дамытып, дауыс мүшелерімен ми, жүйке жүйелерінің жетілуіне толық мүмкіндік туғызады.

Осы тұрғыдан алып қарағанда халық әндері мен Құрманғазы, Тәттімбет күйлерінен үзінділер айтқызу, оқушылардың даусын дамытып қана қоймай, сонымен қатар ой-өрістерін байытып, есту, сезіну, қабілеттерін дамытады.

«... егер жас өспірім қандайда болса сазды орындаған болса онда ол сазды мәнерлей, нақышына келтіре, эмоциялық сезіммен орындалуын талап ету керек. Бұл үшін терең мазмұнды эмоциялық поэзияға толы халық музыкасын алуға болады», - деген атақты пианист Генрих Нейдауз. Дауыс еркін шығу үшін жүргізілетін жаттығулар мен үйренетін ән жеңіл ойнақы, мазмұны тартымды болса, балалар тез қабылдайды. Жас балалар үшін әннің деңгейін анықтап, еркін тыныстап тамағын қыспай, сөздерін анық айтып, айқайламауын талап ету керек. Ересек әншілерге еліктеп айқайлап айту дауысты бұзады, зақым келтіреді.

Музыка сабағындағы іс-әрекеттерді түрлендіріп, кезектігін ауыстырып отырған жөн.

Музыка тыңдауда:

- кіріспе сөзбен (қысқа да нұсқа, маңызының байлығы, балаларды қызықтыру, композитор туралы, шығу тарихы, кезеңі, шығармашылық тапсырмалар беру және де қандай да болсын диалогқа ынталандыруы қажет: өз пікірі қалыптасады, өзінің позициясы тұрақталады);
- ән орындау, үйрету, қайталау, еске салу т.с. (хор, ансамбль, жеке, әдебиет мәтінімен байланысы, жас ерекшелігі, репертуары, диапазоны т.с.);
- қарапайым аспаптарда орындау (бір топ аспап – шулы-соқпалы аспаптар, екінші топ – сыбызғылыр, блокфлейталар, ксилофондар, металлофондар, сырнай, домбыры т.с.);
- аудиотаспа, бейне таспаны қолдану (сонда да жанды орындау бірінші қатарда тұр);
- теориялық негіздері (биіктігі, ұзақтылығы, бояуы, екпін, ырғақ, музыкалық терминдер, жанрлар, аспаптар т.б.);

Оқушыларға музыкалық-эстетикалық тәрбие беруде, олардың музыка тыңдап, ән айтып, музыкалық қабілетін

дамытуда нота сауаты үлкен орын атқарады. Бірінші сыныпта нота сауатын аз өткізетін болғандықтан ән үйрену үстінде біртіндеп нота сауатын жүргізу тиімді. Оқушыларға нота үйрету онымен пайдалану үлкен жауапкершілікті талап етеді. Нота сауатын оқушыларға үйретіп, сезіндіру көп уақытты керек етеді. Екінші, үшінші сыныптардан бастап нота сауатын біле бастаған музыкаға деген ықыласы артып, оны қызыға тыңдап, білмегенін білуге талаптана бастайды. Осы үрдісті дер кезінде сезген оқытушы оқушылардың нота сауатын бір бағытқа салып, педагогтік шеберлікпен нота сауатын әнді айтып, домбыраны тартып үйренумен тығыз байланыстыра жүргізгені дұрыс. Нотаның көмегімен үйренген кіші мелодия бөлшектері әрі әндер оқушының есіне оқтын-оқтын оралып мелодияны, әнді есте сақтау мен музыканы сезіну үрдісі тереңдей бергендігін дәлелдейді.

Нота сауатын үйренген мезгілді оқушылар нотаны өз бетімен айтып кете алмайды, олар тек оқытушының көмегімен ғана айтып үйренуі керек. Ал оқушылар күні бұрын жаттап алған әнді, мелодияны еске түсіріп айта немесе домбырамен ойнап бере алады. Бірақ та сол әннің сәл жоғарылығы болмауы мүмкін де, көбінесе дауысқа ыңғайлы музыкалы дыбыс жоғарылығынан бастала береді. Сабақ үстінде ән айтар алдында оқушыларды әннің дыбыстр биіктігіне құлақтарын үйрету әр уақытта оқытушының есінде болуы тиіс.

Музыка сабақтарында механикалық жазбаның маңызы зор. Нота сауатымен танысқан кезде, оқушының

өзі жазған әуенді, шығарманы, т.б. туындыларды тыңдап, саралап оған талдау жүргізуді білуі қажет. Әсіресе сыныпта хор, оркестр, опералық сцена қажет болғанда олар мұғалім орындауын алмастыра алғанмен оны толықтыру үшін керек. Музыкалық аспапта ойнаған, оған қосылып ән салған мұғалім музыка ойнай білудің маңызын шәкірттеріне іс-жүзінде көрсетеді. Мұғалімнің берген сабағы балаларды жалықтырмау керек, керісінше күлкі, әзіл, юмор араласқаны жөн.

Қорыта келе, тәрбие-бір ұрпақтың өмір сүру тәжірибесін екінші ұрпаққа жалғастырушы үрдіс. Осы үрдіс арқылы дмытады және адамның дамуына басшылық жасалады. Қазақ халқы бала тәрбиесіне өте үлкен жауапкершілікпен қараған. Тіпті жазу-сызу мәдениеті қалыптаспаған дәуірдің өзінде де ұшы-қиырсыз жазира бйтақ дала тұрғындары өздерінің тарихында жас буынға тәлім-тәрбие берудің бай тәжірибесән жинақтап, өзіндік ерекшеліктркімен бала тәрбиесіне өте үлкен ықпал жасайтынын айтуға болады.

Сондықтан, бүгінгі заман талабы - еліміздегі болып жатқан саяси экономикалық, ғылыми-техникалық, мәдени өзгерістерге байлансты жас өспірімдердің тәрбиесіне жаңа тұрғыда қарауды талап етіп отыр. Қазіргі кездегі тәрбиенің басты мақсаты ұлттық сана-сезімі оянған, мәдениетті, рухани ойлау дәрежесі биік, шығармашылықпен қызмет атқара алатын, қоршаған табиғи ортаға, әлеуметтік ортаға икемдеу, үйлесімді дамыған тұлға қалыптастыру болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Мустафина С. Музыка тыңдау – баланың жан-жақты дамытудың негізгі әдісі.// Музыка әлемі №1 (99) 2009.
2. Жолтаева Г.Н. Мұғалімнің іс-әрекет ерекшеліктері. «Музыкалық білім: мәселелер, ізденістер, шешімдер» атты Халықаралық ғылыми-практикалық конференцияның материалдары. Талдықорған, 2005.
3. Шаметова Г. Д. Мектеп оқушыларына музыкалық-эстетикалық тәрбие берудің кейбір проблемалары. Оқытудағы инновациялық технология – білім берудің жаңа сапасымен қамтамасыз етудің кепілі атты халықаралық – ғылыми практикалық конференция материалдары. - Ақтөбе, 12.12. 2013.

ИЗ ЛИЧНОГО ОПЫТА

ИЗ ОПЫТА ПОСТКУРСОВОЙ ПОДДЕРЖКИ. РЕФЛЕКСИВНЫЕ РАЗМЫШЛЕНИЯ ТРЕНЕРА

Фоленвейдер И.Г.

– тренер филиала
Центра педагогического
мастерства в г.
Петропавловск

Данная статья заинтересует тренеров, осуществляющих посткурсовую поддержку, лиц из числа педагогической общественности, стремящихся помочь учителям в развитии преподавания, станет полезной учителям, развивающим свою практику самостоятельно.

Являясь тренером Центра педагогического мастерства в г. Петропавловск, я осуществляю повышение квалификации учителей посредством преподавания по разным программам, в числе которых «Образовательная программа повышения квалификации учителей английского языка в контексте обновленной программы для средних общеобразовательных учреждений Республики Казахстан».

В числе моих обязанностей, помимо преподавания-оказание посткурсовой поддержки учителям, прошедшим обучение на курсах повышения квалификации. **Цель данного процесса** - оказание методической поддержки в период, когда учителя воплощают полученные на курсах знания в реальную практику и сталкиваются с проблемами, решение которых во многом зависит от поддержки тренера.

Именно в этот период происходит переоценка учителем полученных на курсах знаний. При успешном практическом применении, знания становятся достоянием учителя, в противном случае, учитель откладывает их применение на более отдаленный срок.

Традиционной формой моих занятий с учителями в момент оказания посткурсовой поддержки были тренинги, на которых я формировала новые знания и умения учителей, способствовала овладению опытом организации учебного процесса на основе инновационных подходов, поддерживала и поощряла инициативы педагогов в постановке и решении профессиональных задач.

Участие учителей в тренингах не предоставляло гарантий использования и закрепления новых знаний на практике, и я задалась вопросами: «Почему это происходит?», «Что еще я могу сделать для того, чтобы теоретические знания и практические навыки, приобретенные во время тренингов, стали частью практики учителей?», «Как выстроить поддержку учителю, чтобы она стала для него ценной и значимой?»

Я пришла к мысли о том, что в стремлении совершенствовать практику учителей и свою практику тренера, мне необходимо поменять подход к процессу оказания посткурсовой поддержки и приняла решение организовать самостоятельное исследование учителями вопросов преподавания, с последующим внесением изменений в практику на основе результатов теоретических исследований.

Предполагалось, что внесенные изменения окажут благотворительный эффект на результативность обучения учащихся.

Работу в этом направлении я запланировала в шесть этапов:

Этап 1: Определение учителями проблемы преподавания (вопроса исследования)

Этап 2: Реализация плана урока 1 (до внесения изменений)

Этап 3: Самостоятельное исследование учителями вопроса преподавания

Этап 4: Дискуссии на основе результатов исследования

Этап 5: Реализация плана урока 2 (внесение изменений в практику преподавания с целью ее улучшения)

Этап 6: Создание продукта совместной деятельности учителей

Реализацию данного плана я начала в момент посещения школы №10 города Петропавловск, при работе с методическим объединением учителей английского языка. Состав методического объединения был представлен как учителями-стажистами, так и учителями-стажерами. Часть учителей прошли курсы повышения квалификации в рамках обновления содержания среднего образования.

На первом этапе, при встрече с учителями, огласив цель посткурсовой поддержки, я организовала дискуссию учителей с ответом на вопросы: «Что мешает Вашей практике быть успешной?», «Что явилось последним изменением в Вашей практике?» «Какие проблемы в преподавании Вы испытываете в данный момент?», «Что Вы хотите изменить с целью улучшения преподавания?» и предложила составить перечень проблем, имеющихся их преподавания.

Далее, методом ранжирования, при совместном обсуждении, учителя выделили область преподавания, которая явилась наиболее проблемной в преподавании каждого из них. Общая проблема лежала в области коррекции устных и письменных ошибок учащихся. Большинство учителей заявило, что мало знакомы со способами и методами исправления ошибок и нуждаются в советах и рекомендациях по поводу организации и реализации процесса коррекции.

Я предложила сформулировать вопросы в данной области, и они получились следующими: «Насколько необходимо исправлять ошибки в устной и письменной речи учащихся?», «Как исправлять ошибки?», «В какой момент?» «Каковы последствия этого?», «Какие способы исправления ошибок являются наиболее эффективными?»

Преследуя цель - настроить учителей на дальнейшую самостоятельную работу по исследованию вопросов преподавания - я задала следующие вопросы: «Как Вы можете получить ответы на данные вопросы?» и «Кто и что Вам может в этом помочь?»

Учителя заявили, что ждут советов и рекомендаций тренера. Но, вопреки их ожиданиям, я предложила им самостоятельно изучить данный вопрос посредством обращения к образовательным сайтам интернета, UTUBE, научным статьям в журналах, коллегам, экспертам в данном вопросе, при последующих дискуссиях на заданную тему. Было решено, что форма предоставления результатов исследования может быть разной - Постер, Карта ума, Презентация Power Point, Памятка...

Мы пришли к мнению о том, что с целью мониторинга результатов внесения изменений в практику и ответа на вопрос «Как Вы узнаете, что улучшение произошло/ не произошло?», необходимо провести серию уроков при наблюдении коллегой и тренером: первый - до начала самостоятельного исследования вопроса, второй - после участия в дискуссиях на основе результатов исследования.

На третьем этапе, после проведения первого урока, учителя приступили к теоретическому исследованию вопроса преподавания. В качестве поддержки, я предоставила им рекомендации о том, как обрабатывать и вести записи при работе с информацией (Таблица 1) и в каком виде наиболее выгодно представить результаты исследования.

Таблица 1. Рекомендации по созданию записей в момент работы с информацией

№	Notes/Заметки
1	Don't copy every single word you read Не копируйте каждое прочитанное слово
2	Link your Notes to Your Research question Соотносите сделанные Вами записи с вопросом исследования
3	Use Technology to Your Advantage Используйте ИКТ технологии при создании записей
4	Include Visuals such as Mind Maps, Graphic organizer Делайте записи при помощи карт ума и графических органайзеров
5	Don't Write Notes Mindless Делайте записи осмысленно
6	Easily edited and rearrange your notes Делайте записи с легкостью и умейте их группировать
7	Useful symbols and abbreviations Используйте символы и аббревиатуру
8	Use highlighting or different font colors to distinguish your ideas from any text you cut and paste into notes Выделяйте важную информацию, используйте разные цвета для пометок идей в тексте, на основе которых будут созданы записи
9	Write down what you understand in your own words То, что Вы поняли, записывайте своими словами
10	Make sure you know how to reference correctly Будьте уверены, что сноски оформлены правильно

Адаптировано: <https://www.goconqr.com/en/examtime/blog/note-making-tips-from-experts/>
<http://www.sussex.ac.uk/skillshub/?id=303>

Необходимым условием явилось обращение к не менее пяти источникам и представление в момент дискуссий не только теоретического, но и имеющего практическое значение, материала. Реализация третьего этапа заняла несколько дней.

Четвертый этап - «Обмен результатами исследования» начался с работы учителей в парах сменного состава. Меня собеседника по сигналу тренера, каждый из учителей анализировал исследуемую проблему с

позиции представленных на карточках вопросов, среди которых: «Что Вам известно/неизвестно относительно изучаемой проблемы?», «О каких различных аспектах исследуемой проблемы мы можем размышлять?», «Каковы причины возникновения данной проблемы?», «На какие части можно разделить исследуемую проблему?»

Ниже представлен образец карточки с вопросами для анализа проблемы. (Таблица 2)

Таблица 2. Анализ темы

Задайте следующие вопросы, чтобы сузить широкую тему и сделать ее более конкретной, целенаправленной. Замените слово «это» названием темы.

1. Как бы вы описали **это**?
2. Каковы причины **этого**?
3. Каковы последствия **этого**?
4. Что важно в **этом**?
5. Каковы меньшие части, которые **это** составляют?
6. Какие **это** вызывает изменения? Почему эти изменения важны?
7. Что об **этом** известно и неизвестно?
8. К какой категории идей или объектов принадлежит **это**?
9. **Это** хорошее или плохое? Почему?
10. Какие предложения или рекомендации вы бы сделали по поводу **этого**?
11. О каких различных аспектах **этого** мы можем размышлять?

Далее, в порядке очередности, за 10 отведенных каждому минут, учителя представили членам методического объединения результаты своих теоретических исследований, что позволило значительно расширить знание и понимание исследуемого вопроса. Были выдвинуты не только теоретические обоснования внесения изменений в практику преподавания, но и предложены способы их внедрения.

Так, находками учителей стали, например, коды коррекции письменных ошибок учащихся, образцы коррекции ошибок учителями и задания, подразумевающие развитие навыков учащихся по исправлению лексических и грамматических ошибок. (Таблицы 3-5)

Таблица 3. Образец кода коррекции письменных ошибок учащихся

Symbol	Meaning	Example
//	Placed at the end of a sentence. This symbol indicates that you should start a new paragraph here.	Only a small minority of the population could claim this to be true of philosophical tracts. // Although McGinn sees literature...
SP	Written above a word, these letters indicate that there is a problem with the spelling of the word.	... phil ^{sp} osophical
^	Word missing	Only small minority of the population could claim this to be of philosophical tracts. ^
^	2 words missing	Only a small minority ² population ... ^
↕	Change order of letters.	... col ¹ ud ... fo ² rm ... a ³ dn
↪	Move word	Only a minority small of the population... ↪

○	Punctuation Missing	My uncle who is a fireman taught me how to do CPR.
???	Totally unclear - rewrite	(to be go to the shop went out) ???????
WW	You have used the wrong word. Change it.	The sun falls at night and rises again in the morning. ^{ww}
WF	You have used the correct word but the wrong form of that word.	He bought his girlfriend an engage ring. ^{wf}
Adj	adjective order error, misplaced adjective or adjective missing	She wore a white long dress to the wedding. ^{Adj}
Prep	Preposition error	The teacher asked us to look to the board. ^{prep}
SS	Sentence Structure Error	At night to water your plants instead of in the morning the best gardeners would advise you. ^{SS}

Адаптировано: https://go.mail.ru/search_images?fr=amigo&sbmt=1517938397629&gp=lp5maintizamigoie&q=error+correctioncode

Таблица 4. Образцы исправления письменных ошибок учащихся

10 apostrophe errors you shouldn't commit again

- 1 You're probably already aware that apostrophes are used in contractions (i.e., shortened form of words in which one or more letters have been omitted).
You're
- 2 They're used in the place where letters have been omitted. (You're is a contraction of you are. You're has an apostrophe between u and r for the omitted letter a.)
They're
- 3 It's a very basic rule of grammar.
It's
- 4 You studied that in school, didn't you?
didn't
- 5 It isn't that difficult to remember, is it?
isn't
- 6 Then why don't you get it right?
don't
- 7 What's the matter with you?
What's
- 8 We haven't got all day to do this.
haven't
- 9 Let's look at the rule one more time: apostrophes are used in contractions to indicate that one or more letters have been omitted.
Let's
- 10 That's all you need to remember.
That's

www.grammarics.com

ERROR CORRECTION GRAMMAR YEAR 5

- 1- She ^{'s} ~~ve~~ got brown hair and blue eyes.
- 2- I'm ^{wearing} ~~wear~~ a blue t-shirt and brown trousers.
- 3- I ^{don't} ~~doesn't~~ like broccoli.
- 4- She ^{doesn't} ~~don't~~ like salad.
- 5- She ^{likes} ~~like~~ pizza.
- 6- ^{are} ~~There's~~ two swimming pools in the town.
- 7- There aren't ^{any} ~~skate~~ parks in the town.
- 8- I ^{'m} ~~playing~~ football now.
- 9- She isn't ^{reading} ~~read~~ a book.
- 10- He ^{was} ~~were~~ at home yesterday.
- 11- I ^{walked} ~~walk~~ home last evening.
- 12- A hippo is ^{bigger} ~~big~~ than a panda.
- 13- A spider is slower ^{than} ~~that~~ a rhino.
- 14- A cheeta ^{is} ~~are~~ faster than a kangaroo.

Адаптировано: https://www.google.kz/search?tbm=isch&q=error+correction+worksheets&chips=q:error+correction+worksheets,g_4:grammar&sa=X&ved=0OahUKEwjAirDlvZPZAhWNhaYKHRr-C-UQ4IYILCgA&biw=1920&bih=974&dpr=1#imgdii=ua4gbVZiTmqAyM:&imgcr=Hwzilf9_svizfM

Таблица 5. Образцы заданий на развитие навыков учащихся исправлять лексические и грамматические ошибки

NAME: _____ DATE: _____

GRAMMAR ERROR CORRECTION

THERE IS and THERE ARE

Positives, Negatives and Questions

- Find and correct the mistakes below.
- Put a check next to the 7 sentences that are correct.

1. Is there ~~is~~ a garden in your yard?
2. There are some pens on the desks. ✓
3. How many sisters do you have?
4. Are there a car in the garage?
5. I have some friends in Australia.
6. There aren't have any customers in the store.
7. Why aren't there any dishes on the table?
8. Do there a restaurant in the hotel?
9. I think there is some people waiting outside to see you.
10. Is there always so many people at the zoo?
11. There is a bear at the zoo, but there aren't any elephants.
12. Sam has a few hours to finish his work.
13. Is there schools near your home?
14. How many countries is there in South America?
15. Are there have a phone that I can use?
16. I have brown hair and green eyes.

Name: _____

CORRECT THE SPELLING

Below are words that have been misspelled. Write the correct spelling of the word in the blank.

1. something _____	11. believe _____
2. around _____	12. luff _____
3. begining _____	15. excellert _____
4. everybody _____	14. describe _____
5. possible _____	15. probably _____
6. scool _____	16. fevazit _____
7. tobble _____	17. always _____
8. urzil _____	18. pe opel _____
9. exrept _____	19. bogje _____
10. albo _____	20. nairgibor _____

Copyright © 2015 K12book.com. All Rights Reserved. For educational use only. A K12book.com product.

Адаптировано: https://www.google.kz/search?tbm=isch&q=error+correction+worksheets&chips=q:error+correction+worksheets,g_4:grammar&sa=X&ved=0OahUKEwjAirDlvZPZAhWNhaYKHRr-C-UQ4IYILCgA&biw=1920&bih=974&dpr=1#imgdii=ua4gbVZiTmqAyM:&imgcr=Hwzilf9_svizfM

На данном этапе каждый из учителей определил тип и способ внесения изменения в собственную практику с целью определения его эффективности в процессе обучения.

Последующие уроки в рамках исследования практики проходили в присутствии тренера и рефлексивного агента-коллеги, наблюдавших урок с фокусом на результате внесения изменений.

Проведенные уроки на основе предварительных теоретических исследований сделали успешным пятый этап посткурсовой поддержки, когда учителя обсуждали результаты внедрения изменений. Представленный опыт отличался разнообразием, так как изначально учителями были выбраны разные аспекты проблемы для проведения теоретического исследования.

Рефлексивные высказывания учителей, приведенные доказательства обучения учеников на основе нововведений подчеркивали индивидуальность каждого учителя, демонстрировали высокий уровень заинтересованности педагогов в совершенствовании собственной практики.

Так, учитель А., в момент презентации своего опыта, рассказала о том, что нововведением ее урока был трижды использованный способ коррекции устных ошибок: Reformulating. Recasting /Изменение формата высказывания. Переформулировка

Примечание:

- Reformulating/Изменение формата высказывания. Одобрив высказывание, учитель изменяет его формат и возвращает ученику в улучшенном варианте.
- Recasting/Переформулировка. Учитель корректирует речевую неточность в речи учащегося, проговаривает высказывание правильно, но не акцентирует внимание ученика на этой неточности.

Представленный ниже план урока демонстрирует фрагменты включения учителем А. нововведений в процесс преподавания. (Приложение 1)

В своей рефлексии учитель уточнила, что прием был использован трижды при организации разных заданий на разных этапах урока:

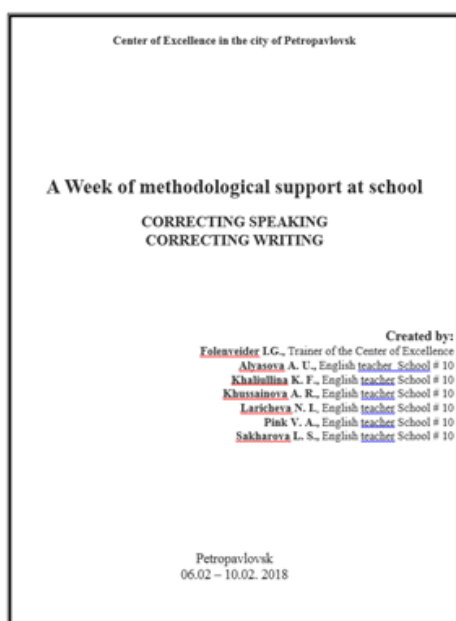
- первый раз, во время хорового произнесения учащимися новых слов;
- второй раз, во время индивидуального произнесения учащимися фраз "I like", "I don't like";
- третий раз, во время индивидуального прочтения текста вслух, после предварительного прослушивания

Возвращение ученикам высказываний, грамматически и лексически правильных, оказалось, по мнению учителя, крайне полезным, и, при последующем использовании подобных высказываний на уроке, ученики ошибок не допускали.

Выражая удовлетворение результатами обучения учеников, учитель предоставила комментарии по поводу процесса исследования, отметив, что процесс оказался творческим, захватывающим и, что особенно важно, результативным. Учителю удалось самостоятельно найти удобный и эффективный для его практики способ коррекции устных и письменных ошибок.

Резонным, после обмена опытом, стал переход к шестому этапу посткурсовой поддержки, который предполагал создание продукта совместной деятельности учителей - Методической брошюры, включающей результаты теоретических исследований и планы, проведенных в рамках исследования, уроков. Данная брошюра была создана с целью демонстрации/распространения опыта внесения изменений в практику преподавания и дальнейшего использования данного опыта в рамках сетевых сообществ учителей английского языка школ районов и города. (Таблица 6)

Таблица 6. Титульный лист и содержание Методической брошюры

Context		Pages
Teachers Database		3
Plan of the week		3
Day 1. Lesson observation		
1.1 Timetable		4
1.2 Lesson plans (without error correction type denoted)		5 - 15
Day 2. Training "Error Correction"		
2.1 Plan of training		15 - 18
2.2 Training materials		18 - 19
2.2.1 Causes of errors		19
2.2.2 Types of error		19
2.2.3 Correction techniques		20 - 21
2.2.4 Correcting speaking		21-24
2.2.5 Correcting writing		25 - 28
Appendix 1 Top 15 most common errors in students writing		
Appendix 2 Examples of correction code		29 - 30
Appendix 3 Examples of error correction		31 - 32
Appendix 4 Practice Task for students		33 - 35
Day 3. Lesson Observation		
3.1 Timetable		36
3.2 Lesson plans (with error correction type denoted)		36 - 43

Итак, я изменила направление процесса оказания посткурсовой поддержки. От направления поддержки в стиле «PUSH»-«Толкать» я перешла к направлению «PULL»-«Тянуть».

«Push» является относительно быстрым процессом и подразумевает быстрое включение учителей в деятельность во главе с тренером. Этот процесс характеризуется сильным влиянием тренера, который активно стимулирует/убеждает учителей в значимости и принятии какой – либо концепции или идеи для дальнейшей реализации в практике преподавания. В определенный момент моего взаимодействия с учителями данный подход доказал свою неэффективность.

Согласно направлению «PULL»-«Тянуть», тренер помогает учителям самостоятельно обозначить проблемы их преподавания посредством ответов на поставленные тренером вопросы. Подразумевается, что процесс решения проблем будет медленным,

темпы будут более мягкими и ненавязчивыми. Цель данного подхода заключается в том, чтобы в первую очередь, или в основном, слушать и реагировать на запросы учителей, поддерживая их в поисках решения проблем. Использование данного подхода в моей практике оказалось успешным. Доказательством служат высказывания учителей и результаты обучения учащихся.

Остаюсь при мнении, что умение учителей, при поддержке тренера, определять вопросы, касающиеся улучшения их преподавания, проведение ими теоретических исследований, внесение изменений в практику преподавания на основе результатов этих исследований являются мощными инструментами развития практики.

Методические рекомендации тренерам по развитию практики учителя, представленные ниже, расширят описанный в данной статье опыт оказания поддержки учителям в посткурсовой период. (Таблица 7)

Таблица 7. Методические рекомендации тренерам

№	Методические рекомендации
1	Поддерживайте учителей, обеспечивая их взаимодействие с коллегами – это предоставит им возможность профессионального роста
2	Напоминайте учителям о том, что для обретения профессиональной уверенности, им необходимо развивать себя в следующих направлениях: ЗНАНИЕ, НАВЫКИ, ОСОЗНАННОСТЬ, ОТНОШЕНИЕ ЗНАНИЕ: Учителям следует быть нацеленными на развитие предметных знаний, углубление понимания теорий, поддерживающих обучение и практику учителя НАВЫКИ: Учителям следует развивать свои способности воплощать знания в практику через многократное использование разных стратегий и методов, рефлексировать в отношении результатов использования инновационных приемов. Следует также быть готовыми, при необходимости, изменять свои профессиональные привычки ОСОЗНАННОСТЬ: Учителя должны уметь извлекать выгоду из любого вида оценивания, которое используется на месте их работы: аудио и видео запись, приглашение рефлексивного агента/эксперта по вопросам преподавания на урок, наблюдение за работой коллег, получение обратной связи от учащихся ОТНОШЕНИЕ: Учителя должны планировать уроки регулярно, оставаться высоко осведомленными о всех изменениях, касающихся их профессии, не позволять личным проблемам влиять на процесс преподавания, наслаждаться преподаванием и всегда стремиться к достижению цели
3	Сделайте свою поддержку учителям непреходящей – постоянной, не утрачивающей смысла
4	Используйте ИКТ технологии для обеспечения доступа к содержанию деятельности различных профессиональных образовательных сообществ с целью вовлечения в них учителей
5	Являйте собой модель непрерывно профессионального развивающегося учителя.

Таблица «**Практические советы учителям по развитию практики преподавания**» окажется полезной учителям, развивающим свою практику самостоятельно. (Таблица 8)

Таблица 8. Практические советы учителям по развитию практики преподавания

№	Improving teaching practice Улучшаем практику преподавания
1	Watch your colleagues Наблюдайте за преподаванием коллег
2	Use technology to see others in action Используйте технические средства для обозрения и исследования практики коллег
3	Listen to those who see you every day Слушайте тех, кого Вы видите каждый день
4	Look around your classroom Обозревайте свой класс

Building collegiality to become a better teacher Оттачиваем мастерство учителя через коллегиальность	
1	Strengthen connections Усиливайте связи
2	Focus on student experiences Сфокусируйтесь на разнообразии деятельности учеников, которое создаст разносторонний опыт обучающихся
3	Build positive relationships Устанавливайте позитивные взаимоотношения
4	Break bread together Обсуждайте вопросы в неформальной обстановке: за чашкой кофе, обедом
5	Remember, colleagues are mirrors Помните, коллеги, как зеркала, отражают Вашу деятельность
Digging deeper into content knowledge Расширяем знание содержания предмета	
1	Join a national organization Присоединяйтесь к международным организациям в области образования
2	Sit with same-subject colleagues Сотрудничайте с коллегами, преподающими тот же предмет, что и Вы
3	Learn more than the curriculum requires Изучайте больше, чем того требует программа
4	Look for out-of-the-classroom application Ищите доказательства эффективности обучения Ваших учеников в их деятельности по окончании школы
5	Never forget that you teach children, not content Никогда не забывайте - Вы обучаете детей, а не преподаете содержание предмета
Адаптировано: https://education.cu-portland.edu/blog/curriculum-teaching-strategies/practical-tips-for-improving-teaching-practice/	

В дальнейшем, в роли тренера, на этапе посткурсовой поддержки, планирую развивать полученный опыт в атмосфере творчества и поиска, при создании условий для сотрудничества и трансформации педагогического опыта с целью стимулирования профессионального роста учителей.

Преподавание может стать изолирующей профессией, если мы позволим ей быть таковой. Вот почему исследование собственной практики при поддержке тренера, проведение уроков в присутствии коллег, наблюдение уроков учителей, дискуссии на основе теоретических исследований и результатов внесения изменений в собственную практику разрушит эти стены и поможет учителям расти в этом процессе.

Приложение 1

LESSON: «Разнообразная Еда»		School: Средняя школа № 10 им. Н.К. Крупской			
Date: 08.02	Class:2	Equipment: Smiles Pupil's Book, Activity book for Kazakhstan 2 grade, Presentation, card	Teacher's name: A	Number present:	Absent:
Educational aims:		Developing lexical skills (<i>burger, chips, apples, bananas, sandwiches, chocolate</i>) Presenting and practicing new grammar (<i>I like\I don't like</i>)			
Objectives		To learn new vocabulary To practice reading, writing, listening, speaking To study new grammar material			
1.Introduction (2 min)		T: Good afternoon, children! The bell has gone. T: I am glad to see you! How are you today? T: Sit down, please. Let's begin our lesson			
2. Warming-up activity (5 min)		-Now let's begin our lesson. -Let's listen to the song "If you're happy". Listen and repeat. -Phonetic minute. Listen to the sounds and words and repeat after me. Drilling (chorally, individually)			
3. Revising of previous material (7-8 min)		-Let's check up your homework. Count from 1-12! (Words and test:1 c2 a3 d4 b) -Let's revise how to congratulate a person and ask about his age: Happy Birthday! How old are you? I'm eight!			

**4. Working with a new material
(13-15 min)**

1) Pupils' book. VOCABULARY

CD 2 TRACK 4

- burgers - гамбургеры
- chips - чипсы, жареный картофель
- apples - яблоки
- bananas - бананы
- sandwiches - бутерброды
- chocolate - шоколад

Drilling (chorally)

Error correction (reformulating, recasting)

Изменение формата высказывания. Переформулировка.

2) Pupils' book

-Let's revise how to say if you like something and if you don't:

I like! I don't like!

-Ex. 5 page 76. Think and draw. Then say.

-Write down in your copybooks the date, then numbers: 1,2,3,4,5,6. Write down the name of the products and draw a sad or a happy smile nearby. If the smile is happy – write "I like". If the smile is sad – write "I don't like"

-Say what you like or don't like!

Error correction (reformulating, recasting)

Изменение формата высказывания. Переформулировка.

3) Pupils' book. Reading

CD 2 TRACK 6

-Now we are going to listen to the story about Lily's Birthday Party. Listen to the story 2 times and then read.

Error correction (reformulating, recasting)

Изменение формата высказывания. Переформулировка.

5) Song "I like to eat apples and bananas"

-Now we are going to listen to the song about 2 fruits – apples and bananas. Listen and repeat.

7. Evaluation (2 min)

-Do you have any questions?

-Let's repeat what we learnt today.

-Thank you for the lesson. Your work was very good.

8. Homework (2 min)

-Learn new words, page 45 ex 2 (Activity book)

Приложение 1

Lesson Plan План урока

ИЗ ЖИЗНИ ВУЗОВ

К ВОПРОСУ О ФОРМИРОВАНИИ ТОЛЕРАНТНОЙ ЛИЧНОСТИ СТУДЕНТА В ПРОЦЕССЕ ПОЛИКУЛЬТУРНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Рыщанова У.М.
– Почетный деятель культуры РК, заведующий библиотекой КИНЭУ им.М.Дулатова

Касенова Г.К.
– библиотекарь ЧУ «Колледж КИНЭУ»

Я хочу, чтобы каждый человек, каждая нация, каждый народ, насколько это возможно, помнил свои исторические, этнические корни и оставался интересным по своему происхождению.

Г.К. Бельгер

Приоритетным направлением в педагогической деятельности на современном этапе объявлено формирование духовно - нравственных основ личности через духовные и культурные ценности и традиции народа. В свою очередь, это требует изменений организации и содержания деятельности всех социальных институтов, и в первую очередь, - вузов, колледжей, школ, призванных закладывать духовно - нравственные основы общества в целом.

Президент РК – Лидер Нации Н.А. Назарбаев говорит, что «только в диалоге с другими нациями наша страна сможет достичь успеха и влияния в будущем».

мы надеемся на положительные результаты завтра. Будущее можно улучшить только адекватным вмешательством в настоящее. И от того, как мы строим сегодняшнее образование, во многом зависит наше будущее, будущее нашей страны.

Полиэтнокультурное образование должно основываться на стремлении к пониманию других культур, уважении к другим этническим общностям, умении жить в мире и согласии с представителями разных национальностей, рас, верований.

Сегодня уже ясно, что глобализация с ее противоречивыми явлениями, имеющими тенденцию к усилению, выдвигает перед образованием сложную задачу подготовки молодежи к жизни в условиях многонациональной и полиэтнокультурной среды, формирования умений общаться и сотрудничать с людьми разных национальностей, рас и вероисповеданий. Воспитывая личность сегодня,

В читальном зале библиотеки КИНЭУ им. М.Дулатова совместно с Костанайской ОУНБ им. Л.Н.Толстого (зав.УЧЗ Минасова А.К.) развернута книжно - иллюстрированная выставка «Баршамызда бір - ақ Отан. Родина у нас одна», которая знакомит студентов с историей становления и развития Ассамблеи народа Казахстана. Цель выставки - распространение идей и социальных образцов толерантности, информации о практическом опыте приобщения к культуре толерантности людей разного возраста, вероисповедания, национальности. Выставку сопровождают портреты великих гуманистов мира, а также цитаты.

На выставке представлены книги «Мы – народ Казахстана!» «История Корейского театра», «Доверие, традиции, транспарентность, толерантность», фотоальбом «Единство в многообразии» и др., в которых затронута тема патриотизма, толерантности, нравственного воспитания, здорового образа жизни. Они учат быть добрыми и отзывчивыми, понимать, что гнев и ненависть ведут к большим бедам. А вот доброта всегда вернется добром.

В книге «Ассамблея народа Казахстана в истории страны» описана история Ассамблеи сквозь призму истории людей, страны, всего народа Казахстана. Она увлекательна и интересна простым гражданам Казахстана, молодежи, научной общественности. Книга Кан Г.В. «Модель межнационального согласия Первого Президента Казахстана» рассчитана на широкий круг читателей, всех тех, кто стремится всячески укреплять модель межэтнических отношений в Казахстане. А книга известного политолога, публициста, поэта Олега Дымова «Тепло казахстанской земли» является своеобразным историко-этнографическим обзором ряда этнических диаспор республики. А в книге «Мы, народ Казахстана...» этого же автора дана широкая панорама авторских размышлений, выводов, мыслей об идейной консолидации в нашей республике, создании в обществе обстановки народного единения, стабильности, духовного согласия.

Один из самых известных библиотечников России Э. Р. Сукиасян в статье «Воспитайте в себе толерантность» (журнал Школьная б-ка. - 2007. - № 2. - С. 35-37) поднимает вопросы толерантности библиотекаря и роли библиотекаря в воспитании толерантного сознания читателей.

Большой интерес и любопытство вызвали у студентов информационно-библиографические указатели «Азербайджанцы», «Армяне», «Поляки», «Корейцы в Казахстане», «Этносы Северного Кавказа: чеченцы, ингуши», «Татары», «Украинцы», «Евреи» и др.

Начиная с 2016 года, в Казахстане появился новый праздник – День благодарности, который отмечается 1 марта. «Этот день может стать ярким праздником милосердия, дружбы и любви всех казахстанцев друг к другу», – сказал тогда глава государства. И в этот день гостями библиотеки был корейский культурный клуб «Мугунхва» (рук. Цхай Л.М.).

На счету клуба немало крупных, довольно амбициозных и успешно реализованных проектов. Созданы и действуют воскресная школа, хор ветеранов «Мугунхва», молодежный клуб. Корейская диаспора многократно и убедительно доказала, что ее члены действительно сами являются творцами своей жизни и судьбы. Студенты узнали о жизни корейской диаспоры в Костанае, обычаях и традициях, кухне, а также просмотрели документальный фильм «Обратная сторона луны».

Материалы действующей выставки позволяют познакомиться с традициями, обычаями, верованиями, с социально-бытовымкладом жизни этнокультурных объединений, представлениями о мире, способствуют формированию у молодого поколения объективного видения мира. Речь идет о воспитании культурных, образованных граждан страны.

Также особый интерес у студентов вызвали русско-грузинский, русско-белорусский, русско-кыргызский, русско-армянский, русско-азербайджанский и др. разговорники.

Сегодня внедрение в школах Казахстана трехязычия является одним из главных средств воспитания поликультурности. Школьники, изучая иностранные языки (казахский, русский, английский), вместе с ними приобретают опыт общения с окружающим миром, с другими людьми, происходит процесс социализации личности. Незнание языков и особенностей чужих культур может привести к проблемам в общении с их носителями. Чтобы избежать этого и дать возможность студентам адаптироваться к поликультурным условиям проживания в современном мире, студентов следует приобщать к иностранным языкам и через язык – к миру иных культур. Воспитывая толерантность у студентов, мы развиваем у них следующие компетенции:

- общекультурную компетенцию – способность ориентироваться в пространстве культуры;
- социально-трудовую компетенцию – способность ориентироваться на рынке труда;
- информационную компетенцию – поиск, анализ и отбор необходимой информации;
- коммуникативную компетенцию – выслушивать и принимать во внимание взгляды других людей;
- социально-личностную компетенцию – видеть связь между настоящими и прошлыми событиями.

Толерантность помогает студентам как бы заново открывать не только себя, но и своих товарищей. Студенты убеждаются в своих возможностях, преодолевают трудности и сомнения, учатся использовать полученные знания на практике.

Идея «Мәңгілік Ел», адресованная настоящему и будущим поколениям, бесспорно, может рассматриваться отправной точкой формирования новой национальной идеологии и парадигмы успешного поступательного развития государства и общества на долгосрочную перспективу. Процветание независимого Казахстана зависит от способности и готовности молодых граждан нести ответственность за свое будущее и будущее своей страны, самоотверженно учиться и трудиться на благо Родины.

«Не одно поколение казахстанцев, - подчеркнул Н. Назарбаев - создавало наше достояние - дружбу народов. И сегодня мы не вправе растрчивать это богатство, перечеркивать добрые традиции».

Классен Юрий Владимирович, преподаватель кафедры Информационных технологий и автоматизации, по национальности немец, но любит восточную кухню, а именно из казахской – бешбармак, узбекской – плов. Любит заварной черный чай с «восточными сладостями» на основе сушеных фруктов и орехов: шербет, рахат-

лукум, халва, пахлава.

Студент второго курса Калиахметов Бейбут интересуется украинской кухней. Ему больше всего нравятся украинский борщ, пампушки, галушки, вареники, сырники и щи. В дальнейшем планирует изучить кухни других народов.

Сегодня современному обществу нужны активные, компетентные специалисты, способные к созидательной деятельности, умеющие вести диалог и находить компромиссы, терпимые к чужому мнению, стремящиеся к неконфликтному сосуществованию с представителями разных культур.

Таким образом, полиэтностное образование в Казахстане базируется на следующих принципах: воспитание человеческого достоинства и высоких нравственных качеств; воспитание для сосуществования социальных групп различных рас, религий, этносов; воспитание толерантности, готовности к взаимному сотрудничеству; воспитание патриотизма и интернационализма.

По мнению зам. директора по НМР колледжа Жолдыбаевой Сауле Батырхаировны, воспитание культуры межнационального общения - такой же длительный процесс, как и воспитание других человеческих качеств. Под полиэтностной же культурой она предложила понимать приобщение учащихся колледжа к системе высших ценностных ориентаций, понимание основ культуры своего и других народов, умение жить в полиэтностной среде.

Поэтому возрождение богатых исторических традиций и достижений народной педагогики, основанных на высоких принципах морали и этики, а также правильное их использование в современных условиях, служит важнейшим фактором воспитания нового гражданина Казахстана.

В Казахстане единой семьей живут 18 млн. человек, представители более ста национальностей и народностей. На казахском, русском, уйгурском, немецком, корейском, татарском языках издаются книги и газеты, работают национальные театры, эстрадные ансамбли, передаются национальные программы радио и телевидения. Всех нас, людей разных национальностей, объединяет общее: мы - народ Казахстана. И в этом Казахстан - уникальное государство с многообразием культур и религий.

СОВРЕМЕННОЕ СТУДЕНЧЕСТВО: ВЫЗОВЫ И ОТВЕТЫ

Яворская Ж.Х.

– к.п.с.н, DBA, доцент
кафедры «МиМ», Алматы
Менеджмент Университет

Каковы же наши студенты? Чего они хотят? О чем мечтают? Как мы можем соответствовать их ожиданиям и требованиям? А самое главное, как мы можем подготовить их к профессиональной успешной деятельности? Эти и еще многие-многие вопросы волнуют каждого неравнодушного и любящего свое дело преподавателя. И поэтому в этом году совместно с магистрантами Алматы Менеджмент Университета мы провели исследование, которое условно назвали «Портрет современного студента, или камо грядеши?»

Исследование было проведено по двум направлениям:

1. Черты современного студента
2. Отношение к получению высшего образования.

Всего в исследовании приняло участие 189 человек. Ниже будут приводиться данные из слайд-презентации магистрантов.

Исследование проводилось магистрантами в период с сентября по декабрь 2017 года. Задачи, поставленные исследователями, были следующими:

- 1) Осуществить сбор и анализ ранее проводимых исследований в данной области.
- 2) Выявить наиболее информативные и актуальные вопросы в исследовании
- 3) Сформировать собственную модель исследования по средствам проведения анкетирования
- 4) Осуществить распространение анкеты наиболее эффективным способом
- 5) Осуществить сбор данных со всех респондентов
- 6) Провести анализ собранных данных

Жизнь вуза отличается разнообразием, новизной, непредсказуемостью и нестабильностью в хорошем смысле этого слова. Изменения диктуются нашими клиентами и одновременно заказчиками – студентами. Каждый год мы принимаем все новые и новые потоки желающих учиться в нашем вузе – Алматы Менеджмент Университете. Мы начинаем вести занятия, проводить практикумы и уже на первых занятиях понимаем и осознаем, как сильно пришедший контингент отличается от всех предыдущих.

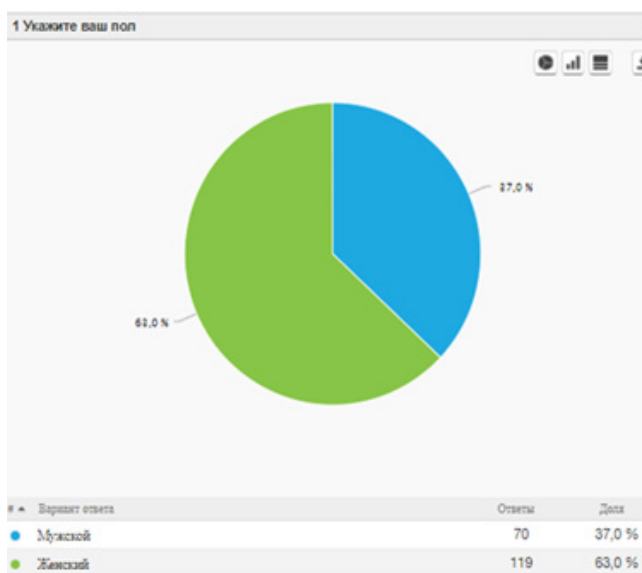

Рисунок 1. Гендерный состав респондентов

- 7) Сопоставить полученные результаты с исследованиями прошлых лет и выделить разницу
- 8) Сформировать портрет современной молодежи.

Возрастной состав респондентов от 16 до 26 лет. Это студенты разных вузов и колледжей Казахстана. 134 человека имеют высшее образование, 34 человека закончили магистратуру, у 21 – среднее и средне-специальное образование.

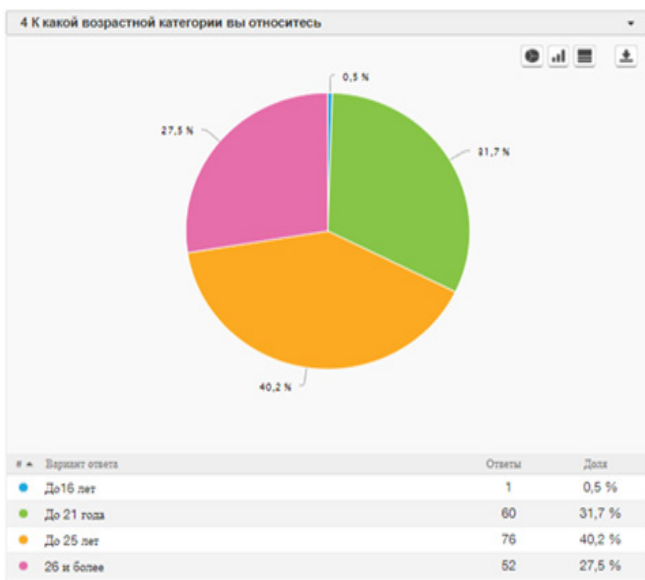

Рисунок 2. Возрастной состав опрошиваемых

Первый вопрос, который был задан магистрантами респондентам, касался ценностей, значимых для опрошенных молодых людей. Ответ показал прелюбопытнейшую картину ценностей.

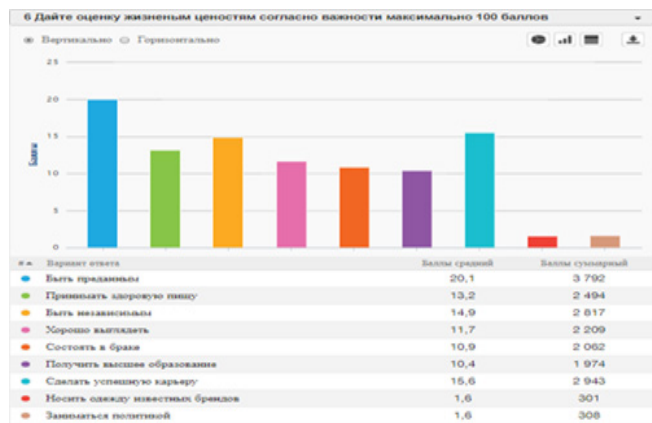

Рисунок 3. Ценности студентов

Если рассматривать ценностную карту в круговой диаграмме, то она выглядит следующим образом.

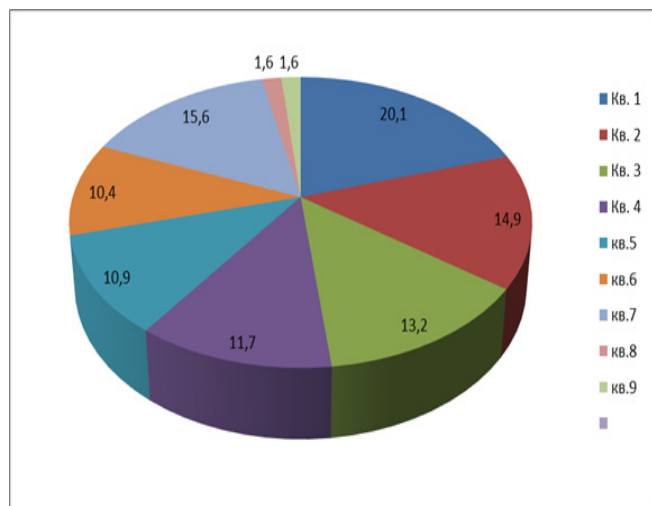

Рисунок 4. Диаграмма ценностей студентов

Лидирующее положение занимают квадранты 1, 7 и 2. Согласно полученным данным, наши студенты во главу угла ставят преданность идеалам, делу, компании, при этом для них очень важна успешная карьера и сохранение независимости. О чем говорят нам преподавателям такие итоги? В первую очередь о том, что нынешнее поколение студенчества – нон-конформисты. Да, они готовы работать, быть лояльными к месту работы, к руководству компании или к вузу и преподавательскому составу, если при этом с их мнением будут считаться, не будет попыток ограничить их свободу и независимость. Они не готовы подчиняться только потому, что перед ними человек в возрасте, отягощенный славой и регалиями. Они хотят сами делать выбор и принимать решения. Данные выводы подтвердили ответы на следующий вопрос анкеты. Вопрос звучал так: «Что для вас является критерием успеха?». Наиболее количество баллов получил критерий – полная независимость от кого – либо.

Возникает закономерный вопрос, какова же наиболее важная причина получения высшего образования? Ответ ожидаем, высшее образование для нашей молодежи важно потому, что позволяет завязать новые связи, помогает получить более высокий статус, облегчает трудоустройство за счет получения в процессе обучения необходимых профессиональных знаний и первичного профессионального опыта. Далее респонденты отмечают, что, даже получив образование, трудно получить работу, которую хотелось бы иметь. Что слышим мы за этими ответами студентов? Грустную констатацию того факта, что образование, которое мы предлагаем на сегодняшний день оторвано от практики и не является гарантией успешного трудоустройства выпускников вузов на престижную работу.

Мы оказываемся в своеобразном образовательном тупике. Наши студенты ждут, что получат в вузе такие знания, которые помогут им успешно трудоустроиться, но таковых не получают. Кроме того, большинство студентов, если следовать логике ответов интервью, не имеют желания развивать науку, совершать какие-то открытия. Они воспринимают высшее образование как практический, наиболее доступный инструмент улучшения жизни и достижения успеха. Приходится признать, что такой инструмент мы им в руки на сегодня не даем, и мотивация к получению высшего образования снижается. Получается, что наши студенты учатся в высшей школе вынужденно, за неимением иного выхода. Или, получая высшее образование, попутно приобретают практические навыки где-то на стороне, таким образом ликвидируя тот пробел, который существует сейчас в программах высших учебных заведений. Сами студенты так и говорят: «Раньше мы учились и подрабатывали, теперь работаем и подучиваемся». Для подтверждения или опровержения данного факты вторая группа магистрантов провела свое исследование. В поросе участвовали также респонденты от 18 до 25 лет, получающие на данный момент высшее образование, опрошены были студенты из вузов г. Алматы в количестве 112 человек.

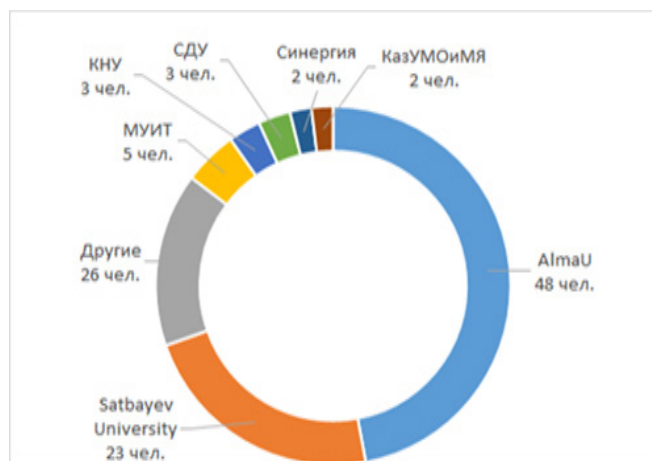

Рисунок 5. Результаты анкетирования по университетам

Как выяснилось в ходе опроса, многие студенты, начиная с первокурсников, действительно работают, совмещая работу и учебу. Понятно, что качество такой учебы значительно снижается, потому что все силы студентов уходят на то, чтобы справляться с профессиональными обязанностями как должно. Учеба становится второстепенным средством получения вожаденной корочки, чтобы можно было успешно делать карьеру в дальнейшем.

Рисунок 6. Результаты анкетирования

По полученным данным видно, что 51% студентов работает, из них 60% совмещают работу с учебой, то есть идут на учебу, сразу после учебы на работу, иногда работают во время занятий или вместо них. Тогда мы можем предположить, что, если бы наши студенты нашли высокооплачиваемую работу без высшего образования, они бы перестали учиться? Если честно, у меня уже есть ответ на этот вопрос. Сорвсем недавно студент второго курса бакалавриата в откровенной беседе мне признался в том, что ему не нужно высшее образование, потому что он нашел такую работу, для которой оно не важно, и при этом можно получать очень большие деньги в качестве зарплаты. Тем не менее магистранты задали данный вопрос студентам. Результат получился иллюстративным.

Исследование доказало, что большая половина опрошенных работают и пытаются совмещать заработок с учебой, либо хотят бросить учебу и начать зарабатывать. И это очень тревожный симптом, свидетельствующий о том, что высшему образованию срочно нужно менять позиции, содержание, формы передачи знаний студентам. Иначе вузы опустеют, не выполняя свою роль и предназначение. По крайней

Бросили бы вы учебу ради работы?

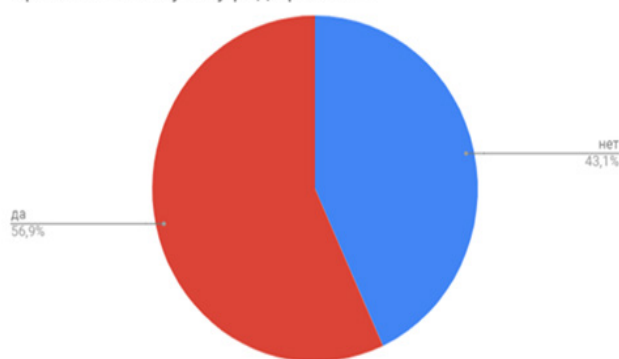

Рисунок 7. Количество студентов, выбравших работу

мере это ждет образование казахстанское и стран бывшего СССР, нынешнего СНГ.

Студческая молодежь бросает нам вызовы. Она ждет от нас, мудрых, знающих ответы на вопросы, остепененных, таких знаний, чтобы завтра, выйдя на работу в первый же день, они сели бы на рабочее место и знали, как управлять подчиненными, как развивать бизнес, как продвигать на рынке товары и услуги, как решать административные дела в соответствии с законодательством. Они ждут от нас ответа на главный вопрос, как делать карьеру и зарабатывать деньги, сумма которых позволила бы безбедно жить. Позволять себе, своим близким и детям быть богатыми и счастливыми.

Что ответим мы? Профессорско-преподавательский состав на такие вызовы? Какую технологию обучения будем применять, чтобы реализовать ожидания студентов хотя бы на 80 – 90%?

Для меня технология такого плана должна быть привязана к практике нашей жизни.

1. Возможно руководству вузами имеет смысл простроить долгосрочные отношения и заключить многолетние контракты с компаниями республики, для того чтобы студенты с первого курса своего обучения уже могли бы выходить на работу по своей специальности в компанию хотя бы на 2 – 3 часа.

2. Профессорско-преподавательскому составу следует вменить в обязанности заниматься практикой по тем дисциплинам, которые они преподают студентам.

3. Для того, чтобы ППС были практико-ориентированными, необходимо сократить им нагрузку учебную, сохранив достойную зарплату, чтобы преподавание вновь заняло свое место среди самых достойных, высокооплачиваемых и престижных профессий.

4. Необходимо также договориться с зарубежными компаниями, чтобы преподаватели могли выезжать на стажировку, но не на курсы повышения квалификации, а в действующую компанию, на предприятие в соответствии с профессией.

Понятно, что реализовать сейчас эти четыре простых и одновременно сложных пункта вряд ли возможно, но уже сегодня мы можем развивать и всемерно использовать технологию, основанную на геймификации, в которой бы использовались ролевые игры, опирающиеся на рабочие реальные кейсы,

Создать консалтинговый центр, в состав которого входили бы преподаватели из числа практиков, магистранты и студенты разных курсов.

Заключить долгосрочные договоры с крупными компаниями, которые нуждаются в консультациях постоянно, приглашать светил, экспертов из разных областей, для того чтобы они помогли в консалтинге, в разрешении тех рабочих ситуаций, которые волнуют наших бизнесменов и производителей. Или же

создать имитационную лабораторию, лабораторию – тренажер, куда можно приглашать действующих практиков с их рабочими ситуациями и воссоздавать настоящую реальную рабочую жизнь финансового, маркетингового, HR – департаментов, юридическую консультацию, нотариальную контору и так далее в соответствии с теми профессиями, которые студенты получают в стенах нашего вуза. Думаю, это вполне возможно, главное захотеть и от слов перейти к делу.

Список использованной литературы:

1. Результаты исследования магистрантов 1 курса Алматы Менеджмент Университета «Групповой семестровый проект». Научное исследование. Тема: «Портрет современной молодежи». Выполнили: Группа №4 (Ахан Д., Айгараев С., Албаков Р., Ли Д., Мамратов Э., Каршалова Л., Колосова Н., Рахматулла А., Тахтиев К., Нурпеисов А., Шамкенова А., Мутиева С.).
2. Результаты исследования магистрантов 1 курса Алматы Менеджмент Университета «Исследование современной молодежи». Выполнили: группа №2 (Аккийк С., Баймуханова Д., Калихан С., Кулакеева Д., Парибаев М., Петренко Ю., Фаизова А., Черенева Ю., Курьерова А.)

«МӘҢГІЛІК ЕЛ ЖАСТАРЫ - ИНДУСТРИЯҒА!» - «СЕРПІН» ӘЛЕУМЕТТІК ЖОБАСЫ ЕЛІМІЗДІҢ ЖАСТАРЫНА МОЛ МҮМКІНДІК БЕРУДЕ

96

Сағиева А.Х.

– ҚР БҒМ Болон процесі және академиялық ұтқырлық орталығы Ұлттық жобалар басқармасының бастығы

2018 жылдың 19 сәуірінен бастап Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігінің тарапынан Болон процесі және академиялық ұтқырлық орталығы бұл Жобаның үйлестіруші мекемесі болып табылады.

Елбасы Нұрсұлтан Назарбаевтың «Қазақстанның әлеуметтік жаңғыртылуы: Жалпыға Ортақ Еңбек Қоғамына қарай 20 қадам» бағдарламасында жаһандық деңгейдегі дағдарыс кезінде елімізді әлеуметтік-экономикалық жаңғыртудың шешуші міндеттерін көрсетіп, өткен ғасырдың 60-жылдарынан кеңінен тараған тұтынушылық қоғам тұжырымдамасы орнына балама ретінде Жалпыға Ортақ Еңбек Қоғамы идеясын ұсынғаны белгілі.

Мемлекет басшысының осы идеяларын негізге ала отырып Қазақстан Республикасы Үкіметі жастар мәселесіне арнап «Серпін» бағдарламасын қабылдады. Бүгінгі «Серпін» бағдарламасы осы бір бастамаға үндеу қосып, барынша жастарға қолдау көрсетіп келе жатқан маңызды іс. Бағдарламаның мақсаты – халқы тығыз орналасқан еліміздің оңтүстік аймақтарындағы, атап айтқанда, Алматы, Оңтүстік Қазақстан, Жамбыл, Қызылорда, Маңғыстау облыстарының жастарын кадр жетіспеушілігін бастан кешіріп отырған еліміздің шығыс, солтүстік және орталық өңірлерінде тегін оқытып, жұмысқа орналастыру болып табылады. Қазіргі таңда еліміздің 9 өңірде, олар Ақмола, Ақтөбе, Атырау, Батыс Қазақстан, Қостанай, Қарағанды, Солтүстік Қазақстан,

2014 жылдан бастап білім алатын жастарды қолдау және оқыту миграциясы мақсатында елімізде «Мәңгілік ел жастары-индустрияға!» – «Серпін» әлеуметтік жобасы іске асырылуда.

Шығыс Қазақстан, Павлодар облыстарының 26 жоғары оқу орындары мен 38 техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарында 14 479 студент (38 колледжде – 2 276 адам, 26 ЖОО-да – 12 203 адам) «Серпін» бағдарламасы бойынша тегін білім алуда. Биылғы жылы педагогикалық мамандықтары бойынша 7 жоғары оқу орындарында білім алып жатқан алғашқы 964 студент оқуын бітіреді.

Ауыл жастарының игілігі үшін жасалынған бағдарламада ауылшаруашылығы, педагогика және техникалық мамандықтар бойынша мемлекеттік грант бөлініп отыр. Ата-аналар қауымы балаларын еш алаңдамастан еліміздің түкпір-түкпіріндегі жоғары білім беретін оқу орындарына жібере берулеріне болады. Аталмыш бағдарлама биыл 5-ші рет жүзеге асырылғалы отыр. Жыл сайын жобаға қатысатын оқу орындарының саны артып келеді. Атап айтар болсақ, 2014 жылы 25 техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдары мен 7 жоғары оқу орны қатысса, былтырғы жылы 38 колледж, 26 жоғары оқу орны жобаға атсалысты. Мемлекетіміздің жасап отырған осынау мол мүмкіндігін бүгінгі жастарымыз пайдаланулары керек.

2018 жылдың 15-25 мамыр аралығында Болон процесі және академиялық ұтқырлық орталығы 9 өңірдегі жоғары оқу орындары мен кәсіптік білім беру ұйымдары өкілдерінің қатысуымен жобаға қатысушы елді мекендерде «Серпін күндері» өтті. «Серпін күндері» аясында 18 мыңға жуық мектеп бітіруші түлектермен,

ауыл жастары мен олардың ата-аналарымен, мектеп ұстаздарымен кездесулер ұйымдастырылып, үгіт-насихат, ақпараттық түсіндірме жұмыстары жүргізілді.

Аталмыш жұмыс барысында ақпараттық-әдістемелік материалдар үлестіріліп, бейне роликтер көрсетіліп, жеке қабылдаулар мен кездесулер жергілікті газет редакциясы және бұқаралық ақпарат өкілдерінің қатысуымен өткізілді. Мектеп бітіруші түлектер, ұстаздар, ауыл жастары және олардың ата-аналары керекті сұрақтарына жауап пен толық ақпарат алғанды.

Кездесу барысында ауыл тұрғындары «Мәңгілік ел жастары – индустрияға!» - «Серпін» әлеуметтік жобасы бүгінде еліміздің ең танымал әлеуметтік жобаларының бірі екендігін, жоба аясында еліміздің 5 өңірінің жастары, өңдіріс орындары дамыған, жұмысшы күшіне қажеттілік қалыптасып отырған Ақмола, Ақтөбе, Атырау, Батыс Қазақстан, Солтүстік Қазақстан, Шығыс Қазақстан, Павлодар, Қостанай, Қарағанды өңірлерінің жоғары оқу орындары мен техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарында тегін білім алып, жұмысқа орналасуына мүмкіндік беруіне Елбасына, Білім және ғылым министрлігіне, сонымен қатар, Білім және ғылым министрлігі тарапынан ұйымдастырушы-модератор болып табылатын Болон процесі және академиялық ұтқырлық орталығы Ұлттық жобалар басқарма бастығының міндетін атқарушы Сағиева Айгүл Хасенқызы мен қабылдаушы өңірлердің оқу орындары өкілдеріне іс-шараның жоғары дәрежеде ұйымдастырылғандығын атап өтіп, ризашылықтары мен алғыстарын білдірді.

Барлық атқарылып жатқан іс-шаралардың негізгі мақсаты, жобаның бағыттары мен міндеттерін тиімді жүзеге асыру, еліміздің әлеуметтік-экономикалық дамуындағы жоғары рөлін қамтамасыз ету, жастардың бәсекеге қабілетті кәсіби білім алуы, алған білімін өмірде қолданып еліне еңбек етуі, «Серпін» жобасын жоғары деңгейде дамыту.

КАЛЕЙДОСКОП СОБЫТИЙ

ОБ УЧАСТИИ ЦЕНТРА БОЛОНСКОГО ПРОЦЕССА И АКАДЕМИЧЕСКОЙ МОБИЛЬНОСТИ В ВОРКШОПЕ «ИННОВАЦИОННАЯ ПЕДАГОГИКА И ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВО»

98

В период с 16 по 20 апреля 2018 года в г. Тараз, на базе Таразского государственного университета им. М.Х. Дулати состоялся воркшоп «Инновационная педагогика и предпринимательство» в рамках проекта Erasmus+ «Повышение инновационных компетенций и предпринимательских навыков в области инженерного образования» (InnoCENS).

В воркшопе приняли участие 30 представителей европейских вузов из Испании, Швеции, Финляндии, Армении, Грузии, Беларуси и Казахстана. Казахстан представляли Центр Болонского процесса и академической мобильности, Таразский государственный университет им. М.Х. Дулати и Алматинский университет энергетики и связи.

Программа воркшопа включала в себя следующие вопросы:

- Оценка инновационных компетенций;
- Обсуждение syllabusов «Инновационные системы» и «Развитие предпринимательства для инженерных специальностей»;
- Фокусировка учебного плана на инновационные компетенции;
- Совещание по управлению проектом;
- Два тренинга для обучения бизнес-тренеров и как определить новую бизнес идею.

По итогам воркшопа участникам были выданы сертификаты об участии.

О ВЕБИНАРЕ НА ТЕМУ «ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ МЕХАНИЗМОВ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИИ В ВУЗАХ РК»»

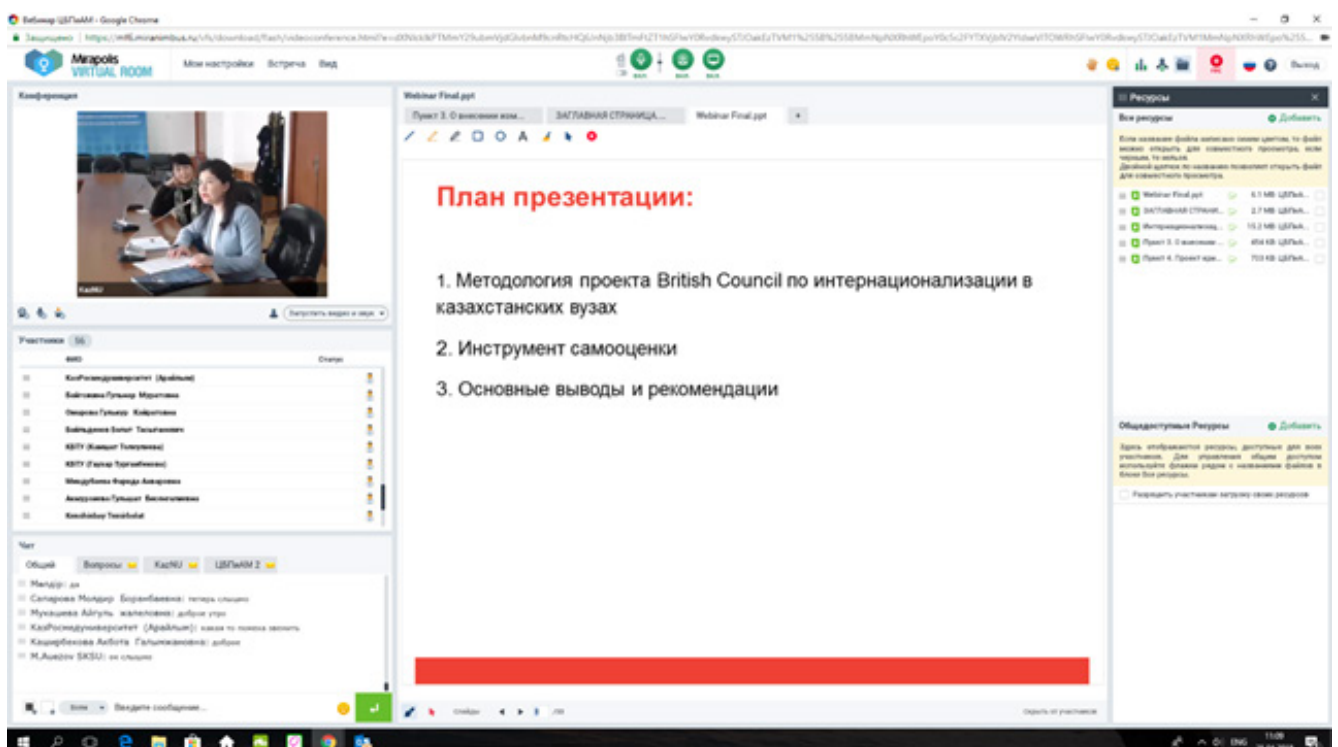
25 апреля 2018 года Центр Болонского процесса и академической мобильности МОН РК провел вебинар на тему «Оценка эффективности механизмов интернационализации в вузах РК» на онлайн-платформе Mirapolis Virtual Room, представленной Национальным офисом программы Эразмус+ в Казахстане.

Целью вебинара стало обсуждение актуальной информации по обозначенной тематике с академической общественностью для формирования объективного понимания проблемы среди всех стейкхолдеров.

В ходе проведения вебинара были прослушаны и обсуждены следующие вопросы:

1. Методология проекта Британского совета по оценке стратегий интернационализации в казахстанских университетах;
2. Успешные практики по внедрению интернационализации в казахстанских университетах;
3. Изменения в НПА в области академической мобильности;
4. Проект критериев оценки зарубежных топ-менеджеров.

В работе мероприятия приняли участие представители структурных подразделений вузов Казахстана, ответственных за развитие международной деятельности.

ВОПРОСЫ:

- Какие основные индикаторы по интернационализации образования предусмотрены в стратегических планах развития ВУЗов?
- Какие средства и методы используются для организации входящей академической мобильности преподавателей и студентов в ВУЗы?
- Какие мероприятия проводятся для экспорта образовательных услуг ВУЗа?

Реализация программы академической мобильности в РК

В рамках государственной программы за семь лет реализации программы академической мобильности **5 155 чел.** прошли обучение в зарубежных вузах.

Год	2011 г.	2012 г.	2013 г.	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.
Число студентов	350	442	746	805	909	951	732

В общей сложности, за последние шесть лет **6 538 чел.** выехали на обучение в зарубежные вузы-партнеры за счет **внебюджетных средств.**

Год	2013 г.	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.
Число студентов	842	976	1420	1522	1778

С материалами вебинара можно ознакомиться по данной ссылке: <https://yadi.sk/d/rng7oIJS3UnWFM>

УЧАСТИЕ В 14-Й ГЕНЕРАЛЬНОЙ АССАМБЛЕЕ ЕВРОПЕЙСКОГО РЕЕСТРА ПО ОБЕСПЕЧЕНИЮ КАЧЕСТВА (EQAR) И В 60-М ЗАСЕДАНИИ НАБЛЮДАТЕЛЬНОЙ ГРУППЫ БОЛОНСКОГО ПРОЦЕССА (BFUG) 23-25 АПРЕЛЯ 2018 ГОДА, Г. СОФИЯ (БОЛГАРИЯ)

101

КАЛЕЙДОСКОП СОБЫТИЙ

В период с 23 по 25 апреля 2018 года в г. София состоялись следующие мероприятия:

1. 14-я Генеральная Ассамблея Европейского реестра по обеспечению качества (EQAR), 23 апреля;
2. 60-е Заседание Наблюдательной группы Болонского процесса (BFUG), 24-25 апреля.

Данные встречи были организованы в рамках со-председательства Болгарии и Сербии в Болонском процессе при поддержке Секретариата Наблюдательной группы Болонского процесса (BFUG).

Страны-сопредседатели несут ответственность за продвижение целей, изложенных министрами, ответственными за высшее образование в Болонской декларации и последующих коммюнике, а также совместно представляют интересы ЕПВО на европейских и международных встречах.

Казахстан является полноправным участником Болонского процесса с 2010 года, а также правительственным членом Европейского реестра по обеспечению качества с 2012 года.

ОБ УЧАСТИИ В 14-Й ГЕНЕРАЛЬНОЙ АССАМБЛЕЕ ЕВРОПЕЙСКОГО РЕЕСТРА ПО ОБЕСПЕЧЕНИЮ КАЧЕСТВА (EQAR)

EQAR был создан в 2008 году и представляет собой реестр аккредитационных органов стран Европейского пространства высшего образования (ЕПВО), действующих в соответствии с Европейскими стандартами и рекомендациями для обеспечения качества (ESG).

Целью EQAR является дальнейшее развитие ЕПВО посредством увеличения прозрачности обеспечения качества, и, следовательно, повышения доверия к высшему образованию.

С 2012 года Республика Казахстан является правительственным членом EQAR и на ежегодной основе оплачивает членский взнос.

Генеральная Ассамблея является высшим органом EQAR, принимающая решения. Генеральная Ассамблея утверждает бюджет, размер членского взноса, избирает Исполнительный совет, Апелляционный комитет и утверждает Комитет Реестра. 23 апреля 2018 года в Софии состоялась 14-я Генеральная Ассамблея EQAR.

В рамках Генеральной Ассамблеи рассматривались текущие вопросы, связанные с реализацией главных задач EQAR:

1. Процессуальные и членские вопросы;
2. Отчет за 2017 год;
3. Выборы Исполнительного совета;
4. Стратегия EQAR на 2018 – 2022 годы;
5. Рабочий план на 2018 – 2019 годы;

По итогам встречи сформулированы тезисы по пунктам повестки дня заседания.

102

С более подробной информацией вы можете ознакомиться здесь: <http://enic-kazakhstan.kz/ru/meropriyatiya/novosti-i-sobytiya>

ОБ УЧАСТИИ В 60-М ЗАСЕДАНИИ НАБЛЮДАТЕЛЬНОЙ ГРУППЫ БОЛОНСКОГО ПРОЦЕССА (BFUG)

103

КАЛЕЙДОСКОП СОБЫТИЙ

24-25 апреля 2018 года в г. София (Болгария) в рамках совместного сопредседательства Болгарии и Сербии в Болонском процессе (с 1 января по 30 июня 2018 года), состоялось 60-е Заседание BFUG.

Наблюдательная группа Болонского процесса (BFUG) является исполнительной структурой Болонского процесса в период между конференциями министров. Группа занимается подготовкой министерских конференций, Болонских политических форумов, координирует реализацию совместных коммюнике и других документов в странах-участницах, имеет возможность создавать рабочие и консультативные группы в целях разрешения конкретных вопросов.

Встреча в Софии послужила важной площадкой для обсуждения подготовки Наблюдательной группы Болонского процесса к проведению очередной конференции министров образования стран ЕПВО, которая пройдет 24-25 мая 2018 года в Париже.

Согласно программе, рассматривались следующие вопросы:

- Подведение итогов по Докладу ЕПВО о реализации Болонского процесса;
- Содействие реализации Дорожной карты Беларуси, принятой в рамках Ереванской конференции министров;
- Обсуждение новой Координационной Группы по реализации Болонского процесса;
- Обсуждение Проекта Заявления Болонского политического форума;
- Обсуждение Проекта Парижского коммюнике.

По итогам встречи сформулированы тезисы по пунктам повестки дня заседания.

С более подробной информацией вы можете ознакомиться здесь: <http://enic-kazakhstan.kz/ru/meropriyatija/novosti-i-sobytiya>

Дорогие читатели и авторы!

ВЫ МОЖЕТЕ РАЗМЕСТИТЬ В НАШЕМ ЖУРНАЛЕ СВОИ РЕКЛАМНЫЕ МАТЕРИАЛЫ.
СТОИМОСТЬ ЗАВИСИТ ОТ ПЛОЩАДИ И ПОЗИЦИИ РАЗМЕЩЕНИЯ.
ПО ВОПРОСАМ РАЗМЕЩЕНИЯ РЕКЛАМНЫХ МАТЕРИАЛОВ ПРОСИМ ОБРАЩАТЬСЯ ПО ТЕЛЕФОНУ:

8/7212/28 75 23

ISSN 2413-5488

АҚПАРАТТЫҚ-САРАПТАМАЛЫҚ ЖУРНАЛЫ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
INFORMATION AND ANALYTICAL MAGAZINE

№4/2017
(20)

ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЖОҒАРЫ МЕКТЕБІ ВЫСШАЯ ШКОЛА КАЗАХСТАНА

BOLOGNA PROCESS
KAZAKHSTAN 2017

f Bologna Process

ISSN 2413-5488

9 772413 548158

Адрес редакции
ЦЕНТР БОЛОНСКОГО ПРОЦЕССА И АКАДЕМИЧЕСКОЙ МОБИЛЬНОСТИ МОН РК
010000, г. Астана, ул. Кабанбай батыра, 28, офис 4

 www.enic-kazakhstan.kz
 Bologna Process
 kz.bologna@gmail.com
 тел/факс: +7 7172 28 75 30

Тираж 100 шт.